ŘIVNÁČŮV

PRŮVODCE PO ŠUMAVĚ.

Zevrubný popis

celé Šumavy, její svahů, blízkých důležitých měst a krajin a pohoří Novohradského.

Sepsal

F. A. Borovský.

Prohlédnul a doplnil

professor dr. Jan Krejčí.

S mapou Šumavy a plánem Plzně.

V PRAZE 1883.

Nákladem knihkupectví F. Řivnáče.

OBSAH.

*

Skráceniny.

P., *p.* = pravý.
L., *l.* = levý.
hod. = hodina
min. = minuta
m. = metr
km. = kilometr
hekt. = hektar
kg. = kilogramm
n. m. = nad mořem
zl. = zlatý
kr. = krejcar
S., *s.* = sever, severní a p.
Z., *z.* = západ, západní a p.
J., *j.* = jih, jižní a p.
V., *v.* = východ, východní a p.
str. = stránka
v. = viz
r. = rok.

PŘEDMLUVA.

Podáváme tuto již r. 1882 v „Řivnáčově Průvodci po království Českém“ slíbený spis, který nám, mnohými jinými pracemi zaměstnaným, teprve teď vydati možno bylo.

Spis náš obsahuje popis *celé Šumavy* od Čerchova až po sedlo Dolno-Vltavické a dále až po Vyšší Brod. Mimo vlastní Šumavu popsány jsou i svahy její, zvláště ovšem české, kromě těchto stručně i nejzajímavější část Bavorského Lesa; dále nalezne zde cestující popis všech důležitějších měst při patě Šumavy ležících, které hodí se za východiště k výletům, jako Plzeň, Horaždovice, Strakonice, Vodňany, Netolice, Budějovice, Krumlov a m. j.

Vedle vylíčení poměrů zeměpisných, geologických, botanických a p. a vedle praktických rad o době k cestování, o obleku, obuvi, povozech, mapách a pod. vidělo se nám býti nutným připojiti plány k výletům a cestám po Šumavě ode dvou dnů až do čtyř týdnů.

Veškeré zde popsané krajiny, až na nepatrné výjimky, zná spisovatel z vlastní zkušenosti. Mimo to zaslány mu na požádání z různých krajin podrobné zprávy o hostincích, povozech, vyhlídkách a p., jež jen dlouhý čas v místě osedlý podati může.

Přední zásluha o vybroušení, zdokonalení a doplnění tohoto spisu, zvláště pokud se týče poměrů geologických, náleží na slovo vzatému znalci Šumavy, p. dru. J. *Krejčímu*, c. kr. universitnímu professorovi, který s ochotou a pílí nevšední celé dílo zrevidoval.

Zvláštním díkem povinni jsme Jeho Jasnosti knížeti J. A. Schwarzenberkovi, který po dvakráte opatřil spisovatele průvodním listem ku všem lesníkům a úředníkům na jeho panstvích Šumavských; tak jen možno mu bylo nasbírati zkušeností a zpráv od mužů krajiny nejlépe znalých a procestovati i ony části Šumavy, jež jsou dosud obyčejným turistům těžko přístupny.

Vidělo se nám býti nutným přidati mapu Šumavy a plán Plzně. Železniční mapy Čech, kterou jsme zprvu k dílu tomuto přiložiti zamýšleli (srov. str. 27.), nepřidáváme, abychom spis nezdražili přílohou, kterou nalezne cestující při každém pořádku železničním. — Některá neshoda v číslech udávajících výšky hor jest odtud, že teprve po vytištění prvních archů „Průvodce" vyšly některé sekce *nové* mapy gen. štábu.

Na konec vzdáváme vřelý dík všem, kteří již při spisování „Průvodce po království Českém" nám, pokud se tklo Šumavy, ochotně pomocni byli. Nové příspěvky pro tohoto „Průvodce po Šumavě" poslali nám pp.:

Pan *Bergmann*, c. kr. školní inspektor v Prachaticích.
„ *Herites* Frant., lékárník a spisovatel ve Vodňanech.
„ *Hora* J. V., učitel v Horažďovicích.
„ P. *Janda*, c. kr. professor v Domažlicích.
„ *Petr* Jarosl., c. kr. professor v Klatovech.

Pan *Prokop* J., hostinský na Špicberku.
„ *Sedláček* J., ředitel měšť. škol v Strakonicích.
„ *Slezák* M., řídící učitel v Plzni.
„ *Slíva* F., učitel při měšť. školách v Sušici.
„ *Vitha* J., učitel při Matiční škole v Nýřanech.

Při sepisování díla tohoto byly nám pomůckou zvláště tyto spisy:

Bernau Friedr., Album der Burgen und Schlösser im Königreiche Böhmen, I. Band. — *Březan* Václ., Život pana Viléma z Rosenberka. — *Čechy*, red. Fr. A. Šubert. — *Führinger*, Topographisches Postlexicon. Böhmen. — *Frána* Antonín, Vycházka do Šumavy. — *Gabriel* J. A., Královské město Sušice a jeho okolí. — *Týž*, Der königliche Wald Hwozd. — *Grueber* Bernh., Die Kunst des Mittelalters in Böhmen. 4 díly. — *Heber* F. A., Böhmens Burgen, Vesten und Bergschlösser. 7 dílů. — *Hora* Jos. V., Procházky po hořejší a střední Otavě. — *Chadt* J., Průvodce do pralesa (Lucken) a na Boubín. — *Mayenberg* J., C. Hoffmann's Führer durch den Bayrischen Wald. — *Meyr & Billitz*, Welt-Adressenbuch. Böhmen. — *Mikovec* F. B., Starožitnosti a památky země České. 2 díly. — *Möchl* Jindř., Průvodce na trati Plzeň-Eisenstein-Deggendorf a po Šumavě. — *Orth a Sládek*, Topograficko-statistický slovník Čech. — *Ortschaften-Verzeichniss* atd. nach den Ergebnissen der Volkszählung von 31. December 1880. Herausgegeben von der k. k. Statistischen Central Commission in Wien. — *Palacký* F., Dějiny národa Českého. — *Týž*, Popis království Českého. — *Památky* archaeologické a místo-

písně. — *Panni* Engelbert, Die königl. freie Goldbergstadt Bergreichenstein u. die ehemalige königl. Burg Karlsberg. — *Pascher* (Cimrhanzl) Šumava. — *Prášek* Just., Politický okres Klatovský. — *Rank* Jos., Aus dem Böhmerwalde. — *Sedláček* Aug., Hrady a zámky české. III. díl, Budějovicko. — *Schaller* Jarosl., Topographie des Königreichs Böhmen. — *Sláma* Frant. Jos., Obraz minulosti starožitného města Prachatic. — *Slovník Naučný*. — *Sommer* J. Gottfr., Das Königreich Böhmen statistisch-topographisch dargestellt. — *Šubert* F. A., Z českého jihu. — *Trajer* J., Historisch-statistische Beschreibung der Diöcese Budweis. — *Tuček* K. V., Hrad Radyně. — *Wenzig u. Krejčí*, Der Böhmerwald. — *Willkomm* M., Der Böhmerwald und seine Umgebungen.

Spisovatel. **Nakladatel.**

ÚVOD.

Prahorní ostrovy, zaujímající horské jádro země České, dělí se ve tři skupiny, z nichž největší jest Českomoravská vysočina se Šumavou, Smrčinami a Krušnými Horami.

Českomoravská vysočina, obsahující celé jihovýchodní Čechy, počíná jižně od údolí Labského, za nižší opukovou krajinou asi čarou od Kouřimi k Poličce a sáhá na jihozápad a na jih až ke Klatovům, k údolí Otavy u Horažďovic, k rovině Budějovické a k údolí Vltavy mezi Budějovicemi a Vyšším Brodem. Touto hranicí určeny jsou také východní hranice Šumavy, která na této straně bezprostředně připojuje se k vysočině Českomoravské; na jihu od údolí Vltavského u Vyššího Brodu čili od hřebene Kaplického (Kapelln) až po sedlo Dolno-Vltavické vsunuta jest mezi Českomoravskou vysočinu a Šumavu část vysočiny Hornorakouské (asi 16 km. široká), podle přední své vyvýšeniny pohořím sv.-Tomášským zvaná. Šumava liší se však značně nejen směrem, nýbrž i rázem svým od vysočiny Českomoravské. Kdežto tato skládá se z nevysokých hřbetů a kup, zřídka více než 600 m. vysokých, zvedají se mocné hory Šumavské i nad 1300 m.

Horstvo, označované souhrnným jménem „Šumava“, táhne se po celém západním rozhraní českém na sever až k hoře Dyleni (Dillenberg, 939 metrů) u Chebu, přerváno jsouc zvlněnou, asi 23 km. širokou krabatinou mezi Nýrskem a Domažlicemi, průsmykem Kdyň-

ským zvanou, na jejímž severním a jižním konci zvedají se jako pilíře veliké přirozené brány dvě hory: Čerchov (1039 m.) na severu a Jezerní Hora (Osser, 1283 m.) na jihu. Nad průsmyk tento, který dělí celé horstvo v část severní zvanou *Českým lesem* (der Böhmische Wald, část bavorská jmenuje se das Oberpfälzer Waldgebirge) a v jižní vlastní *Šumavu* (Böhmerwald), zvedá se na západě, ale již v Bavořích, podélný, lesnatý chlum Osek (Hoher Bogen), jenž průsmyk Kdyňský na straně západní jaksi uzavírá. — Průsmykem tímto, jenž byl jevištěm četných slavných bitev, jimiž rozhodovaly se osudy naší vlasti, vedou dva přechody z Čech do Bavor, a to od Nového Trhu (Neumarkt) do Osí (Eschelkamm) a od Klenče do Mnichova n. l. (Waldmünchen); třetího přechodu používá dráha Západní, vedoucí podle silnice z Domažlic do Brodu n. l. (Furth am Walde). Délka celého pohoří od sedla Dolno-Vltavického až po horu Dyleň obnáší asi 220 km. a šířka na některých místech až 45 km.; v rozloze pak zaujímá celá Šumava plochu asi 58 čtver. myriametrů.

Severní část, *Český les*, od Čerchova až po Dyleň, spadá příkřeji ke straně české než k západu do Bavor, a průměrná výška jeho obnáší sotva 700 m. Poněvadž Český les, zvláště pokud do Čech sáhá, u porovnání se Šumavou chudší jest na krásy přírodní, bude předmětem této stati pouze vlastní *Šumava*, čili část jižně od Jezerní Hory až po sedlo Dolno-Vltavické a dále pohoří sv. Tomáše až po údolí Vltavy u Vyššího Brodu. Celé horstvo spadá příkřeji na západ do Bavor, na východ pak do Čech snižuje se pozvolna, neztrácejíc rázu horského, až k údolí Otavy u Strakonic a k rovině Budějovické.

Jádrem horstva vlastní *Šumavy* jest vysočina zvaná *Pláně* čili *Kvildy*, rozkládající se mezi prameny Vltavy a Otavy. Nad vysočinu tuto zvedá se na jedné straně Boubín (Kubani, 1362 m.) a na druhé straně nejvyšší hory Šumavské Luzný (Lusen, 1372 m.), hora Nad Roklí (Rachel, 1450 m.) a Javor (Arber, 1458). Na sever souvisí

Pláně s pásmem Hvozdu královského, v němž nejvýše vynikají Jezerní Stěna (Seewand, 1343 m.) a Jezerní Hora (Osser, 1283 m.). Na jihu připojují se k vysočině této dva hřbety: vyšší (průměrně 1260 m. vysoký) táhne se směrem jihovýchodním a nejvyšší jeho vrcholy jsou Vysoký Kámen (Hohenstein, 1330 m.), Hora Třístoličná (Dreisesselberg 1311 m.), Plöckenstein (1378 m.) a Vysoká Smrčina (Hochfichtet, 1337 m.), a nižší, průměrně 950 m. vysoké, tak zvané *hory Zelnavské* (Salnauer Gebirge), táhnoucí se od Boubína k jihu na levém břehu Vltavy až k Plané (Oberplan), s nemálo nad hřbetní výši vystupujícími kupami Špičáku (Spitzwald-Berg, 1216 m.), vrchu Na Hvězdě (Sternberg, 1182 m.) a Liščí Louky (Fuchswiesen, 1235 m.). Od sedla Dolno-Vltavického počínaje níží se hřbet pomezní, táhnoucí se směrem jihovýchodním k Vyššímu Brodu. Hřbet tento zove se ***pohořím sv. Tomáše*** (St. Thomas-Gebirge); v jeho středu, obklopena nepřehlednými hvozdy, trůní zřícenina Vítkova Hrádku (Wittingshausen, 1032 m.). Další pokračování hor Zelnavských tvoří *hory Prachatické* a ***Krumlovské*** (Chlum 1185 m. a Libín 1089 m.) a ***Blanský les*** (Schöninger 1080 metrů) sklánějící se k rovině Budějovické.

O geologii Šumavy. V severní části Šumavy od Čerchova po údolí potoka Řezného jest hlavní horninou svor, v němž hojně přimísen granát, místy též Andalusit a Chlorit, na Pancíři i Cyanit.

Větší část Šumavy skládá se z ruly s jednotlivými ohromnými ložisky žuly; směr rulových vrstev jde k severozápadu, úklon k severovýchodu. Rula jest dvojí, na české straně šedá, tak zvaná hercynská, na bavorské pak červenavá bojská. V rule hercynské rozeznávají geologové trojí odrůdu: a) rulu dichroitovou (s přimíšeným dichroitem) na hranicích bavorských v pruhu, v němž vyzdvihují se nejvyšší vrcholy (již bavorské) Javor a hora Nad Roklí; b) rulu živcovou na Kvildách a na Boubíně, která vytrácením se slídy přechází místem v bělo-

kamen, jako okolo Madru a u Šatavy; c) rulu křemennou v severozápadní části od Ždíkova a Kašperských Hor až do okolí Sušice, od Kvild až k Čachrovu. Šedý křemen v rule této, často v mohutných žilách se objevující, jest matičným kamenem zlata ryzího, za dob krále Jana a Karla IV. u Hor Kašperských a Sušice i jinde z říčního písku hojně ryžovaného. Mocné žíly křemene šedého poskytují výtečnou hmotu na krystalové sklo pro Šumavské hutě. Jedna z nejznamenitějších takových žil nachází se u Ždíkova.

Žulové pohoří, již zdaleka od rulových hor nápadně se lišící, vyzdvihuje se ve dvou samostatných hřbetech, totiž v Zelnavském a Plöckensteinském, mezi nimiž se rozkládá široké slatinné údolí Vltavské. Pohoří Plöckensteinské s horou Vysokou Smrčinou a horou Třístoličnou jeví na vrcholech skupení hrubě deskované žuly v podobě rozvalin ohromných hradů; tak zvlášť u Tří Stolic a Vysokého Kamene, od nichž hory žulové se snižují k prohybu u Kunžvartu. Nad to objevuje se žula ještě uprostřed ruly v jednotlivých větších a menších skupinách, tak mezi sv. Vintířem u Dobré Vody a Hůrkami (Hurkenthal), okolo kanálu Tetovského (při Vydře) mezi Rehberkem a Madrem, na Luzném a jinde.

Granulit čili bělokamen zaujímá krajinu mezi Krumlovem a Prachaticemi; nejvýše vystupuje v Blanském lese na vrcholu Schöningru (1080 m.); severně odtud prostírá se Budějovická rovina, na jižní straně vlní se vršinatá, z ruly složená krajina až k Vltavě; v níž jsou bohatá ložiska tuhy, jmenovitě u Schwarzbachu a Mokré (Mugrau).

Květena Šumavy. Květena Šumavy má ráz květeny pohoří zalesněného, avšak neobsahuje druhů výhradně Šumavských, ano jeví i chudobu alpských a podalpských druhů; do nedávna prostíraly se tu až na plochy močálovité a rašelinné neproniknutelné pralesy, jež jsou nyní až na malé zbytky vymýtěné. As do výše 700 metrů převládá v předhoří borovice (Pinus silvestris) a smrk, jen sem a tam jedle s bukem; lesy

nejsou tak rozsáhlé, a více pěstuje se orba; na svahu při Otavě jsou hojná pastviště, velké louky prostírají se jen v údolích, přecházejíce zvláště při hořejší Vltavě v travnaté bažiny. Význačné samorostlé druhy jsou: Ajuga pyramidalis, Salvia glutinosa, Polemonium coeruleum, Erica carinea, Aconitum napellus, Tofieldia caliculata. V pásmu od 700 až asi do 1100 metrů převládá jedle a buk; na močálech a slatinách objevuje se co zvláštnost borovice bahenní (Pinus montana), která ve vyšší poloze přechází v zakrslou kleč; zde rozprostírají se mohutné lesy, bouřemi roku 1860 a 1870 a na to následující pohromou kůrovce značně ovšem prořídlé. Nikde ve střední Evropě nenalézáme lesy v tak velkolepé souvislosti. Prales, asi 86 hektarů veliký, udržuje se dle ustanovení knížete Schwarzenberka na Boubíně „na věčné časy". Rašeliny, zdaleka lukám se podobající, jsou místy hustou směsí ostřic, sítin a skřípin; vzácnější zjevy jsou tu Pinguicula vulgaris, Drosera rotundifolia, Vaccinium uliginosum, Andromeda polyfolia, Empetrum nigrum, nízké vrby (Salix myrtilloides, aurita a repens) a břízy (Betula nana). V pásmu tomto nalézáme mimo to Lycopodium annotinum, Soldanella montana, Homogyne alpina, Arnica montana, Mulgedium alpinum. V pásmu nejvyšším od 1100—1450 m. vládne smrk; polní hospodářství přestává, za to jsou tu některé salaše s dobytkem; po bývalých pralesích shledáváme zde již jen ~~sporé stopy u Madru na hřebeně Plöckensteinském a j~~. Nápadnější zjevy rostlinstva jsou tu: Meum mutellina, Solidago virga aurea var. alpestris, Gentiana pannonica (na hoře Nad Roklí), Lycopodium selago, Listera cordata. Nejvzácnější rostlina Šumavská jest Isoëtes lacustris, Tauschem v jezeru Eisensteinském objevená.

Vodstvo. Největší část české Šumavy náleží k poříčí Labskému, a to hlavně Vltavou a přítoky jejími na levém břehu, které většinou tak jako Vltava vznikají v rozsáhlých slatinách. Nejdůležitější rozvodí mezi poříčím Labským a Dunajským jsou: Přimda, Brennet, Jezerní Stěna a Špičák, pak Slatiny u Kvild a u Madru, Tří-

stoličná hora a j. Zajímavá bifurkace nalézá se na severovýchodním úpatí Čerchova, kde Teplá Bystřice dělí se ve dva potoky, z nichž jeden spojuje se s Chubským potokem k Dunaji tekoucím, a druhý s Domažlickým potokem, jenž náleží k poříčí Labskému. K poříčí Dunaje náleží z řek vznikajících v Šumavě, mimo některé malé potoky, potok Řezný (Regen) s přítokem svým Chubským potokem (Kampbach). Zvláštností Šumavy jsou krásná, hluboká a vysoko v roklích hor položená osamotnělá jezera, zejména jezera Černé, Čertovo, Laka, Štubenbašské a Plöckensteinské, na straně bavorské pak jezera Javorská a jezero Rokelské. Největší slatiny nalézají se u Kvild a Madru a v okolí Vltavy až k Frimburku.

Klimatické poměry. V Šumavě panuje neobyčejná hojnost dešťů; nejvíce srážek bývá v měsících únoru, dubnu a říjnu, nejméně v druhé polovici srpna a v září, proto hodí se čas tento nejlépe k cestování. V říjnu napadá již ve vyšších polohách stálý sníh, který někdy až do konce května i do počátku června ležeti zůstává. Podnebí bavorského svahu Šumavy jest mírnější než podnebí svahu českého, proto jest svah český i chudší na rostlinstvo i živočišstvo a také méně obydlený.

Obyvatelstvo. Šumava obydlena jest skoro veskrz obyvatelstvem německým, ač téměř všude nalezneme Čechy, jmenovitě státní a soukromé úředníky, hlavně lesníky. Rozhraní mezi národností českou a německou jde od Krumlova přes Prachatice, Vimberk a Sušici na Nýrsko a Kdyni, a sice bydlí na východ od čáry této Čechové, na západ Němci. Že ve velké části Šumavy, ano i v krajinách teď Bavorsku náležejících, v dávných dobách Slované bydleli, dokazují četná jména osad (Debrník, Světlá a j. a j.), německý živel opanoval zde teprve ve století XVI. a XVII.

Nejzajímavější z obyvatelů Šumavy jsou Chodové a Královští svobodníci čili Kralováci.

Chodové, kteří jméno své vzali od „chození" po hranicích, osazeni byli r. 1039 Břetislavem I. v krajině Domažlické a svěřeno jim strážení hranic proti vpádům Bavorů průsmykem Kdyňským do Čech.*) Již roku 1040, ve válce Jindřicha III. proti Břetislavovi, dopomohli tomuto zděláním zásek a udatností svou k vítězství. Až do r. 1325 podrželi své zvláštní zřízení pod vrchní správou králem ustanoveného župana. Král Jan změnil roku jmenovaného právo jejich v právo německé, jakého užívali dříve již i Domažličtí. Karel IV., vybaviv je ze zástavy jen krátko trvavší, zprostil je vší roboty i všech daní mimo 24 kop grošů roční berně a obdařil je výsadou, podle které žádný vladyka v území jejich zakoupiti se nesměl. — Ferdinandem I. Petrovi ze Švamberka v zástavu dáni vyplatili se Chodové sami, ale již Rudolf II. znova zastavil je r. 1585 Domažlickým, s nimiž se později ku straně Bedřicha Falckého přidali. Po katastrofě Bělohorské zbaveni za trest všech svých výsad a prodáni Volfgangovi Vilémovi z Lamingen a Albenreutu, který je velmi utiskoval. Odvolávajíce se k výsadním listům svým zvedli proti vrchnosti své r. 1623 právní spor, který teprve r. 1668 konečně, ale v jejich neprospěch byl vyřízen. Tu vzbouřili se r. 1693, ale násilím přemoženi a přední vůdce jejich Jan Sladký, přezděný Kozina, u přítomnosti 68 rodin Chodovských na náměstí Plzeňském popraven. Od té doby Chodové již práv svých nenabyli. Na znamení bdělosti a ostražitosti měli ve znaku svém psí hlavu, odkud pošel dosud nezapomenutý přezděv „psohlavci"; říká se jim také „buláci", poněvadž vedle mnohých jiných zvláštností řeči „bul" místo „byl" říkají. — Sídlem rychtářství jejich byl „hrad Chodovský" v Domažlicích (viz t.). — Chodové liší se dosud jak postavou, tak řečí, krojem a mravy od ostatního obyvatelstva. Kroj jejich, který však bohužel již kvapně mizí,

*) Palacký odporuje tomu, že by Chodové byli bývali z Polska přivedeni, poněvadž by asi sotva tak důležitá stráž pohraniční cizincům bývala svěřena.

záleží v nízkém širáku, u chasníku s umělou kytkou, v dlouhém, šerkovém, bílém kabátě, v modré kazajce, vestě s blýskavými knoflíky a žlutých koženkách do vysokých bot. Ženské, svobodné i vdané nosí bílé pleny na hlavě, krátké modré kabátky a sukně červené nebo modré do přečetných drobných záhybu složené a sežehlené, s pestře květovaným „fěrtochem" (zástěrou). Vdaná žena, je-li již matkou, nosí v některých vesnicích na prsou peřinku, přes kterou váže hedbávný květovaný šátek. Nevěsta a družička mají ve vlasech čepení, t. j. stužku zavinutou s dracounem a skleněnými ozdůbkami: šněrovačky nosí krátké, penízky, korálky a dracounem pošité. — R. 1325 jmenuje se devět osad Chodovských: Draženov, Klenč, Kyčov, Lhota, Mrdákov, Podsínovice, Postřekov, Tlumačov a Újezd. Zdá se, že později vzrostl počet osad jejich asi na 15.

Kralováci čili Královští svobodníci (die königlichen Freibauern) slovou obyvatelé Hvozdu Královského (der königliche Wald Hwozd, čili das künische Gebirge), který prostírá se podél hranic bavorských a zahrnuje v sobě velkou část okresů Kašperskohorského, Sušického, Hartmanického a Nýrského. — Roku 1040 odrazil Břetislav I. hlavně přičiněním Chodův útok Jindřicha III., ale roku následujícího poustevníkem Vintířem uvedeni Němci tajnými stezkami přes hranice do Čech (viz Dobrá Voda) k velké škodě knížete. To zajisté přimělo Břetislava, že osadil též hranice jižně od hory Jezerní až po Stachy pohraniční stráží, již obdařil hojnými výsadami, aby si věrnost její zabezpečil.*) Tito pomezní strážcové, obecně „kralováky" zvaní, neplatili podle výsady Břetislavovy žádných dávek ani berní, a měli býti na věčné časy všech poplatků prosti. Hlavou jejich byl svobodně volený „hejtman", který při nastoupení úřadu svého slavnou přísahou se zavázati musil, že

*) Zajímavo jest, že se zde objevují místní jména Ždíkov a Stachy jako jakási obdoba místních jmen v Berounsku Zdice a Stašov, kde od Břetislava zajatí Poláci byli osazeni.

vždy hájiti bude podle všech svých sil práv a výsad královských svobodníku. Tento hejtman, později „nadrychtářem“ (Oberrichter) zvaný, měl táž práva, jako každá vrchnost. V klidnějších dobách pozdějších a po vystavění Kašperku, kdy nebylo služeb kralováků potřebí, zavázáni k placení některých malých poplatku komoře královské a k službám strážců na hradě Kašperků. — Teprve r. 1429 dán Královský Hvozd od krále Zikmunda poprvé v zástavu, opětně pak r. 1578 od císaře Rudolfa II., z kteréž zástavy se královští svobodníci roku 1617 sami vyplatili (5000 kopami míš.), začež jim král Matiáš slíbil, že nikdy více nebudou v zástavu dáni. Ale po bitvě Bělohorské zastaveni přece Ferdinandem II. Donu Martinu de Hoef Huertovi, jenž velikými útisky je sužoval a v porobu je uvésti marně se snažil. Teprve r. 1639 vrácen Královský Hvozd komoře královské a roku následujícího, ve dvé skupiny rozdělen, udělen byl dědičně, pouze však jako v ochranu a s ponecháním všech svobod, dvěma vrchnostem: Oldřichovi Adamovi Popelovi z Lobkovic, majetníku panství Bystřického (teď Dešenického) přiděleno šest rycht (svobodných obcí, Freigerichte): Zhuřská (Haidl), Kochanovská (Kochet), Seewiesenská, Eisenstraská, Hammerská a Svato-Kateřinská, zbývající tři rychty Stachovská (Stachau), Staro-Stodůlecká (Stadler Gericht) a Novo-Stodůlecká (Stadler Antheil) dány hraběti Kolovratovi, majetníku (již od polovice XVII. stol.) panství Štubenbašského. Při panstvích těch zůstaly rychty kralovácké až do r. 1850, kdy v život vešel nový zákon obecní ze dne 17. března 1849. — Kralováci zachovali mnohé staré zvyky a obyčeje; zmiňujeme se jen o jednom, který každému v krajině této cestujícímu jest nápadný, který však i jinde v Čechách (u Broumova a j.) nacházíme. Těla umrlých kladou se hned po smrti na omalovaná, odznaky smrti ozdobená prkna, s kterých teprve před pohřbem do rakve se vloží. Na prkno „umrlčí“ zvané napíše se pak jméno toho, kdo na něm ležel, obyčejně s případnými průpovídkami, a postaví se pak ke kapličce, nebo na křižovatce, nebo při

lesní cestě u silného stromu a pod., kde spatřují se nová, opláchlá a některá strouchnivělá anebo shnilá taková prkna. — Kralováci byli nepochybně původně Češi (srovn. již výše uvedená jména Debrník, Světlá, Stachov, Kochanov a jiná), jiř se v XVII. století buď poněmčili, buď zaujali sídla jejich, po bitvě Bělohorské opuštěná, Němci z Bavor. Jenom na Stachovsku udržel se živel český. — Německý kralovák jest hřmotné postavy, drsného chování a rvaček milovný, jinak povahy přímé a poctivé. Do nedávna neznal nepřátelství k českému svému sousedu, teprve v poslední době veštván byl zde a onde do národní zášti. — Dvorce kralovácké jsou roztroušené, poněvadž stojí obyčejně každý uprostřed svých pozemků, obydlí vynikají úpravností a čistotou.

O Volarech promluvíme při popisu města Volar.

Praktická pokynutí. Do Šumavy, aspoň do té části, kde jsou dobré silnice a lesní cesty (okolí Eisensteinu, Boubín, okolí Vyššího Brodu, Schöninger a j.), můžeme se za pohody již na počátku června (v nejpříznivějším případě v druhé polovici května) vydati, ovšem leží v té době ve vysokých polohách a v roklích často ještě hojně sněhu, lesní půda, ba i cesty jsou vodou nasáklé a místa bařinatá docela nepřístupná. Za to však plné bystřiny a potoky, valící se s hukotem kamenitým, obyčejně srázným řečištěm, poskytují obraz přepůvabný, který v pozdějších měsících zřídka kdy, jen po náhlých, prudkých lijavcích udá se nám spatřiti. — Doba k cestování po Šumavě příhodná jest asi od polovice června do konce září, často až do polovice října. Nejstálejší počasí bývá v červenci, v tu dobu jsou též nejdelší dni, proto lze v měsíci tomto času cestě věnovaného co nejvíce využitkovati. V srpnu nejčastěji nastává deštivé počasí, které trvá někdy nepřetržitě po 7—14 dní. Nejlepší dobou k cestování byl by měsíc září, kdy bývá nejméně dešťů a vyhlídky jmenovitě časně z rána a před slunce západem nejjasnější, ale v tu dobu jest den již krátký, ztráta času tedy u porovnání s pře-

dešlými měsíci dosti značná. mimo to jsou rána a večery chladné a v druhé polovici září z pravidla již noční mrazy. — Ovšem nelze nám předpovědět ani o tom ani o jiném měsíci, jaké bude počasí, ale každý, kdo aspoň na týden jde do Šumavy, musí býti připraven na to, že snad nebude moci pro déšť aspoň den nebo dva dni ani z domu vyjít. Proto je radno míti nějakou zajímavou knihu s sebou. Nejpříznivější dobou k vyhlídkám byl by ovšem konec února a březen, ale v čas ten nemožno obyčejnému cestujícímu sem se odvážiti, leč by doporučen byl knížetem Schwarzenberkem jeho lesníkům. — Za jasného počasí jsou vyhlídky se Šumavských hor uchvacující; obyčejně zříme v nejbližším okolí ohromné lesy a dále usměvavou většinou orbě věnovanou krajinu prorytou stříbrnými stužkami řek. Ale i při omezené vyhlídce, kdy jen nejbližší okolí lze přehlédnouti, jsme nesčíslnými, vždy a všude se měnícími podrobnostmi lesního, horského zátiší dostatečně odměněni za vykonanou cestu.

Co se týče obleku upozorňujeme hlavně na obuv a radíme každému, aby nešel do Šumavy v nízké lehké obuvi, nýbrž v dobrých botách juchtových (nebo z hovězí kůže) s holénkami a dvojitými podešvy;*) dobře jest míti druhý pár bot anebo aspoň střevíce v zásobě, abychom promoklou obuv přezouti mohli; přečetná místa v Šumavě, kterým se často ani vyhnouti nemůžeme, jsou po celý rok vodou nasáklá, takže i za nejlepší pohody mokrem procházeti musíme. Dále musí se pamatovati na to, že noci a rána jsou citelně studené, pročež radno jest vzíti raději teplejší oblek a plaid nebo havelock. Na hlavu hodí se nejlépe lehký, měkký klobouk plstěný

*) Teletina není spolehlivá, poněvadž při střídavě vlhkém a suchém počasí se láme a puká, ostatně proti mokru nechrání. Dobře namazaná kůže hovězí nebo juchta zůstává měkká a chrání nohu i při nejhorších cestách. Výborným mazadlem na boty osvědčilo se Biningerovo švédské mazadlo „Robenine“ (v Praze na Betlemském nám.), které v plechové krabičce snadno můžeme vzíti s sebou.

se širokou střechou; za silného horka dejme do klobouku kapesní šátek, jenž hlavu podstatně chrání. Slaměné klobouky nejsou při větru a dešti k žádné potřebě; proti úpalu slunečnímu chrání jenom nedostatečně.

K chůzi hodí se nejlépe hodiny ranní, večer hleďme v čas dostati se na nocleh. Stoupajíce do vrchu nechoďme příliš rychle, neodpočívejme příliš často, nebudiž nám nepohodlno, zaobalovati se opětně v plaid, a raději snášejme trochu žízně, než abychom pili ze studených pramenů horských. Přijdouce na výšiny, kde bývá vždy větrno, neopomiňme zaobaliti se v plaid a raději si dříve v závětří oddechnouti a zákuskem se posilniti, než vystoupíme na vrchol před chladným větrem nechráněný, abychom užili vyhlídky.

Úředně oprávněných průvodčí nikde v Šumavě není; nejlépe obstará průvodce (obyčejně drvoštěpa neb hajného) některý lesník neb hostinský; dostačí, dá-li se takovému průvodci 1 zl. 20 kr. za den, a nesl-li těžší zavazadla 1 zl. 50 kr., nejvýše 2 zl. (za cestu 6—8hodinnou). Každý však smluv se s průvodcem o mzdu dříve než se s ním na cestu vydáš; zvláště potřebí jest toho v městech hojně turisty navštěvovaných, kde průvodci cestujícího bezohledně vykořistiti hledí. Cestování Šumavou jest laciné, zvláště pro pěšáka, ovšem pohodlí nalezne zde cestující — Eisenstein, Kunžvart, Vyšší Brod a pod. vyjímaje — pramálo: často, chce-li hloub do hor vniknouti, musí se spokojiti s vejci, mlékem a sýrem a ložem často ne valně pohodlným. Proto třeba míti vždy malou zásobu potravy a něco dobrého vína s sebou. Kdo rychle a pohodlně cestovati chce, musí kde možno povozů použiti, což ovšem cestování velice zdraží. — Nejdražší povozy jsou v Eisensteině, kde někdy až 12 zl. za dvouspřežní povoz na den žádají (mimo mýta a zpropitné). Kdo chce většinou jezditi, mohl by si na př. v Horažďovicích nebo Strakonicích, nebo Budějovicích nebo v jiném větším městě při svahu Šumavském najati u drožkáře povoz na př. na týden, za který platí se asi 6 zl. denně.

Kdo překročiti chce hranice zemské a podniknouti některé výlety do Bavorského lesa, neopomiň opatřiti se *německými penězi* (markami a feniky), někteří hostinští buď neradi přijímají rakouské peníze, nebo počítají je neslušně nízko.

Za cestovní mapu odporučujeme těm, kteří by s mapou k tomuto dílu přidanou se nespokojili, mapy generálního štábu (starší vydání v měřítku 1 : 144.000, každá sekce po 40 kr.); nejspolehlivější pomůckou jest *nové vydání speciální mapy* (generálního štábu) v měřítku 1 : 75.000, sekce za 50 kr., která snad do té doby, než se kniha naše do rukou obecenstva dostane, již celá bude vydána.

Dosud vydány krajin Šumavských skoro jen sekce pohraniční, tedy ty, kterých jest nejvíce k cestování potřebí. Jsou to následující sekce (od Západní dráhy počínaje až po Třeboň a Jindřichův Hradec):

Zone 7. Col. VII. (Přimda); Z. 7. C. VIII. (Nýřany a Horšův Týn); Z 8. C. VII. (Klenč); Z. 8. C. VIII. (Domažlice a Klatovy); Z. 9. C. VIII. (Eisenstein); Z. 9. C. IX. (Sušice a Vimperk); Z. 10. C. IX. (Kunžvart); Z. 10. C. X. (Volary a Krumlov); Z. 11. C. X. (Vyšší Brod); Z. 11. C. XI. (Kaplice); Z. 10. C. XI. (Budějovice a Nové Hrady); Z. 10. C. XII. (Gmund); Z. 9. C. XI. (Třeboň); Z. 9. C. XII. (Jindř. Hradec). — Co nejdříve vyjdou ještě tyto: Z. 7. C. IX. (Plzeň a Přeštice); Z. 8. C. IX. (Nepomuk a Horažďovice); Z. 9. C. X. (Protivín a Prachatice). — Všecky tyto sekce (po 50 kr. nenapnuté) lze (pokud vyšly) jednotlivě dostati nebo objednati v každém knihkupectví jmenovitě v knihkupectví Řivnáčově v Praze, třeba jen udati výše uvedené číslo, nebo v závorkách uvedená jména.

Část I.

Návrhy k výletům a cestám po Šumavě.

Kdo chce procestovati Šumavu celou, od Jezerní Hory (Osser) až po Vyšší Brod a shlédnouti aspoň nejzajímavější místa hřebene a svahu, potřebuje k tomu *nejméně* 14 dní. K procestování Šumavy poněkud podrobnému potřebí aspoň tří týdnů. Čím více času kdo cestě té věnovati může, tím ovšem pohodlněji a s větším prospěchem lze mu krás Šumavských užiti. Každý pak musí býti připraven na to, že jej déšť aspoň několik dní zdrží; šťasten ten, kdo odbude to dvěma nebo třemi deštivými dny, v Šumavě trvá deštivé počasí (zvláště v červenci a srpnu) obyčejně asi týden.

Lépe činí kdo pěšky cestuje a jen v méně zajímavých krajinách pošty jako laciného dopravního prostředku používá. Každý musí aspoň některé výlety pěšky vykonati a proto platí pro každého to, co na str. 11—12 řečeno bylo o obuvi a obleku.

Pro ty, kteří pouze krátký čas výletu na Šumavu věnovati mohou, sestavili jsme v následujícím, přijavše Prahu za východiště, plány k cestě dvou- až sedmidenní. Na konec pak připojujeme plány k procestování celé Šumavy (za tři až čtyři neděle).

Kdo pouze dva nebo tři dni výletu do Šumavy věnovati chce, může pouze do nejbližšího okolí Špicberského nebo Eisensteinského; k výletu do jiných částí Šumavy potřebí nejméně čtyř dnů.

Z Prahy lze trojím směrem vždy do jiné části Šumavy vniknouti:

I. Přes Plzeň:

a) Západní drahou do Domažlic.
b) Plzeňsko-Eisensteinskou drahou do Eisensteinu.

II. Přes Plzeň a odtud drahou cís. Frant. Josefa:

a) do Horažďovic a přes Sušici do Eisensteinu.
b) do Strakonic a přes Vimberk do Kunžvartu.

III. Drahou Frant. Josefa do Budějovic a odtud drahou cís. Alžběty do Vyššího Brodu.

Výlet do Šumavy na dva dni (z Prahy).

I

První den. Z Prahy Západní drahou (v 7 hodin ráno) přes Plzeň až do stanice Špicberku (2 hod. odpol.), odtud k Prokopovi a po obědě buď k Čertovu jezeru anebo na Pancíř.

Druhý den. Časně z rána k Černému Jezeru a okolo slapů potoka Klammru na Jezerní Horu (Osser). Odtud na stanici Eisenstraskou k odpolednímu vlaku (3 hod.), kterým vrátíme se do Prahy (příjezd v 9 hod. večer).

II.

První den. Z Prahy jako výše (I.), ale až do Eisensteinu (2¼ odpoledne). Po obědě buď k Čertovu Jezeru, nebo na Pancíř anebo do Debrníku.

Druhý den *buď* na Falkenstein a do stanice Ludwigsthalu, odtud pak vlakem ve 2 hod. odpoledne přímo do Prahy (9 hod. večer);

anebo: k Javorskému Jezeru a zpět buď zase do Eisensteinu anebo do stanice Ludwigsthalu: odpoledním vlakem do Prahy.

Výlety do Šumavy na tři dni (z Prahy).

Pro třídenní cestu lze doporučiti především opět jenom okolí Špicberku nebo Eisensteinu, a sice týmže způsobem jako při cestě dvoudenní, jenže ovšem více shlédnouti možno. Pro první a třetí den podržíme asi totéž rozdělení, které výše při výletu dvoudenním odporučeno, pro druhý den lze voliti některý z delších výletů při Eisensteině nebo Špicberku popsaných. — Jiné plány pro třídenní cestu jsou tyto:

I.

První den. Západní drahou (7 hodin ráno) přes Plzeň do Domažlic ($12^1/_2$ hod. v poledne), prohlédnouti si město a buď pěšky nebo vozem do Brodu n. l.

Druhý den. Na Vysoký Osek (Hoher Bogen), pak do Eschelkammu a vozem přes Nový Trh do Kdyně.

Třetí den. Přes Risenberk (po případě i Herrstein) do Domažlic a odtud vlakem ve $3^3/_4$ odpol. do Prahy (9 hod. večer).

II.

a) **První den.** Západní drahou (7 hodin ráno) přes Plzeň a drahou Frant. Josefa do Horažďovic (12 hod. v pol.). Vycházka na Prácheň.

Druhý den. Z Horažďovic časně ráno soukromým povozem do Rabí, pak do Sušice, odtud do Dobré Vody (na skálu sv. Vintíře) a do Eisensteinu. *Cestu tuto možno za dlouhý letní den jen povozem vykonati.*

Třetí den. Některý z půldenních výletů při Eisensteinu popsaných. Odpoledním vlakem (2 hod.) do Prahy (9 hod. večer).

Kdo cestu z Horažďovic ve zvláštním povoze vykonati nechce, může si výlet ten takto rozděliti:

b) **První den** jako výše:

Druhý den. *Časně* ráno pěšky do Rabí, kde si prohlédne hrad. — O 10. hod. dopoledne jede odtud pošta,

které použije k cestě do Sušice. Oběd. — Poštou v 1 hod. odpol. přes Hartmanice do Dobré Vody na nocleh.

Třetí den. K východu slunce na skálu sv. Vintíře a pak buď pěšky (po případě přes Fallbaum), nebo vozem do Eisensteinu k odpolednímu vlaku.

Výlety do Šumavy na čtyři dni.

I.

První den. Do Eisensteinu nebo do Špicberku (k Prokopovi) a buď na Pancíř, nebo do Debrníku.

Druhý den. K Čertovu, pak k Černému Jezeru, na Jezerní Horu a odtud na stanici Eisenstrass a zpět drahou k Prokopovi nebo do Eisensteinu.

Třetí den *buď* přes Thurmhof na Javor, k Javorskému jezeru a do Eisensteinu, — *nebo* přes Debrník, na Falkenstein a přes Waldhaus a Ludwigsthal do Eisensteinu.

Čtvrtý den. Některý z půldenních výletů popsaných při Eisensteinu. — Odpoledním vlakem do Prahy.

II.

První den. K Prokopovi, k Černému a k Čertovu Jezeru.

Druhý den. Na Pancíř a přes Eisenstein do Waldhausu (oběd), pak na Falkenstein, dolů do Ludwigsthalu a drahou na noc do Řezného (Regen).

Třetí den. Soukromým povozem na Ruselku a do Deggendorfu. Večerním vlakem zpět až do Špicberku. Nocleh u Prokopa.

Čtvrtý den. Na Jezerní Horu, odtud na stanici Eisenstrass. Odpoledním vlakem do Prahy.

III.

První dva dni do Horažďovic a odtud na Rabí, do Sušice a k sv. Vintíři tak jako na str. 16. a 17. při třídenní cestě II. b.

Třetí den. Z Dobré Vody přes Fallbaum a Debrník do Eisensteinu. Odpoledne buď k Javorskému nebo Čertovu a Černému Jezeru, nebo na Pancíř.

Čtvrtý den dopoledne některý z půldenních výletů do okolí Eisensteinského; odpoledne drahou do Prahy.

IV.

První den. Jako při předešlé cestě do Horažďovic a na Prácheň.

Druhý den. Na Rabí a do Sušice. Odpoledne přes Dlouhou Ves, k sv. Mouřenci, a přes Aninov (Annathal) do Kašperských Hor.

Třetí den. Vycházka na Kašperk. Povozem přes Zdíkov do Vimberka (aspoň návštěva sklárny a hradu).

Čtvrtý den. Přes Volyň do Strakonic (pošta jede jen v půlnoci a odpoledne) a drahou (3½ odpol.) do Prahy.

V.

První den. Západní drahou (7 hodin ráno) do Plzně, odtud drahou Frant. Josefa do Strakonic (12½ v poledne). — Poštou do Vimberka (6½ večer).

Druhý den. Na Boubín, skrze prales do Šatavy, odtud do Lenory a do Volar.

Třetí den. Do Prachatic. Výlet na Libín.

Čtvrtý den. Poštou (7½ ráno) do Vodňan a drahou (2½ odpoledne) přes Plzeň do Prahy (9 hod. večer).

VI.

První den. Jako při cestě předešlé, ale povozem přes Vimberk až do Kunžvartu (pošta odpol. jen do Vimberka).

Druhý den. Časně ráno povozem přes České Trouby do Neuthalu (povoz poslat do Hirschbergen). Odtud pěšky na Třístoličnou horu a po hřebeně horském na Plöckenstein, okolo Stiftrova pomníku k jezeru a do Hirschbergen (6—7 hodin dosti namáhavé cesty pěšky) a povozem na nocleh do Plané (Oberplan).

Třetí den. Povozem přes Frimburk (objednati oběd) k sv. Tomáši a k obědu do Frimburku. Odpoledne povozem do Vyššího Brodu (při Čertově stěně vystoupiti).

Čtvrtý den. Kdo neměl třetí den již času k prohlédnutí památností Vyššího Brodu, učiní to čtvrtý den dopoledne. Na stanici Cartle (Zartlesdorf, dráhy cís. Alžběty) jest 1½ hod. cesty (pošta). Vlak, který odjíždí v 11 hod. dopoledne z Cartlí k Budějovicům, jest v 6½ večer v Praze (na nádraží Frant. Josefa). — Kdo si byl Vyšší Brod již třetího dne prohlédnul, navštiv čtvrtého dne záhy ráno pouze 1¼ hodiny vzdálený Rožmberk, odkud jezdí pošta do Cartlí k témuž dopolednímu vlaku (v 11 hodin). —

Cestu tuto lze sice ve čtyrech dnech vykonati, jest však lépe věnovati jí **aspoň šest dní**, *a to tak, že*

První den přenocujeme ve Vimberku, **druhý den** podnikneme výlet na Boubín a dorazíme přes Šatavu a Lenoru do Kunžvartu. **Třetí den** dopoledne podnikneme některý menší výlet do okolí Kunžvartu a jdeme pak odpoledne do Neuthalu, kde zůstaneme přes noc (skromné lože). **Čtvrtý den** na Třístoličnou horu, Plöckenstein do Hirschbergen a do Plané. **Pátý den** jako výše třetí den a **šestý den** jako výše čtvrtý den.

VII.

Opačným směrem (méně odporučení hodným) lze touž cestu takto vykonati:

První den. Drahou Frant. Josefa (9 hod. ráno) do Budějovic (3¼ odpol.), odtud drahou Alžbětinou na sta-

nici Cartle (Zartlesdorf, 5 hod. odpol.) a poštou do Vyššího Brodu.

Druhý den povoz poslati k Lipenskému zdvihu (Lippner Schwebe) a jíti pěšky po levém břehu Vltavy proti Čertovým proudům. Od Lipenského zdvihu povozem přes Výtoň (Heuraffl), přímo k sv. Tomáši, odtud do Frimburku a dále do Plané.

Třetí den. Z Plané záhy ráno povozem do Hirschbergen (povoz poslati do Neuthalu) a pěšky k Plöckensteinskému jezeru, na Plöckenstein, po hřebeně na Třístoličnou horu a do Neuthalu, odtud povozem do Kunžvartu.

Čtvrtý den. Z Kunžvartu povozem přes Vimberk do Strakonic a drahou ($3^1/_2$ odpol.) přes Plzeň do Prahy (9 hod. večer).

I tuto cestu, jako předešlou, lze sice vykonati ve čtyrech dnech, jest však radno věnovati jí **aspoň šest dní,** *a sice:*

První den drahou do Cartlí a odtud do Rožmberka. **Druhý den** do Vyššího Brodu; výlet k Čertově stěně. **Třetí den** povozem přes Výtoň k sv. Tomáši a přes Frimburk do Plané. **Čtvrtý den** povozem do Hirschbergen, pěšky k jezeru a na Plöckenstein, pak po hřebeně na Třístoličnou horu, do Neuthalu a odtud povozem přes České Trouby do Lenory. **Pátý den** přes Šatavu, pralesem na Boubín a do Vimberka. **Šestý den** z Vimberka do Strakonic a drahou do Prahy.

Vedle těchto dvou na 6 dní rozdělených cest lze ještě tyto asi

týdenní cesty (z Prahy)

doporučiti:

I.

První den přímo do Domažlic, prohlédnout si město a zbývá-li času i blízké okolí.

Druhý den. Z Domažlic na Risenberk a Herštejn, do Kdyně a odtud povozem přes Bystřici do Nýrska.

Třetí den. Na Jezerní Horu a přes Černé Jezero k Prokopovi (nad stanicí Špicberskou).

Čtvrtý den. Od Prokopa k Čertovu Jezeru, odtud k cestě nad jezerem a po ní do Eliščiny skelné huti (Elisenthal), na Javor, k Javorskému jezeru a do Eisensteinu. (Kdo se v Eisensteině déle zdržeti může, podnikne jiné ještě výlety při Eisensteinu popsané.)

Pátý den. Z Eisensteinu přes Fallbaum na skálu sv. Vintíře u Dobré Vody a odtud do Sušice.

Šestý den. Ze Sušice na Rabí a do Horažďovic. Vycházka na Pracheň.

Sedmý den. Ranním vlakem (v $7\frac{1}{2}$ hod.) do Plzně, prohlédnout si město a odpoledne (v $5\frac{3}{4}$ hod.) do Prahy.

II.

První den. Západní drahou (v 7 hod. ráno) přes Plzeň do stanice Špicberku (2 hod. odpol.) a k Prokopovi. Odtud k Černému Jezeru a zpět; kdo není unaven, může ještě (za dlouhého letního dne) na Pancíř a zpět k Prokopovi.

Druhý den. K Čertovu Jezeru, přes Eliščinu Huť na Javor, k Javorskému jezeru a do Eisensteinu.

Třetí den. Přes Fallbaum do Štubenbachu (oběd), k Štubenbašskému jezeru, na Polední Horu a do Madru.

Čtvrtý den. Z Madru na horu Nad Roklí, zpět k Rokelské chalupě, do Pürstlinku a na Luzný. Pak přes Pürstlink do Kvild. — (Slabší chodec může horu Nad Roklí z plánu vypustit, jít ráno z Madru přes Pürstlink na Luzný a (zase přes Pürstlink) do Kvild.

Pátý den. Povozem do Bučin (Buchwald, vycházka k pramenu Vltavy), přes Fürstenhut a Ferchenhaid do Vimberka; prohlédnout si město.

Šestý den. Výlet na Boubín, do pralesa a zpět do Vimberka.

Sedmý den. Do Strakonic a drahou návrat do Prahy.

III.

První den. Západní drahou do Plzně, drahou Frant. Josefa do Strakonic a poštou do Vimberka.

Druhý den. Časně ráno na Boubín, skrze prales do Šatavy, odtud do Lenory, pak do Hořejší Vltavice a poštou (o 4. hod. odpol.) do Kunžvartu.

Třetí den. Časně ráno povozem (pošta jede teprve v $8^1/_2$ dopoledne) přes České Trouby do Neuthalu (povoz poslat do Hirschbergen), odtud pěšky na Třístoličnou horu a po hřebeně horském na Plöckenstein, k jezeru a do Hirschbergen. Odtud vozem do Plané.

Čtvrtý den. Povozem přes Frimburk k sv. Tomáši a přes Výtoň (Heuraffl) do Vyššího Brodu ($^1/_4$ hod. před městem vystoupit a jít pěšky přes Čertovu Stěnu). Návštěva kláštera.

Pátý den. Povozem do Rožmberka a po prohlédnutí zámku do Krumlova.

Šestý den. Záhy ráno povozem na Schöninger a přes Červený Dvůr do Krumlova; odtud povozem přes Zlatou Korunu do Budějovic.

Sedmý den. Dopoledne lze užiti buď k prohlédnutí Budějovic, nebo k návštěvě Hluboké; odpolední vlak odjíždí z Budějovic o 1 hod. odpol., z Hluboké (ze stanice Zámostské) v $1^1/_4$ odpol., příjezd do Prahy v $6^1/_2$ hod. večer.

IV.

První den. Západní drahou přes Plzeň (nebo přes Zdice a Protivín) do Vodňan a odtud soukromým povozem přes Netolice do Prachatic (hned za Netolicemi prohlédnout si zámek Kratochvíl). — Jinak možno

z Vodňan přes Bavorov (po případě i přes Husinec) přímo do Prachatic jeti.

Druhý den. Výlet na Libín a prohlédnutí města.

Třetí den. Přes Záblatí na Boubín a přes Lenoru do Kunžvartu (povozem; pěšky velmi namáhavé).

Čtvrtý den. Tak jako třetí den při předešlé cestě a dále týmž způsobem jak tam naznačeno; ten jeden den, který by přebýval, možno tím nahraditi, že by cestující již šestý den na noc jel na Schöninger, aby byl sedmý den v čas zpět v Krumlově k odjezdu pošty (o 10. hod. dopol.) na stanici Velešín-Krumlov. Vlak (přes Budějovice do Prahy) odjíždí odtud ve $^3/_4$12; příjezd do Prahy v 6$^1/_2$ večer. — Anebo čtvrtý den opět jako při předešlé cestě třetí den, ale z Hirschbergen na nocleh do Zelnavy; pak

Pátý den na Liščí Louku, do Andreasberku a přes Vitěšovice (Kriebaum, pěšky, — nebo přes Sádlnou [Zodl] vozem) do Chvalšin.

Šestý den. Do Červeného Dvora, na Schöninger a do Krumlova. Kdo si ještě odpoledne zámek prohlédnul, může večerním vlakem (v 7 hod.) do Budějovic odejet a

Sedmý den tak strávit jak při předešlé cestě (III.) raděno.

V.

První den. Přes Plzeň do Horažďovic. Vycházka na Prácheň a povozem přes Rabí do Sušice.

Druhý den. Povozem na skálu sv. Vintíře, odtud do Kašperských Hor (vycházka na Kašperk) a do Vimberka.

Čtvrtý den. Na Boubín a přes Lenoru do Kunžvartu.

Pátý den. Vozem do Neuthalu (povoz poslat do Hirschbergen), pěšky přes Třístoličnou Horu na Plöckenstein, k jezeru, do Hirschbergen a vozem do Plané.

Šestý den. Přes Frimburk k sv. Tomáši a do Vyššího Brodu.

Sedmý den. Drahou do Prahy (srov. týdenní cestu III. str. 22).

Každou tuto cestu možno sice vykonati v sedmi dnech, ale poměrně v dosti značném spěchu, většinou vozem a jen za příznivého počasí. Kdo však vydává se aspoň na sedm dní na cestu do Šumavy, musí být připraven na to, že nejméně jeden nebo dva dni může ztratit špatným počasím. Kdo jen pěšky (jízdu po dráze vyjímaje) cestuje, potřebuje k cestě výše v sedm dní rozdělené aspoň *devět dní*, čím více pak má kdo času, tím ovšem pohodlněji a s větším užitkem cestuje. Mimo to jsme každému radou, aby jednak k vůli odpočinku, nebo pro případ nepohody, nebo k seznání zajímavého okolí některých míst při volbě plánu k své cestě na to pomýšlel, že se mu někdy žádoucím nebo i nutným býti uvidí v tom neb onom místě jeden nebo dva dni se zdržeti. Tak na př. odporučujeme k delšímu pobytu: Eisenstein (nebo Prokopův Pensionat na Špicberku), Kašperské Hory, Kvildy (po případě méně pohodlný, ale ve středu zajímavé krajiny ležící Madr), Kunžvart, Planou, Vyšší Brod (nebo Rožmberk) a Krumlov.

Na konec připojujeme ještě

plány k procestování celé Šumavy.

Ovšem zůstaveno býti musí každému soudnému cestovateli, aby plány ty třeba průběhem cesty podle potřeby a poměrů změnil.

I.

1. Z Prahy Západní drahou (v 7 hodin ráno) do Plzně. Prohlédnutí města a po případě i návštěva sadů Lochotínských. — (Při delším pobytu jiné výlety odporučené při popisu Plzně, což platí pro všecka místa, jež mají zajímavé okolí a jsou v knize popsána.)

2. Z Plzně do Domažlic; prohlédnutí města a zbývá-li času, některý výlet do okolí.

3. Na Risenberk a Herštein, do Kdyně; přes Nový Trh do Osí (Eschelkamm; po případě až do Brodu n. l. [Furth]).

4. Na Osek (Hoher Bogen), přes Neukirchen do Nýrska (výlety aspoň na Bajrek a do Bystřice).

5. Drahou buď do Špicberku (Prokopův Pensionat), anebo do Eisensteinu. K nejzajímavějším výletům do okolí (Pancíř, Čertovo a Černé Jezero, Jezerní Stěna, Jezerní Hora, Fallbaum, Falkenstein, Javor, výlet po dráze do Deggendorfu, Ruselka a j.) potřebí nejméně čtyř dnů.

6. Na skálu sv. Vintíře a do Sušice. — Okolí (Svatobor, Velhartice, Kašovice a j.).

7. K sv. Mouřenci a do Kašperských Hor; na Kašperk.

8. Do Rejšteinu, k Čenkově pile, a údolím Křemelné (Kiesling-Bach) do Štubenbachu.

9. K jezeru, na Polední Horu, do Madru; do Klářina údolí a zpět do Madru.

10. Na horu Nad Roklí, na Luzný a do Kvild.

11. Přes Bučiny (pramen Vltavy) a Fürstenhut na Bavorskou Almu a do Kunžvartu. — Výlety.

12. Přes Lenoru a Šatavu na Boubín a do Vimberka.

13. Přes Husinec do Prachatic; na Libín.

14. Přes Záblatí na Husu, na Šreiner a do Volar.

15. Přes Tusetskou horu do Tusetu a do Neuthalu.

16. Na Třístoličnou Horu, na Plöckenstein, k jezeru a do Hirschbergen. — Po případě shlédnout tunel, kanál, medvědí kámen a j.

17. Do Zelnavy, na Liščí Louky a přes Jablonec (Ogfolderhaid) do Plané.

18. Do Frimburka, k sv. Tomáši a Čertovými proudy do Vyššího Brodu.

19. Výlety do okolí, zvláště do Rožmberka.

20. Do Krumlova; prohlédnutí města a zámku.

21. Na Schöninger a přes Červený Dvůr do Krumlova.

22. Do Zlaté Koruny, na Menštein (Maidstein) a do Budějovic.

23. Na Hlubokou a návrat do Prahy.

K celé této cestě potřebí by bylo (za stálé pohody) nejméně čtyř neděl.

II.

1. Západní drahou do Plzně, prohlédnutí města, po případě i okolí.

2. Drahou Františka Josefa do Horažďovic; na Pracheň.

3. Přes Rabí do Sušice. — Okolí.

4. K sv. Mouřenci, do Kašperských Hor, na Kašperk a přes Albrechtec do Sušice (pěšky cesta skoro dvoudenní; nocleh v Kašperských Horách).

5. Na skálu sv. Vintíře a přes Fallbaum do Eisensteinu. — K výletům (viz předešlý plán I. 5.) potřebí nejméně čtyř dnů.

6. Přes jezero Laka do Štubenbachu.

7. atd. jako při předešlé cestě 9.—23.

Také k této cestě jest potřebí aspoň čtyř neděl.

III.

1. Západní drahou do Plzně, a buď jako při předešlé cestě, drahou Frant. Josefa do Horažďovic, nebo až do Strakonic.

2. Do Vimberka. Prohlédnutí města.

3. Do Kvild, nebo až do Madru. Pobyt aspoň dvoudenní. Výlety do Klářina údolí, na horu Nad Roklí, na Luzný a j.

4. atd. jako 11.—23. při I. plánu k cestě celou Šumavou.

K cestě této jest potřebí (za stálé pohody) nejméně tří neděl. —

Také *opačným směrem* lze každou tuto cestu asi v témž čase vykonati. V tomto případě vydá se cestující

ranním vlakem dráhy Frant. Josefa z Prahy na Hlubokou, dále do Budějovic, pak přes Menštein a Zlatou Korunu do Krumlova atd., v opačném pořádku (23.—1., str. 24—26) podle kteréhokoliv z předešlých plánů. Při všech těchto plánech jest nám Praha východištěm. Kdo z jiného města v Čechách na cestu se vydává, tomu jest rádcem k spisu tomuto přiložená železniční mapa Čech, kterou drahou dostane se nejkratší cestou do Eisensteinu, Horažďovic, Strakonic nebo Vyššího Brodu.

Z Rakous jest nejvhodnější přístup do Šumavy drahou cís. Alžběty buď až do Budějovic, nebo pouze do stanice Cartle (Zartlesdorf), odkud jest pouze 1½ hod. do Vyššího Brodu i do Rožmberka.

Z Bavor vchází se do Šumavy

1. z Pasova poštou přes Freyung do Kunžvartu,
2. drahou Degendorfsko-Eisensteinskou do Eisensteinu,
3. Bavorskou státní drahou (připojení k české dráze Západní) přes Brod n. l. (Furth) do Domažlic.

Dodatek. Kdo chce procestovati též Novohradské hory (Gratzner Gebirge), jede z Budějovic drahou Frant. Josefa do Nových Hradů (Gratzen); odtud potřebí jest nejméně tří dnů k shlédnutí nejzajímavějších míst; návrat přes Benešov do Kaplice (stanice dráhy Alžbětiny). — Z Rakous jede se drahou Frant. Josefa přes Gmund do Nových Hradů.

Část II.

Průvodce po Šumavě.

Popis Šumavy a svahů jejích rozdělili jsme v následujícím ve čtyři oddíly vždy s jiným východištěm:

A. Část severní obsahující průsmyk Kdyňský od Domažlic až po Jezerní Horu. — Východiště *(Plzeň-)* **Domažlice**.

B. Část střední od Jezerní Hory až po Kunžvart. — Hlavní východiště **Eisenstein**.

C. Část od Kunžvartu až po sedlo Dolno-Vltavické a po Blánský les. — Východiště *(Strakonice-Vimberk-)* **Kunžvart**.

D. Pohoří Krumlovské a Svato-Tomášské. — Východiště *(Budějovice-Krumlov-)* **Vyšší Brod**.

Dodatek. Hory Novohradské. — Východiště *(Budějovice-)* **Nové Hrady**.

A.

Od Plzně a Domažlic až po Jezerní Horu a Eisenstein.

Stanice dráhy Západní z Prahy do Plzně: *Praha* — Chuchle — Radotín — Dobřichovice — Řevnice — Karlštein — Beroun — Zdice — Hořovice — Zbiroh — Holoubkov — Rokycany — Chrasť — *Plzeň*.

Vyjedše z nádraží Smíchovského spějeme širokým, na jihu výběžkem Brdského pohoří (s kostelíkem sv. Havla

Strana čtvercové sítě (2 cm) = 230,4 m. = 307,2 kroků.

PLZEŇ.

MĚŘITKO 1: 11,520

1 cm. = 115,20 m., 1 v. p. = 160 v. s. Sk. V.

VYSVĚTLENÍ:

I. Město.

1. Radnice a c. k. krajský soud 3E
2. Chrám Sv. Bartoloměje 4E
3. Děkanství 3D
4. Hostinec „U zlat. orla" 4D
5. Městské divadlo 4D
6. C. k. gymnasium a městské museum 5D
7. Smetanův pomník 5D
8. Česká eskompt. banka 5D
9. Škola u Sv. Anny 5E
10. Kopeckého pomník 5E
11. Městský c. k. del. soud okresní 5E
12. Kostel a klášter Františkánů 4 5E
13. C. k. okresní hejtmanství 4E
14. Filialka c. k. národní banky 4E
15. Salzmannova pivnice 3E
16. Městská vodárna 3F
17. Všeobecná nemocnice 3F
18. Vojenská nemocnice 3DE
19. Nemocnice u Sv. Máří Majdal. 3D
20. Městské realní gymnasium 3D

II. Říšské předměstí.

21. Česká národní škola 3CD
22. Obchodní a průmysl. komora 3D
23. Kasárny 3,4 CD
24. Hôtel „U korunního prince Rudolfa" 3C
25. Kalikovský mlýn 2A
26. Továrna na kůže 3A
27. Továrna na slaměný papír 4A
28. Škodova továrna na stroje 4BC
29. Plynárna 45C
30. C. k. státní škola průmyslová 5B
31. Protestantský chrám 5C
32. Hôtel „U císaře rakouského" (U Waldeků) 5D
33. Synagoga 5D
34. C. k. poštovní úřad 5D
35. Měštanská beseda a občanská záložna 5D
36. Česká škola dívčí 5E
37. Německá škola dívčí 5E
38. C. k. telegrafní úřad 5E
39. C. k. horní úřad 5E
40. Něm. divadlo a kasino 5E
41. Městské lázně 6EF
42. C. k. okr. finanční ředitelství a berní úřad 6E
43. Akc. zastavárna a Ruské museum 6D
44. C. k. zásobárna 6C
45. Továrna na stroje a vagony 7C
46. C. k. něm. vyšší realní škola 6E
47. Halbmeyerův parní mlýn 6E
48. Továrna na drátěné hřebíky 7F
49. Parní mlýn Lindakra a Klobásy 7F

III. Pražské předměstí.

50. Měšťanský pivovar 23HI
51. Hôtel „U města Hamburku" 4H
52. Továrna na stroje Bruje a Záruby 4H
53. První Plzeňský akc. pivovar 23KL
54. Nádraží Plzeňsko-Březenské dráhy 345HIKL
55. Nádraží české Západní a dráhy Frant. Josefa 45HIKL
56. Plzeňská akc. továrna na emailové zboží 56IK
57. Měšťanská střelnice 2F

VI. Saské předměstí.

58. Česká národní škola 2E
59. Löwitova továrna na kůže 2F
60. Panský mlýn 3F
61. Hanákova továrna na lisované droždí 1C
62. Wr. Dubského továrna na hliněné zboží (Na silnici k Lochotínu jest již mimo plán).

Kresl. Jos. Kohut a Jos. Líčka v Praze.

Lith. a tisk Farského v Praze.

nad Zbraslaví) uzavřeným údolím Vltavským (zajímavé uložení skal útvaru silurského v *p.*) mimo výletní místo *Chuchly* k *Radotínu*, kde vstoupíme v úzké údolí Berounky. V *p.* u soujmenné stanice spatříme památný hrad *Karlštein*, u města *Berouna* vstoupíme do údolí Lítavky (za Zdicemi v *p.* viděti zříceninu Žebrák) a minuvše v *l.* *Hořovice*, v *p.* *Zbiroh* (zámek, veliké druhdy Stroussbergovy podniky železářské, teď po většině opuštěné) zabočíme za *Rokycany* opět v údolí Berounky a vjedeme do prostranného nádraží *Plzeňského.* — Obšírný popis viz v Řivnáčově Prův. po král. Českém. Praha. 1881.

V Plzni křižují se tři dráhy: Západní (Praha — Plzeň — Brod nad lesy), cís. Frant. Josefa (Budějovice — Plzeň — Cheb) a Plzeňsko-Březenská (Eisenstein — Plzeň — Duchcov). Na nádraží *restaurace* (2 hostinské pokoje). Do města jezdí *omnibusy* (15 kr.), *drožky* (60 kr.) a *fiakry* (1 zl.).

Královské, krajské město **Plzeň** (Pilsen) leží v údolní rovině při vtoku Radbuzy do Mže, které, když se byly as ½ hodiny dále na severovýchod pod kostelíkem sv. Jiří s Úslavou spojily, jméno Berounky přijímají. Nedaleko Plzně spojuje se také Úhlava (čili Bradlavka) s Radbuzou, takže okolí Plzně čtvero řek oživuje. — Plzeň dělí se v pět okresů; první okres zaujímá město, druhdy hradbami obehnané, na jejichž místě jsou teď pěkné sady. Plzeň čítá 38.883 (30.987 Čechů) obyvatelů, jest sídlem krajských úřadů, pak vrchního horního revírního úřadu, obchodní komory, filialky eskomptní banky, má české vyšší realné gymnasium (městské), c. k. německé vyšší gymnasium a něm. vyšší realku, státní průmyslovou školu a vedle četných odborných, zábavných a p. spolků také spolek lesnický a hospodářský, měšťanskou besedu, spolek přátel věd a literatury, pět záložen a spořitelen a dvě divadla, městské české a spolkové německé.

Hostince: „U císaře Rakouského“ (u Valdeků) v Smetanových sadech; 60 pokojů; 80 kr. — 1 zl. 40 kr. denně. — „U zlatého orla“ na Náměstí; 35 pokojů. — „U korunního prince“ v Pa-

lackého třídě: 40 pokoju. — „U města Hamburku“. — „U zlatého křížku“. — Plzeňská *pivnice* Salzmannova v Pražské ulici.

Více než 100 *nájemných povozů*, jež objednati lze buď v hostincích nebo u J. Pytlíka v Přemyslově třídě. — Uvnitř města platí se za dvojspřežní povoz 50 kr., za jednospřežní 30 kr.; do předměstí 70 kr. a 40 kr.; na nádraží 1 zl. a 60 kr.; dle času platí se po zaplacení dle některé hořejší sazby za každou ¼ hodiny 25 kr. a 15 kr., za půl dne (5 hodin) 4 zl. a 2 zl. 50 kr.

Veřejné sbírky: 1. *Obecní museum* pro město Plzeň a okolí, v budově gymnasia (naproti hostinci u Valdeků). Jsou zde starožitnosti, listiny, zbraně, přírodniny, suroviny a výrobky plzeňského kraje. Museum otevřeno jest denně od 10—3 hodin, ohlášení u sekretáře musea; vstupné 20 kr. — 2. *Přírodnické sbírky realného gymnasia* lze prohlédnouti si se svolením ředitele.

Z četných a značných *průmyslových závodů* jmenujeme: Světoznámý *měšťanský pivovár* na Pražském předměstí. Pivovár tento tvoří skoro celou čtvrť města a vyrábí ročně přes 350.000 hektolitrů piva. Od r. 1880 vede z nádraží do budov pivovárních zvláštní křídlo dráhy a nádvoří bývá elektricky osvětleno (lampami soustavy Křižík-Piettovy). Ohromné do pískovcových skal útvaru kamenouhelného až na podlohu břidličnou vytesané sklepy tvoří labyrint hodinu cesty dlouhý. Kdo prohlédnouti si chce pivovár i sklepy, nechť požádá správu pivováru o dovolení a průvodčího (zpropitné). — Na blízku nalézá se *První akciový pivovár Plzeňský*, který je sice tak jako předešlý podle nejnovějších pokroků v pivovarnictví zařízen a má veliký vývoz piva, avšak roční výroba jest menší než pivováru měšťanského. Vstup na ohlášení se u správy závodu. — Z ostatních průmyslových závodů sluší jmenovati: továrnu na duté sklo, na drát a drátové hřebíky, velikou továrnu na papír bratří Piettů, továrnu na slaměný papír, lihovar, rafinerii líhu a továrnu na sodovou vodu, strojnickou továrnu a slévárnu, akciovou továrnu na stroje a vagony, válcovnu, závod zvonařský a kotlářský, parní mlýny, parketárnu s parní pilou, továrnu na kamna a hliněné výrobky (zejména komíny, sporokrby, sochy a ornamenty) a plynárnu;

vedle těchto jest zde ještě značný počet menších prumyslových závodu.

Pro obchod celých západních Čech mívaly velikou duležitost hlučné trhy, které se zde čtyřikráte do roka vždy po osm dní odbývají. Při dnešním zpusobu dopravy obejde se obchod beze všech trhu, ale zdejší jsou dosud četně navštěvovány.

Dějiny. Plzeň byla ode dávna sídlem stejnojmenné župy, již pro důležitost její jako župy pomezní na hranicích odvěkého nepřítele sami synové knížecí jako svůj úděl spravovali. První zmínku o Plzni nalézáme u Dětmara Meziborského při vypravování o válce Otty II. proti Boleslavu II., v níž Otto poražen byl; z pozdějších let století X. jest o Plzni již více zpráv. R. 1272 od Přemysla Otokara II. na město povýšena vystavěla si Plzeň hradby a byla od králů českých mnohými privilejemi a právy obdarována, a již za Karla IV. jmenuje se městem královským a mezi těmi městy a hrady, které neměly nikdy koruně české odcizeny býti. Ve válkách husitských byla Plzeň městem po Praze nejdůležitějším, jako jest jím podnes. Již počátek hnutí náboženského nalezl v Plzni kyprou půdu, takže Žižka zde střed a hlavní ohradu husitství zbudovati zamýšlel. Zatím však, co byl Žižka v Plzni královskými obležen, zmocnili se Husité (21 února 1420) Ústí Sezemova a založili na blízku jeho Hradiště hory Tábor, jež stalo se středem, jímž měla býti Plzeň. Žižka postoupil ji tedy královským za volný odchod a odebral se do Tábora, načež jím vypuzení katolíci do města se vrátili a je od té chvíle statečně a s prospěchem proti všem nepřátelům Říma bránili. Prokop Veliký oblehal třikráte s vojskem svým Plzeň, když však vůdcovství se vzdal a Čapek, vůdce Sirotků, v oblehání pokračoval, došla zvěst o dobytí Nového města Pražského, načež na kvap obležení přerušeno a město tím osvobozeno bylo. Po zničení Táboritův u Lipan nastal klid v zemi, který přerušen byl účastenstvím Plzně ve spolku katolických pánů proti králi Jiřímu odbojných: teprve když Vladislav s králem Matiášem se vyrovnal, uznán byl též v Plzni za krále. R. 1468 založena zde první česká knihtiskárna, v níž tištěna „Historie Trojanská“. Když r. 1600 v Praze mor zuřil, utekl se sem císař Rudolf II. a dlíval zde pak častěji v domě (tak zvaném císařském) v severní řadě na náměstí. Třicetiletá válka těžce dotkla se Plzně. R. 1618 byla po dlouhém a statečném odporu dne 21. listopadu od Mansfelda dobyta — poprvé vůbec*) — i zůstala posádkou jeho obsazena. Po

---

*) Současný verš praví: „Virgo fui, nullo viciata a milite“ (Pannou jsem byla, nepřemožena žádným vojákem).

bitvě na Bílé Hoře dlouho Plzeň císařským vzdorovala, až jim ji hejtmané za zády Mansfeldovými 26. března 1621 za 140.000 zl. vydali Těmito událostmi bylo bohaté druhdy město ochuzeno, ale Ferdinand II. seč byl mu pomáhal. — Zde zapsali se vévodovi Friedlandskému generálové a přátelé jeho, že pokud zůstane ve službě císařově, jemu věrnost zachovají, načež po zavraždění jeho v Chebu 24 jeho přívrženců — mezi nimi osm měšťanů plzeňských — v Plzni souzeno a zde na náměstí popraveno. Roku 1639 a 1648 oblehali marně Švédové město, způsobivše mu značných škod. V první slezské válce obsadili Plzeň Bavoři a Francouzi.

V Plzni narodil se Václav Koranda, horlivý kněz Taboritů, Jan Skála, řečený Doubravský, dějepisec český († 1347), a sochař Ignac Platzer (nar. 1717, † 1787).

V okolí Plzeňském zachovaly se ještě, ač vždy víc a více se ztrácejí, zajímavé národní kroje venkovanů podobné oněm v okolí Domažlickém (viz str. 7. a 8.). Čistý národní kroj nejlépe udržel se v Liticích, první vesnici na silnici z Plzně ke Klatovům; obec tato jest jednou z nejstarších německých kolonií v Čechách.

Prostřed pravidelného náměstí stojí *arciděkanský chrám sv. Bartoloměje* r. 1292 od Německých rytířů, pomocí Anny Přeborovské a jiných měšťanů, v gotickém slohu započatý a za Karla IV. dostavěný. Kostel ten má dvě poboční lodi, jest 44 m. dlouhý a 23·7 m. široký; okrouhlé sloupy lodí jsou 16 m. vysoké. Z přistavěných kaplí hlavně zajímá Šternberská, bohatě ve slohu pozdní gotiky ozdobená. Znamenitá umělecká práce sochařská z druhé polovice XIV. stol. jest kamenná 1·6 m. vysoká socha P. Marie s děťátkem, na hlavním oltáři postavená; mimo to povšimnutí zasluhuje několik dřevěných sošek svatých, kamenná kazatelna z druhé polovice XV. stol. a některé malby na oknech. Chrám byl právě pod dozorem architekta J. Mockra nákladem 120.000 zl. opraven. Ve věži asi 98 m. vysoké visí mimo jiné menší zvon vážící přes 5000 kg. — *Kostel Nanebevzetí P. Marie* s klášterem františkánským založen byl asi v l. 1246 až 1263 pro minority a teprve r. 1460 odevzdán františkánům. Gotická kaple sv. Barbory jest nejstarší stavitelskou památkou v městě. Kaple má podobu čtverce, klenutí její spočívá na jediném středním sloupu a tvoří osmihrannou hvězdu. V chodbě klášterní stojí gotická kazatelna, s níž kázal Jan Kapistrán vybízeje lid k vý-

pravě proti Turkům. — *Kostel ss. Anny a Rosalie* vystavěn r. 1712 spolu s klášterem, do kterého uvedeny řeholnice od sv. Anny v Praze. Klášter zrušen r. 1779 a umístěno v něm gymnasium. — *Hřbitovní kostel sv. Mikuláše* jest z polovice XV. století. Na hřbitově odpočívají J. K. Tyl, J. V. Sedláček, J. F. Smetana, Guldener, purkmistr Kopecký a jiní znamenití mužové.

Kopeckému, co zakladateli Lochotínských lázní a sadův a okrašlovateli města, pak J. F. Smetanovi, zasloužilému učiteli a spisovateli, postaveny jsou v městských sadech pomníky (práce sochaře Wildta). Pamětní desky jsou na domě, kde zemřel Tyl (v Říšské ulici) a na budově gymnasialní, kde žil a zemřel J. V. Sedláček.

Radnice na severní straně náměstí vystavěna byla r. 1558 v ušlechtilém slohu renaissančním. Průčelí jeví stopy sgrafitových maleb, jimiž stavení ozdobeno bylo. V prvním poschodí jest veliký, historicky zajímavý sál, v němž i zemské sněmy se odbývaly a ona hostina, při níž generálové Valdštýnovi k zavraždění vůdce svého se spikli. — Sousední dům, nyní sídlo městských a okresních samosprávných úřadů, slul „císařský“ a býval sídlem císaře Rudolfa, když tento v Plzni se zdržoval. Jiný starožitný dům zvaný „U červeného srdce“ v copovém slohu nalézá se na západní straně náměstí vedle prelátství, a jest ozdoben reliefy. Prastará socha na kašně, od lidu obecně „Žumbera“ zvaná, představuje krále Jana Lucemburského, kterýž městu velice nakloněn býval. — Z veřejných budov pozoruhodno jest ještě obecní realné gymnasium, městské české a spolkové německé divadlo.

Krajina Plzeňská zaujímá rozhraní mezi útvarem kamenouhelným a silurským, jehož břidličné skály na pravém břehu Radbuzy příkře vynikají, kdežto stěny kamenouhelného pískovce pravý břeh Mže a Berounky provázejí. Obor útvaru kamenouhelného jest prostoupen táhlými lesnatými výšinami a celkem co do rázu krajin-

ného jednotvárný, ač velezajímavý v geologickém a hornickém ohledu svými flecemi uhelnými a otisky bylinnými i živočišnými. Obor útvaru silurského, namnoze též lesnatý, jest hornatější, zvláště vynikají z něho nápadně útesy a vrchy buližníkové nad měkčí a proto snadněji zvětrávající břidlice, místy vtroušeným pyritem ve vitriolovou břidlici proměněné.

Procházky a výlety:

1. Saským předměstím vede nás cesta na *Lochotín* (¼ hodiny cesty na severozápad), kde jsou (v pískovci kamenouhelném) železité lázně s dobře zařízeným hostincem a pěkné sady. Také letní byty lze zde za mírnou cenu najmouti. — Krásný pohled na město a na břehy Mže. O zařízení lázní a úpravu sadů zasloužilým učinil se bývalý Plzeňský purkmistr Kopecký. — Kamenný lom (pískovec kamenouhelný) na Lochotíně připomíná se již ve XIII. stol. — Nedaleký hřbitovní kostel všech Svatých založen byl asi v polovici XV. století.

2. *Na Borech*, při silnici Klatovské (v písčité krajině oboru pískovce kamenouhelného), ½ hodiny na jih od města stojí velkolepá trestnice pro muže, svého druhu jediná v Rakousku. Budova tato vystavěna byla během čtyř let a tvoří osmihrannou hvězdu, jejíž paprsky sbíhají se v okrouhlou, kupolí krytou věž, takže v každém ze tří poschodí z tohoto středu všech osm paprsků přehlédnouti lze (každý paprsek jest 95 m. dlouhý). V budově jest místa pro 1000 trestníků, mimo to jest zde nemocnice, škola, kaple, pak kanceláře a byty pro úředníky a služebnictvo. Hlavní stavení obklíčeno jest pěkným sadem, v němž stojí domky pro obydlí úředníků, celek pak ohražen jest zdí 5 m. vysokou. Trestnice má svou plynárnu, vodárnu, dílny atd. Stavba i se zařízením stála 1,600.000 zl.

3. *Radyně*, zřícenina na buližníkové skále (539 m.), celé krajině vévodící, leží od Plzně 2 hodiny cesty na jihovýchod nad městysem Plzencem. Ze stanice Plzenecké

(dráhy cís. Frant. Josefa) jest ke zřícenině pouze $^1/_2$ hod. cesty. (Klíč má hajný bydlící v městysi.) — Již cesta na vysoký, lesnatý horský kužel, osamotněle nad pěkná údolí Úslavy na východě a Úhlavy na západě se zvedající jest velmi zajímavá. Kdo jde z Plzence, musí po kuželi obejíti k západu, odkud jsou trosky hradní jedině přístupné. — Z následující stanice téže dráhy, *Šťahlav*, vede přímo pěkná cesta napřed ovocným stromořadím, pak jehličnatým lesem po upravené stezce až ku hradu. Nad obdélnou hlavní budovu, asi 19 m. vysokou, křovím a stromky porostlou, zvedá se na západě 28 m. vysoká čtyrhranná hradní věž, jejíhož cimbuří po 96 schodech dostoupiti můžeme. Komnata v prvním poschodí věže zařízena jest ve slohu středověkém; takto dal věž opraviti a zaříditi dřívější majetník panství Šťahlavského (k němuž Radyně náleží), hrabě Kristian Valdštein. Vyhlídce s věže není v celém Plzeňském kraji rovné. Na *severu* široce rozkládá se před námi staroslavná Plzeň, nad ní sady Lochotínské, v *l.* vesnice a zámky Křimice, Malesice a Kozolupy, dále město Touškov; na *severozápadě* hned pod námi pnou se nad údolí Radbuzy Litice se svým vysokým kostelem a ještě blíže pod námi na Úhlavě Štěňovice, dále na *západ* bohaté druhdy opatství Chotěšovské a v *p.* na okraji obzoru věžaté trosky Přimdy a hora Dyleň, od níž v ohromném polokruhu k jihu řadí se horstvo Českého Lesa a Šumavy až k Hoře Jezerní a Javoru: směrem přes Touškov viděti zříceniny Krasikova a Volfšteinu. Na *jižním* úpatí Radyně leží Chvaletice, nad nimiž trůní trosky Vilšteinu, v *p.* kynou přívětivě ze širokého údolí Úhlavy Přeštice, v *l.* od nich vypíná se v pozadí nad pahorky a hory skála zrádcova „Sv. Vintíř“ a v dáli na jihu široké temeno Boubína. Na *jihovýchodě* v utěšeném údolí Úslavy leží Šťahlavy, za nimi vyzírá z luzného lesního zátiší letohrádek Kozel a v *p.* uzavírá obzor táhlý hřeben sv. Markéty nad Voselcem; v *l.* od Šťahlav viděti Plzenec s rozsáhlým jeho pivovárem a za ním v dáli kostel svato-Štěpánský u Mýta. Toť jen stručný a velmi neúplný

náčrtek velkolepého, ohromného obrazu, jenž prostírá se před udiveným okem s Radyně.

Temeno hory Radyně posvěcuje nám báje již obětmi pohanských předků, a jako někteří ke tvrzi Klenové, tak jiní k Radyni nebo jejímu blízkému okolí připínají slova Libušina soudu: „Šťahlav na Radbuze chladné". Kdy poprvé vypnuly se na temeni tomto hradní zdi, známo není, již ve století XIV. psal se odtud rytířský jeden rod „z Radyně". Jméno hradu znělo původně nepochybně Hradyně nebo Hradina. V listinách objevuje se jméno hradu (Radhina) poprvé r. 1325, kdy prodali jej bratří Bušek a Slavek klášteru Chotěšovskému, od něhož později přešel na komoru královskou. Karel IV. hrad opravil a „Karlskrone" pojmenoval, kteréž jméno však nikdy se neujalo. Za dob bouří husitských byla Radyně vždy v moci purkrabí katolických a pevnou podporou Plzně. Po mnohých změnách v majetnících obdržel r. 1558 Adam ze Šternberka pustou již Radyni od Ferdinanda I. v dědičný majetek. Kdy hrad pobořen byl a zpustnul, nelze určiti, bylo to asi na počátku století XVI. — Okolní lid připíná k šedým troskám mnohé, většinou hrůzné pověsti,*) a zvlášť času nočního málo kdo odhodlal by se k návštěvě sídla duchů pro rozličné zločiny k bloudění po smrti prokletých. Cestovatel však žádný neopomiň navštíviti památné trosky a potěšiti se krásným pohledem s hradní věže.

4. S výletem na Radyni dá se po případě spojiti návštěva lesního zámku hraběte Valdšteina *Kozel* (něm. též Waldschloss) a nedalekých zřícenin *Lopaty*.

Zámek *Kozel*, ½ hod. na jihovýchod od Šťahlav jest letní sídlo hraběte Valdšteina. — Zde chová se velmi bohatá sbírka archaeologická. — ¼ hodiny dále v lese, nad romantickým údolím Mešenského potoka trůní na skalním balvanu zřícenina *Lopata* (u lidu „Starý Zámek" zvaná), někdy královský hrad, který král Václav r. 1401 Maršíkovi z Hrádku prodal. Syn Maršíkův Habart, řečený „z Lopaty", byl horlivým katolíkem a plenil statky okolních husitských pánů, kteří pod vůdcovstvím Přibíka z Klenového od 27. října r. 1432 do 6. února 1433 hrad obléhali, až Habart hladem přinucen Lopatu zapálil a útěkem se spasil. Od té doby zůstal hrad v zříceninách. —

*) Viz obšírné vypravování v Hebrových „Böhmens Burgen atd.", díl I., str. 130—148.

V okolí Štahlavce a Mirešova jsou četné doly na železnou rudu.

5. Z *Blovic* stanice dráhy Frant. Josefa (od Plzně 22 km., od Šťahlav 10 km.) jest 1½ hod. (na severozápad) k zřícenině *Vilšteinu* (Wildstein, 549 m.).

Na velikém as 15 m. vysokém buližníkovém útesu vypíná se nad okolní lesík i nad celou krajinu malebná zřícenina hradu *Vilšteinu*, kterého Žižka r. 1421 na paní Elišce z Kravař, matce Oldřicha z Rožmberka dobyl a Vilémem Kostkou z Postupic osadil. Roků 1438 zmocnil se hradu opět Oldřich z Rožmberka a odevzdal jej Zbyňkovi z Kocova, po jehož smrti v moc Svojše ze Zahrádky upadnul, který dříve než jej zde páni oblehnouti mohli, hrad vydrancoval a na Tábor odtáhnul. R. 1822 pokryt byl hrad šindelovou střechou, teď však je pustý a v zříceninách. — Ve vesnici *Hradišti* (¼ hod. od Blovic) je zámek hraběte Kolovrata Krakovského a při něm pěkná zahrada.

6. Na Mži, asi 3 hodiny cesty na severozápad od Plzně, leží zříceniny hradu *Bubnu*. Nejpříhodněji lze podniknouti výlet tento drahou Frant. Josefa (směrem k Marianským Lázním), a sice až na stanici Touškov-Kozolupy, odkud jest přes Věnoves (Wenussen) a Plešnici k hradu sotva hodina cesty.

V úzkém, kamenitými a částečně zalesněnými stráněmi uzavřeném údolí nad vtokem Plešnického potoka do Mže zvedá se na kuželovitém, břidličném pahorku, asi 20 m. vysokém, zřícenina hradu, jehož jméno „Buben“ (Trommelschloss) pověst od toho odvozuje, že se zde druhdy místo obvyklé hlásné trouby hradní bubnu užívalo. Hrad tento má jen malý rozsah, zříceniny jsou již velmi zašlé; vyhlídka jen do okolního údolí Mže. — Jest to bezpochyby kolébka staročeského rodu Varlichu z Bubna (ve XIV. století?): později náležel hrad pánům z Gutšteina (v pol. XV. stol.); r. 1591 byl již pustý.

Na zpáteční cestě ku dráze můžeme navštíviti *Křimice*, ves s 872 obyv., zámkem kníž. Lobkovice a cukro-

varem. Při zámku jest pěkný anglický park. Povšimnutí zasluhují sochy „Snímání Krista“ a „Sv. Jiří v boji s drakem“, zdařilé práce Vidmannovy.

Také *Malesice* (od Křimic ½ hod. cesty na sever) se zámkem hraběte Schönborna, ležící v půvabné krajině, stojí za návštěvu. V kostele zdejším chová se pěkná gotická monstrance z XV. stol. — Z Malesic cestou po lukách dojdeme za hodinu do Plzně. — Celý tento výlet lze pohodlně v jednom dnu vykonati, užije-li se aspoň k jedné cestě dráhy (oběd v Křimicích).

Z Plzně Západní drahou do Domažlic.

Západní dráha vede dále z Plzně směrem západním krajinou kamenouhelnou, celkem jednotvárnou; mineme Říšské předměstí, pak vesnice *Ojprnici* (Ejprnice, Weiprnitz) a *Tlučnou*, a zastavíme ve

stanici **Nýřanech**. — Vesnice *Nýřany* (337 m.) čítá 4258 obyvatelů a skládá se ze dvou částí, staré, teď německé vesnice „Nürschan“, a nové, teprve po r. 1865 při dolech vzniklé, českým obyvatelstvem obydlené části.

Pouze v *hostinci* „U císaře Rakouského“ lze přenocovati (asi 50 kr. za den). Zde jest též místnost české Čtenářsko-zábavní besedy. — Německý spolek Concordia má místnosti své v hostinci „U zlaté koruny“. — *Povoz* jednospřežní 3 zl., dvouspřežní 5 zl. na den. — *Pošta* i *telegraf* v místě. — Horní ředitelství pražské železářské společnosti má bohatou sbírku skamenělých bylin (asi 6000 exemplářů), která jest cizincům na požádání přístupna. — Českou „Maticí školskou“ zde zařízenou školu a opatrovnu navštěvuje celkem přes 650 dítek.

Nýřany jsou středem znamenitého dolování na kamenné uhlí v pánvi Plzeňské. Ve vesnici a nejbližším okolí jest asi 16 značnějších 30—170 m. hlubokých dolů, náležejících rozličným společnostem. Zvláště hledané jest uhlí z dolů Humboldtského a Zieglerovského, z jejichž 1—1·8 m. mocných loží mimo uhlí hlavně

k vyrábění plynu užívané též uhel zvaný „skalnáč" (Canell Kohle) se těží, z kterého vyrábí se na soustruhu koule, svícny, těžítka a p. — Doly zdejší zaměstnávají asi 2300 horníků a denně odváží se asi 100—120 vagonů uhlí. — Do *Vlkýše* (Wilkischen, 2506 obyv.), vesnice hodinu cesty od Nýřan na západ vzdálené, vede poboční dráha, které dovoleno i širšímu obecenstvu bezplatně použiti. (Odjezd z Nýřan v 8½ dopol. a v 1 hod. odpol.; příjezd do Nýřan v 11½ dopoledne a ve 4½ odpoledne. — Z Vlkýše poštovní spojení se Stříbrem.) U Vlkýše jsou též uhelné doly, ale menší Nýřanských. — Povšimnutí zasluhují znamenité železářské závody pražské železářské akciové společnosti a Zieglerovská skelná huť na zrcadla a duté (foukané) sklo. — V *Sulkově* (1¼ hod. na východ od Nýřan) jsou znamenité koksovny. Nově zde hloubený důl na kamenné uhlí bude nejhlubší v Plzeňsku (500 m.). — Mimo Vlkýšskou vedou z Nýřan ještě čtyři trati k rozličným uhelným dolům.

Český okolní lid zachoval dosud na mnoze kroj plzeňský; také německý lid má zde svůj zvláštní, ale ne valně vkusný kroj: ženy nosí přes prsa uvázané, až ke kolenům ve „varhánkách" (četných záhybech) splývající sukně, v zimě soukenné, v létě plátěné bílé kabátce; mužští nosí šosatý, až na paty sáhající kabát a nízký klobouk se širokou střechou.

S vrchu *Dobráku* (455 m.), ½ hodiny od Nýřan na sever vzdáleného, jest zajímavá vyhlídka na kamenouhelnou pánev Nýřanskou se všemi jejími závody a na severní část Šumavy.

Hodinu cesty na západ od Nýřan, ¼ hod. na jih od Vlkýše, ve vesnici *Hořejších Sekyřanech* jest pěkný gotický kostel sv. Martina asi z let 1460—1470, který již r. 1253 náležel klášteru Chotěšovskému.

Z Nýřan jedeme četnými zářezy skalními podél pěkného údolí a mimo vesnici *Chotěšov* (v *l.*) se zámkem a klášterem (viz str. 40.) a staneme ve

stanici **Stodě.**

Okresní město *Stodo* (Štaab. 344 m.) čítá 2068 obyvatelů; jest zde parní pila, pivovár a sladovna. — Stodo jest rodištěm českého spisovatele Jana Floriana Hammeršmída (nar. 1652, † 1737), jenž pohřben jest v chrámě Týnském v Praze.

Před Stodem již překročili jsme hranice útvaru kamenouhelného Plzeňské pánve, kdežto u Mantova se dobývá uhlí. Od Merklína zasahuje sem žulové površí z břidlic vynikající a Merklínským potokem prostoupené. Od Hradce až do Domažlic vede dráha již samou břidlicí. Na východ vystupují vyšší malebné chlumy Merklinské a Chudenické ze žuly a amfibolitu složené, kdežto na západě se prostírá rozsáhlá jednotvárná vysočina břidličná.

Od Stoda ½ hod. na severovýchod leží farní vesnice *Chotěšov* (Chotieschau. 1247 obyv.), kde asi na počátku XIII. stol. českým pánem Hroznatou klášter panenského řádu sv. Norberta založen a bohatě nadán byl. Klášter i kostel rozbořen Tábority r. 1421. — Matriky zdejší vedeny jsou česky až do r. 1680. — Klášter zrušen r. 1782 a panství prodáno roku 1822 knížeti Thurn a Taxisovi, v jehož rodině jest podnes. Z bývalého proboštství zřízen zámek. — V nedávné době zřídili zde jeptišky německý ženský vychovávací ústav.

Dráha vede dále skrze vesnici *Hradce*, stále údolím Radbuzy, překročí u Holišovského mlýna řeku a pokračuje pak po pravém jejím břehu mimo vesnice *Holišov* a *Oučov* ke

stanici **Staňkovu** (Stankau).

Městys *Staňkov* (1008 obyv.) jest pouze řekou oddělen od vesnice Staňkova (905 obyv.), kde stojí farní kostel sv. Jakuba.

Asi 1¼ hodiny na severozápad od Staňkova jest vesnice *Čečovice* (Zetschowitz) se zámkem knížete Trautmannsdorfa, vystavěným na místě někdejší tvrze. Velmi zajímavý jest zdejší kostelík sv. Mikuláše, vystavěný nejspíše od Bohuslava z Lobkovic asi v letech šedesátých XV. století. — Výtečně provedené podrobnosti této památky české gotiky, znamenitá práce kamenická,

krásné vlysy, fiály a p., předčí jmenovitě jemností v provedení i podobné práce na chrámě sv.-Vítském v Praze.

Na východ od Staňkova (1½ hodiny) leží městys *Merklín* (1509 obyvatelů) se zámkem hraběte Palffyho. U Merklína vyskytuje se na žule v žilách blejno zinkové a smithsonit, z nichž bez zvláštního úspěchu zinek se dobýval. — Na zalesněné výšině Vituni (vlastně „v tůních") mezi železnicí a Merklínem rozprostírá se uhelná pánev asi na prostoru půl čtver. míle. Na východní straně vrchu doluje se od počátku tohoto století na kamenné uhlí na fleci 1—2 m. mocné: výtěžek r. 1874 obnášel 30 milionů kg.

Za Staňkovem vybočí dráha z údolí Radbuzy do údolí potoka *Rubriny* (Hrubřiny); mimo *Osvračín* a *Chotiměř* dojedeme na

stanici **Blížejov** (Blisowa).

Jedeme dále údolím Rubriny k jihu; v *l.* u dráhy leží *Nahošice*, pak v *p.* *Milavče* s pěkným kostelem sv. Vojtěcha (z roku 1751). Pověst vypravuje, že zde sv. Vojtěch vraceje se z Říma odpočíval: voda studně „Vojtěšky" má v lidu pověst vody léčivé. (O bojišti viz str. 43.) Stále údolím potoka blížíme se pak k starožitnému pohraničnému městu Domažlicům s kulatou věží z daleka viditelnou, která nad zelené zahrady městské vyčnívá; vlnitý obzor v modravém pozadí značí přirozené zemské hranice tvořené horstvem Šumavským.

Stanice **Domažlice** (421 m.; od Prahy 168 km., od Plzně 59 km. vzdálená); do města 10 minut cesty; omnibusy (20 kr. za osobu).

Domažlice (Taus, 428 m.) starožitné město (snad staré Tuhošť, Tugošč, — Taugst, Taus) se 7364 obyv. jest sídlem okresního hejtmanství a okres. soudu, má obecní české vyšší gymnasium a četné spolky. — ***Pošta*** i ***telegraf*** v městě.

Hostince: **„Starý zájezdní" („U koruny"), vedle pošty; 31 pokojů se 30 postelemi, 30 kr. — 1 zl. denně. — „U Šumavy", 5 pok. 70 post. 30—70 kr. denně; sídlo „Měšťanské besedy". —**

„U černého koně“, 10 pok., 12 post., 40 kr. — 1 zl. denně. — *Vinárna* J. Schnablova na náměstí.

Poštovní spojení. Přes *Kouty* a *Kdyni* do *Klatov* ve 3 hod. ráno a ve 4 hodiny odpoledne. Jízda trvá 4 hodiny a platí se *ráno* do Koutů 56 kr., do Kdyně 88 kr., do Klatov 2 zl. 72 kr.; *odpoledne* do Koutů 31 kr., do Kdyně 49 kr., do Klatov 1 zl. 50 kr. — Přes *Horšův Týn* a *Bor* (Haid) do *Plané* na dráze Frant. Josefa ve 3 hod. ráno. Jízda trvá 8 hodin a platí se do Horšova Týna 90 kr., do Boru 2 zl. 52 kr., do Plané 3 zl. 66 kr. — Do *Klenče* ve 4½ hod. ráno a v 5 hodin odpol. Jízda trvá hodinu. Platí se 30 kr.

Nájemné povozy dostati nebo objednati lze ve všech hostincích. Jednospřežní 4 zl., dvouspřežní 5—6 zl. za den mimo mýto a zpropitné. — Drožkáři žádají za jízdu do Horšova Týna 3 zl., do Ronšperka 3 zl., do Klenče 2 zl. 50 kr., do Trhanova 1 zl. 50 kr.

V Domažlicích jest cukrovar (rafinerie), parní pivovár, stavební truhlárna a veledílna na tkanice; průmysl tkaničkářský, který jindy téměř ob dům se provozoval, nyní valně poklesl; punčochářství drží se ještě asi v 50 dílnách. Povšimnutí hodno jest hrnčířství zdejší; lid v předměstích a okolí živí se zhotovováním škatulek na sirky. Obchod všechen soustředěn jest na náměstí, kdež odbývají se též hlučné trhy na obilí a potraviny.

Nynější děkanský původně gotický kostel Narození P. Marie (dříve sv. Jakuba, jenž býval hraženým kostelem [ecclesia castellata]), se zachovanou dosud oblou strážní věží 56·6 m. vysokou, má pěkný hlavní oltář z měděného pozlaceného plechu, darovaný r. 1745 tehdejším děkanem Ant. Příhodou. Původně byly na něm četné stříbrné ozdoby, andělé a pod. a stříbrná soška sv. Barbory, které r. 1810 jako příspěvek na válku z rozkazu císařského do Vídeňské mincovny odvezeny byly. — Zajímavý jest starý vetchý kostelík „u Svatých“ na hřbitově, někdy gotický, nyní opravami znešvařený. — Klášter Augustinský založen byl r. 1288 od krále Václava II.; v klášterním kostele Nanebevzetí P. Marie na hlavním oltáři pěkný obraz. — Pozornost cizincovu poutá již z dálky okrouhlá věž s galerií při bývalém hradě Chodův, v němž teď umístěny jsou c. kr. okr. hejtmanství, soud a dívčí škola. S věže jest velmi pěkná vyhlídka, mezi jinými též viděti Jezerní Horu, na níž dosud spatřují se zříceniny tvrzky, jejíž posádka ohněm dávala

znamení stráži na věži hradu Chodovského, když blížilo se nebezpečí. Hrad Chodův býval shromaždištěm, kde se Chodové dle staré výsady krále Jana z r. 1325 každou čtvrtou neděli ve zbrani scházeli k jakémusi porotnímu soudu a k vyřízení společných záležitostí. Zde bydlil též královský purkrabí nad Chody zřízený, později hejtman toho pána, který právě Domažlice měl v zástavě. Sem v čas války utekly se ženy a děti se svým movitým statkem. O Chodech viz str. 7. — Na radnici chovají se mnohé vzácné listiny a rukopisy zvláště z dob husitských, bohužel však nespořádané. — Na hořejším předměstí postaven r. 1880 uprostřed pěkného sadu krásný pomník P. Ant. Příhodovi, rodáku a děkanu Domažlickému (1710—1749). Na žulovém podstavci socha z Hořického pískovce, práce J. V. Myslbeka. Mimo zmíněný již oltář sv. Barbory, jejž daroval do farního kostela, založil Příhoda jistinou 15.000 zl. osm nadací pro studující z Domažlic.

O starém hradě župním děje se zmínka již r. 973; zůstalť vždy důležitou stráži přirozené, jen tři hodiny cesty vzdálené brány, s jedné Jezerní Horou (Osser), s druhé strany Čerchovem ohraničené, která byla na této straně jediným průsmykem, kudy nepřátelská vojska do Čech se hrnula. Břetislav I. zavedl sem osadníky, kteří jakožto hraničáři *Chodové* zvaní, hranice chrániti měli (viz str. 7.). V Domažlickém zámku odbývány v letech 1318 a 1331 zemské sněmy. Ve válkách husitských stáli Domažličtí vždy věrně ke straně národní. Bojiště z r. 1431 mezi Chudenicemi, Horšovým Týnem a Domažlicemi, kde vojsko křižácké pod kardinálem Julianem a vévodami Saským, Bavorským a Brandenburským od Prokopa Holého zahnáno bylo, přehlédneme nejlépe od Baldovské kapličky, odkud máme též krásnou vyhlídku na předhoří Šumavská (str. 44.). Hlavní proud prchajících křižáků hnal se okolo Risenburka, směrem k Nýrsku. Pro vzpouru proti Ferdinandovi I. ztratilo město své statky. Za Ferdinanda II. přidržely se Domažlice Fridricha Falckého, musily se však r. 1620 vojsku bavorskému na milost vzdáti.

Též u vsi Milavče (hodinu cesty na sever od Domažlic) jest bojiště, kde král Jiří Poděbradský křižáky krvavě potřel. U této obce jest rozsáhlá pohanská nekropole; objeveno tu bylo asi 45 mohyl, v nichž mnoho popelnic a střepů nalezeno (viz též str. 41.).

Na záp. konci města poskytuje střelnice se stromovým loubím a záhony květinovými příjemnou procházku. (V neděli koncert.)

Co do krajinného rázu panují v okolí Domažlickém táhlé a značně se vyvyšující břidličné vrchy, které se na jihozápadě k vyšším rulovým horám Šumavským přikládají; silurský útvar břidličný dosahuje zde svého západního konce.

Výlety:

1. Od *Baldovské kapličky* (548 m.), ½ hodiny na sever od Domažlic, lze přehlédnouti rozsáhlou a rozkošnou krajinu od Javoru až po Přimdu, od Čerchova až k Bělči nad Švihovem (srovn. výše str. 43.). Na blízku výstavný dvůr *Baldov*, majetek dra. Steidla. — Cesta beze stínu; nahoře nelze žádné občerstvení dostati, ale vyhlídka krásná.

2. ½ hod. na jih od města leží *Veselá hora* čili *hora sv. Vavřince* (582 m.). Krásná vyhlídka jest odměnou za cestu beze stínu. — S planiny před kostelíkem (z r. 1775) jest viděti krajinu až po Radyni. — Dostati tu lze chléb a smetanu. — Slavnost v neděli po sv. Vavřinci shromažďuje zde lid z celého okolí v malebném jeho kroji (viz str. 7. a 8.), při zábavě pak nikdy nescházejí dudy, zde „pukly“ zvané.

3. Od Domažlic 1¼ hod. na jihozápad leží v malebném údolí vesnice *Trhanov* (Chodenschloss) s 548 obyv. a velmi pěkným zámkem hraběte ze Stadionu. Zámek vystavěn r. 1670 svobodným pánem z Lamingen, úhlavním nepřítelem Chodův (viz str. 7.). Při zámku nevelká, ale velmi pěkná zahrada. V zámeckém spolu farním kostele pěkný, r. 1859 hraběnkou Giselou Stadionovou z Říma přivezený obraz Početí P. Marie na hlavním oltáři. — S návrší *Výhledy* mezi Nepomukem a Chodovem (Meigelshof), ½ hodiny na západ od Trhanova jest pěkná vyhlídka.

4. Od Trhanova asi 1½ hod. na západ na *Černé řece* (Schwarzbach) jest půvabné lesní údolí, a velké skelné hutě a u vesnice Haselbachu brousírny Zieglerovy. Z Domažlic lze výlet tento vozem asi za 4—5 hod. vykonati.

5. Do *Horšova Týna* (Bischof-Teinitz, 377 m.) vozem po silnici 1½ hod., pěšky přes Týnské háje též 1½ hod., (poštovní spojení viz na str. 42.). — Malebně na Radbuze ležící město čítá 3054 něm. obyv., jest sídlem okresního hejtmanství a okr. soudu a má pivovár a továrnu na kandity.

Hostince: „U arcivévody Reinera", „U bílého lva" a j.

Velký, nádherně vystavěný zámek knížete z Trautmannsdorfu založený od arcibiskupa Arnošta z Pardubic a od Jana z Lobkovic obnovený. V zámku starožitná kaple nejsv. Trojice, divadlo, jízdárna; zahrada a anglický park, k němuž připojuje se rozsáhlá bažantnice. — Kostel sv. Apolinaříše na předměstí pochází v nynější podobě z roku 1768; při něm ode dávna mají sídlo arcijahnové Pražští. — Kostel ss. Petra a Pavla založen byl biskupem Tobiášem z Bechyně, po ohni r. 1708 byl přestavěn. — Při kostele ss. Víta, Václava a Vojtěcha (z roku 1654) klášter kapucínský, založený roku 1650; v něm hrobka Trautmannsdorfů. Ve špitálním kostele sv. Anny (z r. 1501) hrobka pánů z Lobkovic. — U nedaleké vesnice Horšova jest velká obora celá zdí ohražená.

Horšův Týn byl ode dávna středem statků biskupa Pražského a již r. 1352 povýšen na město a zdí ohražen. Ve válkách husitských stál H. Týn při katolické jednotě Plzeňské. R. 1539 koupili jej Lobkovicové, kterým po bitvě Bělohorské odňat a roku 1623 hraběti Trautmannsdorfovi prodán byl, v jehož rodině zůstal podnes.

6. K *České studánce* a na *Čerchov* (2½ hod. cesty). Z Domažlic povozem přes Havlovice až k myslivně u Babylonu (½ hodiny; zde v rule mohutný shluk žuly velkozrné); povoz poslati do Volmavy (Vollmau). V myslivně obdržíme na požádání vůdce a jdeme pak pěšky pěkným, dílem jehličnatým, dílem listnatým lesem až k silnému pramenu velmi chutné vody, zvanému „*Česká studánka*" („Böhmischer Brunn", 733 m., od myslivny ¾ hodiny cesty). — Odtud jest rozkošná vyhlídka, zvlášť směrem k Domažlicům. — Od studánky na vrchol *Čerchova* (1039 m.) jest asi ¾ hodiny. — Vy-

hlídce překáží vysoký les, jenž pouze místy dopouští průhled.

Na Čerchově panuje již samá rula náležející k pásmu rulovému Českého Lesa, jen po různu žulou přervaná jako na př. při jižním úpatí Čerchova. — O bifurkaci na severovýchodním úpatí Čerchova viz str. 6.

S Čerchova do Fichtenbachu (zdejší veliké sklárny a brousírny vyhořely r. 1882) a do Vollmavy jde se stále krásným lesem a po lukách (skoro 1½ hod.). Ve Vollmavě slušný hostinec. Odtud povozem do Domažlic asi za 1½ hod. Na cestě jest od Kubické hospody „u Martina" velmi pěkná vyhlídka zvláště na Osek (Hoher Bogen) a Jezerní Horu.

7. Od Domažlic 2 hod. cesty na jihovýchod leží na kuželovitém, lesem porostlém vrchu amfibolitovém zřícenina *Risenberka* (Ryžmberka, Riesenberg), kterou již z dráhy jest viděti. Jde se nejlépe silnicí až k novému Dvoru a odtud přes Starý Dvůr k zřícenině. — Jiné cesty vedou z Kouta (sídla rozsáhlého panství hrab. Stadiona, jenž zde má zámek) a z Kdyně. — Zřícenina (660 m.) jest značně rozsáhlá a s věže, nákladem hraběte Stadiona opravené, otvírá se krásná vyhlídka na celý průsmyk Kdyňský, na Jezerní Horu, Špičák, Brennet a j. hory, k severu na Český Les s Čerchovem. — Lze zde dostati sýr a pivo. —

Risenberg založen byl v druhé polovici XIII. století členem starého rodu Drslaviců Děpoltem, který psal se odtud z Risenberka, ale již ve XIV. stol. přešel na Ježka Kozihlavu z Pnětluk. Ve století XV. náležel pánům z Janovic zvaným odtud z Risenberka. R. 1497 koupil jej spolek rytířstva a měst krajů Plzeňského a Pracheňského, který jej však již okolo r. 1500 prodal, načež se zde častěji majetníci střídali až roku 1696 celé panství i s hradem již r. 1641 od Švédů pobořeným svobodný pán Jiří ze Stadionu koupí získal, jehož rodině, teď hraběcí, dosud náleží.

Pod kopcem leží vesnice *Podzámčí* (Riesenberg), od níž asi ¼ hod. na severovýchod nacházejí se staré valy *Příkopy* zvané. Od těchto ¼ hod. na východ leží na Zámecké hoře ve vysokém lese skryté zříceniny *Nového Heřšteina* (Herrnstein, 682 m.), jenž vystavěn byl

okolo r. 1350 a nepochybně jako Risenberk strážiti měl průsmyk Kdyňský. Rozbořen byl od Bavoru r. 1481.

Malé zbytky *Starého Heršteina* (Hirschstein) spatřuji se na lesnatém kopci *jz.* od Pivoňky (Stockau), ½ hodiny na *sz.* od Klenče.

8. Do *Kdyně* a do *Nýrska* (poštou z Domažlic do Kdyně: str. 42.).

Kdyně (Neugedein), okresní město s 2132 českými obyvateli, leží v pěkné kotlině obklopeno četnými kuželovitými vrchy (amfibolit ohraničený na východ buližníkem a břidlicí silurskou), které živě nám připomínají Středohoří.

Hostince: U Šlajsů („u Tyrola"). — U Rojtů. — *Pošta* i *telegraf* v městě. — *Poštovní spojení* z Domažlic přes Kdyni do Klatov viz na str. 42. Mimo to jede pošta v 6 hod. ráno a v 1 hod. odpol. do Nového Trhu (Neumark) a odtud pouze v 8½ ráno přes Osí (Eschelkamm) do Brodu n. l. (Furth a. W.).

V Kdyni jest veliká c. kr. priv. (od r. 1770) akciová továrna na tkaniny a zboží vlněné založená r. 1743. Továrna má dva parní stroje po 180 koňské síly a pracuje se zde na 34 mechanických a 140 ručních stavech, mimo továrnu pak na 80 ručních stavech, dohromady tedy na 254 stavech, při čemž zaměstnáno jest 980 osob.

Okolí Kdyně bylo častým jevištěm bojů, jichž památky i jména okolních vrchů a míst nesou: Husitské příkopy, Brnířov, Prapořiště a j.

Výlety z Kdyně:

a) Na *Risenberk* ½ hod.: viz str. 46.

b) Přes *Brodek* (Viertl) k *sv. Anně* (Tannaberg) asi hodina cesty k jihu. U Brodku stojí kostelík sv. Václava, vystavěný (podle Dalimila) v XI. stol. od Břetislava I. na památku vítězství jeho nad císařem Německým (22. a 23. srpna 1040). R. 1878 byl kostelík opraven. — *Sv. Anna* (Sct. Annaberg, Tannaberg, 542 m.) poutnický kostel (pěkná rotunda v italském slohu) s farou a školou jest snad nejmenší osada v Čechách, čítať pouze 9 obyvatelů. Od kostelíka jest krásná vyhlídka zvláště k západu až k Oseku (Hoher Bogen).

c) Výlet z Kdyně poštou do *Brodu n. l.* (Furth), na *Osek* a do *Nýrska* viz v opačném směru popsaný při Nýrsku.

Malebná zdejší krajina skládá se vesměs z amfibolitu, kterýž vybíhá od Bavorských hranic přes Kdyň až k Merklínu jsa z východní a západní strany obložen břidlicí silurskou.

Z Kdyně do Nýrska možno jeti poštou (ke Klatovům) až k rozcestí před *Loučími* (na zdejším hřbitově pohřben jest nadaný, ale záhy zemřelý básník český Rudolf Mayer), odkud dojdeme po silnici za 1½ hodiny přes Počinovice (Putzenried) a Bystřici do *Nýrska* (str. viz v rejstříku jmen na konci knihy).

Z Domažlic jedeme dále širokým průsmykem Domažlického potoka (Bystřice) po obou stranách lesem obklíčeným, mimo *Havlovice* (poblíž pokořeni byli 6. červce. 1693 zbouření Chodové [viz str. 7.]) a *Babylon*, mineme v romantické krajině ležící *Českou Kubici* (poblíž rozvodí ve výši 420 m.), překročíme hranice zemské (462 m.) a dostihneme bavorské

stanice **Brodu nad lesy** (Furth am Walde). Popis viz při Nýrsku.

Západní dráha zavděčila by se obecenstvu, zvláště výletníkům na Čerchov, kdyby zřídila v létě u České Kubice zastávku.

Drahou Plzeňsko-Březenskou z Plzně do Eisensteinu (98 km.).

Stanice:*) ***Plzeň*** — **Litice** — **Dobřany** — **Přeštice** — **Lužany** — **Švihov** — **(Točník)** — ***Klatovy*** — **(Bezděkov)** — **Janovice-Veselí** — **Nýrsko** — **Zelená Lhota** — **Hamry-Eisenstrass** — **Špicberk** — **(Eisenstein)** — ***Eisenstein.***

Popis *Plzně* a výletů do nejbližšího okolí viz na str. 29. a násl. Nádraží dráhy Plzeňsko-Březenské nalézá

---

*) Jména v závorkách značí zastávky.

se na Pražském předměstí naproti nádraží dráhy cís. Frant. Josefa.

Trať tato vede z nádraží po 17 m. vysoké hrázi a viaduktu přes Radbuzu, překročí trati dráhy Západní a dráhy Frant. Josefa a sleduje pak ve směru jižním tok Radbuzy zprvu na levém břehu krajinou břidličnou mírnými kopci prostoupenou, z níž příkřeji vystupují buližníkové skalní hřbety, pak na pravém břehu až k Dobřanům. Hned za městem v *p.* leží několik cihelen, a dále v *l.* vesnice *Doudlebce* (440 obyv.), za níž na vysokém vrchu (539 m.) trůní zřícenina hradu *Radyně* (viz str. 34.). V *p.* poblíž dráhy stojí nová velká *zemská trestnice na Borech* (viz str. 34.) a nedaleko za ní jest

(7 km.) stanice **Litice**, od níž vybíhá na *z.* poboční trať k uhelným dolům Litickým a Nýřanským (vývoz roční asi 1½ milionu tůn; srovn. str. 38.).

Ves *Litice* (1694 obyv.) leží odtud ¼ hod. cesty na *j.* na pravém břehu Radbuzy. Nad vesnicí na vrchu 366 m. vysokém stojí kaplička, kterou je z daleka viděti. U vesnice. nad vtokem malého Litického potůčku do Radbuzy viděti nepatrné zříceniny hradu *Litic*, založeného od Drslaviců, kteří se již na sklonku XII. stol. podle hradu tohoto „z Litic“ psali. Tvrz tato zbořena byla bezpochyby na počátku války třicetileté od vojáků Mannsfeldových (mezi l. 1618—1621).

Na další cestě překročíme pod vrchem *Dubí* (400 m.) Radbuzu, mineme vesnici *Lhotu* (Elhotten) a staneme na úpatí *Šlovického vrchu* (427 m.) ve

(13 km.) stanici **Dobřanech** u starožitného města téhož jména.

Dobřany (324 m.) mají 2954 obyv., pivovár a jízdecké kasárny.

Na *j.* od města (asi ¼ hodiny) leží na malém návrší *zemský ústav pro choromyslné*, vystavěný v letech 1876—1880 podle nejlepších vzorů cizích a vyhovující všem nárokům pokročilé vědy. Ústav zbudován jest na ploše 22.590 □ m. ve slohu pavillonovém pro 600 ne-

mocných: mimo to jsou zde byty pro úředníky, pracovny a p. Na prostorách mezi jednotlivými budovami jsou pěkné sady. Ústav má též svou plynárnu. Náklad obnášel 1,600.000 zl. — O přístup přihlásiti se třeba u správy ústavu.

Z Dobřan vede 2700 m. dlouhá *dráha o drátěném laně* ku *Klářinu dolu* náležejícímu k Mantovu.

Dráha tato spočívá na 108 dřevěných, 7—13 m. vysokých sloupech, průměrně na 25 m. od sebe vzdálených. Lano dráhy jest 16ti-millimetrové, lano pro plné vozíky 30ti-, pro prázdné 25ti-millimetrové. Dopravní vozíky pojmou 2·5 m. ct. uhlí a dopravují se v mezerách 50 m.

Za Dobřany vybočí dráha z údolí Radbuzy, aby as 10 km. odtud na jih (u Přeštic) do údolí Úhlavy vstoupila. V *l.* viděti *Chlumčany* s kostelíkem sv. Anny na vršku (414 m.) a v pozadí *Šťáhla* (516 m.) nejvyšší (břidličný) vrch tohoto okolí.

Chlumčany (578 obyv.) byly rodinným sídlem pánů Chlumčanských z Přestavlk, později náležely Příchovským z Příchova, teď spojeny jsou s panstvím Lukavickým. Bývalá tvrz přeměněna v sýpku.

Po *p.* vypíná se 485 m. vysoká *Křížová hora* (jinak Vrabina zvaná, kde stával již v XIII. stol. hrad Vrabina a r. 1755 vystavěna kaple sv. Kříže, která r. 1782 zavřena a pobořena byla) a blíže ku dráze, nad rybníkem Utopeným, holý vrch *Hůrka* (423 m.; zelenokamen v břidlici), dále leží v *p.* při dráze vesnice *Žerovice* a konečně

(24 km.) stanice **Přeštice**, 10 minut od města vzdálená.

Město *Přeštice* (366 m.) leží na pravém břehu Úhlavy, čítá 3066 obyvatelů, jest sídlem okresního hejtmanství a okr. soudu a má pivovár, sladovnu, lihovar a parní mlýn. Značné trhy hlavně na hovězí a vepřový dobytek.

Hostince: „Na Kosince“ u nádraží (2 pokoje se 4 postelemi; 50 kr.); „U císaře Rakouského“ na Náměstí (5 pokojů, 10 postelí). I soukromé byty lze dostati. *Povozy* u J. Velkoborského, jednospřežní 3 zl., dvouspřežní 5 zl. za den. *Pošta* i *telegraf* v městě. *Poštovní spojení* s Merklínem; odjezd v 7½ ráno a ve

3¼ odpol.; příjezd do Přeštic v 7 hod. ráno a ve 3 hod. odpol.; cesta trvá 2 hod.

Děkanský kostel Nanebevzetí P. Marie vystavěn byl r. 1775 podle plánů Dienzenhoferových, ale věže jeho nedostavěny. Všecky oltáře, kazatelna ano i dlažba v presbyteriu a j. jsou z mramoru (většinou českého). Mimo několik obrazů od Brandla jest zde zázračný prý obraz Bolestné P. Marie, k němuž se konají pouti.

Dějiny. Přeštický župní hrad stával snad na místě nynějšího Pohoří. R. 1235 po smrti posledního dědičného župana zdejšího Svatobora, spadly Přeštice na královskou komoru a darovány pak Anežce sestře Václava I., abatyši u sv. Františka v Praze. R. 1238 koupili je mniši Kladrubští, v jichž držení zůstaly až do válek husitských, kdy od Sigmunda (1421) pánům z Risenberka v zástavy dány. Po mnohých změnách koupil je r. 1716 opět klášter Kladrubský, a opat A. Streer vystavěl zde r. 1775 kostel Panny Marie. Po zrušení kláštera Kladrubského r. 1785 koupil Přeštice hrabě Schönborn, jehož rodu dosud náležejí. — V Přešticích narodili se Šebestian Mosazný (Aerichalcus, † 1555), senior koleje Karolínské, a nadaný český básník Václav Stach (1769—1836).*)

Výlety:

1. Na vrch *Ticholovec,* asi ¼ hod. na *v.* od Přeštic, s jehož buližníkového temene z břidlic silurských vynikajícího jest rozkošná vyhlídka nejen do utěšeného údolí Úhlavského, ale i daleko do severozápadních Čech (na Čerchov a Přimdu a j.) a na západní a jihozápadní pomezní hory Šumavské.

2. Do *Černého lesa,* ke zříceninám hradu *Skály;* hodina cesty na *v.*

Jde se přes Příchovice (kde jest úhledný hraběcí Schönbornský zámek se zahradou a rozsáhlou štěpní školkou) ovocným stromořadím (v údolí pod buližníkovými vrcholy, které v této krajině všude z břidlic vynikají) do *Radkovic* (267 obyv.), ležících na úpatí *Černého lesa.* Na pokraji lesa v tichém úkrytu leží na černé buližníkové skále zříceniny v dějinách proslulého hradu

*) Srovnej „Dějepis města Přeštic a jeho okolí“ od E. V. Řičáka. V Praze 1864. Nákladem E. Petříka.

*

Skály, jejž lid „Černým zámkem" zove. Hrad tento skládal se ze dvou částí, z nichž ona na vyšší skále ležící hlavní tvrzí byla; náležel Drslavicům, kteří se odtud „ze Skály" (později Švihovští ze Skály a z Risenberka) psali. Zde prý se v Čechách poprvé střílelo z děl, když Václav IV. roku 1399 zde mocného Břeňka ze Skály a na Švihově, svého úhlavního nepřítele marně obléhal. V XV. století, kdy odtud někteří škůdcové zemští loupežné výpady činili, byl hrad od pánů českých dobyt a rozbořen (1441). — Povšimnutí zasluhuje, že mnozí vztahují verše rukopisu Kralovédvorského „Z črna lesa" vystupuje „skála" — k tomuto „Černému lesu" a hradu „Skále". — Na protějším břidličném vrchu *Jindříně* mezi Horšicemi (kde v XV. století stála tvrz) a Dolcemi jsou stopy starých keltických valů.

3. Do *Vícova* (teď pouze kostelík a myslivna při rozsáhlé bažantnici) na buližníkovém vrchu Střížově, ½ hod. na *sv.* Kostelík sv. Ambrože, zajisté z nejstarších v Čechách, jest jediným zbytkem stávavší zde vesnice Vícova, která zanikla spolu s vesnicemi Střížovem a Háječkem ve válkách husitských a ve válce třicetileté. Podle polohy kostelíka na ostrohu nad Úhlavou i podle staré pevné věže souditi lze, že býval kostelík tento za doby prvního křesťanství v Čechách opevněným místem bohoslužebným a útulkem obyvatelstva při vpádech nepřátel („ecclesia castellata"). V presbyteriu pozorovati lze zbytky starého gotického slohu. Pod kostelíkem jsou hrobky šlechtických rodin ze XVI. a XVII. stol.; na věži zvony z počátku XVI. stol.

4. Do *Lukavice Dolní* (853 obyv.), hodina cesty na *s*. Jest zde zámek a pěkný park hraběte Schönborna. Na věži při kostele ss. Petra a Pavla jest zvon z r. 1389.

5. Do *Letin*, vesnice se zámečkem a *lázněmi* v krásné, lesy a buližníkovými vrcholy obstoupené krajině, 2 hod. na *jv.* od Přeštic.

Byty pro *delší dobu* třeba písemně objednati u hraběcí Schönbornské správy v Lukavici u Přeštic; povozy (k nádraží)

buď tamtéž, nebo u hostinského v lázních Letinách (pošta Blovice).

Poštovní posel dochází jednou za den do *Blovic*, stanice na dráze Frant. Josefa, kde jest též *telegrafní stanice.*

Hostinec i k němu náležející villa jsou velmi pohodlně a čistě zařízeny. Jest zde 31 hostinských pokojů (o jedné i více postelích), jídelna, kuřárna, hostinská zahrada, 3 kuželníky a j. — Pokoj o 1 posteli 3—5 zl. za týden; za druhou, třetí atd. postel v témže pokoji připlácí se po 1 zl. za týden. — Jednotlivý nocleh 50 kr. — Strava dobrá; oběd 60 kr., ostatní strava podle lístku. — *Lázně* (5 kabin) vanové (40 kr.), sprchové (60 kr.) a slatinné (80 kr.) v nově vystavěném lázeňském domě. — *Povozy* objednati lze v lázních; do Blovic (1½ hodiny), do Přeštic (2 hod.) nebo do Nepomuku (2½ hod.) platí se za jednospřežní povoz 1 zl. 50 kr., za dvouspřežní nekrytý 2 zl., za krytý 3 zl. — Dvakráte v týdnu dochází do lázní lékař, kterého ovšem i jindy povolati možno.

Pramen zdejší jest mírně železitý, alkalicko-salinický vždy stejné teploty 8° R. — Slatiny, jichž prostírají se zde mohutná ložiska, obsahují kyseliny sirkovou, křemičitou, fosforečnou, chlorovou a mravenčí, pak něco čpavku, kysličníku železitého, jilovatiny, vápna, magnesie a látek draselnatých a pryskyřičných.

Lázně leží na pokraji krásného lesa, jímž vedou pohodlné stezky. — Pěkné *vyhlídky* jsou s Kbelnické skály (¼ hodiny) a s vrchu „Bučí" (½ hodiny, cesta beze stínu). — *Výlety*: na zříceninu hradu Skály (1½ hod.; viz str. 51.); na Vilštein (2 hod., viz str. 37.); do Nepomuku (2½ hod.), na Zelenou Horu a do Kláštera na Radyni (str. 34.) a m. j.

Na další jízdě mineme v *l. Příchovice* (483 obyv.), v *p. Skočice* (646 obyv.), pak následuje

(26 km.) stanice **Lužany** u stejnojmenné vesnice (583 obyv.) s akciovým cukrovarem. Zdejší okolí proslulé jest výtečnou pšenicí. — Zámek a panství jsou majetek českého mecenáše stavebního rady Jos. Hlávky, jenž po rozdělení pražské university r. 1882 věnoval 22.000 zl. na stipendia pro české studující.

Mezi Lužany a Skočicemi vyniká z břidlic úhledný shluk zelenokamenu.

Od Lužan ¾ hodiny cesty na západ leží městys *Roupov* (Ruppau, 588 obyv.), nad nímž na břidličném

kopci (asi 60 m. nad městysem, 470 m. n. m.), prostírají se malebné zříceniny hradu Roupova, původiště rodu pánů z Roupova (v XVII. stol. vymřelého), vyskytujících se již na počátku XIV. stol. Jan ml. z Roupova dal celý hrad v l. 1595—1598 tak nákladně opraviti, že se tím do velkých dluhů připravil a r. 1607 panství Roupovské prodati musil. Do dnes zachovaný kostelík sv. Anny vystavěn byl r. 1696 od Františka Hartm. hraběte z Klenového na místě staré hradní kaple.

Jedeme dále údolím Úhlavy podle *Nezdic* (v *l.*, 463 obyv.), ležících na úpatí buližníkového vrchu *Velkého Lesa* (564 m.), pak skrze poutnické místo *Borové* (v *l.*, 366 obyv.).

Od Borové sotva ½ hod. na *z.* leží vesnice *Vřeskovice* (599 obyv.) s kostelem sv. Jana Křt. v XVI. stol. obnoveným (zmínka o něm již r. 1384), v němž nalézá se cínová křtitelnice z r. 1542, mramorový pomník rytíře Vojtěcha Šice z Drahenic a hrobka hrabat von der Hauben. Nedaleko kostela, mezi nynější farou a školou, stála tvrz Vřeskovice, jejíž jen nepatrné zbytky se zachovaly. Tvrz tato byla již r. 1375 rodinným sídlem rytířů z Vřeskovic; ku konci XV. stol. náležela Švihovským a 1586 byla již pusta. — Na blízkém buližníkovém vrchu „Stříbrnici“ (538 m.), vystupujícím z okolních břidlic, jest malá železitá lázeň *Hůrka*.

Za Jinínem (v *l.*) překročíme po železném mostě (se 3 oblouky po 35 m. v rozpjetí) Úhlavu a po pravém jejím břehu, mimo vesnici *Červené Poříčí* (Kronporitschen), kde jest pivovár a císařský zámek s několika komnatami zařízenými ve starožitném vkusu, přijíždíme na

(32 km.) stanici **Švihov.**

Město *Švihov* (373 m.), čítající 1476 obyvatelů, leží v *p.* asi 10 minut od stanice ve středu krásného, širokého údolí, z jehož břidličné podlohy na obou stranách Úhlavy vysoké táhlé buližníkové vrchy vynikají.

Hostinec Koptíkův u nádraží. Jednospřežní *povozy* 2 zl. na den. *Poštovní* i *telegrafní* spojení.

Povšimnutí zasluhuje kamenný most přes Úhlavu, 292 m. dlouhý, o šesti obloucích, vystavěný roku 1811.

Hrad Švihovský leží u samého města a jest poměrně dosti zachován. Druhdy bývaly pod hradem tři rybníky (teď louky) a celé okolí dalo se zaplavit. Jdouce z města vcházíme pěknou gotickou branou do prostranného nádvoří. V pravo, na severní a západní straně zachovaly se staré hradby se čtyřmi mocnými baštami, jež vně Mlýnský potok oplývá, vnitř přistavěny jsou k nim teď hospodářské budovy. Po levé straně zvedá se mohutná čtyřhranná věž o pěti poschodích, jíž vede brána do hlavní budovy hradní, která sama o sobě tvrz tvořila, jejíž hradby však již z velké části jsou pobořeny. Věž i tyto budovy kryty jsou šindelovou střechou. Věžní branou vešli jsme do hradebního dvorku, kde hned naproti nachází se třetí brána vedoucí do vnitra dvoukřídlé hradní budovy, k níž se na straně východní kaple připojuje. Obě tato křídla (severní a jižní) pocházejí z dob rozličných: spodní část z pískovcových kostek vystavěna na počátku XIV. stol., hořejší patra nově zbudoval Půta Švihovský r. 1480 a některé části stavby jeví patrné známky počátků renaissance ve stol. XVI. Teď v nádherných druhdy prostorách zřízeny sýpky a jen v rytířské síni zachovaly se některé zbytky uměleckého vyzdobení, většinou fresky s předměty z řecké a římské mythologie; ve znaku Říčanských vepsán letopočet 1581. — Nejzajímavější jest gotická hradní kaple (z r. 1480), s hvězdovitou klenbou, druhdy P. Marii, teď sv. Marku zasvěcená. Povšimnutí zasluhují dva podpěrací sloupy, kamenné gotické sanktuarium a fresko na severní stěně (sv. Jiří a v pozadí hrad Švihov v XVI. století). — Také město Švihov bylo druhdy opevněno. Zajímavý jest zde jen zrušený a teď v soukromé obydlí přeměněný špitální kostelík sv. Jana Evang. (z počátku XIV. stol.) s krásným gotickým hvězdovitým klenutím.

Švihov byl zajisté ode dávna stráží při českém úpatí ohromné zemské brány Kdyňské, jak tomu četné nálezy bronzových zbraní a šperků, i prastaré spečené valy na Tuhošti nasvědčují. Asi v XI. století byl nejspíše poprvé v místech Švihova založen pevný hrad, jehož majetníkem byl Držkraj ze Švihova, snad z rodiny Drslavicův, kteří se však teprve ve století XIV. majetníky jeho jmenují. Drslavici psali se již v XIII. století z Risenberka a od r. 1358 Švihovskými z Risenberka a ze Skály. R. 1425 byl Švihov na Vilémovi z Risenberka od Husitů dobyt, spálen a pobořen. V této asi době již lity buď ve hradě nebo v městě první děla, známá pod jménem „švihovky“. Roku 1449 však stál již Vilém z Risenberka, druhdy úhlavní nepřítel kalicha, při straně Poděbradově, jíž se i jediný jeho syn Půta přidržel, jenž r. 1479 i značné statky ujce svého Viléma ml. z Risenberka a na Rabí zdědil, takže velkého bohatství nabyl a „českým Polykratem“ zván býval. Půta zbudoval na spáleništi z r. 1425 nový Švihov v té podobě, v které jej až na malé změny a zpustlost dosud spatřujeme; stavba kaple dokončena roku 1480. Jindřich a Jan Švihovští tak se do dluhů přivedli, že musili r. 1548 Švihov prodati. Koupil jej Heralt Kavka z Říčan, jehož syn jej pro dluhy r. 1596 Humprechtovi staršímu Černínu z Chudenic prodati musil. Budovy hradní utrpěly značně ve válce třicetileté; na rozkaz Ferdinanda III. hradby hradní pobořeny.

Výlety ze Švihova:

1. Na vrch *Běleč* (708 m., břidlice s buližníkem), $^3/_4$ hodiny na *z.*, odkud jest s galerie krásná vyhlídka. Mimo přečetné osady a hory viděti odtud 17 hradů a osm bojišť, na nichž Čechové zvítězili, a jen jediné, na němž byli poraženi (u Chotěšova).

2. Na vrch *Tuhošť* (598 m., buližník), $^1/_2$ hod. na *sz.*, kde dosud patrné jsou stopy valů předhistorického hradu Tuhoště, dle domnění starého Tugastum (Wogatisburg). Zde bylo bezpochyby prastaré hradiště, nejstarší politický střed celé krajiny, sídlo zprvu tuhošťských lechů, později úřadů župních. Asi ve XII. stol. Tuhošť, seznána byvši sešlou a k obraně již nedostatečnou, byla opuštěna a úřady přeneseny na hrad nový, bezpochyby v místě nynějších Klatov zbudovaný. (Podle Práška.) V českém museu v Praze jsou ukázky spečeného struskovitého kamení z valů na Tuhošti. — Krajina Švihovská jest domnělé bojiště, kde Samo porazil německé

vojsko (630). — Skála jedna na protějším Bělči, poskytující přehled celé krajiny, slove podnes „*Samohrd*“.

3. $^{3}/_{4}$ hod. cesty na *z.* leží vesnice *Ježov* (319 obyvatelů) se starobylým zámečkem. Nad Ježovem zvedá se vrch *Běleč* (viz str. 56.). — Z Ježova do Chudenic je hodina cesty.

4. Starobylý městys *Chudenice* (1140 obyv.) leží $1^{1}/_{2}$ hod. na *jz.* od Švihova, v údolí zarytém do amfibolitového pruhu, který od Kdyně do břidlice zabíhá. — Kostel sv. Jana Křtitele se starožitnými freskami, snad z roku 1200. Zámek založen prý byl brzy po vpádu Mongolů do Evropy. Chudenice jsou kolébkou staročeského slavného rodu teď hrabat Černínů z Chudenic, původně jedné větve Drslaviců, kteří snad jediní v Čechách nepřetržitě až do dnešního dne v držení prvotního svého sídla zůstali. — V krásném parku na jihozápadní straně městyse stojí hraběcí letohrádek a restaurace „Lázeň“ zvaná. Nad tím na temeni vršku (583 m.) jest hlásná věž (zbytek starého kostela; s pavlánu jejího krásná vyhlídka) a kaple sv. Volfganga, druhdy poutnický kostelík, jejž prý sv. Volfgang, jemuž jako biskupu Řezenskému správa duchovní v Čechách náležela, na visitační cestě byl navštívil (také se ukazuje zde v kamenu jeho stopa).

Při další jízdě ze Švihova vidíme v *l.* vesnici *Kokšín* a naproti ní nad Úhlavou nepatrnou již zříceninu *Kokšínského Hrádku,* jenž vystavěn byl v neznámé době jako stráž Švihovská. Jest podoby čtvercové. Odtud rozkošný rozhled po krajině břidličné s hojnými útesy buližníkovými, na východě žulou omezené. — Dále v *p. Dechtín,* v *l. Vicenice* a *Otín,* pak vesnice a

(36 km.) zastávka **Točník** (vesnice čítá 404 obyv.). Blízký lesnatý vrch „*Pokryvadlo* (497 m.) poskytuje velmi příjemnou procházku.

V *l.* otvírá se obsáhlá vyhlídka do krajiny, v *p.* pak zvedají se mohutné, lesnaté hory Šumavské s dvojvrcholím *Jezerní Hory* (Osser). Mimo *Štěpanovice* (v *p.*)

se starožitným kostelem sv. Michala, v němž povšimnutí zasluhuje umělá řezba na hlavním oltáři, a po mostě (o dvou obloucích) přes Drnový potok přijíždíme na

(40 km.) stanici **Klatovy** (392 m.). Omnibusy do města (za osobu 20 kr.).

Královské město *Klatovy*, 10 min. od nádraží vzdálené, čítá 8986 (s Beňovem a Korálkovem 9890) obyvatelů, jest sídlem okresního hejtmanství a okr. soudu a má vyšší realné gymnasium. Z průmyslových závodů jsou zde tři velké továrny na prádlo, továrna na tříslo, parní pila, strojírna a slévárna, parní pekárna a pivovár; velký vývoz obilí (hlavně ječmene), husí, peří, dříví a uhlí; mimo to jest zde záložna, spořitelna, nemocnice a dva chudobince. Mezi četnými spolky má zde sídlo své též Pošumavská jednota turistův. — Posádkou jest v Klatovech 7. pluk dragounský vévody Brunšvického.

Hostince: „U bílé růže“ (21 pokojů, 60 kr. — 1 zl. 50 kr. na den): „Na střelnici“ s pěknou zahradou. *Omnibusy* dojíždějí z obou těchto hostinců ke každému vlaku (20 kr. za osobu). Také v „Měšťanské besedě“ jsou hostinské pokoje (po 60 kr.) a cizinec jest vždy ve středu klatovské inteligence vítán. Jest zde hojnost časopisů, kulečník a příjemná hostinská zahrada. *Povozy* lze najmouti na poště, u J. Göhlera (dvouspřežní), v „Měšťanské besedě“, v hostinci „U růže“ a u V. Bosáka (jednospřežní); za půl dne 3—4 zl., za den 5—7 zl. mimo mýto a zpropitné. *Poštovní úřad* i *telegrafní stanice* v městě. *Poštovní spojení* s Domažlicemi (dvakrát denně, v 10 hod. dopol. a v 6½ hod. večer), s Horažďovicemi (dvakrát denně, v 5¼ hod. ráno a v 2½ hod. odpol., jízda trvá 4 hod.) a se Sušicí (v 7½ hod. ráno, jízda trvá 4 hod.).

Rozličné *sbírky* gymnasia přístupny jsou s dovolením ředitele. — Městské museum se zřizuje. Některé již zakoupené předměty lze na radnici viděti.

Parní lázně jsou v továrně Šifaurově, *vanové* a *sprchové* při hostinci „Lázni“ pod „Křesťanským vrškem“.

V gotickém děkanském kostele Narození P. Marie, založeném na počátku XI. století (v nynější podobě ze stol. XIII.), jest krásný obraz sv. Josefa od neznámého mistra a starožitná cínová křtitelnice; v bývalém jesuitském kostele Početí Panny Marie (ve slohu barokovém

z r. 1656) jest Škretův obraz Ježíše v chrámě vyučujícího a některé pěkné fresky. V bývalé koleji jesuitské jsou teď jízdecké kasárny. Ostatní kostely ničím nevynikají. Povšimnutí zasluhuje radnice s prostranným starobylým sálem a s tak zvanou „černou věží“ (68 m. vysokou), vystavěnou v l. 1552—1555, na níž jsou dvoje hodiny (jedny staročeské o celém orloji) a zvon Ondřej asi 5550 kg. těžký. Na radnici chová se český bratrský kancionál na pergamenu s miniaturami od Jana Táborského z Klokotské hory (1560) a kniha práv městských z roku 1462.

*Dějiny.**) Klatovy byly bezpochyby po opuštění Tuhoště (viz str. 56.) zemským a župním hradem, ale v listinách děje se o nich zmínka teprve roku 1232. V bojích husitských drželo se město věrně strany podobojí, a již r. 1419 ztečen klášter dominikánský od obyvatelstva husitského a mniši vyhnáni, roku pak 1424 spálil Krušina ze Švamberka předměstí Klatovská a okolí poplenil, aby potrestal Klatovské za pomoc poskytnutou Žižkovi proti Plzni. Klatovy měly též účasť ve zpouře proti Ferdinandovi I. a potrestány pak roku 1547 konfiskací statků, důchodův a výsad svých, jichž větší časť jim však brzy vrácena. Nejvíce utrpělo město ve válce třicetileté a velkými požáry jmenovitě v XVI. a XVII. stol. — V Klatovech narodili se: Matěj z Klatov, dějepisec, Jan Bošek, znamenitý mechanik, roku 1759 zasloužilý spisovatel Václav Matěj Kramerius († 1808), r. 1807 Karel Amerling, r. 1812 K. B. Štorch a r. 1825 prof. dr. J. Krejčí.

Procházky a výlety:

1. V městě samém příjemnou procházku poskytuje pečlivě pěstovaný, r. 1841 založený *sad* (as 10 hektarů) na konci Vídeňského předměstí.

2. Na *z.*, $^1/_4$ hodiny od města, jest kopec *Hůrka* (497 m.), oblíbená procházka Klatovanů; nahoře zříceniny kaple sv. Anny.

Pěkným borovým lesíkem upraveny jsou stezky a při nich lávky. Navštěvovatelé vyhlídli si mnohá místa, s nichž lze pře-

*) Obšírnou a důkladnou monografii Klatov a okolí (ve dvou dílech, z nichž druhý dosud není dokončen) sepsal a vlastním nákladem vydal prof. J. V. Prášek: „Politický okres Klatovský“ I. díl 1880.

hlednouti půvabnou krajinu. Nejpěknější rozhled poskytuje severní cíp hřbitova Svatomartinského (434 m.), pod nímž již zvolna ploužá se Úhlava. Krásné, četnými osadami, kostely a zámky poseté údolí Janovické, oživené stříbrnou nití řeky a trati železniční, rozlehá se před námi ve vší své kráse; po obou bocích jeho kupí se malebné tvary pahorkův zdobených Týncem, Klenovým, Bystřicí, v pozadí pak nad lesy Rančerskými vážně do údolí kyne dvojzubá Jezerní Hora s jinými svými sestrami horskými. S jiného místa otevírá se vyhlídka k východu na věžaté Klatovy, za nimi viděti pěknou rovinku u Chaloupek a Lub, až nám na severovýchodě vysoká hradba Brdských hor a spojené s nimi Drkolny obzor uzavrou. Škoda, že zbytky kostela sv. Anny nalézající se na samém vrcholu Hůrky, nedopouštějí širšího rozhledu. (Podle Práška, I. 23.) Pod kopcem jest kaple sv. Martina. — Kopec Hůrka jakož i bližší okolí Klatov skládá se ze žuly, která podél východního kraje silurského útvaru ze středních Čech až sem se táhne a zde již jen co neširoký pruh mezi silurskou břidlicí a rulou vyniká.

3. V *Beňovech*, ½ hod. na *z.*, jest pivovár a amer. mlýn. Beňovy jsou z nejstarších osad v celé krajině, druhdy farní ves s tvrzí, k níž náležel kostel sv. Martina na úpatí Hůrky.

4. S *Křesťanského vršku*, ½ hod. na *v.*, jest od kapličky „Umučeného Spasitele" pěkná vyhlídka.

5. Oblíbeným výletním místem Klatovanů jest lesy obklíčená vesnička *Loreta* s kaplí P. Marie Loretanské, ležící hodinu cesty na *j.* — Letní *restaurace.* — Kaple P. Marie založena byla při rozkošném tomto lesním údolíčku roku 1711 od hraběnky Barbory Kolovratové, z rozkazu císaře Josefa II. pak zavřena upadla v ssutiny, až ji opět r. 1831 hrabě Josef Kolovrat-Krakovský vystavěti dal. S okolních rulových pahorků jest překrásný rozhled a na některých místech pěkná ozvěna. Nejdále k západu položený pahorek jmenuje se *Svatojanský vršek* (rula s vápencem), poněvadž stojí na něm malebné pozůstatky někdejšího kostelíčka sv. Jana, od nichž jest rozkošná vyhlídka.

Odtud ½ hod. na *j.* leží vesnice *Týnec* (504 obyv., 526 m.) se starožitným kostelem P. Marie (v přechodním slohu z romanského do gotického) a nádherným zámkem Kolovratů-Krakovských, v němž jest kaple sv. Jana Ne-

pomuckého, vystavěná na počátku XVIII. stol. ve slohu gotickém. — Jest zde pivovár.

6. Příjemné procházky a krásné partie poskytuje les *Bor*, prostírající se za žulou v oboru břidlic a buližníků na pravém břehu Drnového potoka a Úhlavy, něco více než ½ hodiny od Klatov k *sz.* vzdálený. Nejvyšším bodem Boru jest hora *Smrčí* (565 m., buližník), na jejíž jedné nižší kupě (512 m.) spatřují se nepatrné zbytky tvrze *Komošína* a zříceniny malé. v předešlém století vystavěné kapličky. Z mnohých krásných lesních místeček zvlášť zajímavé jsou tak zvané *Olšičky*. — Pěkný výlet lze podniknouti po západním svahu Borského lesa až ke zříceninám *Kokšínského hrádku* (viz str. 57.) a vrátiti se pak ze stanice Švihovské do Klatov. — Od Boru na *sz.* prostírají se krásné lesy Chudenické, bohužel však zbraňuje správa panství obecenstvu přístup. — Ve starodávné osadě *Dolanech* (736 obyv.), druhdy sídle jedné větve Drslaviců, změněna stará tvrz v zámek a v nedaleké vsi *Svrčevsi* v pivovár.

7. Krásná vyhlídka je s *Lubské skály* (rula), ležící asi 1¼ hodiny na *j.* od Klatov uprostřed lesa. Kratší cesta vede přes Sobětice, ale cesta přes Luby je pohodlnější a zajímavější. Les prostírající se pod Lubskou skalou na straně severní skoro se podobá velkým hvozdům Šumavským s jich hlubokým mechovým kobercem.

8. Mezi Lubem a Loretou, asi hodinu cesty na *j.* od Klatov vypíná se holý, jen při patě pěkným lesem porostlý vrch *Vejhořice* (525 m., žula), který se sice nevysoko nad krajinu zvedá, ale z celého okolí nejkrásnější vyhlídku poskytuje. Pohled na hory Šumavské, na Klatovy, pak na nejvyšší temena Brd, jako Doubravu, Ryčej, Běleč, Tuhošť, pak k východu na „Cyprianku“ (s níž jest též krásný rozhled) jest v pravdě úchvatný. — Ve vesnici Lubech jsou dva hostince, v nichž dostati lze prosté občerstvení.

9. Od Klatov 2 hod. na *sz.* v oboru silurských břidlic leží v údolí Poleňského potoka pod horou Doubravou

(724 m.) starobylý městys *Poleň* (Polín, 453 m.) se 480 obyv., farním kostelem Všech Svatých (asi z roku 1581), vedle zřícenin tvrze a starého kostela sv. Markéty: dále jest zde hřbitovní gotický kostel sv. Markéty a kaple sv. Salvatora. Roku 1245 jmenuje se Blažej z Poleně, syn Budivoje ze Švihova; již okolo r. 1400 náležela Poleň k blízkému Pušperku. V Poleni narodil se r. 1796 český spisovatel a lexikograf Josef Franta Šumavský. — Sotva ½ hod. dále k *sz.* nacházejí se na skalnatém pahorku (břidlice) trosky hradu *Pušperka* (pův. Pusberk, vlastně Fuchsberg, 588 m.), jehož prvním známým majetníkem byl Jaroš z Poděhus (1239—1269), který se odtud psal „de Fuchsberg". R. 1473 byl hrad od Klatovských pobořen a nebyl více zbudován; páni jeho (Albrecht Nebovidský z Drahobuzi r. 1548) vystavěli si nové sídlo v Poleni. — Od Pušperku ½ hod. na *z.* na temeni Velkého Kouřima (655 m., tvrdá břidlice) spatřiti lze nepatrné rozvaliny hradu *Ruchomberka* (Kouřimi?), o němž zachovaly se chatrné zprávy jen ze XIV. stol. Rozbořen byl bezpochyby již v první polovici století XV. — Na severových. straně Poleně zvedá se dvojhrbá hora *Doubrava* (724 m., buližník a zelenokamen v břidlici), s jejíhož lysého temene otvírá se překrásná a daleká vyhlídka od Boubína a Roklanu až po Přimdu, od Čerchova a Jezerní Hory až po Radyni a Zelenou Horu nad Nepomukem.

10. Na jihovýchodní straně vesnice *Habartic*, 2 hodiny na *v.* od Klatov, zdvihá se (v oboru ruly) *les Chuchelský* (čili Chuchelská pláň) až do výšky 704 m.

Malý palouček při pokraji lesa poskytuje odtud přerozkošnou vyhlídku do západních Čech, zvláště do krajiny Nepomucké, Přeštické, Plzeňské a Rokycanské. Velmi pěkně rozeznati lze řadu amfibolových vrchů Kdyňských, za nimi hornatinu Horšovskou a v modré dáli omlžené rysy hor Teplských a Karlovarských. (Srovn. Prášek, str. 34.)

U *Beňova* překročíme po mostě se dvěma oblouky (20 m. v rozpjetí) Úhlavku, a širokým jejím údolím mezi

žulovými výšinami přijedeme mimo vesnice *Poborovice* (v *l.*) na

(40 km.) zastávku **Bezděkov.**

V *p.* nedaleko dráhy leží vesnice *Bezděkov* (542 obyvatelů) se zámkem (v pěkném parku) barona Korba z Weidenheimu, vystavěném na místě staré tvrze ve slohu normansko-gotickém. Jest zde pivovár a lihovar. Farní kostel sv. Anny z r. 1693 stojí na vršku (442 m.) nad vesnicí. Na zdejším hřbitově pochován jest německý romanopisec Kristian Jindřich Spiess, který byl v Bezděkově panským úředníkem. — Oblíbeným výletním cílem jest nedaleká *skála Spiessova* (537 m.), na jejímž úpatí, tam kde jest teď panský dvůr, stával hrad *Sehostov*, a severně od skály Spiessovy hluboko v lese ležící *skála Tupadelská.*

Klatovská žula prostírá se zde v neširokém pruhu podél levého břehu Úhlavky mezi břidlici a rulou přes Bezděkov a Spuly až k potoku Andělici za Ouborskem.

Mimo vesnice *Dolní Lhotu* (v *l.*), za níž viděti *Vacov* a dále *Týnec* (viz str. 60.), pak mimo *Rohožno* v *l.* a *Spuly* v *p.*, přijíždíme na

(45 km.) stanici **Janovice-Veselí.**

V *l.* u dráhy leží vesnička *Veselí* (150 obyvatelů) s pěkným zámkem a parkem hraběte Stadiona. V prvním patře osmihranné věže umístěno jest museum po většině vzácných starožitností. S věžního pavlanu krásná vyhlídka na údolí Úhlavské.

Dále k východu ($^1/_4$ hodiny) prostírá se nedaleko vtoku Strážovky do Úhlavy městys *Janovice* (413 m., 1192 obyv.). Povšimnutí zasluhuje starožitný (již 1384 farní) kostel sv. Jana Křtitele. Tam kde teď klidný hřbitov se prostírá, stála až do r. 1520 tvrz rodu Janovských z Janovic, z nichž za doby Jagellonců Heřman a Oldřich pleněním a loupežením postrachem celé krajiny byli, až Petrem Sudou z Řenec, loupežníkem sobě rovným, odtud vypuzeni (1512?). Suda věznil zde roku 1515 Lukáše, vynikajícího člena jednoty Českých Bratří. R. 1520

dobyta a rozbořena tvrz od Klatovských, Domažlických a Stříbrských za pomoci vojska z Prahy poslaného. Dodnes zbyly jen hradní zdi.

Výlety:

1. Od Janovic sotva ½ hod. na *jv.* leží druhdy městys, teď chudá vesnice *Klenové* (304 obyv.). nad níž na kuželovitém rulovém vrchu (549 m. skoro 60 m. nad vesnicí) vypínají se malebné zříceniny staroslavného *hradu Klenové,* kteréž jméno zaznívá již v nejstarší památce písemnictví českého v „Libušině soudě“: „oba bratří, oba Klenovici“. A zdá se věru pravdě podobno, že již za doby Chrudoše a Šťáhlava v místech těchto, na prahu důležité brány zemské, bylo sídlo některého mocného hradu vladyckého. Pokud z listin až do XIII. stol. sáhajících zřejmo, jest Klenové původním sídlem staročeského rodu Klenovských z Janovic, zaniklého teprve v tomto stol. (1846). Z majitelů hradu nejvíce vyniknul Přibík IV. z Klenového, proslulý vojevůdce ve válkách husitských. V XVI. století náležel hrad Harantovi z Polžic, jehož jméno zachovalo se v názvu mlýna Harantského na úpatí hradního vrchu. Zanedbáním často se střídajících pánů scházel památný hrad od roku k roku, takže v polovici XVIII. století již v zříceniny upadal. — Vstoupíme-li opravenou hradní branou do nádvoří, máme po levé straně nové budovy, částečně s velkým nákladem upravené. částečně nově zbudované (1834—36), jež někteří bývalí majetníci (jmenovitě Hübl, Stadion a Veith) nádherně upravili. Krásné obrazy, nábytek a j. zasluhují povšimnutí cestujícího. Ve středu zajímavých a rozsáhlých zřícenin zřízena jest krásná zahrada a i stráně vrchu pokrývá les a sad, jímž úpravné a pohodlné stezky vedou. — S cimbuří hradu, s bašty a se severozápadní části hlavní zdi jest rozkošná vyhlídka (tak zvaná „Janovická vyhlídka“). Ve hradní kapli, podivným způsobem v novější době do šedých starých zdí vestavěné, jest krásný obraz Matky Boží. — Majetníkem hradu a panství jest teď továrník rytíř Heintschel.

2. Přes *Týnec* do *Lorety* je hodina cesty. Viz str. 60.

3. Z Janovic vede silnice údolím Strážovky (jinak Jelenky) do města *Strážova* (poštovní spojení), před nímž zříme na srázném výběžku horském asi 47 m. nad údolím hrad *Opálku*.

Starobylé město *Strážov* (Drosau, 485 m., 1729 obyvatelů, neobyčejně mnoho židů), prostírá se malebně na mírném návrší na pravém břehu říčky podle něho pojmenované. Tak kde jsou nynější „Hradčany", stála nepochybně rodinná tvrz pánů Strážovských ze Strážova, kteří asi tak jako sídlo jejich jméno obdrželi od toho, že byli pomezní stráží při cestě zemskou branou do Bavor. — Farní kostel sv. Jiří, vystavěný v slohu první gotiky, pochází asi z počátku XIV. stol.; již roku 1384 jmenuje se mezi farními. Asi ku konci XV. stol. vzniklo zde dolování na stříbro a město velmi se rozmohlo. Král Ludvík dovolil Strážovu hradby městské zbudovati, zřídil zde sklad soli a ustanovil výběrčí cla a mýta. — Od kostela jest velmi pěkná vyhlídka, jíž jmenovitě Klenové a Opálka malebnosti dodávají. — Nedaleká samota *Loužka* jest rodiště českého spisovatele a zakladatele realních gymnasií Václava Křížka (nar. 1833, † 1881).

$^1/_4$ hod. na *z.* leží hrad *Opálka*, z jehož staré budovy jen nepatrné zbytky se zachovaly; nynější stavení pochází asi z počátku předešlého století. Jest to rodinné sídlo rytířů z Opálky zpomenutých již r. 1405. V minulém století byla Opálka z předních panských sídel celé krajiny, ano po nějakou dobu byl zde i krajský úřad Plzeňský. Když r. 1760 připojena byla k panství Bystřickému, přeneseny úřady do Bystřice.

4. Na Drnovém potoce, $1^1/_2$ hod. na *z.* od Strážova, leží vesnice *Běšiny* (645 obyv.) s farním kostelem Navštívení P. Marie. Dříve byl farním kostel sv. Bartoloměje, ležící teď v rozvalinách na temeni homolovité hory (rula s loži amfibolitu) $^3/_4$ hod. cesty na *z.* vzdálené. Kostel tento vystavěn byl v dávných dobách nepochybně na místě staročeského pohanského obětiště a jest odtud rozkošná vyhlídka zvlášť ke Kolínci a Velharticům.

5. Při Eisensteinské silnici, od Běšin hodinu cesty na *j.*, nad malým ještě potokem Strážovkou trůní pěkný zámek, farní kostel a část vesnice *Čáchrova* (496 obyv.), jež byla ještě roku 1637 městečkem. Kostel sv. Václava (714 m.) byl již ve století XIV. farním a v téže době již stála zde na místě nynějšího zámku (z části od Bohuchvala z Hrádku v XVI. století, z části od Frueweina z Podolí v polovici předešlého století vystavěného) tvrz, rodinné sídlo rytířů z Čáchrova. — Podle silnice na *j.* u vsi Jesení viděti vápenné lože v rule s lomem a pecemi.

6. Od Janovic na *z.* zvedá se nad nižší žulovou patou břidličný podlouhlý hřeben horský s posledními buližníky silurskými, jehož severní kupa slove *Markyta* (644 m.) a jižní *Pohoří* (640 m.). Na svahu Pohoří prostírají se na mnoze roztroušené domky vesnic *Počinovic* (Putzenried, 1230 obyv.), *Běhařova* (Wihořau) a *Miletic*, z nichž je krásný pohled do údolí Úhlavky. Počinovice jest stará chodovská farní ves a na blízku jejím, na severozápadním svahu Pohoří jest v lesní samotě poutnická kaple P. Marie. Obyvatelstvo Počinovic vypírá písek Andělice a prodává ho jako posýpě. Něco dále k severu, již v oboru amfibolitu, leží ves *Loučim* (381 obyv.) se starožitným, ovšem z větší části přestavěným kostelem Narození P. Marie: na zdejším hřbitově odpočívá nadaný, záhy zesnulý básník český Rudolf Mayer († 1865). Nad Loučimí strmí do výše 729 m. n. m. malebná hora *Černá Skála.*

Za Veselím překročí dráha opět Úhlavu po železném mostě se dvěma oblouky (po 20 m. v rozpjetí); v *p.* viděti na svahu vrchu *Pohoří* (640 m.) vesnice *Dlažďov* (Glosau), *Miletice*, *Běhařov*, blíže u dráhy *Dubovou Lhotu* (Aichen), za ní pak v rozkošné krajině *Úborsko*, nedaleko kteréhož stékají se potok Úhlavský, Chodská Úhlavka a potok Andělice, tvoříce odtud řeku Úhlavu. V *l.* viděti *Petrovice*, v *p.* velkou ves *Bystřici* (viz str. 67.). Následuje

(52 km.) stanice **Nýrsko** (Neuern, 463 m.).

Město *Nýrsko*, sestávající z Horního a Dolního Nýrska, leží na obou březích Úhlavky, na rozhraní ruly a Šumavského svoru, 20 minut od dráhy, čítá 1588 českých a německých obyvateluv a jest sídlem okresního soudu.

Hostince: „U Úhlavky (4 pokoje; za postel denně 50 kr. a méně); Fechterův hostinec „U Lva“ (6 pokojů); v obou hostincích slušná strava, obzvláště chutné a laciné pstruhy. Nýrsko hodí se dobře k letnímu pobytu. — *Pošta* v městě; *stanice telegrafní* v městě i na nádraží. — *Povozy* jednospřežní u J. Baumanna; dvouspřežní u J. Fechtera, M. Stuny a J. Zierhuta. Za dvouspřežní povoz platí se obyčejně 1 zl. za každou hodinu vzdálenosti; do Klatov a zpět asi 5 zl. a p.

Z průmyslových závodů nacházejí se v městě a v nejbližším jeho okolí: velká parní pila, továrna na zápalky a továrna na kůže spracované; podle Úhlavky jest několik brusíren na sklo zrcadlové. Rozsáhlý obchod vede se odtud ve dříví surovém i částečně spracovaném a obchod v peří; ročně vyváží se asi 50.000 hus hlavně do Bavorska. Vajec posýlá se odtud ročně asi 100.000 kg. hlavně do Německa, Belgie a Anglicka. V Nýrsku i v okolí provozuje se též průmysl krajkářský. — U Račína (Ratschin) a Úhliště (Kohlheim) dolovalo se druhdy na železnou rudu; dosud je zde při silnici k sv. Kateřině důl „U boží pomoci“ (Hilfegottes-Zeche).

Odlehlé Nýrsko nikdy nehrálo úlohu v dějinách, vyjímaje den 22. září r. 1467, kdy rytíř Janovský s pomocníky královými, pak s Klatovskými a Domažlickými nedaleko odtud vojsko křižácké porazil. Den ten byl pak po dlouhá léta slaven. — Ani farní kostel sv. Tomáše, ani kostel 14 Pomocníků ničím nevyniká.

Za to však okolí Nýrska, anoť náleží k úpatí vlastní Šumavy, vyniká mnohými krásami přírodními, a lze odtud podnikati výlety do severní části Šumavy buď částečně po dráze (do okolí Eisensteinu), nebo i pěšky na Brennet, Jezerní Horu a j.

Výlety, které možno podniknouti nejpohodlněji z Nýrska.

1. Do *Bystřice*, vesnice s 503 obyv. na žulové, rulou obehnané výšině nad Úhlavou, která jest od Nýrska pouze ¼ hodiny na s. vzdálená. — *Hostinec*: „Zum Joachimsthaler“. — Stojí zde uprostřed rozsáhlé zahrady a parku v moderním gotickém slohu zbudovaný a bo-

hatě vyzdobený zámek knížecí rodiny Hohenzollern-Sigmaringen, jíž náleží panství Bystřické i Dešenické, obsahující téměř celý pomezní Královský Hvozd až po Eisenstein. — Vstup do zahrady a do parku vždy volný; také zámek prohlédnouti si dovoleno v nepřítomnosti knížecí rodiny, která teď zřídka kdy se zde zdržuje.

U dráhy stojí klášter Školních sester se soukromou německou školou dívčí a kostelem: nad ním na návrší (501 m.) kostelík sv. Trojice, od něhož je rozkošná vyhlídka do okolí Nýrska věnčeného horami Šumavskými.

2. K zříceninám hradu *Bajreku* (Baiereck, 648 m.), ¾ hod. cesty, většinou pěkným lesem. Zříceniny tyto zdobí vrchol lesnatého, od pásma Rančerského odbočujícího chlumu (již v oboru Šumavského svoru), jenž nejdále na *s.* nad údolí Úhlavy vyniká.

Z Nýrska vede k zřícenině dosti pohodlná polní cesta; pěšina na kraji lesa od této cesty v *p.* odbočující jest sice kratší a vede krásným lesem, ale jest velmi příkrá. — Se zdí zříceniny jest krásná vyhlídka, ale poněvadž téměř totožná s vyhlídkami s Brennetu, Můstku, Jezerní Hory a j., ač méně obsáhlá, nepopisujeme ji tuto.

Bajrek býval strážním hradem pomezním proti Bavorsku a byl vystavěn bezpochyby za Karla IV. V době válek husitských seděl zde věrný přítel kalicha Jan z Pajreka: již na počátku XVII. stol. byl hrad v zříceninách. — O původu, majetnících hradu, o pokladech zde zakopaných atd. vypravuje si okolní lid mnohé pověsti. — Od zříceniny můžeme sestoupiti k východu do údolí Úhlavy a přes vesnici Milek (Milík) za hodinu dojíti do *Dešenic*, městyse s 987 obyv., ležícího při dráze, hodinu cesty jihovýchodně od Nýrska. Jest zde velký pivovár. Zdejší zámek vystavěn v předešlém století na místě staré tvrze, jež byla snad původištěm rytířů Dešenských z Dešenic. V XVII. století náležely Dešenice Vrábským; nynějším majetníkem, knížetem z Hohenzollern-Sigmaringen spojen statek ten s panstvím Bystřickým. — Kaple nedaleko městyse, založená na památku vítězství Klatov-

ských nad křižáky roku 1467, dosud zove se „husitskou kaplí“ na svědectví, že někdy české obyvatelstvo zdejší přiznávalo se k učení velkého mistra.

3. Z Nýrska nejlépe lze podniknouti výlet na *Osek* (Hoher Bogen) v Bavorsku, na pravém břehu Bílého Řezného (Weisser Regen), osamělý to horský hřbet amfibolitovitý, asi 8 km. dlouhý, táhnoucí se od jihovýchodu k severozápadu, jehož nejvyšší body jsou *Nároží* (Eck-Stein, 1073 metrů) a *Hradiště* (Burgstall, 978 m.). — Z Nýrska přes sv. Kateřinu a Nové Kostely (Neukirchen) jest na Hradiště as 6 hodin cesty; odtud přes Schwarzenberg (nebo kratší cestou přes Oberdörfel a Rappendorf) do Brodu n. l. 1½—2 hodiny. Cestu tuto vykonati může ten, jenž přišel z Domažlic přes Risenberk, Kdyni a Nový Trh do Nýrska a chce se vrátiti do Domažlic. Buď pak v Brodu nad lesy přenocuje (v hostinci „Na poště“), anebo vrátí se drahou do Domažlic.

Z Nýrska vede pohodlná vozová cesta přes *Skelnou Huť* (Glashütten, 400 obyv.) a *Úhliště* (Kohlheim; mezi Skelnou Hutí a Úhlištěm je v *l.* při cestě zmíněný již důl „U boží pomoci“), ponenáhlu stoupajíc k farní vesnici kralovacké *sv. Kateřině* a dále k celnímu domku „Na luftu“ na bavorských hranicích (krčma s dobrým pivem, 1½ hodiny). Vozová cesta k Neukirchen odbočuje již ve sv. Kateřině v *l.*, pohodlněji však a dříve dojdeme do Neukirchen, najmeme-li ve sv. Kateřině vůdce, který po lesních stezkách mnohokráte se křižujících dovede nás tam za hodinu. V *Nových Kostelích* (Neukirchen), (jež Čechové též „Boží krev zovou) jest slušný hostinec „U pošty“. V kostele zdejším zázračná prý soška Panny Marie, pěkná práce řezbářská. — Ač vede z Nových Kostelů lesní vozová cesta přímo až na *Hradiště*, lépe jest najmouti zde průvodce, který dovede nás tam krásnými lesními stezkami asi za 1½—2 hodiny.

Hradiště (Burgstall) jest jediné místo na hřebenu Oseku poskytující volný rozhled na vše strany, pouze

na jihovýchodě převýšeno jest vyšší lesnatou kupou Nároží. Vrchol ten tvoří skupina tmavých balvanů amfibolitových nad les vyčnívajících, s kterých otevírá se krásná *vyhlídka* zvláště na západ a na jihozápad do pahorkatiny bavorské, poseté přečetnými osadami a zvlažované stříbrným pruhem Bílého Řezného. Na *jihovýchodě* vypíná se hradba velikánů Šumavských v popředí s Jezerní Horou, na *východ* a *severovýchod* hledíme do Čech na utěšený svah Šumavy, na *severozápadě* vyniká nad jiné lesnatý Čerchov a v *p.* od něho Přimda. — Na jižním svahu hory, ½ hodiny odtud, jest lovecký zámeček a dobrý *hostinec*; od vrcholu vede sem pěkná lesní aleje. V tomto hostinci možno přenocovati, což jest důležité pro ty, kteří chtějí viděti s Oseku západ nebo východ slunce. — Nepatrné stopy valů a příkopů na Zámeckém Vrchu (Schlossberg, ¼ hod. na *j.* od Hradiště) označují místo, kde stával druhdy hrad mocných hrabat „od Luku“ (von Bogen), spřízněných i s knížecím rodem Českým. Ve XII. a na počátku XIII. století náleželo rodu tomuto též město Sušice. — Hrabata od Luku vymřeli již r. 1242.

Odtud přes Schwarzenberk do *Osí* (Eschelkamm, dobrý a laciný hostinec) sestoupíme za hodinu: z Osí vede silnice do ***Brodu nad lesy*** (Furth), ke stanici Západní dráhy (str. 48.). Kdo chce s Hradiště přímo do Brodu, jde sráznou cestou přes Oberndörfel a Velký Rappendorf (1½—2 hod.). V Brodě jest dobrý hostinec „Na poště“. — Z Brodu přes Osí poštou (ve 3½ hod. odpol.) do Nového Trhu za 2½ hod.; odtud do Kdyně za 2 hod.; viz str. 47.

Od Hradiště jsou tři hodiny cesty přes Nové Kostely do Lamu (Mühlbaurův hostinec), a odtud 2 hodiny na Jezerní Horu.

5. Cestu z Nýrska přes ***Nový Trh*** a ***Kdyni*** do ***Domažlic*** (celkem asi 5 hod.) viz v opačném směru popsanou na str. 48.

6. Krásný výlet z Nýrska nebo ze Zelené Lhoty (Grün) přes ***Brennet*** a ***Můstek*** (Brückel) na ***Pancíř***

(Panzer) a k hostinci *Prokopovu*, celkem 4—5 hodin, popisujeme ve směru opačném na str. 91. a 92.

7. Z Nýrska na *Jezerní Horu* (Osser) jde se přes vesnici *Milek* na *Trömmelhöfe*, pak přes *Hamry* a *Petrův mlýn* k *Donnerwinklu* a odtud na vrchol; 4½ hodiny. Viz str. 89.—91.

Ze stanice Nýrské k jihu jezdí v létě otevřené vozy druhé třídy, které cestujícím vřele doporučujeme. Kdo jede ve voze zavřeném, posaď se k oknu v pravo. Na trati od Nýrska na *j.* kladeny jsou koleje ocelové, a v četných křivkách (rad. 300—285 m.) stoupá dráha v poměru 1 : 60. Za vesnicí *Hodousicemi* (Holletitz) přepíná hluboké údolí viadukt na 17 m. rozepjatý, pak následují v *p. Dešenice* a v *l. Matějovice*; v *p.* na lesnatém vrchu vidíme zříceniny *Bajreku* (viz str. 68.); pod kapličkou sv. Jana (647 m.) naproti *Freihölsu* vjedeme do *tunelu Mileckého* (130 m. dlouhého) a nedaleko vesnice *Zelené Lhoty* zastavíme na

(69 km.) stanici **Zelenolhotské** (Grün).

Vesnice *Zelená Lhota* (691 obyv.) leží v obvodu svoru v rozkošném údolí Zelenolhotského potoka při patě hory *Kravařské* (660 m.), kteréž obě jména jsou svědectvím, že bydleli zde druhdy Čechové. Farní kostel sv. Volfganga vystavěn byl r. 1787. — Na *sz.* vypíná se lesnatý *Rančer* (830 m.) a před námi zvedají se do výše 1283 m. obě holá temena *Jezerní Hory*, v ústech lidu „Prsoma Matky Boží“ zvaná. Ze stanice Zelené Lhoty lze podniknouti tytéž výlety jako z Nýrska, ale ve vesnici přenocovati nemožno. — Zvlášť příhodně lze vystoupiti odtud na *Brennet* (přes Brennetské dvory) a na *Jezerní Horu* (přes Hammry a Donnerwinkel). — Velmi příjemná vycházka jest do hořejšího údolí Zelenolhotského potoka, zvaného „*Zelený úvoz*“ (Grüne Schlucht) mezi Brennetem a horou Liebsovou. Jest to divoká horská partie, jejímž dnem po spádném úbočí letí Zelenolhotský potok k Úhlavě.

Již od Nýrska počínajíc vstoupila dráha do překrásné horské krajiny. Středem *Královského Hvozdu*

(Künisches Gebirge), nad který vysoko zvedá se Jezerní Hora, upravena přes nesčíslné překážky trať železniční, vystupující v přečetných křivkách po svahu pásma Brennetského vysoko nad údolím Úhlavky. Za Zelenou Lhotou pak i příbytky lidské svědčí již cestovateli o horské krajině. Dřevěné, po stráních a údolích roztroušené domky kryty jsou nízkými šindelovými nebo doškovými střechami, přes které k lepšímu upevnění na příč přibity latě, a střecha nad to obtížena kamením, aby tím lépe větru vzdorovala. Na protější stráni nad zelenými břehy mladé Úhlavky vidíme takové roztroušené domky vesnice *Hamry* (Hammern, 954 obyv.), jejíž kostel Bolestné Panny Marie stojí v údolí při řece. V *l.* spatříme *Dvory Brennetské*, dále letmo nahlédneme do rozkošného *Zeleného úvozu* a nad námi malebně prostírá se vesnice *Eisenstrass* (816 obyv.) s kostelíkem P. Marie Růžencové (895 m.), jedna z nejvyšších obydlených osad v Čechách. — *Hora Liebsova* (936 m.), na jejímž úbočí Eisenstrass leží, spadá příkrým svahem, jímž se dráha prodírá, do údolí Úhlavky; největších obtíží při stavbě překonati bylo na tak zvané *Sviní Hlavě* (Sauhügel, 738 m.), kde svorové skály žulou proložené na příč překopány býti musily. Pod vesnicí Eisenstrassem, nedaleko silnice z Nýrska do Eisensteinu, leží

(79 km.) stanice **Hamry-Eisenstrass** (738 m.).

Ze stanice k *Jezerní myslivně* (Seeförster) jest hodinu cesty.

Na boku Jezerní Hory, v úžlabině Jezerohorské bystřiny viděti několik chalup *Donnerwinklu*, dole po obou březích Úhlavky roztroušeny jsou domky *Kreuzwinklu* a před námi pne se temná stráň *Jezerní Stěny* (1343 m.) nad Černým Jezerem; z lesa na svahu jejím vyhlíží útulná *Jezerní myslivna* (Seeförster) a v *l.* vypíná se *Špičák* (Spitzberg, 1199 m.), jenž s *Pancířem* (Panzerberg, 1152 m.) a *Můstkem* (Brückelberg, 1234 m.) objímá rozkošnou kotlinu *Brčálníku* (Frischwinkel), vrchovisko Úhlavky. Špičák pak tvoří předěl mezi mořem Severním (Labem) a Černým (Dunajem). U dvora *Stornova* (Storn-

gut) vjíždíme do *tunelu Špicberského*, co do délky druhého v Rakousku.

Tunel tento, 831 m. nad mořem (166 m. pod nejvyšším sedlem Špičáku), 1748 m. dlouhý, jest jednou z nejpřednějších železničních staveb v Rakousku. Stavba jeho trvala skoro tři léta a stála 1,800.000 zl. Proražen jest svorem a jen z malé části klenut. Vylámáno býti musilo asi 100.000 kostkových metrů svoru, k čemuž užito 90.000 kg. dynamitu.

Hned za tunelem leží

(90 km.) stanice **Špicberk**, nejvyšší to místo na celé trati (831 m.): odtud počínajíc klesá dráha k údolí Řezného až i v poměru 1 : 55.

Nad stanicí (asi 20 minut cesty) leží vřelého doporučení hodný *hostinec Prokopův*.

V *p.* pod Jezerní Stěnou skrývá se v hluboké kotlině lesem obklopené Čertovo Jezero, před sebou v *l.* vidíme lesnaté hory *Fallbaum* (1241 m.) a *Falkenstein* (1315 m.); po mohutných náspech (až 40 m. vysokých) a hlubokými průkopy (největší jest 600 m. dlouhý a 20 m. hluboký), minuvše

zastávku **Eisensteinskou** a projedše tunelem Eisensteinským (200 m. dlouhým) objedeme ve velkém oblouku městys *Eisenstein* a přes tři mosty přijedeme do pohraniční

(98 km.) stanice **Eisensteinu**, ležící u velké sklárny *Eliščiny Hutě* (Elisenthal) na úpatí *Javoru* (Arber, 1458 m.).

B.

Od Jezerní Hory až po Kunžvart.

Městys **Eisenstein** (774 m.) leží v krásném hlubokém údolí při stoku potoků Řezného (Regelbach) a Železného (Eisenbach) a čítá 1577 něm. obyvatelů. K zastávce Eisensteinské, kde všecky osobní i smíšené vlaky zastavují, jest pouze 10 minut cesty: na nádraží Eisen-

steinské, ležící u Eliščiny skelné huti, jest ½ hodiny. Rozsáhlá nádražní budova leží na samých zemských hranicích, a to jednou polovicí na půdě české, druhou pak polovicí na půdě bavorské. Jest zde pohraniční celní úřad.

Hostince: „U Šumavy“ (15 pokojů, 40—80 kr. denně). „U Jezerní Hory („zum Osser“, A. Fuchse, postel 40—60 kr.). „U Javoru („zum Arber“ V. Fuchse, též cena pokojů). „Na poště“. — *Pošta* i *telegraf* v městysi. — *Povozy* objednati lze v hostinci nebo na poště; za dvouspřežní povoz platí se na celý den asi 10 zl., někdy však i více. — *Poštovní spojení* (ve 4¹/₂ ráno) přes Hartmanice a Sušici do Horažďovic (příjezd v 11 hod. dopol.).

V XVI. století dobývala se zde železná ruda, odtud jméno městyse. Od roku 1852 náleží zemský statek Eisenstein knížeti z Hohenzollern-Sigmaringen. — Kostelík zdejší, vystavěný v podobě hvězdy v l. 1727—32 od hraběte Nothafta z Wernberka, jest po způsobě v horách obvyklém nízký a šindelová jeho střecha vyčnívá v podobě velké cibulovité báně. Uvnitř je pěkný obraz Madonny (od L. Kranacha?).

Pěkná vyhlídka na údolí Eisensteinské a okolní hory jest od kapličky na *Kalvarském vršku*, kam vede od hřbitova křížová cesta.

V *Eliščině skelné huti* (jinak Alžbětín zvané, Elisenthal, 360 obyv.) při nádraží Eisensteinském (½ hodiny na *jz.* od Eisensteinu) zhotovuje se tabulové sklo a zrcadla; do nedávna byla to svého druhu jediná továrna v Rakousku. Návštěva po přihlášení u správy dovolena.

a) Výlety z Eisensteinu.

1. Do **Debrníku** a k „*Velké jedli*“, ½ hod. cesty.

Od silnice vedoucí z Eisensteinu do Eliščiny hutě odbočuje u tak zvaného „Hofgebäude“ v *l.* cesta do *Debrníku* (Deffernik, do r. 1785 slul Kammeralwald), malé osady se zámkem knížete z Hohenzollern-Sigmaringen. Při *hostinci* „U velké jedle“ (Birzelhäusel) jest rozkošná mýtina, kde nalézá se jeden z nejobjemnějších stromů Šumavských, tak zvaná *Velká jedle* (pod ní stoly a lavice) asi 50 m. vysoká a mající v objemu 5·2 m.

2. Na **Fallbaum** (skoro 2 hod.) a přes *Debrník* zpět (1½ hod.). Výlet na půl dne.

Z Eisensteinu po Klatovské silnici, pak v p. k Fuchsově pile na šindel, a lesní (často kluzkou) pěšinou a krásným skalním údolím (ve svorovém kamení) až na pěknou lesní cestu (sloup s nápisem: „Zum Fallbaum“, „Nach Defferník“) od Debrníku na Fallbaum vedoucí. U dřevěného lesního domku (1¼ hod. od Eisensteinu) dělí se tato cesta: pravá (jak na sloupu napsáno) vede na horu Laka, levá na rulový vrchol Fallbaumu. Nahoře u cesty stojí kříž, od kterého vede v *l.* úzká stezka na temeno Fallbaumu (1241 metrů). *Vyhlídka:* na sever Pampfrův vrch, za ním Pancíř a Můstek, v *l.* Špičák, Jezerní Stěna a Jezerní Hora; na západ Javor a pod ním půvabné údolí potoka Řezného; na jihozápad Falkenstein, blíže na jihovýchod hora Laka, široký hřbet Polední Hory (Mittagsberg) a v *l.* Jezerní Hřbet (Seeruckenberg); na východ a severovýchod otvírá se široká horská krajina, z níž vyniká na vysokém kuželi zřícenina Kašperku nad Kašperskými horami, pak skála sv. Vintíře a Javorník (Ahornberg).

Touž cestou dojdeme lehce za hodinu, řídíce se dle nápisů na sloupech u cesty, do *Debrníku* (viz str. 74.). Z Debrníku do Eisensteinu jest ½ hodiny.

3. Přes *Fallbaum* k jezeru **Laka** a na horu **Laka**, z Eisensteinu 3½ hod. cesty; kdo užiti chce povozu, musí Fallbaum pominout a jeti Sušickou silnicí až ke sklárně v Nových Hůrkách a pak přes Hůrky k jezeru (asi 3½ hod. jízdy); zpět pak touž cestou. Jezero Laka jest méně navštěvováno než jiná jezera Šumavská. K cestě níže popsané není zapotřebí vůdce. — Výlet na celý den, nejlépe se zásobou potravy, aby nemusil cestující zajít do Hůrek, kde často mimo pivo nic dostati nelze.

Z Eisensteinu na Fallbaum jako výše při výletu 2. — Při cestě vedoucí z Debrníku na vrchol Fallbaumu, pod křížem, nedaleko vrcholu Fallbaumu, dělí se u dřevěného domku cesty: v levo vede pěšina ke kříži na vrcholu Fallbaumu a přímým směrem dále do *Hůrky* (Hurkenthal); cesta přímo mimo domek přivede nás za

1 $^1/_2$ hod. k jezeru **Laka** (Lakasee, 1096 m.). — Jezero toto. rulovými horami obstoupené, jest tvaru vejčitého, 16 m. hluboké a kryje plochu 3·5 hektarů. Zvláštností jeho vedle ostatních jezer Šumavských jsou slatinné břehy a množství sítí, jež nejen při březích, nýbrž i uprostřed jezera nad hladinu vodní vyniká. Při výtoku jezera jest několik lavic a stolů. Od Leopoldovy chýže (1185 m. as 10 minut cesty na západ) jest krásný pohled na jezero; odtud vede širokým lesním průsekem cesta přímo až na vrchol *hory Laka* (1339 m.). — Od jezera jest do Štubenbachu asi 1$^3/_4$ hod. cesty. Pěšky do Eisensteinu buď opět přes Fallbaum (asi za 3 hodiny), anebo stezkou nad Debrnickým potokem (jen s vůdcem) za 2 hod. do Ferdinandsthalu a odtud přes Debrník za hodinu do Eisensteinu. — Vozem nutno vrátiti se od jezera opět přes Hůrky na Sušickou silnici.

4. Přes *Debrník* a *Ferdinandsthal* na **Falkenstein** (v Bavořích) jsou 3 hod. cesty, odtud přes *Waldhaus* na stanici Ludwigsthal, nebo přímo do Eisensteinu. Velmi krásný a pohodlný výlet na celý den, nejlépe s průvodcem a zásobou potravy (na zpáteční cestě pouze ve Waldhausu dobrý hostinec).

Kdo jede, vystoupí asi $^1/_2$ hodiny za sklárnou Ferdinandsthalem, dá se níže popsanou pěšinou v *l.* a pošle povoz do Waldhausu, odkud může se vrátit buď kratší cestou opět přes Debrník, nebo oklikou přes Ludwigsthal, anebo přímo z Waldhausu po silnici do Eisensteinu: pěšky se silnice na velký Falkenstein a odtud do Waldhausu jsou aspoň 3 hodiny cesty.

Z Eisensteinu do Debrníku jest $^1/_2$ hod. (str. 74.). Odtud přes *Ferdinandsthal* (20 min., sklárna) a Waldhaus vede silnice do Světlé (Zwiesl, v Bavořích). Hned za Ferdinandsthalem překročíme hranici zemskou a jdeme po silnici Světelské krásným (královským bavorským) lesem až asi po $^1/_2$ hodině zabočíme v *l.* na lesní stezku, která mírně stoupajíc vzhůru se vine. Asi po hodině křižuje stezka naše vozovou cestu vedoucí k Waldhausu:

zde jest příhodné místo k malému odpočinku. — Nedaleko odtud dělí se stezka: pravá vede na *Malý Falkenstein* (1287 m., s glorietem, a podobnou vyhlídkou jako s Velkého Falkensteinu), levá na skalnatý vrchol *Velkého Falkensteinu* (1315 metrů, od křižovatky hodina cesty). Temeno skalní stěny (rula dichroitová), k západu a k jihu srázně k údolí Řezného spadající, zdobí železný kříž. *Vyhlídka* odtud jest překrásná, ač ne velmi obsáhlá, neboť omezují ji na severu Javor, Jezerní Hora, Malý Kout a táhlé hřebeny Jezerní Stěny a Pancíře; pod nimi vine se úrodným údolím potok Řezný a po jeho levém břehu dráha k Deggendorfu. 620 m. pod námi bělá se uprostřed rozsáhlých lesů útulný Waldhaus, v *l.* strmí skalnatý vrchol hory Nad Roklí, pod ní Frauenau, Světlá (Zwiesel) a Zwieselau, pak krásné údolí Velkého Řezného plné osad, Ruselka a v dálce Alpy (Dachstein a j.). — Nedaleko v lese jest bouda poskytující za nepohody přístřeší.

Touž stezkou, po které jsme vystoupili, vrátíme se až k vozové cestě, která dovede nás (s vrcholu Falkensteina asi za 1¼ hod.) do malé bavorské dědiny *Waldhausu* na Debrnickém potoce. Jest to pravá lesní idyla, několik dřevěných chaloupek obklopených zahradami, lučinami a vrchy lesy porostlými. — Ve velmi dobrém Forsterově *hostinci* (zahrada a kuželník, zápisní kniha) lze i přenocovati. — Odtud po silnici na stanici Ludwigsthal a drahou do Eisensteinu, nebo přímo po silnici přes Ferdinandsthal do Eisensteinu (1¼ hod.).

5. K **Javorskému Jezeru** (Arbersee) pěšky přes Bavorský Eisenstein a Javorskou Huť 2 hodiny; až k jezeru možno též jeti (také asi 2 hod.). Výlet na půl dne.

Pěšky jde se z Eisensteinu po silnici k jihu, pak v *p.* kolem mlýna Bavorského Eisensteinu a přes potok Řezný k *Arberhütte* na Čertově potoce, vesměs po rulové půdě. Odtud lesem zvaným „Seebachwald“ po téže úpravné pěšině až k výtoku *Jezera Javorského* (934 m.). — Povozem jede se po Světelské silnici až k *Rabensteinské*

(neb Regenské) skelné Huti (Rabensteiner neue Glashütte, hostinec), odkud vede dobrá vozová cesta lesem po stráni nad Javorským jezerním potokem (Arberseebach) až k jezeru. — Popis jezera viz při následujícím výletu.

26. Na **Javor** (Arber) 3½ hodiny; přes *Javorské Jezero* do *Eisensteinu* skoro 3 hodiny, jen pěšky a nejlépe s vůdcem. — Výlet, který lze i s dámami na celý den podniknouti, se zásobou potravy, poněvadž jen v hájovně u jezera lze dostati prosté občerstvení. Po případě možno si na odpoledne objednati k jezeru povoz k návratu do Eisensteinu.

V *Bavorském Eisensteině* okolo kostela do lesa (držeti se vždy v *p.*), po točitých stezkách podle *Grafenhütte* velikým obloukem k osamělým *Brennetským (čili Brennesským) dvorcům* (Brennet-Höfe) a dále k *Hornímu Thurmhofu* (Ober-Thurmhof, asi 1130 m.: 2 hod. cesty), nedaleko něhož tvoří potok Drössel malý vodopád. — Odpočinuvše si jdeme dále nízkou klečí k dřevěnému kříži (½ hod.), odkud počíná nejobtížnější cesta po příkrém skalnatém svahu vzhůru (vytesané schůdky). Asi za ½ hodiny dostoupíme dvojhrbolého vrcholu, v jehož prohbí stojí kaplička (1448 m.) r. 1816 vystavěná, ku které koná se v den 24. srpna pouť. Nejvyšší vrchol (1458 metrů), jako celá hora z dichroitové ruly složený, označen jest dřevěnou pyramidou na znamení trigonometrického měření výšky. — *Vyhlídka* jest zvláště krásná k západu a k jihu; k severu a k východu omezuje blízký vysoký hřeben pohraničného pásma vyhlídku do Čech. — Na *jihu* v dálce modrá se klikatá čára Salcpursko-tyrolských Alp, z nichž jmenovitě Watzmann v *p.* a Dachstein v *l.* vynikají, blíže k nám prostírá se mocně rozvlněný Bavorský les, rozrytý údolím Řezného a lemovaný v *l.* (na východě) mocným pásmem pohraničným s holými kupami Luzného a Hory nad Roklí, blíže k nám vyhlédá táhlý hřbet Poledníku, před ním srázný Falkenstein, hora Laka a m. j. Vyhlídce k *východu* brání Fallbaum, sv. Vintíř a Pancíř, k severu Špičák, Jezerní Stěna a

hřeben až k Hoře Jezerní, od níž v *l.* vypíná se bavorská stěna brány Novokdyňské, lesnatý Osek (Hoher Bogen). Na *severozápadě* až k *západu* prostírají se pod námi ohromné lesy Schobereckské, sklánějící se až do údolí Černého Řezného. Před sebou zříme tu *Malý Javor* (1391 m.) a na severním jeho boku rokli, v níž skrývá se Malé Javorské Jezero. K *jihozápadu* bělá se Boží Mysl (Bodenmais) a za ní v dálce Hirschenstein, Dreitannriegel a Ruselka (Rusel). — Skaliny již. od kapličky zovou se „Sněžní rokle“ (Schneeloch), poněvadž se v nich i do pozdního léta sníh udržuje.

Směrem jižním přes *Javorskou louku* a oklikou okolo *Javorské Jezerní Stěny* sestoupíme po pěšině pralesem vedoucí za hodinu k *Javorskému Jezeru* (934 m.). Jezero zaujímá plochu 26·5 hektarů a jest místy až 33 m. hluboké. Na východním břehu při stavidle stojí hájovna, v níž dostati lze prosté občerstvení (pivo, chléb, máslo, dobrý sýr, vejce, někdy i pstruhy). Za projížďku na lodce platí se za osobu 6 pfeniků. Při břehu roste hojně žlutý leknín (Nuphar luteum).

Cesta od jezera do Eisensteinu popsána jest na str. 77.

7. Na *Javor*, k *Javorskému Jezeru*, do *Boží Mysli* (Bodenmais), přes *Hühnerkobel* a *Rabenstein* do *Světlé* (Zwiesel) a drahou do Eisensteinu.

Výlet na Javor velmi dobře spojiti lze s cestou do *Boží Mysli* (Bodenmais) a odtud přes *Hühnerkobel* a *Rabenstein* do *Světlé*, odkud vrátíme se drahou do Eisensteinu. Pro dobrého chodce výlet na celý den: ráno (asi v 6 hodin) z Eisensteinu přes Horní Thurmhof na *Javor* (3½ hodiny), pak k *jezeru* (skoro hodina), kde u hajného si odpočineme, viz předcházející popis (6.): odtud přes *Javorskou Jezerní Stěnu „divokým luhem“* (Wilde Au) okolo *Gahhörnlu* (¾ hod. na severozápad v „Riesslochu“ [934 m.] krásný vodopád [200 m. vysoký] spojených již potoků Javorského a Vildenavského) do *Boží Mysli* (691 m., dobrý hostinec „Na poště“), od jezera

3 hodiny cesty.*) Odtud na *Hühnerkobel* (951 m., lomy na ružový křemen) jest 1½ hodiny, dále do *Rabensteinu* (villa „Steigerwald" v krásném parku, nádherně zařízená, cizincům přístupná) ½ hodiny a odtud do *Světlé* (Zwiesel) opět hodina (tedy z Boží Mysli až do Světlé 3 hodiny). Ze Světlé asi v 8½ hod. večer drahou do Eisensteinu.

8. Drahou z Eisensteinu do Deggendorfu.

Dráha z Eisensteinu do Deggendorfu vede **Bavorským lesem** (der Bairische Wald), který jako táhlý hřeben horský zdvihá se do průměrné výše asi 1000 m. již na půdě Bavorské ve směru souběžném s pohraničním hřbetem Šumavským. Údolní krabatina mezi vlastní Šumavou a Bavorským lesem skládá se ze žuly, Bavorský les však hlavně z ruly. Pamětihodná křemenná žíla „*Pfahl*" zvaná táhne se mezi oběma hřbety na 36 hodin cesty od paty Třístoličné hory u Klafferstrassu přes Regen, Viechtach, Kötzting, Cham až do hornofalckých lesů, a vyniká na mnohých místech co kostrbatý útes. — Železnice v první své části podle potoka Řezného vedená proráží na příč celou skalní soustavu Bavorského lesa až k Dunaji.

Již při pouhé jízdě drahou z Eisensteinu do Deggendorfu krásným údolím potoka Řezného vidíme z oken vlaku tolik krásných krajin, že radíme každému, aby věnoval aspoň jeden den tomuto výletu, a to takto: v 6 hod. ráno vlakem až na stanici *Regen* (24 km.), příjezd v 7½ hod., odtud povozem (sotva 2 hod.) nebo pěšky (3 hod.) na Ruselku a za 3 hod. do Deggendorfu; zpět pak vlakem po 6. hod. večer do Eisensteinu (příjezd asi v 9¾ hod. večer).

Následuje stručný popis celé cesty drahou (v Bavořích jmenují ji „Waldbahn", lesní dráha) z Eisensteinu do Deggendorfu, s návodem, odkud a jak možno podnikati nejzajímavější výlety do Bavorského lesa na obou březích Řezného. — Cestu po dráze z Plzně do Eisensteinu viz na str. 48. až 73.

---

*) Kdo by byl unaven příkrou a vždy vlhkou cestou po svahu Javoru, nebo kdo by chtěl navštiviti zajímavé doly na Stříbrné Hoře (Silberberg), může v Boží Mysli přenocovati.

Z pohraničního nádraží Eisensteinského, jehož západní polovice stojí již na půdě Bavorské, vyjíždíme směrem jihozápadním mimo Bavorský Eisenstein (v *p.*), načež obrátíme se k jihu, sledujíce stále potok Řezný na pravém jeho břehu, a krásným údolím přijedeme do

(8 km.) stanice **Ludwigsthal** ležící v lese. Odtud lze dobře podniknouti výlet přes Waldhaus na *Falkenstein* (asi 2½ hodiny; viz str. 76.), nebo přes Rabensteinskou huť k *Javorskému Jezeru* (asi 2½ hodiny; viz str. 77.).

Dráha překročí údolí potoka Kolberu (Debrnického) po hrázi 45 m. vysoké, pod níž klene se most rozpjatý na 15 m., pak po železném mostě velký Řezný a krajinou již se otvírající (v *p.* vyhlíží z pěkného parku villa Steigerwald [viz str. 80.], v *l.* viděti huť Theresienthal a za ní horu Nad Roklí) přijíždíme na

(14 km.) stanici **Světlou** (Zwiesel), ležící u městyse téhož jména v kotlině zvané „Zwieseler Winkel“, tvořené Javorem, Falkensteinem, horou Nad Roklí a horami Rinchnašskými.

Světlá čítá přes 2000 obyv., byla založena mnichy kláštera Rinchnašského, kteří zde pilně zlato ryžovali. V okolí značné skelné hutě. Městys má dva dobré hostince („Deutscher Rhein“ a „Post“), hodí se tedy za stanici k výletům do zajímavého okolí.

Procházky a výlety:

Marienhöhe, ¼ hod., rozkošná vyhlídka. — *Světelská hora* (Zwiesler Berg), ¾ hodiny, vyhlídka. — *Rabenstein* (villa Steigerwald), 1 hod., viz str. 80. — Přes Oberfrauenau na *Horu nad Roklí* (jen s průvodcem aspoň z Oberfrauenau) 4 hod. — Přes Boží Mysl (Bodenmais) a Riessloch na *Javor*, výlet na celý den, viz v opačném směru na str. 78.—80. — Přes Schlossau a Langenbruck na Ruselku (Rusel) 3 hod., odtud do Deggendorfu na dráhu 3 hod. Viz str. 82. a 83.

Po dvou značných viaduktech a po mostě překročíme opětovně Řezný, v *l.* uzříme zříceniny Weissensteinu a vjedeme do

(24 km.) stanice **Regen**. Blízký starožitný městys téhož jména čítá přes 3000 obyv. — *Hostince:* „Osvald" a „Post".

Výlety: K zřícenině *Weissensteinu* 1 hod. na *j.* — Zřícenina, jejíž upravená hlavní věž poskytuje krásnou vyhlídku do údolí Řezného, vypíná se ve výši 758 m. na pověstné, asi 90 km. dlouhé křemenité žíle zvané „Pfahl", (srov. str. 80.). Hrad náležel hrabatům od Luku a ve XIV. století pánům z Degenberku. — Mimo zámek *Au* (3/4 hod., restaurace v pivováře) po silnici za 3 hod. na *Ruselku* (překrásná vyhlídka) a odtud za 3 hodiny do Deggendorfu. Odtud nejlépe lze podniknouti tento výlet a sice povozem přes Schlossau a Langbruck za 3 hod. Popis viz níže, str. 83.

Za městysem Regen vybočí dráha z údolí Řezného a přestoupivši po 48 m. vysokém viaduktě se čtyřmi oblouky (76 m. rozpnutí, největší viadukt na celé této trati) údolí Ohy, ústí ve

stanici **Triefenried**. — Mimo krásně položený městys *Ruhmansfelden* s nedalekou zříceninou přijedeme na

stanici **Gotteszell** u soujmenné vesnice, kde nachází se opatství cisterciáků, založené již r. 1285.

Projedše 570 m. dlouhý tunel Hochbühlský máme překrásný pohled po roviny Dunajské a na Alpy. Romantickým údolím Graflingerským, pak 475 m. dlouhým tunelem a zátočinami kolem Kühbergu dostihneme

stanice **Ulrichsbergu**. Po ohromné hrázi 45 m. dlouhé (potok Kohlbach uměle odveden tunelem 222 m. dlouhým) sjíždí dráha mimo veliký krajský blázinec (v *l.*) k

(62 km.) stanici **Deggendorfu**. — Na levém břehu Dunaje ležící město *Deggendorf* čítá asi 6000 obyv. a má

některé zajímavé stavby (radnici z roku 1566, farní kostel a j.). — *Hostince*: „Beim Lukas", „Adler" a j.

V následující stanici Plattlingu připojuje se trať tato ke trati Pasovsko-Řezenské, bavorské státní dráhy.

Procházky a výlety:

Geiersberg nad městem, s pěknými procházkami a vyhlídkou; v lese poutnický kostel Bolestné P. Marie. — *Natternberg* (200 m. nad Dunajem), hodina cesty, na *p*. břehu Dunaje, se zříceninou starého hradu hrabat od Luku a letohrádkem hraběte Preissing-Moos-e s galerií pro vyhlídku. — K velmi zajímavému zámku *Egg* ($1^1/_2$ hod.) původně z XII. stol., teď pečlivě ve slohu středověkém opravenému a zařízenému; krásná zahrada. Z Eggu jest $^1/_2$ hodiny ke klášteru ***Metten*** (kostel s náhrobkem opata sv. Utto ze XII. stol.); zpět do Deggendorfu přes Marienhöhe a vesnici Schaching za $1^1/_4$ hodiny. — Přes **Ruselku** do Ulrichsbergu 5 hod. Jde se silnicí přes vesnice Maxhofen a Mietraching a roklí Pekelného potoka (Höllbachschlucht). Po cestě asi dvouhodinné při velké zátočině silnice nadejdeme si pěšinou v *p*., která přivede nás výše zase na silnici. Dostoupivše vrcholu jdeme pěšinou kolem malých zřícenin na vyčnívající skalinu zvanou *„Der Hausstein"* (1216 m. nad mořem, a asi 569 m. nad hladinou Dunaje; pilíř s nápisem připomínajícím návštěvu bavor. krále Maxmiliana II. a choti jeho Marie r. 1849), s níž otevírá se v celém Bavorském lese nejkrásnější vyhlídka. Skoro táž vyhlídka jest též od prostého ale slušného hostince na Ruselce, při silnici. Viděti celou rozsáhlou a překrásnou rovinu Dunajskou s tímto veletokem i přítoky jeho Isaru, In, Vilsu a j., s nesčíslnými osadami, mezi nimiž i města Pasov, Deggendorf, Landavu, Straubing, Řezno a m. j. a to vše věnčeno jest Šumavou a Bavorským lesem a na jihu v pozadí velkolepými Alpami. — Kdo jde odtud přes Greising ($^3/_4$ hod.), nechť dá se dovésti roklí Svinného potoka (Saulochbachschlucht) k poutnickému kostelu na

*

Ulrichsbergu (hodina cesty), odkud jest též krásná vyhlídka. Odtud jest $^1/_4$ hod. na stanici Ulrichsberg.

9. Z Eisensteinu k **Čertovu Jezeru.**

Z Eliščiny Hutě, od nádraží Eisensteinského, vede krásná a pohodlná cesta až k Čertovu Jezeru, po které lehce za $1^1/_2$ hodiny nad ně vystoupíme. Kdo chce k výtoku Jezera, nechť sestoupí s cesty v *p.* a dere se asi 8 minut lesem beze stezky, nepřibližuje se příliš ke břehu jezera.

Letos má být v těchto místech vystavěna stezka ku spojení cesty, která vede z Eliščiny Hutě (po stěně nad Čertovým Jezerem až k horizontální cestě pod Černé Jezero) s cestou vedoucí od Girglbaura k Čertovu Jezeru.

Přímo z Eisensteinu lze též dosti pohodlně k Čertovu Jezeru dojíti. Cesta vede z městyse na *s.* po Klatovské silnici až ke kapličce naproti zastávce Eisensteinské; odtud polní cestou v *l.* pod dráhu a přes Železný potok ke dvorci Girgelbaurovu ($^1/_2$ hod.) ležícímu za ohbím trati. Odtud vede krásná lesní cesta až k Čertovu Jezeru (od Girgelbaura $^3/_4$ hod.).

Také možno z Eisensteinu jeti až na stanici Špicberk a odtud buď v *l.* polní cestou za 10 minut ke Girgelbaurovi, anebo v *p.* vzhůru k hostinci Prokopovu (skoro $^1/_2$ hodiny velmi příkrého vystupování), odkud jest $^3/_4$ hod. cesty takřka po rovině k Čertovu Jezeru. Popis viz na str. 87.

Cesta z Eisensteinu vede nejzajímavější částí svorového horstva, jehož příkře vyzdvižené vrstvy křemité vynikají právě na vrcholu Jezerního hřebene. Pod svorem na české i bavorské straně počíná rula.

10. Z Eisensteinu kolem *Čertova Jezera* **k Černému Jezeru.**

Výše popsaná cesta vede z Eliščiných Hutí mimo Čertovo Jezero na „horizontální cestu“, kde nám nápis na sloupu ukazuje v *l.* cestu k blízkému již Černému Jezeru (2 hod.; str. 89.). Jeti může se z Eisensteinu po Kla-

tovské silnici až za hostinec Prokopův a pak v *l.* po „horizontální cestě“ až k Černému Jezeru (2 hod.).

11. Z Eisensteinu na **Jezerní Stěnu**, ku věži na *Malém Koutě* (Zwergeck) a přes *Černé Jezero* zpět. Výlet na celý den (5½—6 hodin) se zásobou potravy; vůdce není nutný. Cesty velmi úpravné.

Z Eliščiných Hutí cestou, která vede přes dvůr Kressenhannesův údolím potoka Büchelu (Büchelbach). Pozor! při rozcestích stejně upravených cest (dvakráte) vždy v *p.!* Skoro na hřebeně Jezerní Stěny končí tato pohodlná cesta, ale stezka v *p.* přivede nás na lesní cestu vedoucí v *l.* ku věži na Malém Koutě (viz str. 88.). — Odtud k Černému Jezeru a po „horizontální cestě“ k Prokopovi a do Eisensteinu viz str. 88. a 89.

12. Z Eisensteinu na **Pancíř** 1½ hod. cesty.

Buď přes Kalvárský vršek (str. 74.) přímo stále touž cestou až ke dvorcům Pauliseplovým, odtud v *l.* mimo dvorec Hoffmannův na vrchol Pancíře, kde stojí dřevěná věž pro vyhlídku. Ostatně viz jako výlet z Prokopova hostince, str. 91.

13. Z Eisensteinu do *Dobré Vody* a na **skálu sv. Vintíře** viz str. 92.

Jiné výlety z Eisensteinu, které nejlépe podniknouti lze cestou přes Prokopův hostinec nad stanicí Špicberskou, nalezne čtenář v následujícím oddílu.

b) Výlety z Prokopova „Pensionatu“ nad stanicí Špicberskou.

Z Prokopův „Pensionat“ leží sotva ½ hod. cesty od stanice Špicberku (povoz; 25 kr. za osobu), nad jižním otvorem tunelu Špicberského, asi 990 m. nad mořem, takže na Pancíř, k Čertovu a Černému Jezeru a k jiným zajímavým místům jdeme skoro jako po rovině. Hostinec

skládá se ze dvou domů*) s 20 pokoji a 45 postelemi (nocleh 60 kr. — 1 zl.). Obědy po 60 kr. — 1 zl. — Studené i teplé lázně a sprcha. — Povoz dvouspřežní 6—8 zl., jednospřežní 4 zl. za den. V hostinci vyložena jest zápisní kniha a několik českých časopisů. Z oken hostince krásná vyhlídka, za jasného počasí i na Alpy.

1. K **Čertovu Jezeru** $^3/_4$ hodiny bez značného stoupání.

Buď starou pěšinou v *l.* okolo Špičáku stále podle obílených kamenů, kterými cesta označena, nebo novou cestou, která Špičák po pravé straně obchází, a přes hřeben „Červených příkopů“ (Rothe Gräben) k cestě nad Čertovým Jezerem vede (srov. str. 84.). Touto druhou cestou potřebí až k jezeru $1^1/_2$ hod., jest to však velmi krásná procházka. — Popis jezera viz níže (str. 88.).

2. Na **Špičák** (Spitzberg, 1199 m.). Od Pensionatu cestou přes „Červené příkopy“ vedoucí. Asi po 20 minutách sbíhá na cestu tu tak zvaná „vléčná cesta“ (po které se v zimě dříví dolů k potokům smýká), která nás asi za $^3/_4$ hod. na vrchol Špičáku (1199 m.) přivede. Odtud jest krásná vyhlídka na Čertovo Jezero a okolní lesnaté hory, zvláště pak ve směru jižním na Bavorský les prorytý údolím potoka Řezného; pozadí tvoří klikatá čára Alpských velikánů.

3. K **Černému Jezeru** „horizontální cestou“ (po níž možno též jeti) stále krásným lesem, bez stoupání jest hodina cesty. Popis jezera viz na str. 89. S tímto výletem možno spojiti návštěvu *Jezerní myslivny* (Seeförster), v níž zřízen též velmi dobrý hostinec. Od „horizontální cesty“ odbočuje úpravná stezka k myslivně (ukazovák „Zum Seeförster“), z jejíchž oken jest pěkná vyhlídka zvlášť k severu do údolí Úhlavky. — Od myslivny k Černému Jezeru $^3/_4$ hod. cesty. — Okolo my-

---

*) Právě (na jaře 1883) staví zde Prokop nový hôtel s 20 pokoji, z nichž 10 bude elegantně zařízeno (1 zl. 50 kr. za den).

slivny vede pohodlná lesní cesta přes „Gütelplatz“ až k vrcholu Jezerní Hory (viz str. 89.). Podél horizontální cesty všude po svorovém kamení plno vtroušených granátů. >

4. K *Čertovu Jezeru*, na **Jezerní Stěnu** k věži na **Malém Koutě** a okolo *Černého Jezera* zpět. Celý výlet — většinou širokými upravenými lesními cestami — vykonati lze i dámám pohodlně za 5 hodin.

Nejlépe vzíti si u Prokopa průvodce a potravu i víno na cestu. Ostatně možno bezpečně obejíti se bez průvodce, vyjímaje první $^3/_4$ hodiny k Čertovu Jezeru a odtud na lesní jízdní stezku vedoucí na Jezerní Stěnu; dále jsou všude na křižovatkách ukazováky, takže nemožno zblouditi.*)

Od hostince jde se přímo na západ po svahu Špičáku (na jehož vrcholu bohužel v posledním čase les pokácen byl, a deště pak prst spláchly) nejprve přes malý lesík, pak po pastvině (kde cesta označena jest obílenými kameny) poněkud v *p.* k rozsáhlému lesu, a tím špatnou lesní cestou až k *Čertovu Jezeru* (od Prokopa $^3/_4$ hod., srov. str. 86.), které se tří stran tmavým lesem porostlými stráněmi, a na západě vysokou (1343 m. nad m.) Jezerní Stěnou uzavřeno, temným svým vzezřením dalo podnět k mnohým bájím a pověrám. Čertovo Jezero vyplňuje plochu 23 hektarů a jest asi 35 m. hluboké. — Z Eliščiny skelné huti (u Eisensteinského nádraží) vede až k jezeru pěkná cesta ($1^1/_2$ hod.; str. 84.). — Od Čertova Jezera můžeme dojíti níže popsanou cestou nad jezerem za hodinu k Černému Jezeru, a sice přes dosti nízký hřbet, zvaný „Červené příkopy“ (Rothe Gräben),

*) Ve všech lesích, náležejících k panství knížete Hohenzollern Sigmarinského, jsou krásné lesní cesty a na křižovatkách sloupy s nápisy, což na panstvích Schwarzenberských nenalézáme; tam ovšem není potřebí tak četných cest, poněvadž se dříví většinou po vodě plaví (na panství Hohenzollernském jest jen málo splavných vod), ale žádoucno by bylo, aby právě v rozsáhlých hvozdech Švarcenberských zřízeny byly u cest ukazováky.

odbočující od Jezerní Stěny na východ ke Špičáku. Tento horský hřbet, dělící Čertovo a Černé Jezero, jest rozvodím mezi mořem Černým a Severním: neboť výtok Čertova Jezera náleží k poříčí Dunajskému, výtok pak Černého Jezera k poříčí Labskému.

Po stěně nad Čertovým Jezerem vede cesta na vrchol Jezerní Stěny; na tuto cestu musíme se dostati. Jděme od stavidla lesem v *l.* (bez stezky, letos však stavěti se má pohodlná stezka), nevzdalujíce se příliš od jezera, v oblouku nejprve v *l.*, pak v *p.* se zatáčejíce, až (asi po 10 minutách) na onu cestu vystoupíme. Z této velkým nákladem zřízené cesty, vedoucí přes mnohé rokle a úžlabiny potůčků, máme krásný pohled dolů na Čertovo Jezero, i dosti daleko do kraje. Asi po půl hodině přijdeme k ukazováku (do Eisensteinu, — k Černému Jezeru), od kterého vede v *l.* lesním průsekem dosti obtížná stezka přímo na *Kamenné moře* (Steinernes Meer), jak nazván balvany posetý hřeben Jezerní Stěny (1343 m.) a Malého Kouta (Zwergeck), a pak v *p.* k věži pro vyhlídku, stojící nedaleko sotva znatelného vrcholu *Malého Kouta* (1330 m.). Kdo jde bez vůdce, nechť nesejde s cesty, a dojde, řídě se ukazováky, za 1 $^1/_4$ hod. k věži. S dřevěné této věže jest táž *vyhlídka* jako s Jezerní Hory (viz níže str. 90.), rozmnožená pouze ve směru jižním, kde za jasného počasí viděti pásmo Alpské od Watzmannu až po Dachstein.

Jdeme-li od věže asi 5 minut směrem severovýchodním (jen se spolehlivým vůdcem, žádná stezka nevede přes okluzké balvany), staneme na kraji téměř kolmé stěny Černého Jezera, na které patříme se závratné výše asi 300 m. Pohled tento náleží mezi nejkrásnější v celé Šumavě.

Od věže vedou dvě cesty k Černému Jezeru: jedna točitá, krátká, ale srázná a teď již zanedbaná a nebezpečná, druhá delší a pohodlnější, ale velkou oklikou k severu (na křižovatkách vždy cestou v *p.*); touto druhou cestou sestoupíme asi za hodinu k jezeru, na jehož severním břehu stojí dřevěný pavilion.

4. *Černé Jezero* (1008 m.), zvané též Eisenstrasským, jest největší ze všech jezer Šumavských, pokrývát plochu 36·8 hektaru, a jest dle jedněch 57 m. (Möchel), dle jiných až 90 m. (Prášek) hluboké. Nejkrásnější pohled na jezero a 260 m. vysokou stěnu nad ním jest z pavilionu. Ozvěna odtud zbuzená trvá asi 10 vteřin. V jezeře nachází se hojně skalní pstruh (salmo silvestris), a vyloveni odtud pstruzi vážící i 6—7 kg. Výtok Černého Jezera, Jezerní potok, pádí divokou lesní roklí (tvoře tak zvané „Černé slapy") k Úhlavě, je však u jezera upraven na způsob kanálu, jímž se s jara dříví plaví. — Tři čtvrti hodiny na severovýchod od jezera jest *Jezerní myslivna* (Seeförster), nejstarší v této krajině a vřelého odporučení hodná místnost hostinská. Velmi zajímavá jest vyložená zde pamětní kniha (srov. výše str. 86.).

Po široké, tak zvané „horizontální cestě", vedoucí krásným lesem přes prohbí Špičáku k okresní silnici Nýrsko-Eisensteinské, dojdeme k Prokopovu hostinci za méně než hodinu. >

5. Okolo *Černého Jezera* ke *Klammerlochu* a na **Jezerní Horu**; odtud skrze *Donnerwinkel* na stanici *Hamry-Eisenstrass*, 5—6 hodin cesty, výlet na celý den se zásobou potravy; ač lze obejíti se bez průvodce, lépe jest míti ho s sebou.

Od Prokopa „horizontální cestou" k *Černému Jezeru* (hodina, viz výše na str. 86.). Od gloriettu při jezeře dojdeme pohodlnou lesní cestou (na všech křižovatkách sloupy s nápisy směr cesty označujícími) za hodinu k *slapu potoka Klammeru* („Bílé strži") v tak zvaném *Klammerlochu* (asi 300 kroků v *p.* od cesty). Vrátivše se na cestu dejme se při nejbližší křižovatce v *l.*, a dojdeme asi za 1/2 hodiny na tak zvaný *Gütelplatz*; odtud podle ukazováků novou cestou (vedoucí přes Lambach do Lamu v Bavořích) přijdeme za 1/2 hodiny ke „kamenné bráně", dvěma to obrovským balvanům, až na úzkou stezku průchod uzavírajícím. Odtud po obtížné cestě přes svorové balvany „kamenného moře" vystou-

píme za $^1/_2$ hodiny na český vrchol <*Jezerní Hory* čili *Ostrého* (Osser, 1283 m.). Kupa západní jest o 42 m. nižší, a zvedá se již na půdě Bavorské. Lid zove horu tu podle těchto dvou homolovitých kup „Prsoma Matky Boží“. >

Kámen zde vystupující jest pěkný světlý svor s převládajícím křemenem a s hojnými drobnými krystaly rudohnědého granátu vtroušenými do svorové hmoty.

Vyhlídka jest uchvacující. Na *sever* prostírá se pod námi svěží údolí klikaté Úhlavy plné osad a uzavřené vrchem Hůrkou u Klatov a šedými pahorky Brdskými; v *l.* viděti Černou Skálu (729 m.) u Loučimi, Branišovskou horu (773 m.) u Kdyně, dále zříceninu Risenberka a za ní mohutný Čerchov, v *p.* pak od něho Přimdu se zříceninou; za jasného dne viděti v dáli modravý pruh Rudohoří. Na *severozápadě* v Bavořích vystupuje podélný hřbet Oseku (Hoher Bogen), pod ním usmívá se údolí Bílého Řezného s přečetnými osadami, jež na *západě* ohraničují hory Kaitersberg (1038 m.) a Schwarzeck (1231 m.). Na *jih* uzavírají vyhlídku pásmo Javoru, Malý Kout (Zwergeck) a Jezerní Stěna, na *západ* pak Můstek a Brennet, po jichž malebném svahu dráha se vine. — Na české kupě nalézají se zbytky bývalé Chodovské strážní pevnůstky k ochraně hranic, s níž se v čas blížícího se nebezpečí stráži na věži Chodovského hradu v Domažlicích ohněm znamení dávalo.

Od „kamenné brány“ sestoupíme lesní pěšinou k *Lenkenovu dvoru* (Lenkenhof) a v *p.* polní cestou podle několika roztrousených dvorců zvaných *Donnerwinkel* údolím Jezerohorského (Osserského) potoka dojdeme ke stoku jeho s potokem Klammerským; překročivše pak potok sejdeme po jeho pravém břehu až na okresní silnici, a po ní v *l.* k *Petrovu mlýnu* na Úhlavce (s vrcholu 1$^1/_2$ hod.); za další $^1/_2$ hodiny vystoupíme (okolo *Fürstenhofu*) k stanici *Eisenstrasské* (vlak do Špicberku v 1$^1/_2$ hod. odp.).

Kdo chce vrátiti se opět přes Gütelplatz, může při rozcestí, kde v *p.* odbočuje cesta k Černému Jezeru, jíti

cestou v *l.* k Jezerní myslivně a odtud po Klatovské silnici okolo severního otvoru Špicberského tunelu k Prokopovi.

6. Na **Pancíř**, přes **Můstek** a **Brennet** na stanici *Zelenou Lhotu* a drahou zpět. Od Prokopa pěšky až do Zelené Lhoty 3½ hodiny. Velmi krásný výlet, stále pohodlnou cestou a bez velkého stoupání.*)

Cesta vede od Prokopa stále po bývalé „vysoké silnici“ (Hochstrasse, z Eisensteinu do Klatov) teď drnem porostlé, po níž jako po koberci kráčíme zprvu po kraji lesa, pak po pastvině a lesem zvolna vzhůru na vrchol *Pancíře* (Panzerberg, 1152 m.), kde stojí dřevěná věž pro vyhlídku, postavená r. 1880 (od Prokopa hodina cesty). Panuje zde svor, v němž vyskytuje se porůznu pěkný modrý cyanit. — *Vyhlídka* podobá se velmi vyhlídce se skály sv. Vintíře (str. 93.) a obsahuje ohromný půlkruh plný osad, pahorkův a zřícenin, jehož meze jdou od Javoru, hory Drahy, Falkensteinu (za nímž Alpy s Watzmannem) a Fallbaumu na daleký Boubín, pak přes skálu sv. Vintíře a ztrácejí se na východě v modravé dáli na Českomoravské vysočině, na severovýchodě při pásmu Brdském (Zelená Hora, Sv. Markyta, Třemšín); na severu končí obzor při Karlovarském pohoří a Přimdě, a na severozápadě u Čerchova. Na západě zavírá vyhlídku vysoké pásmo Jezerní Stěny a Jezerní Hory. Na sever táhne se od Pancíře dlouhý a malebný horský hřbet, nad který vrcholy Můstku a Brennetu nevalně vynikají.

S Pancíře jdeme stále (většinou lesem) po „vysoké silnici“, vedoucí po samém hřebeně horském, přestoupíme sedlo mezi oběma vrchy, tak zvanou *louku Irlovskou* (Irlwiese) a dostoupíme za hodinu vrcholu *Můstku* (Brückelberg, 1234 m.), odkud máme touž vyhlídku jako s Pancíře, rozmnoženou pouze o pohled do údolí Úhlavy, ale postrádající vyhlídku na Alpy. Sestupujíce po „vy-

---

*) Letos (1883) na jaře má se stavěti nová cesta a při ní ukazováky od Prokopa až na vrchol Pancíře.

soké silnici“ k *Brennetu* (1070 m.) jdeme zprvu pěkným lesem (po většině bukovým), pak ale po holých stráních, zbavených nerozumným hospodářstvím rolníků, jimž půda ta náleží, rozsáhlých hvozdů, jež jindy stráně Brennetu pokrývaly. Odtud jest opět skoro táž vyhlídka jako s Můstku a Pancíře, jen obsáhlejší k severu. Mezi oběma vrcholy Brennetu v značné výši (985 m.) leží *Brennetské Dvory.* — Po strmé stráni vede odtud cesta k stanici *Zelené Lhotě* (s Brennetu ½ hod.).

Ostatní výlety, které uvedeny jsou při Eisensteinu, nejlépe podniknouti lze cestou přes městys Eisenstein.

Z Eisensteinu do **Dobré Vody** na **skálu sv. Vintíře** (3½ hod.) a odtud přes *Hartmanice* do **Sušice** (z Eisensteinu 6 hod. cesty); nejlépe povozem.

Přes Dobrou Vodu do Sušice a dále až do Horažďovic jezdí z Eisensteinu *pošta* (srov. str. 74.). Pěšky může se jít též přes Fallbaum (str. 74. a 75.), pak dolů do *Nové Hůrky* (jinak České Huti, Neuhurkenthal) a odtud teprve dále po silnici.*)

Krajina tato náleží již do oboru ruly, do níž zde vložen mohutný shluk žuly vyplňující krajinu *j.* od silnice (vedoucí z Gerlovy hutě do Dobré Vody) až ku patě Polední Hory (Mittagsberg, *j.* od Štubenbachu), kde v žulovém výmolu leskne se hladina Štubenbašského jezera. Vynikající skála sv. Vintíře nad Dobrou Vodou náleží k severnímu kraji tohoto žulového prostoru, kterýž ve středu svém jest nižší nežli okolní hory na okraji jeho a jest svlažován několika potoky, mimo jiné i oběma potoky Jezerními (výtoky jezera Laka a Štubenbašského), jež spojují se u dvorce „Scherlhof“ zvaného v říčku Křemelnou (Kiesling-Bach). Tato říčka spojuje se pak níže u Hirschensteinu v hlubokém údolí rulovými vrchy obstoupeném s říčkou Vydrou a povstalá tak řeka nese odtud jméno Otava.

---

*) Vyhlídka se skály sv. Vintíře náleží sice mezi nejkrásnější v celých Čechách, ale cesta z Eisensteinu do Dobré Vody jest jednotvárná a dosti daleká, takže ti, kteří nehodlají dále do Sušice, nebo ke Kašperským Horám, a byli již na př. na Jezerní Stěně nebo na Pancíři, sotva asi odhodlají se k tomuto výletu. — Dráha, která stavěti se má z Klatov do Sušice, by ovšem poměry tyto docela změnila a také Sušici přístupnější učinila

Dobrá Voda (Gutwasser, 887 m., 178 obyv.) slula druhdy Březnice (též Březník); kostelík zdejší vystavěn r. 1734. Jsou zde též primitivní *lázně* napájené praménkem „dobré vody“, jež dala vesnici nynější jméno a již lid za zázračnou považuje. — Již z vesnice jest krásná vyhlídka, mnohem volnější však s nedaleké skály sv. Vintíře.

V *hostinci* Schmidtově lze dostati slušný nocleh (asi 8 postelí po 20 kr.), a zvláště dobré a laciné pstruhy.

Na *skálu sv. Vintíře* jest odtud pouze $^1/_4$ hodiny. Jde se okolo vesnické kaple po pěšině na návrší nad vesnicí až k železnému kříži, odkud jest skálu již viděti (v *p.*). Okolo dřevěného kříže vede cesta k lesu a ke kapličce sv. Vintíře, ku které i z dalekého okolí, bohužel i český lid časté poutě koná.

Zde bydlil v první polovici XI. stol. jako poustevník Vintíř (Guntherus), mnich benediktinský, rodem prý z panujícího v Duryňkách rodu hessenského, spřízněný s Jitkou, manželkou knížete Břetislava. Poustevna jeho nebyla však semeništěm křesťanské lásky, nýbrž spíše německou stráží při samé bráně Čech. Když r. 1040 Břetislav I. porazil u Domažlic Jindřicha III., vyvedl Vintíř císaře a zbytky vojska jeho tajnými stezkami bez úrazu do Bavor a zpravil druhý voj Němců na severu o porážce císařově. Ano následujícího roku vyvedl pomstou zuřícího Jindřicha mimo záseky Břetislavovy do Čech, čímž kníže přinucen k uzavření míru. Vintíř nejen nepotrestán, jako současně jiným zrádcům učiněno, — Břetislav prý byl i svědkem jeho smrti dne 9. října r. 1045 a vystrojil mu slavný pohřeb v klášteře Břevnovském! Teprve doba husitská dala na jevo ošklivost svou nad zradou; klášter Břevnovský dobyt a ostatky Vintířovy rozmetány. Později prý zase sebrány a podnes chovají se tam na oltáři. — R. 1618 postavena zde na místě staré dřevěné kamenná kaplička, od níž vedou do skály vytesané schůdky na vrchol železným křížem zdobený (1006 m.).

Když obzíráme ten ohromný polokruh od Českého Lesa k vysočině Českomoravské a k jižní patě Šumavy, plný smavých dědin, lesklých vod, šumných hvozdů a žírných niv, budí se v nás ošklivost k muži, jenž tuto zem národa hostinně jej přijavšího, která denně širou tváří svou na smutnou poustevnu jeho se usmívala, nehrozil se zraditi nepříteli, byť i ve prospěch své vlasti.

Jak úchvatný to obraz před očima našima! Hora na hoře, pahrbek na pahrbku a na severu jako šedí strážcové širošírého tohoto kraje Radina i Vilštein, za nimiž za jasného počasí modrají se obrysy pohoří Karlovarského, ano i dalekého Rudohoří; pod námi v údolí Otavy Sušice a nad ní již dávným předkům našim posvátné temeno Svatoboru; před ním nižší hora Stráž, za ní nad Sušicí Čepická hora, od níž v *l.* bělá se v dálce kostelík sv. Markéty nad Voselcem a v *p.* od něho mocný zub starověkého Třemšína. Kdo vypočte ta sta a sta dvorců, dědin a měst, ty přečetné lesklé rybníky a řeky, jež plní úrodné kraje středních Čech, které na sever, severovýchod, východ a jihovýchod spatřujeme, čím dále tím drobnější a mlhavější, až se vše slabému oku jako v mlze ztrácí, jen rysy hor v okolí Pražském a vysočiny Českomoravské ještě dosti zřetelně se jeví. Obraťme se k jihu a k západu, jaká protiva předešlého obrazu! tam jas a úsměv, zde vážné temné hvozdy na bocích horských velikánů: jejich řadu počíná na jihovýchodě dlouhý hřeben Blánského lesa s věží na nejvyšším svém bodu Schöningru, k němu řadí se v *p.* trojúhelný Libín, vedle ještě ostřejší Schreiner, jenž táhlým prohbím souvisí s mocnou širokou kupou Boubínu. Za tímto v *p.* ostrý hřbet pohoří Plöckensteinského; pak v *p.* blízká táhlá Polední Hora, pod ní údolí potoka Prášilského, před námi hora Babylon (Kiesleiten) nad údolím Otavy, v němž skrývá se na vysoké stráni kostelík sv. Mouřence a v *l.* na Zámeckém vrchu dosud hrdě strmí zříceniny královského Kašperku. Na západě a severozápadě uzavírají rozhled hora Laka, Fallbaum, Javor, Jezerní Stěna, Malý Kout, Pancíř a m. j.

Na blízku jest v rule mohutná křemenná žíla lomem otevřená (pro sklárny), v níž porůznu vyskytují se plíšky a zrnka ryzího zlata.

Pod Dobrou Vodou, na silnici k Sušici, leží okresní městys **Hartmanice** (712 m., 863 obyv., z Dobré Vody $^1/_2$ hod.), za časů Jana Lucemburského horní město, kde se jako v nedalekých Kašperských Horách na zlato dolo-

valo. Až do války třicetileté byly Hartmanice české, když pak město vypáleno zpustlo, usadili se zde v druhé polovici XVII. stol. Němci ze Šváb přišlí. — Kostel sv. Kateřiny byl založen nepochybně teprve v XV. stol.: chová se zde dosud stříbrný kalich s nápisem: „Kalich tento patří sv. Kateřině v městysi Hartmanicích 1644".

Z Hartmanic vedou rulovou krajinou dvě silnice do Sušice (2½ hodiny), jedna k údolí Otavy a přes Dlouhou ves, druhá, které se více užívá, pěkným údolím Olšovky k severu až k Petrovicům, načež se k východu k Sušici obrací.

Po celé cestě od Hartmanic až k Sušici vidíme na březích Olšovky (tak jako při potocích celého okolí, zvláště pak při Otavě) množství kopečků písku (sejpů), teď již travou porostlých, památek po ryžování zlata, jež se zde zvláště ve stol. XIV. čile provozovalo. — Na kopci u *Hořejšího Krušce* jest prý studánka se slanou vodou (?). Vesnice tato dostala jméno své nejspíše od skladu soli, který zde býval při zlaté stezce od Kvild k Sušici. — V *Dolejším Krušci* v zámeckém sklepu nalezena na počátku tohoto století záhadná okrouhlá deska mramorová s řeckým náhrobním nápisem. V okolí nalezeno mnoho popelnic.

Nad údolím Olšovky na východ zdvihá se lesnatý rulový vrch *Stráž* (728 m.), na jehož svahu leží dědiny *Loučová* (Lukau) a *Kojšice* se zámečky majetníků malých zemanských statků, jichž jest v této krajině více než kdekoliv jinde v Čechách.

V *Petrovicích,* farní vesnici s 335 obyv., jest kostel ss. Petra a Pavla, který býval hraženým kostelem (ecclesia castellata). Věž kostelní jest slohu romanského; na jižní straně zachoval se dosud val a příkopy, jež zove lid „Vyšehrad". Kostel vystavěn byl asi ve XII. stol.; r. 1384 jmenuje se již mezi farními. V kostele jsou krásné obrazy všech apoštolů (od Brandla?). Nejstarší zvon jest z r. 1607.

O Volšově, ležícím při silnici odtud k Sušici, viz níže popis výletů ze Sušice.

Sušice.

Sušice (Schüttenhofen), královské město na Otavě s předměstími Hořejším a Dolejším čítá 6047 obyvatelů českých, jest sídlem okresního hejtmanství a okresního soudu, má dvě veliké továrny na sirky (Šejnostovu a Fürthovu; ohlásivším se jest návštěva továren dovolena) a pivovár. R. 1871 zřídil zde prof. Dr. Antonín Frič stanici pro umělé pěstování lososů a pstruhů, jež obstarává zde p. Markuci (který požádán, ochotně celé zařízení ukazuje). Ročně vypěstuje se zde asi 50.000 lososků, již se do řeky pouštějí.

Hostince: „U koruny“, zahrada, kuželník; místnost Měšťanské besedy a zpěváckého spolku; 7 pokojů s 15 postelemi; 50—70 kr. denně. — „U koníčka“, zahrada, 4 hostinské pokoje. — „U Štěpána“, 5 pokojů (40—50 kr.). — *Povozy* u četných fiakristů; jednospřežní 3—4 zl., dvouspřežní 4—6 zl. za den. — *Pošta* i *telegraf.* — Sušice má dobré *poštovní spojení* s okolními městy; tak jezdí odtud pošta denně třikráte přes Rábí do Horažďovic (ve 3 hod. v noci, ve 12¼ hod. v poledne a ve 4½ hod. odpol.; jízda trvá 2½ hod.); dvakráte do Kašperských Hor (v 6 hodin ráno a ve 12½ hod. odpol.; jízda trvá 2½ hod.); jednou do Hartmanic (v 5 hodin ráno; jízda trvá 1½ hod.); jednou přes Hartmanice do Eisensteinu (v 1 hod. odpoledne) a jednou přes Kolínec do Klatov (v 1 hodinu odpol.) — Nová česká příční dráha projektována jest z Klatov přes Sušici do Horažďovic; pak nabude Sušice i pro turisty většího významu a stane se stanicí pro výlety do údolí Otavy a do plání Kvildských.

Sušice jest prastará osada, a soudě již podle jména založena byla osadníky, kteří při Otavě zlato ryžovali. Ku konci XII. století náležela bavorskému hraběti Albrechtu od Luku (srovnej str. 70.), později koruně české. V bojích husitských držela Sušice vždy věrně k straně podobojí.

Děkanský kostel sv. Václava ve slohu pozdní gotiky jeví ráz obecný všem kostelům na svahu Šumavy, pocházejícím z konce XV. stol. Hlavní oltář s obrazem sv. Václava od Hellicha byl znova zřízen r. 1858; na oltáři v *p.* pěkná Madonna. — Kostel Matky Boží na hřbitově jest gotická budova ze XVI. stol., opravami v pozdější době velmi znešvařená; jest zde několik náhrobních kamenů, mezi jinými i kališnických. — Kapucínský kostel sv. Felixe

a kaple sv. Rocha ničím nevynikají. — Městské hradby jsou na mnoze pobořeny, 3 brány zbořeny v polovici tohoto století. — Úhledné náměstí má podobu obdélníku, uprostřed stojí na počátku XVIII. stol. vystavěná radnice s věží (v průjezdu v *p.* zazděn kámen z roku 1322 s nápisem, jímž král Jan dává město zdí obehnati). V jihovýchodním rohu náměstí stojí povšimnutí hodná budova děkanství. — Zakládá se *městské museum*, jehož počátky prohlédnouti si možno na radnici.

c) Výlety ze Sušice.

1. Na jižní straně města (asi 10 min. cesty) zřízen jest na ostrově v Otavě velmi pěkný *městský sad*. Restaurace.

2. Nad městem na severovýchodě (1/4 hod.) vrch (551 m.) s kostelíkem *Anděla Strážce* (uprostřed ambit se čtyřmi kaplemi), od něhož jest velmi pěkná vyhlídka na město a dosti daleko do okolí. — Pod vrchem dobrý hostinec „U čápa". — Jiná velmi pěkná vyhlídka jest s vrchu *Šibeničníku* (618 m.), 1/2 hod. na jih od Sušice. — 1/2 hod. na západ od Šibeničníku, v prohbí vrchu nad vesnicí *Rokem* jsou hromádky štěrku, v nichž našlo se mnoho středověkých kopí, ostruh, podkov, kusy mečů a p. — V *Kalovech*, vrchu (728 m.) východně od Sušice jest jeskyně, kterou zove lid „čertův sklep".

3. Na **Svatobor** a do **Vodolenky**. Ze Sušice přes svah Svatoboru do Vodoleky hodina cesty; ze Sušice na vrchol Svatoboru hodina, odtud do Vodolenky 1/4 hod.; z Vodolenky na vrchol Svatoboru 1/2 hod., dolů do Sušice 3/4 hod.

Jde se z města okolo nové velké továrny na sirky (Šejnostovy). — Při skopávání země při stavbě této továrny odkryta část rozsáhlého pohřebiště asi z XI. stol.

Od továrny vede vozová cesta, s níž máme místy velmi pěknou vyhlídku do Čech, přes svah Svatoboru

k Vodolence. Při této cestě vyniká v rulovém kamení až na povrch tuha, kteráž ještě na více místech v okolí Sušice se objevuje, avšak není dosti čistá a mohutná pro těžení. — Asi 25 minut cesty nad továrnou jest v *p.* od cesty skála, s níž lze směrem k Svatoboru zbuditi ozvěnu opakující třikráte totéž slovo.

Vodolenka jmenují se lázně, hostinec a kaple ležící v krásném lesním zátiší na severním svahu Svatoboru; od kaple rozkošný pohled k severu do krajiny na obou březích Ostružné.

Lázně jsou primitivní; jest zde 5 kabin s 10 vanami. — Také byty lze zde dostati (4 pokoje s 10 postelemi po 20—30 kr. denně).

Podle velmi rozšířené pověsti vzniknul zdejší pramen při hrobu ctnostné pohanské panny Vodolenky, dcery Klatovy, která si před smrtí vyžádala, aby pochována byla tam, kam dva bílí voli mrtvolu její bez průvodce zavezou. Voli zastavili se až v těchto místech a vzniklému tu pramenu lid ode vždy zázračnou moc připisoval. Až do roku 1748 byl domnělý hrob Vodolenčin dřevěnou mříži označen; v ten rok dal hrabě Ferdinand Desfours mříži odstraniti a vystavěl opodál kapli Panny Marie Pomocné, aby prý odvrátil lid od ctění Vodolenky jako svaté.

Z Vodolenky lesní pěšinou (bez vůdce neradno) vystoupíme asi za $^1/_2$ hod. na rulový vrchol Svatoboru. Vrchol vysokým lesem pokrytý neposkytuje rozhledu, ale s některých skalin, zvláště na severním úbočí jest aspoň částečná vyhlídka ke Klatovům a Nepomuku. — Svatobor byl za doby pohanské střediskem bohoslužby pro celé okolí, čemuž mimo jméno nasvědčuje nález (na počátku t. stol.) bronzové sošky bůžka (popsané v Musejníku r. 1847). — Na několika místech u paty Svatoboru objevují se v rule lože pěkného, krystalicky zrnitého světlého vápence.

Z Vodolenky přes Vodolenov do *Hrádku* jest sotva hodina cesty (viz str. 99.).

4. Do *Volšova* ($^3/_4$ hodiny na jihozápad, u jižní paty Svatoboru, na silnici k Petrovicům), oblíbeného výletního místa Sušických. Vesnice Volšov (pův. Ulišov)

čítá 318 obyv.; jest zde výstavný zámek hraběte Ferdinanda Chotka, rozsáhlý, obecenstvu - přístupný park. pivovár a dobrá restaurace.

5. Přes *Hrádek* (1¼ hodiny) do *Hor Matky Boží* (1½ hod.) a do **Velhartic** (1 hod.).

Hrádek (Hrádek-Desfours), vesnice (někdy městys) při sev. úpatí Svatoboru, na obou březích Ostružné, čítá 766 obyv. Při zámku (býv. tvrzi) jest mešní kaple sv. Valburgy (z r. 1774). V XVI. stol. dolováno v nedalekém lese ku Zbynicům na stříbrnou rudu. — V Hrádku žije známý spisovatel povídek pro lid P. Vojt. Hlinka (Frant. Pravda). — ¼ hod. na *v.* od Hrádku stojí osaměle na pahorku (506 m.) gotický kostel sv. Vavřince, již r. 1384 farní, teď hřbitovní, památka po zaniklé osadě *Zdouny* (Vzduny); v kostele několik náhrobků ze XVI. stol. Nad velikým křížem na *l.* straně lodi české verše z r. 1594. V okolí rozšířena jest pověst, že při tomto kostele zakopáno jest 12 apoštolů ze stříbra a mnoho tolarů; po pokladu tom často pátráno a r. 1820 celý hřbitov překopán, ovšem bez výsledku.

Od Hrádku ½ hodiny na *sz.* při silnici leží na Ostružné vesnice *Kašovice* (Kašejovice) a při ní (za panským dvorem) zbytky tvrze *Kašejovic*, zde prostě „Hrad" zvané. Tvrz tato neměla ani příkopů ani hradebních zdí; založení její i způsob stavby svědčí o velikém stáří; ve zříceninách jest již více než tři století. — O dějinách jejích velmi málo známo: roku 1234 náležela jakémusi Zdeslavovi, r. 1428 koupil ji od Oldřicha z Rožmberka Menhart z Hradce, který ji k Velharticům připojil. Roku 1542 byla již pobořená.

Hory Matky Boží (Montes Mariani, Bergstadtl Unserer Lieben Frauen nebo Frauenstadtl) jest král. horní město s 571 obyv., někdy zámožné, teď schudlé (lid jmenuje je případně „Zlámané Hory"). R. 1520 počalo zde dolování na zlato a stříbro, které však již asi r. 1541 zaniklo. Novější pokusy o otevření šachet zůstaly bez výsledku. — Farní kostel Jména P. Marie (637 m.) vy-

*

stavěn roku 1637, nedaleká mešní kaple Zjevení Páně r. 1843 na místě, kde stával kříž, u něhož havíři před vstoupením do šachet pobožnost svou konali.

Od Hor Matky Boží hodinu cesty na *z.* leží nad Ostružnou v pěkném údolí městys *Velhartice* (Vilhartice, 615 m.) čítající 1109 obyv. — Kostel Narození P. Marie byl již r. 1384 farním, r. 1823 byl obnoven. V něm četné náhrobky z XV. až XVII. stol. — Hřbitovní kostel Božího Těla (nebo sv. Maří Magd., 630 m.) vystavěn r. 1373.

Na *v.* od města vypínají se na srázném úbočí rulové hory Borek (853 m.) malebné zříceniny slavného jednou hradu **Velhartic**, pouze od severu přístupné. Cesta vede od panského dvora mírně stoupajíc k hradebnímu příkopu asi na 11 m. hloubky do rulových skal vylámanému, přes nějž vede teď násep ku gotické hradní brance. Předhradí spojeno bylo s hlavním hradem kamenným můstkem, za nímž nízká branka byla vchodem do hlavní části hradu, jehož severní část jest ve zříceninách, jižní část pak v XVII. stol. Hoef-Huertou přestavěna byla. Několik prostor jest dosud obydleno. Zde ukazují někteří sklepení, v němž prý byla uschována za bouří husitských z Karlova Týna sem převezená koruna česká; podle jiných uschována byla v mocné čtyrhranné věži, „Putně“ zvané, na severním konci hradu. Tato věž byla nejpevnější částí hradu, jest 18 m. dlouhá, 9·5 m. široká a skoro 16 m. vysoká. Mezi „Putnou“ a skoro 35 m. od ní vzdálenou střední částí hradu, jež za obydlí sloužila, zvedá se vysoký kamenný most 32 m. dlouhý, 3 m. široký a přes 9 m. vysoký, jenž jak od věže „Putny“ tak od hlavní budovy prostorou více než 1 m. oddělen byl a jen padacími můstky přechod s jedné budovy do druhé umožněn býti mohl. Most ten sáhá k druhému poschodí obou částí a mohl býti zvednutím můstků padacích od obou odloučen, čím bezpečnost „Putny“ jako posledního útočiště posádky značně zvýšena. Most tento jest jediným svého druhu v Čechách, Hanšpurk a j. hrady měly snad podobné mosty, které se však nezachovaly. — S hradu jest sice nedaleká ale půvabná vyhlídka.

Hrad Velhartice založen byl nepochybně na počátku století XIII. od komory královské a dán ve správu některému panoši královu. Roku 1332 jmenuje se držitelem jeho komorník Karla IV. Bušek z Velhartic, jenž byl zakladatelem rodu pánů z Velhartic. R. 1394 připadl hrad dědictvím Kateřině z Velhartic, provdané za Jana st. z Hradce, po němž se pak větev jeho psala Hradeckými z Velhartic. Za vladaření proslulého syna jeho Menharta uschována zde r. 1422 koruna česká (viz výše str. 100.) Po vymření rodu Hradecko-Velhartického připadl hrad Švihovským z Risenberka, načež se zde více majetníků vystřídalo. Po bitvě Bělohorské odňaty Velhartice Otakarovi Perglarovi z Perglasu a prodány roku 1622 Martinovi Hoef-Huertovi zlé paměti. Po smrti jeho měnili se často majetníci až r. 1814 koupil statky Velhartické ve veřejné dražbě Sturmfeder z Oppenweileru. Nyní náleží statek Velhartický baronu Henneberg Spiegel-ovi.

6. Přes **Rabí** (skoro 2 hodiny) do **Horažďovic** (z Rabí 1¼ hod.) 3 hod. cesty. Viz str. 121.—126.

7. Přes *Dlouhou Ves* (hodina cesty) k *sv. Mouřenci* (opět hodina) a odtud do **Kašperských Hor** (1½ hod.) celkem 3½ hodiny. — Cestu tu lze vykonati buď vozem nebo pěšky.

Kdo věnovati může výletu tomu celý den a najme povoz, může prohlédnouti si sklárnu v Aninově, kostelík sv. Mouřence, kostel sv. Mikuláše a pod ním ležící Kašperské Hory, navštíviti zříceninu Kašperku a buď vrátiti se přes Rejštein do Sušice, nebo přenocovati v Kašperských Horách. Pro pěšího jest celý tento výlet poněkud namáhavý (bez návratu do Sušice asi 6 hod., z části dosti namáhavé chůze; s návratem 10 hod.).

Silnice ze Sušice do Dlouhé Vsi vede po pravém břehu Otavy kolem městského sadu, stále po rovině (hodina cesty). *Dlouhá Ves* (Langendorf, 528 m.), druhdy majetek pánů Dlouhovesských z Dlouhé Vsi, náleží teď knížeti Švarcenberkovi, má zámeček s kaplí a 1151 obyv., z velké části drvoštěpů ve službách Švarcenberských. — V zámeckém „Kasině", restauraci knížecích úředníků, dobrá strava, v nouzi i nocleh. Také v hostinci „U růže" (Bei der Rose) ve vesnici lze přenocovati.

S návrší východně od zámku, zvláště ode dvou zde stojících buků (685 m., asi 20 minut cesty) nad vesnicí Platory jest velmi pěkná vyhlídka. Odtud přes Milčice do **Albrechtic** (jinak Albrechtec, Albrechtsried, 312 obyv.) jest hodina cesty. Kostel Albrechtický (ss. Petra a Pavla), původně romanského slohu za-

ložen byl od krále Vladislava I. a 5. ledna 1179 vysvěcen, jak o tom svědčí nápis na obraze po levé straně hlavního oltáře. Kostel i statek tento náležel premonstrátskému klášteru ve Windberku v Bavořích a řeholníci obstarávali zde službu duchovní v řeči *polské*. Již od kostela (757 m.), zvláště pak od kříže jižně od kostela stojícího (785 m. nad mořem) jest velmi krásná vyhlídka do středních Čech, poněkud vyhlídce od sv. Vintíře podobná (str. 93.). Rozhledu s vrcholu hory Sedla (Hefenstein, 902 m.), na jejímž svahu Albrechtice leží, brání les. P. Kuchynka vystaví prý zde dřevěnou věž pro vyhlídku.

Na jižním konci Dlouhé Vsi (domky táhnou se nejméně ¼ hod. cesty v *p.* podle silnice) jest upravené veliké skladiště naplaveného polenového dříví, prostoupené uměle zařízenými plavebními průplavy. Jest to rozkošná, kol kolem lesnatými rulovými stráněmi uzavřená, Otavou a průplavy ovroubená údolní rovinka.

Odtud dále po levém břehu Otavy až do vesnice Novoměstečka (Neustadtl), kde dělí se cesty: v *p.* vede údolím Lučního potoka silnice do Hartmanic, naše cesta pak vede dále dobrou silnicí po břehu Otavy do vesnice *Rajska* (Roisko).

Pozn. Kdo chtěl by minout sklárnu v Aninově, jde z Rajska v *p.* na vrch ke kostelíku sv. Mouřence a dá se odtud lesní pěšinou dovést zase na silnici dále k papírně Radešovské (Schröbersdorf). Kdo však prohlédnouti si chce zajímavou sklárnu, vrátí se od kostelíka do Rajska a jde silnicí po levém břehu Otavy dále.

Aninov (Annathal) jest velká r. 1864 nově podle nejnovějších pokroků zřízená sklárna na křišťálové a duté sklo, jež vyváží se do rafinerií nejen českých nýbrž i francouzských a anglických. Jest zde též malá výstava vzorků, kterou, jakož i veškeré práce v továrně každý, ohlásiv se v kanceláři závodu, prohlédnouti si může. — Koho zajímá novověká metafysika nechť navštíví majitele sklárny, J. Ed. Schmida, horlivého spiritistu. — Mimo tovární budovy a mlýn jest zde pěkná villa továrníkova a dobrá *restaurace*.

Nad Aninovem zvedá se příkrá rulová stráň, na jejímž temeni stojí osamělé budovy školy a kostelíku **sv. Mouřence** (Mauricia, 617 m.). Čas, kdy kostelík tento zbudován byl, nelze přesně určiti, spadá však založení jeho

aspoň do XII. stol., jak nasvědčuje tomu i stará okrouhlá část původní romanské kaple za hlavním oltářem zachovaná, i doba založení podobných okolních kostelu, najmě v Albrechticích a Petrovicích. Presbyterium jest stará stavba, loď nynější byla asi později teprve přistavěna. V presbyteriu jest v *p.* ve zdi náhrobní deska F. K. Villani-ho z r. 1731. Na věži jsou tři zvony: Ss. Evangelisté, sv. Mauricius (*prý* z r. 1392, ale spisovatel tohoto „průvodce" přese vše pilné hledání s místním učitelem letopočtu toho na zvonu nenalezl) a jeden z r. 1857. O založení kostelíka vypravuje si okolní lid mnohé báje. Od kostelíka je velmi pěkná vyhlídka k Hartmanicům, do údolí Otavy, na Svatobor a na předhoří Šumavy s Kašperkem. — Klíče kostelní jsou u učitele bydlícího vedle ve školní budově. Vedle školy jest velmi prostá hospoda.

Od Aninova $^{1}/_{2}$ hodiny na jih v *Radešově* (Schröbersdorf) jest při Otavě turbinami hnaná *továrna* na lepenku z dřevěné drti, majetek Herm. Greifenhagena. Velmi zajímavou výrobu lze prohlédnouti si s dovolením správce továrny (přihláška v pisárně). Veškerá výroba vyváží se do Anglicka.

Kdo chce odtud přímo do Kašperských Hor ($^{3}/_{4}$ hod.) dá se hned za továrnou v *l.* příkrou silnicí ke kostelu sv. Mikuláše (popis viz níže str. 104.); delší cesta vede údolím Otavy kolem Klášterského mlýna a Rejšteina (str. 107.) a pak silnicí v *l.* ke Kašperským Horám.

Kašperské Hory (Bergreichenstein, 739 m.), královské horní město, čítá 2340 obyv. a jest sídlem okr. soudu.

Hostince: „U bílé růže" (Zur weissen Rose), 5 pok. s 10 postelemi po 40 kr. denně. — „U modré hvězdy" (Blauer Stern), oba na Náměstí. — *Povoz* jednospřežní 4 zl., dvouspřežní 5—6 zl. za celý den. — *Pošta* i *telegraf* v městě. — *Poštovní spojení* se Sušicí (v 9 hod. ráno a v 5 hod. odpol.; jízda trvá 2 hod.); se Zdíkovem (v 5 hod. ráno; jízda trvá 3 hod.).

Již od pradávných dob kvetlo zde hornictví a ryžování zlata, které za krále Jana v největším rozkvětu bylo a teprve

v třicetileté válce zaniklo. Mimo zlato objevují se zde též safíry, granáty a jiné drahokameny. Původně německá, ale záhy počeštěná osada, slulo město „Berg-Reichenstein“ na rozdíl od „Unter-Reichenstein“, české jméno Kašperských Hor (podle hradu Kašperku) vyskytá se teprve okolo r. 1600. — Přes Kašperské Hory vedla též od Pürstlingu a Madru odbočka „Zlaté stezky“ k Sušici. — Až do r. 1630 bylo město i okolí ryze české, teprve válkou třicetiletou pořídlo české obyvatelstvo, načež osadili se zde Němci a brzy ráz města i celé krajiny změnili. — Obci náležejí rozsáhlé lesy, které však i s celým městským hospodářstvím neobezřelou správou tak poklesly, že zavedena musila býti sekvestrace. — Jaká hojnost dříví byla do nedávna v této krajině, o tom svědčí nejlépe ceny paliva; r. 1799 stál sáh polenového dříví v lese u Radešova (bez dovozu) 15 kr. — a ještě r. 1830 pouze 45 kr. — Na radnici, budově to z roku 1539, chovají se ukázky zlaté rudy ze zdejších dolů. — V městě jest pivovár a sirkárna.

Již r. 1384 mluví se o faře zdejší, aniž by však jmenováno bylo patrocinium; byl to však nepochybně dnešní děkanský *kostel* tenkráte sv. Leonardu, asi od roku 1773 (po velkém požáru) *sv. Markétě* zasvěcený. Uvnitř mimo některé náhrobky šlechtických rodin na Kašperku bydlivších není nic pozoruhodného. R. 1882 se právě kostel ten opravoval. — Zajímavější jest hřbitovní (podle některých bývalý farní) *kostel sv. Mikuláše* (726 m.), asi 20 minut cesty nad městem, při silnici k Radešovu (až sem prý jednou sáhalo město). Podle nápisu*) v presbyteriu po levé straně hlavního oltáře vystavěn byl kostel tento roku 1330. Kostel jest trojlodní, z první doby gotiky, presbyterium klenuté, ale nad loďmi prkenný strop, dosti slušně omalovaný, se znakem Kašperských Hor (letopočet 1700). Na závěreční stěně hlavní lodi černě psaná německá responsoria. Na některých postranních oltářích pěkné řezby. Mezi četnými náhrobními kameny jeden z r. 1347. — Vedlejší mešní kaple sv. Anny, r. 1757 opravená, jest velmi nevkusná. V novém kostelíku (gotický) P. Marie řečeném „Grandlkirche“, jehož stavba r. 1850 započala,

*) A. D. M. C. C. C. XXX. (jiní mají XXXII.) in Die Beati. Servaci Fridricus Pleban.

jest oltář pocházející z královské hradní kaple Karla IV. na Kašperku.

Výlety:

1. Na hrad **Kašperk** (Karlsberg, 886 m.) $^3/_4$ hod., ale příkrá cesta. — Jde se úzkou uličkou asi ve středu severní strany náměstí stále touže pěšinou, nejprve trochu do vrchu, pak do hlubokého údolí potoka Opoleneckého, pak lesem na svahu Zámeckého vrchu (Schlossberg, 913 metrů) vzhůru až na bařinatou, z části nízkým lesem porostlou planinu pod hradem.*) Odtud v *l.* cestou, která přivede nás k jedinému vchodu do zříceniny na straně východní. Přes bývalý hradební příkop upravena jest cesta; uvnitř bývalých vnějších hradeb dáme se v *p.* ušlapanou stezkou, která hrad směrem západním obchází až přijdeme k dřevěnému můstku přes hradní příkop; odtud pobořenou branou do nádvoří, kde v *p.* jsou pobořené již sklepy; na tomto nádvoří jest několik z tyček sbitých stolů a lavic. V *l.* dělil opět příkop část tuto od gotické, teď pobořené branky, kterou vcházelo se do vnitřního úzkého ale dlouhého dvorku při hlavní budově. Budova tato tvoří obdélník 49 m. dlouhý a pouze 9·5 m. široký, na jehož západní a východní straně vypíná se mohutná čtyrhranná věž; střední budova, jejíž zdi jsou 2·5 m. silné, jest dosud asi 18 m. vysoká. Obě věže mají na hořejším okraji kamenné opory, na nichž jindy spočívala galerie. Abychom vnikli do této hlavní budovy, musíme přejíti celý úzký dvorek, z něhož na východním konci vchází se do věže druhdy čtyřpatrové, teď již beze stropů a beze střechy. Odtud po chatrných stupních a po lešení vstoupíme do střední budovy (dvoupatrové), jejíž zdi jsou dobře zachované; ve výklencích prostranných oken pozorovati dosud stopy maleb. — Odtud vystoupíme opět po chatrném lešení do

---

*) Nebo možno jíti z města Horažďovickou silnicí asi 8 minut až k druhé polní cestě v *l.* (za kapličkou), která vede přes vesničku Kavrlík (Gayerle) vzhůru ke hradu.

přízemku západní věže, v niž r. 1861 nákladem obce Kašperských Hor čtvero dřevěných pater a příkré dřevěné schody (počtem 75) zřízeny. Věž tato jest ve všech svých částech dobře zachovaná, i kamenné obruby oken a podpory bývalých balkonů jsou neporušeny. Část z cihel v pyramidu vyzděné střechy se zachovala, druhou část kryje šindelová střecha. Vybouranými otvory pod střechou jest pěkná *vyhlídka*, zvláště k západu, kde hned v popředí po *l.* viděti část Kašperských Hor, nad nimi v *p.* hřbitovní kostel sv. Mikuláše, dále kostelík sv. Mouřence, pod ním Aninov a v pozadí velebnou Šumavu, jež tvoří tu před zrakem naším mohutnou lesnatou hradbu s vrcholy Hory nad Roklí, hory Polední a Laka, Jezerní Stěny a mnohých jiných, až se pomezní tato čára ztrácí v dálce na severozápadě při Českém Lese. Od velikánů pohraničních valí se až k nohám našim Šumavský svah tu v ohromných, tu v menších vlnách horských až po široké temeno Svatoboru. K severu a severovýchodu viděti velkou část středních Čech, líbeznou to pahorkatinu plnou osad a lesíků, nad níž na severovýchodě vysoko vyniká srázný Třemšín. Vyhlídku k jihu zavírají blízké vysoké, lesem porostlé hory.

Od Kašperku na *v.* na vysokém (930 m.) rulovém výběžku Zámeckého vrchu stojí malý zbytek *Pustého zámku* (Oedschloessel), malé tvrze vystavěné nepochybně ve XII. nebo XIII. století na ochranu ryžovnictví a zbořené roku 1434 od Norimberských při obléhání Kašperku. Zbývá zde již jen zeď asi 4 m. dlouhá a 2 m. vysoká, na niž však jen závrati prostí odvážiti se smějí, poněvadž skála srázně do značné hloubky spadá. Vyhlídka odtud jest táž jako s věže Kašperku, jen pro vyšší polohu jest rozhled volnější. Od Kašperku vyškrábeme se sem po příkrém srázu rulových skal beze stezky přes balvany (mnoho malin) asi za ¼ hodiny. Zvláště při slézání nutno dáti dobrý pozor, aby některá část s námi nebo za námi se nesvalila.

Kašperk (původně podle Karla IV. Karlsberg zvaný) vystavěn byl r. 1356 z rozkazu Karla IV. na obranu zdejší zlato-

rodné krajiny proti častým nájezdům z Bavor. Stavba svěřena staviteli Vítovi Hedvábnému (rodilému prý z Kašperských Hor), který provedl ji ve slohu gotickém, ale ve staročeském obdélníkovém půdorysu. Celé hradiště jest 142 m. dlouhé a průměrně pouze asi 19 m. široké. Roku 1361 dokončena stavba hradu a držitelům jeho uděleno právo na popravu a soud kraje Prácheňského. R. 1365 postoupil Karel hrad tento arcibiskupu Pražskému Janu Očkovi z Vlašimi, po jehož smrti jej r. 1380 královská komora Janu landkrabí z Leuchtenberku na doživotí propůjčila. Tento postoupil Kašperk se svolením královským r. 1402 v zástavu Habartovi z Hartenberka, jenž převedl jej opět se svolením krále r. 1411 na Petra Zmrzlíka ze Svojšína. Syn tohoto Petr postoupil hrad r. 1454 Zdeňkovi ze Šternberka, od něhož přešel na Švamberky a na počátku XVI. století na Švihovské z Risenberka, načež r. 1504 na královskou komoru spadnul. Po mnohých a častých změnách prodal král Matiáš roku 1617 hrad i statek Kašperk městu Kašperským Horám. Když pak r. 1655 rozkaz vydán, aby všechny pevné hrady v království Českém byly pobořeny, ochotně uposlechlo město rozkazu toho, vylámalo a odvezlo z hradu vše, co se upotřebiti dalo a zanechalo hrad zkáze. Přese všecky nepohody jest Kašperk podnes dosti zachovalý a vyhlíží z některých stran skoro jako obydlený hrad.

Pod Zámeckým vrchem na straně severovýchodní jsou pod Ostružnem, směrem k Nezdicům luka, na kterých se dle pověsti „po jedné hrozné bitvě všichni potentáti světa“ shromáždí.

Dále na severovýchod leží vesnice *Strašín* (z Kašperských Hor 1½ hod.) s poutnickým kostelem Narození P. Marie (635 m.). Nynější budova vystavěna v l. 1736 až 1739; sochu P. Marie daroval sem r. 1443 Půta Švihovský. V obecním lese „Na výškách“ jsou prý nepatrné zbytky nějaké tvrze.

2. Do **Rejšteinu** a okolí.

Rejštein (Unterreichenstein, 568 m.), královské horní město na pravém břehu Otavy s 818 obyvateli, leží ½ hodiny na západ od Kašperských Hor, s nimiž zároveň při zlatých dolech a ryžech založeno a zvláště od cís. Rudolfa II. r. 1584 mnohými výsadami nadáno bylo. Rejštein ukrytý ve skalnatém rulovém údolí činí dojem spíše horské farní vesnice než města. Farní kostel sv. Bartoloměje pochází ze XVI. stol.

Na levém břehu Otavy, hned naproti Rejšteinu jest velká skelná huť *Klášter* (Klostermühle), již cizincům řádně se ohlásivším prohlédnouti dovoleno.

a) Překrásný jest **výlet** odtud divokým údolím Otavy, již zde lid zove *Ou*, až k *pile Čeňkově* pod Hirschensteinem a dále buď proti toku Vydry Klářiným údolím k Madru anebo od Čeňkovy pily do Rehberku. — Z Rejšteinu údolím Otavy k Čeňkově pile (hodina cesty) a přes Brukský mlýn do Rehberku vede silnice; kdo chce projíti od Brukského mlýna Klářiným údolím k Madru (popis viz na str. 113.), musí cestu tu vykonati pěšky. *Čeňkova pila* (Vincenzsäge, 641 m., hodina cesty) leží při stoku Křemelné s Vydrou (odtud počíná název řeky Otava), uprostřed pěkné zahrady a sadu, u vesničky *Hirschenšteinu*; pila i zámeček jsou majetkem Pražského obchodníka se dřívím Č. Bubeníčka. V zahradě této, se všech stran před větry chráněné, daří se i vzácné druhy ovoce, ač v nejbližším okolí někdy i oves sotva uzraje. — Odtud počínajíc jest Otava splavná pro vory. — Od pily do Rehberku jest $1^1/_4$ hod. cesty.

b) *Potok Losenice*, vlévající se v Rejšteinu do Otavy, proslulý v dřívějších dobách svými perlami, protéká v hořejší své části krásným divokým údolím, jehož návštěvu vřele dlužno doporučiti.

c) Asi $^1/_4$ hodiny na jih od Rejšteina vlévá se levým břehem do Otavy potůček „*Wunderbach*". V hlubokém jeho údolí nespatří obyvatelé několika chýží po celý leden až do polovice února slunce.

Z Kašperských Hor přes *Zdíkov* do **Vimberka** (4 hod.). — Poštovní spojení (str. 103.).

Z Kašperských Hor až do Stachova vedou dvě silnice; nová přes Jidrce (čili Řetenice, Jettenitz) a Nicov, stará (podle které veden telegraf) údolím Zollerského potoka přes hřbet Milovské hory (989 m.) a skrze Milov. — Pro pěší jest lépe jíti starou silnicí a ze Stachova opět podle telegrafních sloupů do Zdíkovce.

Pošta a povozy jezdí novou silnicí přes Nicov. Hned s vršku se silnice nad Nicovem jest rozkošná vyhlídka zpět na Kašperské Hory, k Hartmanicům a Dobré Vodě, na Pancíř a ještě dále k severu. *Nicov* (Nitzau, 894 m.), vesnice se 194 obyv. a starobylým kostelem sv. Martina, leží na jižním svahu Žďanovské hory (Zosum-Berg, 1063 m.) — Ve vsi *Stachově* (620 obyv., 743 m. velmi krásná poloha), která ještě ke kralováckým osadám náležela (srov. str. 8.), jsou dva kostely hřbitovní Bolestné P. Marie z r. 1780 a farní Navštívení P. Marie z roku 1842. — Nad Stachovem leží Schmidova skelná huť.

Zdíkovec (Malý Zdíkov, Klein Zdikau) jest farní vesnička s kostelem ss. Petra a Pavla, nad jehož lodí je dřevěný strop; po *l.* pěkná kazatelna. — $^1/_2$ hodiny dále při silnici leží *Zdíkov* (Velký Zdíkov, Gross Zdikau, 1433 obyv.) s novým zámkem hraběte Thuna z Hohensteinu a pivovárem. *Hostinec* „Na poště“ (3 postele). — Zdíkov jest rodiště spisovatele a ředitele obchodní akademie Em. Tonnera a známého archeologa prof. Voldřicha. — Ve sklárně Goldbrunnské ($1^1/_2$ hod. na jihozápad), ve které se v poslední době nepracovalo, má opět práce započíti.

Do *Kvild* jezdí pošta (viz Vimberk).

V lese u silnice vedoucí ze Zdíkova do Kvild nachází se v rulovém kamení mohutná žíla výborného křemene, kterým zásobují se sklárny Šumavské.

Ze Zdíkova do Vimberka po silnici jsou 2 hod. cesty (str. 133.).

Z *Eisensteinu* přes *Fallbaum* do **Štubenbachu** a odtud přes **Polední Horu** do **Madru**. Celodenní cesta skoro osmihodinná.

Popis cesty na *Fallbaum* viz na str. 74. Buď jdeme hned od dřevěného domku při cestě na Fallbaum přímo (podle nápisů na sloupech, str. 75.) skoro podle hranic českobavorských až k jezeru *Laka* (z Eisensteinu 3 ho-

diny) a odtud cestou na str. 76. popsanou do Štubenbachu, anebo od kříže na vrcholu směrem východním pěknou ale sráznou cestou přímo dolů do *Nových Hůrek* (Neu-Hurkenthal, 219 obyv.; pouze prostá hospoda), kde jest značná skelná huť (z Eisensteinu 2½ hodiny). Odtud (s průvodcem!) můžeme přijíti za 2½ hodiny lesními stezkami k jezeru *Laka* a do Štubenbachu, viz str. 75. a 76.). Lépe však jíti (s průvodcem) z Hůrek přímo do Štubenbachu: jde se okolo kostela a hrobky (v *p.*) v Nových Hůrkách do Starých Hůrek, a odtud v *p.* travnatou cestou skoro přímým směrem po svahu horském přes pastviny a paseky na *Formberg* a pak dolů do Štubenbachu. Po této cestě dojdeme tam z Hůrek za hodinu; po silnici přes *Hohenstegen* a *Zadní Chalupy* (Hinterhäuser) potřebovali bychom nejméně 1½ hodiny.

Ve *Štubenbachu* (též *Prášily* zvaném, 883 m.), farní vesnici (456 obyv.) na Štubenbašském potoce, zřízena byla r. 1878 přičiněním nadlesního p. Lenka soukromá řezbářská škola, jejíž výrobky (ku podivu laciné a vkusné) nejednou na výstavách uznání došly. V okolních lesích velmi dobře pozorovati ohromné zpousty kůrovcem způsobené; tak zničeno nedaleko Štubenbachu souvislých asi 120 hektarů lesa. K panství Štubenbašskému (knížete Švarcenberka) náležejí ohromné slatiny a lesy (z části dosud pralesy), připojující se k rozsáhlým hvozdům Bavorského lesa; ohromné tyto prostory jsou, aspoň při zemských hranicích, skoro neobydleny. Jediným stanovištěm pro cestující může býti v těchto krajinách *Madr* (viz str. 112.). V Štubenbachu jsou dva hostince (v jednom jest zároveň *pošta*), ale neradíme nikomu, aby v nich přenocoval. Kdo by však od světa odloučen v pralesním zátiší léto stráviti chtěl, nalezne všecko pohodlí u nadlesního p. Lenka, pokud ovšem dům jeho stačí.

Poštovní spojení s Hartmanicemi (v 5 hod. ráno; jízda trvá 2 hodiny).

Ze Štubenbachu k jezeru *Laka* a na horu *Laka* viz str. 76.

Ze Štubenbachu zajímavým údolím Křemelné k *Čeňkově pile* a údolím Klářiným do *Madru* viz str. 108. a str. 113.

Ze *Štubenbachu* do *Madru* vedou dvě cesty: jedna přes *Gruberk*, *Seeberk*, *Neubrunn* k *Javoří pile* a do *Madru* (méně zajímavá), druhá po tak zvané „Poledníkově cestě“ (Mittagstrasse) přes vrchol *Polední Hory* okolo *Javoří pily* (Ahorn-Säge) do Madru.

Touto širokou lesní (drnitou) cestou můžeme bezpečně bez průvodce jíti nebo jeti až do Madru; spojíme-li s tím výlet k *Štubenbašskému jezeru* (lze dobře obejíti se bez průvodce), potřebujeme pěšky asi 4½ hodiny. Kdo jede touto cestou ze Štubenbachu do Madru a chce navštíviti Štubenbašské jezero, pošle vůz na vrchol Polední Hory a jde níže popsanou cestou okolo jezera na vrchol (1¾ hod.).

Hned za Štubenbachem odbočuje od silnice v *p.* „Poledníková cesta“; kdo chce k jezeru, uhne se s ní u lesa v *l.* na vozovou cestu, která vrch obchází a napřed pasekou, pak lesem až k jezeru vede (hodina cesty). Třeba jen držeti se vždy ušlapanější neb ujetější cesty, a vždy *v pravo.*

Jezero Štubenbašské (Stubenbacher See, 1079 m.) podobá se velmi jezerům Černému a Čertovu; má též svou „Jezerní Stěnu“ (asi 160 m. vysokou), leží v hlubokém korytě na jižním konci žulové spousty do ruly vložené, mezi *Polední Horou* a *Jezerním Hřbetem* (Seeruckenberg, 1265 m.) a pokrývá plochu asi 4 hektarů. Výtoky tohoto jezera a jezera Laka tvoří od stoku s potokem Štubenbašským říčku Křemelnou (Kiesling-Bach).

Od jezera vede široká pěšina po příkrém svahu zvaném „Schwell Häng“ nad údolím „Alte Schwelle“ až k dřevěnému domku „Na tokání“ (Balz-Hütte) nedaleko vrcholu a u samé „Poledníkové cesty“ (od jezera asi ¾ hodiny cesty). Kdo chce na vrchol, označený tyčí odtud viditelnou, jde v *p.* přes paseku a rulové kamení ke skalním balvanům, tvořícím vrchol **Polední Horu**

(čili Poledníku, Mittagsberg, 1314 m.). Odtud jest pěkná *vyhlídka* do východních Čech, k severu na Královský Hvozd, dále na Jezerní Stěnu, Fallbaum, Falkenstein a j., k jihu na horu Nad Roklí.

S vrcholu stále po „Poledníkové cestě“ (při rozcestí v *l.*!), vedoucí po kraji rozsáhlých *Fischerských slatin* (Fischer Filz), souvisících na jih se *slatinami Weitfällenskými*, podle Javořího potoka (Ahorn Bach), okolo *Javoří pily* (Ahornsäge, v domku v *l.* od cesty dostati lze pivo, chléb a máslo) a *Fischerových chalup* (Fischerhütten) lesem do *Madru;* s vrcholu Polední Hory 2½ hod.

Madr (980 m.) jest malá osada při stoku potoků Maderského (vlastně hořejší Otavy), Velkého Mlýnského a Hanifského, jež od spojení svého tvoří řeku Vydru, která přijavši u Čeňkovy pily Křemelnou zove se Otavou (srov. str. 92.). — Vedle Švarcenberské továrny na resonanční prkénka a na spracování bezsukého dříví,*) myslivny a hostince jest zde pouze několik chalup dřevařů.

V *hostinci* „U dvou sluk“ (Zu den zwei Schnepfen) jsou 4 čisté postele pro cestující a dobrá strava, proto může být Madr stanovištěm pro výlety do okolní divoké krajiny, a to tím spíše, poněvadž Kvildy jsou od nejzajímavějších míst této krajiny příliš vzdáleny a na české straně již mimo Madr zde nikde přenocovati nelze.**)

Asi ½ hodiny jižně od Madru, pod Tetovem, počíná průplav, který z řeky Vydry veden jest k potoku Sekerskému, jenž ústí do Křemelné. *Průplav* tento, zvaný

---

*) Do nedávna byla továrna tato jedna z největších v Šumavě, asi před dvěma lety přeložen však střed této výroby do Tussetu a výroba v továrně Maderské velmi omezena.

**) Kdo má průvodní list od knížete Švarcenberka, může se ovšem v každé myslivně ubytovat, ale takových privilegovaných turistů jest málo, a zde zřetel míti musíme k širšímu obecenstvu. Poněvadž pak v hostinci v Madru při poslední mé návštěvě byly pouze 4 postele pro cestující, musí každý na to připraven býti, že nalezne místa tato obsazená a musí noclehovati ve Kvildách odtud 1½ hod. vzdálených.

Tetovský (také Kaltenbrunnský), vystavěn byl k plavbě dříví v l. 1799 a 1800 od knížete Josefa Jana ze Švarcenberka.

Průplav Tetovský jest 14.413 m. (7.600°) dlouhý, počíná z řeky Vydry mezi horami Adamovou (1075 m.) a Antigel (1253 m.) ve výši 937 m. nad mořem a ústí u Grünberského dvora pod Rehberkem do potoka Sekerského ve výši asi 840 m. nad mořem.

d) Výlety z Madru.

1. Do **Klářina údolí** (Klärchenthal, nebo Schachtelei, také Schachtenau) na řece Vydře (kdo se bedlivě řídí následujícím popisem cesty, nepotřebuje průvodce); k celému výletu i s návratem do Madru potřebí aspoň 4 hodin.

Z Madru pěšky nebo vozmo přes *Vchynice-Tetov* (Chinitz-Tettau) až k myslivně *Schötzenwaldské* (920 m., v *l.*, 1 hod.). Borovým lesem (v *p.*) přímo naproti myslivně vede průsekem pěšina dolů do údolí Vydry. Po levém břehu Vydry jdeme pak málo schůdnou pěšinou podle toku řeky přes hodinu překrásným divokým údolím, jež jmenovitě v čas, kdy Vydra má dosti vody, předčí krásou svou proslulé údolí Vltavy pod Čertovou Stěnou (u Vyššího Brodu). Bohužel padnul Švarcenberský les na levém břehu, tak zvaný „Schaarwald" r. 1874 většinou za oběť kůrovci, ale lesy na pravém břehu, a dále (za ohbím řeky) i na levém břehu zdobí malebné údolí. Koryto řeky plno jest ohromných žulových balvanů, přes které hučíc zpěněná říčka skáče; je-li málo vody a stoupneme-li k samé řece, zdá se, jakoby sestávala z ohromných zkamenělých vln, tak vyplňují balvany řeku, že ani vody nevidíme; je-li však říčka rozvodněna, valí se mocně skalnatým korytem, tvoříc mocné peřeje. Nejvíce překvapí cestujícího žulové skály vysoko nad levým břehem, jež tvoří několik skupin s podobami zvířat, věží a p. jako pískovcové skály Abrspašské. — Asi po $1^1/_4$ hodinné chůzi údolím vystupuje v *l.* naproti vysokému

štěrkovitému pravému břehu (tak zvanému „Pucherhäng") nízkým lesíkem malá pěšinka, která přivede nás okolo několika chalup náležejících k Schlösselwaldu na vozovou cestu z Rehberku do Madru vedoucí. Do Madru jsou odtud 2 hodiny cesty, — do Rehberku ³/₄ hodiny.

Rehberg (Srní?, 855 m.) jest farní ves s kostelem sv. Trojice z r. 1804 a s 299 obyv. Ve středověku provozovalo se zde hornictví a Rehberg byla svobodná obec hornická, která bezpochyby ke Kašperským Horám náležela. — V Rehberku jest jen velmi prostý hostinec, ve kterém nelze přenocovati. — Z Rehberku přes Čeňkovu pilu do Kašperských Hor jest skoro 2½ hodiny cesty (viz str. 108.). — Do Štubenbachu (str. 110.) jsou 2 hod.

Z Rehberku do Madru (2½ hod.) můžeme jíti buď po výše zmíněné vozové cestě přes Schlösselwald a Vchynice-Tetov, anebo podle Tetovského kanálu až k jeho vzniku a pak přes Vchynice-Tetov.

Žula vytvořuje zde mezi Madrem a Tetovem mohutné lože v rule. Jiné takové lože žuly prostírá se ve vyšších lesnatých horách kolem bažin Weitfällenských.

2. Velmi dobrou lesní silnicí okolo *Rokelské chalupu* (2 hod., až sem možno jeti) na horu **Nad Roklí** (Rachel-Berg. od Rokelské chalupy 1½ hod.); odtud k *jezeru Rokelskému* (½ hod.) a přes Rokelskou chalupu (1½ hod.) zpět do Madru (2 hod.). Velký ale velmi pěkný výlet na celý den (asi 8 hodin chůze) s potravou a od Rokelské chalupy s průvodcem.

Z Madru vede pěkná lesní silnice až k *Rokelské chalupě* (Rachelhaus, 1173 m.) na pokraji slatin Kaltstaudenských, kde bydlí drvoštěp, u něhož lze dostati chléb, máslo a mléko a průvodce na horu Nad Roklí, kam jest odtud 1½ hodiny. Bez průvodce není radno pustit se sotva znatelnou pěšinou, která zvláště na hranicích bařinami vede. V čas dešťů jest to velmi namáhavá chůze.

Hora **Nad Roklí** (Rachelberg, 1450 m.) zvedá se již na bavorské půdě. *Vyhlídka* se skalního jejího vrcholu

(dichroitová rula) jest obsáhlejší do Bavor než do Čech. Na jihovýchod viděti blízký Plattenhausen, za ním holou žulovou kupu Luzného a dále v p. v dálce Alpy, z nichž jmenovitě Dachstein a Watzmann vynikají; na jihozápad sklání se od nohou našich k údolí Dunajskému malebný Bavorský les a na několika místech třpytí se hladina Dunaje; na západě Javor, Jezerní Stěna a Jezerní Hora, na severu pak Falkenstein, hora Laka a Polední; na severovýchodě vrchy Steining a Preisleitenský brání další vyhlídce: od hory Hanef v p. (na jihovýchod) viděti v dáli široký hřbet Boubínu a mezi ním a Luzným žulové pásmo Plöckensteinské. Celá krajina, již odtud přehlížíme, jest jako jediný ohromný les, bohužel viděti v něm však dosud hojně lysin, památek na větrné bouře a na kůrovce. Od paty hory Nad Roklí směrem k Luznému a Polední Hoře prostírají se ohromné slatiny porostlé nízkou klečí a plné bezedných jezírek, zvaných zde „Seelacken". Druhá, nižší kupa, tak zvaná Malá hora Nad Roklí (1401 m.) leží $^1/_4$ hod. cesty k severozápadu, ale nestojí za návštěvu.

S vrcholu vidíme asi sto kroků od nás směrem k Luznému vyčnívati kámen; sejdeme-li k němu, uzříme 300 m. pod sebou malebné jezero Rokelské, k němuž sestoupiti lze po sotva znatelné stezce (aspoň $^1/_2$ hod., velmi obtížná, místy i nebezpečná cesta!), která od první skalní kupy vede směrem k Bavorům a stěnu nad jezerem v oblouku obchází.

Jezero Rokelské (Rachel-See, 1074 m.), leží již v Bavořích a pokrývá plochu asi 18 hektarů. Na severní straně zvedá se skalnatá, asi 300 m. vysoká jezerní stěna (dichroitová rula) až k vrcholu hory nad Roklí. Voda jezera jest prý sirnatá a proto nežije v ní žádný živočich. Výtok jezera slove zde Jezerní potok (See-Bach), který po spojení s jinými potoky tvoří řeku Velkou Ohe. Při výtoku jezera stojí dřevěný domek „Diensthütte", kde možno se při dešti schovati, také lze dostati zde prosté občerstvení.

*

Od jezera přes Guglöd do *sv. Osvaldu* v Bavořích 2½ hod. cesty. V Sv. Osvaldu v pivovaře *hostinec*, kde též přenocovati možno. Odtud jezdí omnibus do Světlé (Zwiesel, 6 hodin) na dráze Eisensteinsko-Deggendorfské (viz str. 81.)

Od jezera do Pürstlinku (myslivny, viz níže) jsou skoro 3 hodiny; příkrá, namáhavá cesta (jeti se nemůže) vede přes Plattenhausen (1368 m.) na zemských hranicích a pak v *p.* k myslivně Pürstlinské.

Od jezera dojdeme k Rokelské chalupě po dobré cestě snadno za 1½ hodiny. Odtud k myslivně Pürstlinku lesní silnicí (po níž se jeti může) pěšky za 1½ hod. — Od Rokelské chalupy do Madru sotva 2 hod. cesty.

3. Z Madru k myslivně *Pürstlinku* (2 hod.), dále *k pramenu Otavy* a na **Luzný** (hodina), odtud k **pramenu Vltavy** a do *Bučiny* (3 hod.). Výlet na celý den (skoro 7 hodin cesty a pouze z Madru do Pürstlinku možno jeti; z Pürstlinku přes Luzný do Bučiny sotva lze obejíti se bez průvodce); na všechen způsob s potravou.

Z Madru vede krásná, sjízdná lesní cesta po rulové půdě údolím Maderského potoka (vlastně hořejší Otavy) k myslivně *Pürstlinské* (2 hodiny; 1133 m.), ležící při výtoku slatiny Kaltstaudenské.*)

Od myslivny vede silnice až k pozemnímu „modrému sloupu“ („Blaue Säule“), od něhož (již v Bavořích) pěšinou v *l.* (bývalou „zlatou stezkou“) přijdeme za ¼ hodiny k pramenu Otavy, která zde Luzným potokem

*) Kdo jest doporučen od knížete Švarcenberka, požádej lesníka, aby provedl tě některými slatinami. Kdo však odvážil by se do slatin bez spolehlivého průvodce, mohl by v nich zahynouti. — Pürstlink jest myslivna a hájovna, kde nelze dostati noclehu. Pouze ten, kdo má doporučující list od knížete Švarcenberka nalezne v myslivně výtečný nocleh a pohostění; každý jiný musí na nocleh buď do Madru, nebo do Kvild (z Madru 2 hodiny) anebo až do Bučiny (Buchwald, z Pürstlinku 4 hodiny). U myslivny počínaje mění potok Luzný jméno své v Maderský potok. — Pürstlink jest i proto zajímavý, že zde v zimě rozdíl mezi teplotou ráno a v poledne až 40° C. obnášívá (ráno —24° C., v poledne + 16° C.).

sluje (nad pramenem na dřevěném sloupu znamení S. K. VII.). Zde při „zlaté stezce“ ukazuje se místo, kam ukládán býval chléb, aby soumaři tudy táhnoucí mohli se posilniti. Každý byl povinen položiti tam za chléb peníz. Kdo byl dopaden, že peníze nesložil, na tom vykonáno prý ihned na vedle postavené šibenici stanné právo.

V rulovém kamení jest zde uložena mohutná spousta žuly, z níž se skládá Luzný a okolní horstvo pohraničné.

Zpět k „modrému sloupu“ a dále po silnici (s které brzy odbočuje v *p.* pěšina dolů k Waldhäuser); první pěšina v *l.* odbočující přivede nás asi po 100 krocích k mezníku č. 12., od kterého v *l.* vzhůru vede široká pěšina zprvu lesem, pak po stupních přes veliké žulové balvany na skalní kupu **Luzného** (Lusen, 1372 m.) Z Pürstlinku, i se zacházkou ku pramenu Otavy, hodina cesty. Vyhlídka s Luzného jest skoro táž jako s hory Nad Roklí, jen obsáhlejší k jihovýchodu (str. 114).

S Luzného vedou do *Bučiny* (Buchwald) dvě cesty, jedna přes Finsterau v Bavořích (až do Bučiny asi 4 hodiny), druhá stále nedaleko hranic zemských většinou po dobrých stezkách a krásnými lesy (3 hod.). Jest ovšem lépe míti průvodce, ale kdo má po ruce nové vydání mapy gen. štábu a řídí se bedlivě následujícím popisem, může se bez průvodce obejíti.

S Luzného viděti na straně severní lesní průsek, jehož středem jde hranice zemská; do tohoto průseku musíme sestoupiti (s vrcholu beze stezky! dole pozorně přes větve a oklešťky, z nichž zřízena stezka blatnou půdou). Průsekem jde se asi 100 kroků až skoro k hraničnímu kameni č. 2., pak po stezce v *p.* do lesa odbočující. Stezka tato (stále přímo, neuhýbat se ani v *p.* ani v *l.*) přivede nás na lesní louku, přes kterou po *l.* po kraji lesa sejdeme na dobrou lesní cestu, která se v *l.* do lesa zatáčí a ke stoku dvou potoků, tak zvané „Wasserpfanne“ (také Wasser-Klause, 1111 m.) nás přivede (s Luzného asi 1½ hod.). Za můstkem rozbíhají se tři

cesty, z nichž prostřední přivede nás asi za $^1/_2$ hodiny k úzkému průseku, jenž cestu naši kolmo řeže. Kdo chce přímo do Bučiny, nespustí se dosavadní cesty, která jej po více než $^1/_2$ hodině přivede na silnici, po níž v *l.* dostane se do Bučiny (od Wasserpfanne $1^1/_2$ hod.). — Kdo chce k pramenu Vltavy a odtud teprve do Bučiny, dá se pěšinou, která středem průseku v *l.* vede, dojde až na zemské hranice (hraniční kámen číslo 21.) a po těchto (stezkou) v *p.* až k hraničnímu kameni číslo 2., za nímž asi 300 kroku odbočuje v *l.* pasekou sotva znalá pěšina, po níž v oblouku k *l.* se zavírajícím obejíti musíme rulový svah Černé Hory (Schwarz-Berg 1314), až přijdeme na dobrou jízdní stezku zvanou „Hraběcí stezkou" (Grafensteig). V *l.* asi 200 kroků jest **pramen Vltavy** (1172 m., také *Černý potok* [Schwarzbach] zvaný, od „Wasserpfanne" asi $1^1/_4$ hodiny), jenž vyvěrá v malé vyzděné prohlubni. Vedle stojí otevřená bouda, v ní stoly a lavice; škoda že i krásný smrk, jenž dříve nad okolím praménku své široké větve rozkládal, kůrovci za oběť padl. Povšimnutí zasluhuje zde též nízký smrkový kmen, posetý nesčíslnými výrůstky.

Odtud do Bučiny jsou $^3/_4$ hod. — Jde se nejlépe buď stále po „Hraběcí stezce" až k myslivně a odtud v *p.* do vesnice, anebo odbočí se asi 200 kroků za ohradou z tyčí s „Hraběcí stezky" v *p.* na tak zvanou „vlečnou cestu" (Ziehweg, po níž se větví zbavené kmeny v zimě do Bučiny vlekou), která přivede nás přímo do vesnice.

Bučina (Buchwald) leží nejvýše ze všech vesnic Šumavských*) a čítá 476 obyvatelů.

Jsou zde dva slušné *hostince*: „Blechinger" a „Wiener Nani", v každém 4 postele. Průvodce ochotně zaopatří na požádání buď hraběcí Thunský lesní v Bučině, nebo kniž. Švar-

---

*) Krejčí a Wenzig udávají výšku myslivny 3615' (1142·6 m.), stará mapa gen. št. 603° (1143·6 m.), Sendtner výšku níže ležícího hostince 3730' (1178·8 m.); nová mapa gen. št. výšku nepatrného návrší naproti myslivně 1207 m. a výšku silnice k Finsterau, právě na hranicích 1127 m.

cenberský lesní p. Adamec ve *Fürstenhutu* (713 obyv., kostel 1021 m., myslivna 1005 m.) pouze $^1/_2$ hodiny vzdáleném. Ve Fürstenhutu jsou sice 3 hospody, ale noclehu dostati nelze.

Výlety z Bučiny (nebo z Fürstenhutu).

a) K *pramenu Vltavy* jsou $^3/_4$ hodiny cesty. Jde se nejprve po lesní „vlečné cestě“ (Ziehweg) až na „Hraběcí jízdní stezku“ (Grafensteig), která (v *l.*) přivede nás až ku pramenu Vltavy (viz str. 118.).

b) Na *Tafelberg* (průvodce lze dostati v myslivně Fürstenhutské) jest z Fürstenhutu $1^1/_2$ hod. — Až k boudě „Na tokání“ lze jeti (hodina), odtud pěšky na rulový vrchol ($^1/_2$ hod.), odkud jest krásná vyhlídka jmenovitě do Čech do roviny Budějovické a dále až k Třeboni, Táboru a Písku, k jihu na Štýrské a Solnohradské Alpy, pak na jižní a západní Šumavu a Bavorský les. Na vrcholu vznikají dva potoky, jež v ústech lidu Malou Vltavou slují; západně tekoucí potok jest tak mocný, že již asi 300 m. od vzniku svého žene tak zvanou Kuffnerovskou pilu.

c) Z Fürstenhutu dojdeme po pěkné „Návštěvní silnici“ (Besuchstrasse) za $2^1/_2$ hod. do Hořejších Vltavic (Ober-Moldau), odkud můžeme přes Šatavu nebo přes myslivnu u Kuby (Kubohütten) na Boubín (viz str. 134. a násl.). Jiná pěkná silnice (Wechselstrasse) vede z Fürstenhutu do *Kunžvartu* (Kuschwarda, 2 hod.).

Již před městysem Kunžvartem viděti v *l.* na výběžku vrchu Na Zámku zříceninu hradu Kunžvartu. — Kdo chce z Fürstenhutu na *Bavorskou Almu* (Bairische Alm, krásná vyhlídka [viz str. 140.]), musí po silnici většinou podle hranic zemských vedoucí přes *Scheureck* do Josefodolu (Josefsthal), odkud vede v *p.* cesta vzhůru přes Dolní Lichtbuchet na Almu (z Fürstenhutu 2 hod.; odtud do Kunžvartu $1^1/_2$ hod.).

Celé pohraniční horstvo od Bučiny až ke Kunžvartu skládá se ze žuly, kteráž místy v mohutných balvanech na povrch vystupuje.

4. Z Madru do **Kvild** po silnici za $1^1/_2$ hod.

Kvildy (Aussergefild, 1058 m.), farní vesnice na romantickém svahu Diebsteinu (1166), při stoku Vltavy (Černého potoka) s potokem jezerním, sestává téměř ze samých dřevěných budov, čítá 1292 obyv. a má značnou pilu. Obyvatelstvo živí se hlavně prací v lesích, mimo to výrobou rozličného drobného dřevěného nádobí, řešat a dřevěnků. Druhdy vyráběly se zde a četně vyvážely pestře na skle malované obrazy svatých, v celé Šumavě a zvlášť v Bavořích a v Alpách oblíbené, ale již asi od deseti let průmysl ten klesnul. — Zvláštností jest dřevěný farní kostel sv. Štěpána z r. 1765. — Před 20 lety stál nedaleko odtud nad Černým potokem u kraje lesa dřevěný zámek hraběte Wurmbranda, dřívějšího majetníka panství; zámek ten zničen byl ohněm.

Hostince: „Beim Strobel"; „Beim Praschl". — *Poštovní spojení* přes Zdíkov s Vimberkem (v 6 hod. ráno; jízda trvá 4 hod.).

Výlety. Po silnici krásným údolím Vltavy ke sklárně ve *Franzensthalu.* — Po silnici přes *Bučiny* anebo lépe lesními stezkami k *pramenu Vltavy* 2 hod. — Na *Jezerní blata* (See-Filz), z nichž vytéká Jezerní potok, jest $^1/_2$ hod.

Z Plzně přes Horažďovice a Sušici do Eisensteinu.

Z Prahy *Západní drahou* do *Plzně* viz str. 28.

Z Plzně *drahou cís. Frant. Josefa* do *Horažďovic.*

Stanice: *Plzeň* — Plzenec — Šťáhlavy — Nezvěstice — Blovice — Žďár-Ždírec — Nepomuk — Olšany — *Horažďovice.*

Z Plzně jedeme údolím Úslavy k *Plzenci*, nad nímž v *p.* zvedá se zřícenina *Radyně* (viz str. 34.), jíž buď odtud, nebo z následující stanice *Šťahlav* navštíviti možno. Za *Nezvěsticemi* v *p.* viděti zříceninu *Vilšteinu* (str. 37.), načež mimo okresní město *Blovice* přijedeme k *Nepomuku*; v *p.* na lesnatém vrchu vypíná se zámek *Zelená Hora*, kde nalezen byl rukopis Zelenohorský, pod zámkem v *p.* leží vesnice *Klášter* se zříceninami někdy rozsáhlého kláštera Pomuku; město Nepomuk leží za návrším v *l.* pod Zelenou Horou. — Jednotvárnou krajinou mimo

Olšany (v l. nad Kovčínským rybníkem Kvašňovice a dále vysoko nad krajinou kostelík sv. Markéty u Voselce) přijedeme na stanici *Horažďovickou*, od města ³/₄ hod. cesty vzdálenou (omnibusy za osobu 20 kr.).

Horažďovice (430 m.), okresní město s 3173 obyvateli má dva pivováry, lihovar, velikou pilu, sirkárnu a továrnu na vatu.

Hostince: „Modrá hvězda" (12 pokojů, 30 post. po 60 kr.). — „U zlatého jelena" (3 pok., 12 post., 40 kr. až 1 zl.) — „Polanova plzeňská pivnice" na Náměstí. — *Povozy* jednospřežní 4 zl., dvouspřežní 6 zl. na den (najati je lze též na delší dobu; viz str. 12.) — *Pošta* i *telegraf* v městě. — *Poštovní spojení* přes Nalžovské Hory a Zavlekem do Klatov v 9½ dopol. a v 5½ odpoledne; jízda trvá 4 hod.; — přes Rabí do Sušice třikrát denně: v 8½ dopoledne, v 1 odpol. a v 10 večer; jízda trvá 2½ hod.

Farní chrám, vystavěný Bavorem II., byl vysvěcen r. 1300; ušlechtilý jeho starogotický sloh pokažen pozdějšími opravami; — náhrobní kameny jsou většinou sešlé. — Klášter školských sester, na východním cípu města, založen byl r. 1330 měšťanem Děpoltem, mečířem pro minority, kteří odtud r. 1814 byli vyhoštěni. R. 1854 koupily klášter i kostel Školské sestry a založily zde mateřský dům pro svou kongregaci. V kostele jest pěkný náhrobní kámen Půty Švihovského z Risenberka (1504). — Pěkně zřízený hřbitov jest při kostele sv. Jana (z konce XVI. stol.); v témže kostele stojí náhrobek rytíře Holara z Prachně. — Stará radnice s hlavním průčelím na náměstí vystavěna po požáru r. 1690; v městském archivu některé vzácné písemné památky ze XIV. a XV. století (kdo přeje si prohlédnouti archiv, požádej důchodního p. Mayera o průvod). Výstavná budova jest nový obecní dům, v němž umístěny jsou úřady. — Ze starého opevnění města zůstala na straně severní pěkná brána (Pražská) s vysokou věží; na straně jižní dvojí zeď s baštou a příkopem, i se zachovalou branou a brankou k řece vedoucí. — Zámek knížat Kinských vystavěn byl v XVII. a XVIII. stol. na místě bývalého hradu. V zámeckém sále pozoruhodná nástropní malba (ze XVII. stol.) představující vítězství Husitů pod Vyšehradem, na stěnách

menší obrazy rozličných bitev, jichž súčastnili se Šternberkové.

Město (až do r. 1293 ves) náleželo druhdy mocnému rodu Bavorů ze Strakonic; roku 1307 oblehal je král Rudolf I., an majetník jeho Bavor III., zeť Jindřicha z Rožmberka, stranil Jindřichu Korutanskému. V ležení roznemohl se Rudolf a zemřel maje let 26. Roku 1433 pobity a rozprášeny u Horažďovic voje táborské Menhartem z Hradce. Na to vládli na Horažďovicích bratří Jan a Racek z Kocova, kteří žili s okolním panstvem v nepřátelství. Proto Bohuslav ze Švamberka oblehal r. 1477 město, které se mu však teprve po roce vzdalo. Na to se dostaly Horažďovice r. 1483 Janovi ze Švamberka, který jich postoupil Půtovi Švihovskému z Risenburka. Roku 1619 jest město vojskem císařským dobyto a popleněno; roku 1622 skonfiskovány Horažďovice rodině Švihovských a prodány Adamovi ze Šternberka. Nyní náleží panství knížeti Ferdinandovi Kinskému.

V Otavě a sice ve stoce kolem ostrova k mlýnu vedoucí chovají se perlorodky, nasazené sem brzy po r. 1800 předešlým majetníkem panství Horažďovického hrabětem z Rumerskirchen. Jindy odbýval se lov každý třetí rok, v posledních letech však chov perlorodek zanedbán; naposled lovilo se zde v létě r. 1882 a nalezena jedna velká bílá perla v ceně asi 150 zl., mimo to 5 cenných bílých, 20 drobných bílých a 25 hnědých bezcenných perel. — Také v řece nacházejí se dosud po různu škeble perlorodek.

Procházky a výlety:

1. S městem souvisí obec *Zářečí,* kde jest rozsáhlá knížecí zahrada spojená s *ostrovem* (na jedné straně řekou, na druhé mlýnskou stokou obtékaným), proměněným v rozkošný anglický park. — Ostrov má v objemu asi hodinu.

2. Na **Pracheň** jest ½ hod. cesty na jihozápad. — Z města přes most na pravý břeh Otavy, pak v *l.* podle řeky a dále silnicí (alej ovocného stromoví) až ke dvorci, odkud dojdeme po krásné travnaté cestě na vrch ke hřbitovu a *kostelíku sv. Klimenta* (504 m.), nad nímž v *p.* na příkrém ostrohu jsou rozsáhlé, ale již nízké zříceniny hradu *Prachně.*

Hrad i kostelík mají původ svůj v dobách nepamětných; kostelík vystavěn zajisté již v prvních dobách křesťanství v Čechách. — Zde na Otavě měl podle rukopisu Zelenohorského sídlo své „Chrudoš od Otavy křivé, zlatonosné“; v listinách poprvé

zpomíná se Prachně r. 1045. Již ve století XIV. klesalo zřízení župní a s ním župní hrady. R. 1315 daroval král Jan vrch Pracheň panu Bavorovi ze Strakonic, aby si zde nový hrad vystavěl. R. 1500 sešlý hrad Pracheň od Jana Půty Švihovského opět obnoven, ale již r. 1558 jmenuje se zase „zámkem pustým".

Nejvýše nad zříceniny ční zbytek okrouhlé hradní věže, teď zasypané, odkud otvírá se překrásný *rozhled*. K *jihozápadu* vystupuje z údolí třpytící se Otavy bělavá kostra památného Rabí, za ní vápenná hora Čepická, dále široké, lesnaté téme Svatoboru, v *l.* sv. Vintíř, a v pozadí táhlý hřeben Poledníku a hor Štubenbašských, k nimž připojuje se v *p.* Fallbaum, dále Pancíř, za nímž viděti Jezerní Stěnu, v *l.* od ní Javor a v *p.* v modravé dáli hrbol Jezerní Hory. Na *jih* a *jihovýchod* překážejí vyhlídce lesnaté vršky, nad něž vyniká Sedlo (Hefenstein) nad Albrechtcem a Zámecká hora (na jejímž západním svahu leží Kašperk). Na *severovýchodě* prostírají se pod námi Horažďovice a za nimi širá usměvavá krajina, posetá bělavými osadami až po srázný mohutný Třemšín, od něhož v *l.* z lesního pozadí bělá se kaplička sv. Markéty nad Voselcem. Na *severozápadě* leží Malý Bor, od něho v *p.* gloriet, v *l.* Hradešice a za nimi věž Nalžovských Hor, mezi oběma pak v lese vížka hrobky hrabat Taaffeů.

Krajina okolní náleží do oboru ruly prostoupené jednotlivými žulovými shluky a proložené mohutnými loži zrnité krystallického vápence.

Z Prachně můžeme zajímavou cestou přes Hejnou (poblíž velké lože vápence a známky tuhy), okolo Nezamyslic a skrze Žichovice dojíti za 2 hodiny do *Rabí* (víz str. 124.).

3. Do *lázní sv. Anny* (437 m.) v údolíčku pod vrchem Slavníkem (Svatopolským) jest 1/2 hod. — Lázeňský dům (3 kabiny) vystavěn r. 1753 nákladem obce Horaždovické. Voda obsahuje prý síru a vápno. — Kostelík sv. Anny pochází asi z polovice XVII. stol. — S vrchu Slavníku (521 m.) velmi pěkná vyhlídka.

4. Nad Horažďovicemi k severu (1/4 hod.) jest rulové návrší *Stráž*, teď *Loreta* zvané (472 m.), kde za

Šternberků vystavěna byla kaple Loretanská, jež brzy proslula jako místo poutnické. R. 1787 kaple zrušena. — Odtud velmi pěkná vyhlídka zvláště do krajiny Nalžovské a na svah Šumavy.

5. Na severozápad, u Malého Boru, ½ hodiny od města, jest na návrší nad oborou Chrástí *gloriet* (507 m.), od něhož jest krásná vyhlídka podobná rozhledu s Prachně.

Žula středočeská, zaujímající široký pruh mezi rulou a silurským útvarem zasahuje až sem a dále až na Hrádek a vytvořuje krabatinu četnými kopci a balvany posetou.

\ Z Horažďovic přes Rabí do Sušice.

Poštovní spojení viz na str. 121. Pěšky buď přes Pracheň a Žichovice (viz výše str. 123.) za 2½ hod., nebo po silnici přes Bojanovice za 2 hod.

Nedaleko silnice podél břehu Otavy až nad Sušici vidíme přečetné nízké kopky, spoře porostlé travou, památky to po někdejším čilém ryžování zlata, jež teprve v době třicetileté války zaniklo. — Štěrk na silnici jakož i kámen, z něhož jest Rabí zbudováno, jest krystalický vápenec, jehož mocná ložiska, v rule zaujatá, zde po obou stranách Otavy zvláště u Čepic na den vystupují.

Městys Rabí čítá 690 obyv. — U samého městyse (na jihu) vypínají se na osamělé vápenné skále rozsáhlé, bělavé zříceniny hradu **Rabí** (520 m.). — Klíče k vratům má obecní strážník bydlící pod hradem v domku č. 40.; týž jest průvodcem (30—40 kr.).

Okolo hradní kaple (v *l.*) vejdeme branou do prostranného prvního nádvoří. V *l.* jest bývalá rytířská síň o dvou poschodích, k níž připojuje se hlavní budova pro obydlí. V *p.* (na severní straně) jest mohutná, vysoká hradní zeď s okrouhlými baštami, jež se skoro kolem celého hradu táhne. V západním cípu prvního nádvoří jsou pobořené stáje, naproti nim vede vnitřní branka (v ní v *p.* bylo obydlí vrátného) do druhého dvora, v němž na značně vysoké skále, příkopem a mohutnou hradbou

obklopena vypíná se dosud jen v hořejších částech pobořená vnitřní budova s mohutnou čtyrhrannou hradní věží, před níž jest zasypaná hradní studně. Úzkou hradní uličkou kolem těchto budov dostaneme se ku vchodu do věže, v níž zřízeny jsou schody a nahoře plochá střecha, s které nejlépe přehlédneme rozsáhlé hradní trosky. — *Vyhlídka* do krajiny není značná, jen k západu viděti část svahu a hřebene Šumavského (Čepická hora, Svatobor, sv. Vintíř, Sedlo a Zámecká hora). Na severozápadě zvedá se nad konec městyse (zvaný „pod Pivovárem") stráň teď v pole zdělaná, na jejímž svahu u polní cesty stojí osamělá hrušeň na témž místě prý, kde stála r. 1421 hrušeň, od níž střelou Příbíka Kočovského odštěpená třístka Žižkovi do jediného již zdravého oka se zaryla a jej tak docela oslepila. — Nejzajímavějším zbytkem Rabí jest bývalá hradní *kaple nejsv. Trojice*, jež zachovala se téměř neporušená při první bráně hradní. Kapli tuto v ušlechtilém slohu gotickém zbudoval ku konci XV. stol. (1498) pan Půta Švihovský z Risenberka. Žebra klenutí sbíhají se v presbyteriu v závěrečný kámen, v nějž jsou vytesány znaky Švihovských a pánů ze Stráže; jiné znaky namalovány jsou na klenutí. Asi z doby povstání kostelíka jest postranní skladací oltář v *l.* Na křídlech namalovány na zlaté půdě postavy čtyř svatých, střední obraz nahražen asi v předešlém století bezcennou vypouklou řezbou sv. Jiří. Nad oltářním stolem pozoruhodná ale velmi sešlá malba (sv. Otcové?). Na hořejší římse oltáře stojí stará krásná soška Boha Otce. Postranní oltář v *p.* slohu renesančního má latinský nápis dedikační Jana Jindř. Chanovského z Dlouhé Vsi a manželky jeho Anny Častolarové z r. 1636. Oltářní obraz Madonny, pod níž vymalovány klečící postavy dedikujících a nahoře Čeští patronové, byl bohužel přemalováním r. 1773 pokažen. Kostelík jest asi 24 m. dlouhý, průčelí 11 m. široké.

Rabí, původně Mladý Potenštein zvané, zbudováno bylo v druhé polovici XIII. století staročeským rodem Drslaviců, bezpochyby Půtou z Potenšteina, který se odtud roku 1287 „de Juveni Potstein" podepsal. Ale jméno to ustoupilo záhy jménu Rabí, nepochybně dávnému jménu skály, na níž hrad zbudován. —

Když Žižka po zboření klášterů Milevského a Pomuckého r. 1420 s velkou mocí táhnul na Rabí, jež tenkráte držel člen jedné větve Drslaviců, Jan z Risenberka, odpůrce Husitů, utekli se sem okolní světští i duchovní obyvatelé se vším majetkem a velkými poklady. Žižka dobyl hradu, upálil sedm mnichů a kněží sem se utekších a i drahocenné zlaté a stříbrné nádoby zničil, rozděliv pouze peníze a zbroj mezi své bojovníky, ale oba syny pana Jana z Risenberka Jana a Viléma vzal v ochranu. R. 1421 bylo znovu opevněné Rabí již opět v rukou Risenberkových a Žižka přitáhl v červenci r. 1421 po druhé, aby ho dobyl. Ale pozbyv nešťastnou náhodou, o níž výše stala se zmínka, druhého svého oka, odtáhnul bez výsledku. — Za Půty z Risenberka sjela se zde r. 1502 dne 15. srpna četně šlechta česká, aby uradila se o krocích k rozhodnutí sporu mezi ní a městy hlavně o vaření piva, kteréžto právo později rozhodnutím královým šlechtě jako městům bylo přiřknuto. Po mnohých změnách stal se majetníkem Rabí r. 1570 Adam z Dlouhé Vsi na Chanovicích, v jehož rodině zůstalo do r. 1708, kdy koupil je předek dosavadních majetníků hrabě Jan Filip z Lamberka.

Pod Rabím na jihu při Otavě leží starobylá osada *Žichovice* (468 obyv.) se zámkem (z konce XVI. stol.) hrabat z Lamberka. Na zámecké chodbě zazděn jest kříž, který býval nad branou hradu Rabí. — Od Žichovic $^3/_4$ hod. na východ leží vesnice *Nezamyslice* (561 obyv.) s pěkným farním kostelem Nanebevzetí P. Marie z počátku XVII. stol. Vedle kostela jest mešní kaple sv. Erasma s hrobkou hrabat Lamberků: pěkný gotický oltář z roku 1860. — V *Žihobcích*, vesnici $1^1/_2$ hod. jihozápadně od Nezamyslic jest pěkný zámek z r. 1688, majetek hraběte z Lamberka. Ve farním kostele na postranním oltáři cenný obraz sv. Erasma. — Od Nezamyslic $^1/_2$ hod. na jihozápad u vesnice *Frimburku* nepatrné zbytky soujmenné tvrze, které Jindřich z Minsterberka r. 1467 na Varlýchovi z Buben dobyl a rozkotal. — Žula vytvořuje zde v rule mohutné lože.

Z Rabí do *Sušice* jsou 2 hod. cesty. Poštovní spojení (str. 121.). — *Popis Sušice a okolí viz na str. 96. a následujících.*

---

c.

Od Kunžvartu až po sedlo Dolno-Vltavické a po Blanský les.

Z Prahy přes Plzeň, Strakonice a Vimberk do Kunžvartu.

Z Prahy Západní drahou do Plzně viz str. 28.; z Plzně drahou cís. Frant. Josefa do Horaždovic str. 120.

Na další cestě z Horažďovic vidíme v *p.* Hoštice a přestoupivše na pravý břeh Otavy zastavíme brzy ve stanici *Katovicích* (viz níže str. 130.). Údolím Otavy mimo *Střelu* (v *l.*, viz str. 131.) dostihneme brzy stanice a města *Strakonic* (z Plzně 75 km.). — Z nádraží (omnibusy) do Nových Strakonic 10 minut, do Strakonic ¼ hodiny cesty.

Strakonice (392 m.), starožitné město při vtoku Volyňky do Otavy dělí se ve Velké a Malé město, k nimž připojují se *Nové Strakonice* (dříve Bezděkov zvané, asi před 10 lety na město povýšené), čítá 5835 obyv. a jest sídlem okresního hejtmanství a okr. soudu. Velké město prostírá se na mírném návrší na levém břehu Otavy. S ním kamenným mostem spojeno jest Malé město, které leží na ostrově mezi dvěma rameny Otavy. Nové Strakonice (396 m.), osada původu nedávného, spojeny jsou s městem mostem řetězovým. — Jest zde též nemocnice a Siebertský ústav k zaopatření schudlých měšťanů.

Hostince: „U černého orla“ na Velkém náměstí; 16 pokojů se 31 postel. (60 kr. až 1 zl. 20 kr.); omnibus na nádraží; od 15. března do podzimku jezdí odtud denně v 7 hodin ráno *dostavník* do Vimberka, který vrací se v 7 hodin večer (1 zl. 6 kr. za osobu). — „U bílé růže“ na Malém náměstí; 15 pokojů s 28 postel. (30 kr. až 1 zl.); omnibus na nádraží; *dostavník* do Vimberka; odtud odjíždí dvakrát denně pošta do Vimberka (viz níže „poštovní spojení“). — „U bílého vlka“ v Nových Strakonicích; 4 pok., 12 post. (25—60 kr.). — *Pošta* i *telegraf* v městě. — *Po-*

štovní spojení: Přes Volyň a Ckyň do Vimberka ráno v 8¼ a odpol. ve 2 hodiny; pošta z Vimberka do Strakonic přijíždí ve 4½ ráno a v 7¼ večer (jízda trvá 4½ hod.). — Soukromé *povozy* najmouti lze ve všech výše jmenovaných hostincích a u několika drožkářů, jednospřežní za 2—4 zl., dvouspřežní za 5 zl. 50 kr. až 6 zl. za den.

V průmyslu vynikají Strakonice zvláště fabrikací fesů; pak jsou zde dva pivováry a závod na vyrábění mýdel, voňavek a sodovky; druhdy značné punčochářství již valně kleslo, ale dosud vede se čilý obchod s obilím, vepřovým dobytkem a dřívím (toto plaví se po Otavě).

Průmysl stávkářský čili vyrábění fesů souvisí se starodávným vývojem řemesla punčochářského. Původně hotovily se fesy hlavně v Tunisu a v Maroku; později teprv, následkem čilého obchodu republiky Benátské, ujalo se vyrábění fesů v Benátkách, v Pise a v jižní Francii. Jan Petráš byl první, který r. 1805, vybídnut Lineckým obchodníkem, hotovením fesů v Strakonicích se zabýval. R. 1809 naučil jakýsi francouzský voják na pochodu skrze Strakonice jistého Fialku barviti mořenou na pivoňkovo, kteráž barva byla na Východě oblíbená, a tím zmohla se fabrikace tak, že nyní vyrábějí se zde fesy v pěti továrnách (dvě z nich vyrábějí na hrubo též plstěné klobouky) patřících teď vesměs firmám židovským. — Od roku 1815 hotovily se fesy již výhradně na stávcích, roku 1828 zaměstnávala firma Fürthova 400 osob. Výroba řemeslnická zanikla, a hotovení děje se výhradně na strojích parních. Vyrábí se asi 50 druhů fesů, a vyváží se ročně asi ½ milionu tuctů (tucet po 6—70 frankách).

Strakonice jsou prvotním sídlem jedné větve šlechtického rodu z Nečtin, která psala se odtud ze Strakonic. První známý člen rodu tohoto, Bavor I. vystavěl zde při hradu svém kostel sv. Prokopa a povolal k němu roku 1243 Johanity, kteří si zde r. 1251 klášter vystavěli. Po vymření rodu pánů ze Strakonic r. 1336 připadlo panství Strakonice řádu Maltanskému, jemuž dosud náleží a který vždy město povznésti se snažil.

Hrad Strakonický, residence velkopřevora řádu Johanitův, jest rozsáhlá budova z XIII. století s četnými památkami stavitelskými: romanský portál u kaple sv. Jiří,*) křížová chodba ve slohu ranní gotiky s freskami z doby před Karlem IV., gotický kostel sv. Prokopa s obrazy od Škréty (Stětí sv. Jana Křt. a sv. Vavřinec) a Brandla (Ss. Petr a Pavel), kredenční oltář se starými

---

*) Pozoruhodné jest též špičaté zakončení chóru.

řezbami (sv. Rodina a Korunování P. Marie) a krásná starožitná socha p. Marie v nadživotní velikosti. Na pobočním oltáři kopie obrazu „Panny Marie Vítězné“, jenž v bitvě na Bílé Hoře před vojskem nesen byl.*) Z dávnější doby pochází celá západní a jižní část hradu, který býval obehnán hlubokým příkopem a baštami; na ostrově mezi řekami Otavou a Volyňkou zdvihá se povšimnutí hodná strážní věž „Rumpál“ zvaná, která sloužívala za hladomornu. Žižka obléhal hrad r. 1420, ale marně; roku 1619 dobyt byl vojskem stavovským, vypleněn a zapálen, čehož stopy dosud patrny. Na nádvoří stojí kamenný stůl, na němž rozdávána (vždy 14. srpna) „sladká (medová) kaše“, jako dálo se zvláště v hradech Rožmberků. Celý hrad má podobnou rozlohu jako hrad Wartburg u Eisenachu v Německu. — Městský *chrám sv. Markéty* vystavěn r. 1583 v prostém slohu gotickém; starožitný vypuklý obraz P. Marie, v kameně vytesaný a kříž z vápence (romanského slohu) jsou pozoruhodny. — Hřbitovní *kostel sv. Václava* (399 m., u Nových Strakonic) vystavěl Bavor III. ze Strakonic ku konci XIII. stol. ve slohu romanském. — *Rodný domek Čelakovského* na Stráži označen jest pamětní deskou. Synagoga v Nových Strakonicích jest moderní stavba z r. 1860; pěkné stolice v ní jsou práce známého vlastence, truhláře samouka Jana Plánka, přítele Čelakovského.

Procházky a výlety.

Západně od hradu, na *p.* břehu Otavy zvedá se návrší *Kalvarie*, s něhož jest pěkná vyhlídka na město a okolí. Až do r. 1788 stál zde kostelík sv. Kříže, při němž prý pochován byl známý Švanda dudák. — Na vrchu „*Šibeničném*“ (510 m.), *sev.* od Strakonic, hrál prý

*) Původně choval se zde originál, na němž byli r. 1619 stavovští vojíni, kteří města dobyli, Matce Boží, sv. Josefu a pastýřům oči vypíchali. Pověstný Karmelitán Domenico a Santa Maria podněcoval v bitvě na Bílé Hoře takto zohaveným obrazem vojsko císařské ku pomstě. Originál pak r. 1622 přenesen do Říma a sem dána kopie.

Švanda, jak pověst vypravuje, čertům a duchům odpravených k tanci. — Často slýchati, že visí Švandovy dudy v Strakonickém kostele za oltářem, což jest lichá pověst, která asi z toho povstala, že jindy i v čas odpoledních služeb božích hrávalo se na dudy v panské hospodě, která stávala ve směru asi za oltářem sv. Prokopa, což do kostela bylo slyšeti.

Vyhlídky poskytují vrchy *nad Posadilkou* a *vrch Adamův;* viděti Šumavu s Javorem a Polední Horou, v popředí pohoří Ždanické, k východu za Písek a lesy podél Vltavy se prostírající, k jihu Boubín, Libín a Blanský les, v popředí krabatinu Dubskou a Podsrpsko-Hradskou. — U vesnice Libětic, hodinu cesty na jih od Strakonic, zdvihá se vrch *Hradiště* (600 m.), odkud jest pěkný pohled do údolí Otavy a Volyňky. Zde i na mnohých jiných místech v okolí Strakonic odkryl konservátor A. Č. Ludikar předhistorické valy a učinil mnohé vzácné nálezy, jež daroval Českému Museu. — S návrší *Babiny* (522 m.) u vsi Chrašťovic ($1^3/_4$ hod. na sever) vidíme celý věnec Šumavy i její svah; jihozápadně od Strakonic ležící vrch *sv. Anny* (623 m.) a vrch *Mladotický* (703 m.) nad Skrobočovem ($1^1/_2$ hodiny na *jz.* od Strakonic) poskytují vyhlídku do středních Čech.

V krajině zdejší panuje rula, avšak hojné jsou žulové shluky, jež zvláště na vrcholech hor vynikají. Údolní nížina podél Otavy od Strakonic až ke Katovicům jest naplněna třetihorním štěrkem a jílem, v němž se objevuje i něco hnědého uhlí.

$^3/_4$ hod. cesty na *sv.* od Strakonic leží vesnice *Řepice* (429 m.), někdy sídlo proslulého mecenáše českého Jana Hodějovského, který zde roku 1566 zemřel a jest v kostele sv. Jiljí (teď sv. Máří Magd.) pochován. — Na vrchu *Hradci* (512 m.) nad Řepicí jsou předhistorické valy; nedaleko na vrchu *Jaslově* (520 m.) základy nedostavěného kostela z XV. stol. — V okolní rule jsou lože vápence.

Při poslední stanici před Strakonicemi *Katovicích* (419 m., pouze 8 km. na *sz.*) leží stejnojmenný městys (868 obyv.) s kostelem původně romanským ss. Filipa a

Jakuba. Zvláště věž (mimo hořejší její část) dobře se zachovala; ve výklencích této věže postaveny jsou kamenné sochy představující bezpochyby menší proroky, které po sochách u sv. Jakuba u Kutné Hory jsou snad nejstarší v Čechách.

Mezi Strakonicemi a Katovicemi (od obou asi ½ hod. cesty) leží při silnici, na nevysokém lesnatém návrší zámek *Střela* (436 m.) a při něm zříceniny starého hradu, o němž zachovaly se zprávy již z r. 1242.

Dne 22. června 1619 lid císařský pod velením hraběte Buquoie vyšel ze Strakonic až pod Střelu a zde pivovár, sladovnu i ovčín zapálil. Roku 1621 byl hrad rytíři Boubinskému z Újezda skonfiskován; nynější zámek byl od Jezuitů vystavěn; v XVIII. stol. připadl fondu náboženskému a jest nyní majetkem dra. Obsta, velkostatkáře v Střelohošticích.

Hodinu cesty na *v.* od Strakonic (pouze ¼ hodiny severně od následující stanice Čejtic) leží městys *Štěkeň* (416 m., 1012 obyv.) s pěkným zámkem (ze XVII. stol., u paty žulových výšin rulou obstoupených) knížete Windischgrätze; při zámku pěkná zahrada a rozsáhlý park. Na Štěkni sešli se roku 1501 Bratři Čeští na sněm pro kraj Prácheňský. — U Sudoměře (vlastně u blízkého rybníka „Škaredý"), ¾ hod. na *jv.* od Štěkně, blíže Otavy, dobyl Žižka první vítězství nad „železnými" pány (20. března 1420).

Ze Strakonic do Vimberka.

O poštovním spojení, dostavnících, soukromých povozech a p. viz str. 127. a 128.

Silnice ze Strakonic do Volyně (2 hod.) vede pěkným údolím řeky Volyňky. V *p.*, na *l.* břehu Volyňky u vesnice Mutenic jest v rule křemenná žíla s pěkným zeleným kazivcem. V *l.*, na svahu Kalného vrchu (jinak Hoštické hory, 632 m.) leží farní vesnice *Hoštice* (Chlumčanské), jejíž kostel založen byl již r. 937.

Volyně (459 m.), okresní město na řece Volyňce, čítá 2742 obyvatelů.

Hostinec Harmachův „U hroznu“ (7 pokojů, 16 postelí; 60 kr. za den). — *Pošta* i *telegraf* ve městě. — *Poštovní spojení* s Vimberkem (3 hod.), Prachaticemi (3½ hod.) a Strakonicemi (2 hodiny cesty). — *Povozy* dostati lze v hostinci Harmachově, na poště, pak u A. Němce a J. Loma: jednospřežní 3 zl. 50 kr. dvouspřežní 6 zlatých na den.

Volyně bývala sídlem stejnojmenné župy. Od konce XIV. století až do válek husitských náležela proboštství u sv. Víta v Praze, v XVI. století dostala se řádu maltézskému a roku 1621 vrácena proboštství sv.-Vítskému.

Děkanský kostel Všech Svatých založen byl asi na počátku XIV. stol.: na věži zvon s letopočtem 1575. V nedalekém hřbitovním kostele Proměnění Páně (z r. 1580) jsou dva pěkné obrazy (od Brandla?). Části zřícenin starého hradu užívá se jako sýpky.

Od Volyně hodinu cesty na *z.* leží na žulovém kopci rulou objatém vesnice *Češtice* (573 m.), v jejíž farním kostele (r. 1843 opraveném) jest na hlavním oltáři velmi pěkný obraz Stětí sv. Jana Křt. od Luxe (z r. 1772). Západně nad vesnicí na výšině „Kalvarie“ stojí v pěkném lese na skále poutnická kaple Povýšení sv. Kříže r. 1626 založená, posledně r. 1820 opravená a rozšířená.

Z Volyně vede silnice skoro stále opět údolím Volyňky až do Vimberka (3 hod.). V okolní rule jsou vydatná lože vápence. — Jede se nedaleko (v *l.*) vesnice (někdy městečka) *Malenic* (588 obyvatelů), při níž na žulovém pahorku zvaném „Věnec“ nachází se prastarý val kamenný, věnci podobný; pak skrze vesnici *Čkyni* (840 obyv.; žula, vytvořující v rule mohutné lože, prostupuje zde napříč údolí Volyňky) se starým, r. 1789 rozšířeným kostelem sv. Máří Magd. (548 m.).

Vimberk (Winterberg, 696 m.), starožitné okresní město s 3662 (s Adolfem 3881) něm. i čes. obyvateli, leží na stoku tří potoků, jež tvoří odtud počínajíc řeku Volyňku.

Hostince: „Zlatá hvězda“ (10 pokojů, 20 postelí, 40 kr. za den; velká zahrada); hostinec Rudolfův (7 pokojů, 18 postelí, 40 kr. denně); „U města Pasova“ (5 pokojů, 12 postelí, 40 kr. denně). — Letní *restaurace* „Na sklepě“. — *Pošta* i *telegraf* ve

městě. — *Poštovní spojení*: Přes Volyň do Strakonic (srov. str. 128.) ve 3 hod. odpol. a ve 12 hod. v noci; jízda trvá 4 hod. — Přes Husinec do Prachatic v 5 hodin ráno; jízda trvá 4 hod. — Přes Zdíkov do Kvild ve 2½ hod. odpol.; jízda trvá 4 hod. — Přes Horní Vltavici do Kunžvartu v 7 hod. ráno a 1½ hod. odpoledne; jízda trvá asi 4½ hod. — *Soukromé povozy* najmouti lze ve větších hostincích a u několika drožkářů; za jednospřežní platí se 3—4 zl., za dvouspřežní 6 zl. na den.

Ve XIII. století byl Vimberk sídlem jedné větve Janovicův, od nichž dostal se v XV. století Kaplířům ze Sulevic; tito prodali jej brzy Malovcům z Chýnova, kteří se pak odtud „z Vimberka“ psali. V XVI. století dostal se Vimberk Rožmberkům a r. 1630 Eggenberkům, po jichž vymření (1716) zdědili jej Švarcenberkové. Již r. 1484 zřízena zde tiskárna.

Z průmyslových závodů na prvním místě jmenovati sluší velkolepou sklárnu na křišťálové a duté sklo firmy „Mayerův synovec“ v Adolfově, jeden z největších závodů svého druhu v Čechách, jehož v každém směru dokonalé výrobky vyvážejí se do celého světa. Na požádání v písárně továrny bývá cizincům návštěva dovolena. — Velkolepý a svého druhu v Čechách jediný jest Steinbrennerův závod na výrobu modlitebních knih a bronzových ozdob (též rytin v oceli a mědi) spojený s tiskárnou. Závod tento zaměstnává přes 300 dělníků; o dovolení k návštěvě třeba přihlásiti se v písárně. — Mimo to jest zde továrna na dřevěný drát (na sirky), ozvučná prkénka, na řešeta, žaluzie a pod. a dva pivováry.

Farní kostel Navštívení P. Marie založen byl ve čtrnáctém stol.: r. 1500 vystavěna hlavní loď a obě dosud zachované věže: v pozdějších pak dobách byl často v rozličném slohu přestavován: opravami v poslední době provedenými vrácena mu na mnoze původní podoba. Povšimnutí zasluhují malby na skle ve dvou oknech v presbyteriu (na okně v *l.* Kristus od Quasta, v *p.* Maria od Quasta a Pocka): cínová křtitelnice z r. 1607 a obrazy: sv. Inocence (v presbyteriu na postranním oltáři v *p.*), sv. Antonína (na zlaté půdě. v *p.* lodi) a Navštívení P. Marie (od Brandla?, na pilíři v *l.* lodi). — Na hřbitově kostelík sv. Bartoloměje (z doby první gotiky) se starými náhrobními kameny. — Nad městem na vysokém, příkrém úbočí skalním (rula) zvedá se *hrad Vimberský*, jehož některé pobořené hradby snad až ze XIII. stol. pocházejí; ostatní části (většinou ze XVI. a XVII. stol.) po

velkém požáru r. 1857 ve slohu kasárnickém přestavěny. Cesta k hradu vede okolo hřbitova vzhůru k východní bráně hradní. Nejzajímavější částí starých budov jest okrouhlá věž „*Bašta*", k níž připojuje se malý, mocnou (místy až 4 m. silnou) hradbou obehnaný dvorek. Tato nejpevnější část hradu vystavěna byla r. 1547. Věž průměru 17 m. jest asi 12 m. vysoká. — V hradní kapli jest na postranním oltáři krásný obraz sv. Anny (od Brandla?). V tak zvané *Evangelické věži* jsou ve čtyrech polích nízkého gotického klenutí malby na omítce představující čtyři evangelisty; uprostřed znak (orel) s letopočtem 1611.

a) Výlety z Vimberka.

1. U města, za sklárnou *Adolfskou* (Adolfhütte, viz str. 133.), při silnici ke Čkyni leží *lázně Ferdinandovy* (Ferdinandsbad). Jest zde šest lázeňských kabin a byty pro hosti. Cena lázně 25 kr.

2. Pěkná vyhlídka jest s *Medního vrchu* (Honig-Berg, 970 m.) nad vesnicí Skláři (Glashütten), z Vimberka hodinu cesty k *j.*

3. Přes *Zdíkov* do *Kvild* a do *Kašperských Hor* jezdí pošta (viz str. 103., 109. a 133.).

4. Na **Boubín** (Kubani).

Z Vimberka vedou na Boubín dvě cesty: po silnici do *Hoštic* (Huschitz) a odtud dobrou vozovou cestou přes *Včelnou* (Kelne) ke *Křížové smrči* (k jízdě 2½ hod., pěšky skoro 4 hod.), odkud jest pouze ½ hod. na vrchol (k této cestě není průvodce potřebí); — nebo z Vimberka po silnici (po případě poštou v 7 hodin ráno) až k myslivně *U Kuby* (Kubohütten, pošta jede sem asi 1¼ hodiny, pěšky 2 hodiny cesty) a odtud s průvodcem za 1½ hod. na vrchol Boubína.

První cesta jest pohodlnější, druhá však zajímavější. Kdo jde pěšky (použiv jen ranní pošty až k myslivně U Kuby), nechť volí cestu druhou.

Poštovní vozík bývá pln balíčků, pytlů, krabic a pod., takže někdy sotva pro jednu osobu místa zbývá; v takovém případě nutno se již ve Vimberce rázně o vyklizení vozu postarat, neboť přítěž ta jest většinou soukromým podnikem poštovního vozky.

V myslivně „U Kuby“ nebo u „Městského hajného“, nedaleko za myslivnou dostaneme na požádání vůdce. Jen zkušený cestovatel může se podle následujícího popisu a s mapou gen. štábu (1 : 75.000) pustit bez průvodce na cestu ohromnými lesy.

Kdo jel soukromým povozem až ke Kubovi, pošle vůz po lesní silnici (která od myslivny v *l.* odbočuje) mimo Ernstberskou nádržku (Ernstberger Schwelle) ke „Křížové smrči“ a jde s průvodcem na Boubín.

Za myslivnou „U Kuby“ jde se druhou se silnice v *l.* odbočující cestou až na rozcestí u „Městského hajného“ (Stadtheger), odtud cestou v *l.* a pak na blízkém rozcestí širší cestou v *p.* po hranici mezi knížecími Švarcenberskými a městskými Vimberskými lesy až ke skalnaté kupě zvané „Srní hlava“ *) (Rehkopf, 1268 m.).

Dále touž cestou po hranicích mezi lesy Boubínským (Kubani-Wald, v *l.*) a Basum (v *p.*) až ke kamennému sloupu s nápisem „*Johnstein. 4082' — 1865*“, kde stýkají se tři revíry: Kubův (Kubohütten), Šatavský a Včelenský (Kelne). Cesta naše vede v *l.* mezi revíry Včelenským a Šatavským lesním průsekem až k hraničnímu kameni č. 71. Odtud v *l.* opět průsekem, a tam kde se pěšiny dělí v *p.* širší, ušlapanější stezkou, která nás přivede brzy na vrchol **Boubína**, pyramidou trigono-

*) Název ten obdržela tato nižší kupa Boubína odtud, že zde kdysi pytláci vztyčili na vysoké tyči hlavu srnce myslivcům na posměch a na pohanu. — Odtud jest *pěkná vyhlídka* zvláště k západu (která s vrcholu Boubína jest lesem kryta) na pohraniční hřeben Šumavský od Plöckensteinu přes Luzný, horu Nad Roklí a Polední horu až k Javoru.

metrického měření označený. — Panující kamení jest na celé této hoře rula.

Tříhranný kamenný pomníček má nápis: „Kardinal Friedrich Fürst v. Schwarzenberg 18*67" a na druhé straně „4294".

Vyhlídce s vrcholu (1362 m.) překáží bohužel na celé západní straně a i jinde vysoký les: zde by bylo snad v celé jižní Šumavě nejpříhodnější místo pro vystavění věže pro vyhlídku. S vyvýšeného místa, na němž stojí dřevěná pyramida na znamení trigonometrického měření, vidíme ve směru *jihovýchodním* širokým sedlem s Boubínem spojený ostrý hrot Šreineru, od něho v *l.* zvonovitý, lesnatý Velký Chum, dále v *p.* táhlý hřeben Blánského lesa, na jehož nejvyšším bodě Schöningru stojí Josefská věž; od Šreineru v *p.* zvedá se holá plochatina Liščích Luk s vyčnívajícími skalinami, pod níž v *p.* v hlubokém zeleném údolí třpytí se Vltava slatinnými břehy hadovitě se vinoucí. Na *jihu* zvedá se temné pohoří sv.-Tomášské, na jehož západním kraji jest hluboké sedlo Dolnovltavické, jižní to meze Šumavy, která před námi ve směru *jihozápadním* počíná ohromným hřbetem Plöckensteinským, na jehož boku ve hluboké skalní rokli tají se jezero Plöckensteinské. Za jasného dne viděti v *p.* od hory Třístoličné v dáli klikaté obrysy Solnohradských a Tyrolských Alp; vyhlídce k *západu* a k *severu* překáží vysoký les. Na *severovýchodě* a na *východě* prostírá se před námi širá krajina středočeská od svahu Šumavy u Horažďovic a Strakonic až po sv. Markétu, po srázný Třemšín a mohutný Plešivec, k východu pak celá rovina Budějovická, v níž nad třpytivými rybníky bělá se nádherný zámek Hluboká. Nesčetné osady, rybníky a pod. plnící širý ten obzor ani vypočítávati nemůžeme, volný rozhled s Boubína obsáhnul by zajisté třetinu celých Čech.

S vrcholu Boubína můžeme buď — **1.** *sejíti k pralesu Lukenskému a po jeho kraji po Lukenské silnici dojíti do Šatavy (za dvě hodiny), anebo* — **2.** *sejíti ke „Křížovému smrku" a jíti odtud přes myslivnu Ku-*

bernskou (1½ hod.) na Šreiner (z Kubern ½ hod.) a odtud do Volar (2 hod.).

ad I. S vrcholu vede dobrá stezka oklikou po jižním svahu skrze ohromnou paseku;*) asi po 5 minutách dělí se stezka: v *p.* vede ke „Knížecímu stolci“ na severním konci pralesa (při Lukenské silnici), v *l.* obchází vrchol směrem jihovýchodním a ústí u „Křížového smrku“ na silnici Lukenskou, která okolo pralesa do Šatavy vede. První cesta jest kratší, druhá pohodlnější a této užije zvláště ten, koho očekává povoz u „Křížového smrku“. — Od „Křížového smrku“ po Lukenské silnici jest k pralesu sotva ¼ hod. cesty.

Prales Lukenský (Lucken-Urwald), pokrývající plochu 86 hektarů, prostírá se mezi potokem Kapelským a silnicí Lukenskou v prohbí dvou hřbetů Boubína, z nichž jeden Basum slove a druhý v ostrý hrot Šreineru vybíhá. Prales tento má podle nařízení knížete Švarcenberka na věčné časy nedotknutý zachován býti.

Upouštíme od vylíčení pralesa; velebný dojem tohoto staletého chrámu přírody, kde se nám smrť, obrození a život v nerušeném klidu před oči staví, nelze popsati, nýbrž jen pocítiti. — Prales, jako většina lesů v této krajině, sestává ze ⅘ jehličnatého a z ⅕ listnatého stromoví; z prvních převládá smrk a jedle, z druhých buk. Smrk a jedle dosahují stáří i nad 400 let, bývají až přes 52 m. vysoké při průměru 100—150 cm.; buk pouze asi 250 let, bývá až 26 m. vysoký při průměru až 56 cm. Po různu vyskytují se i obři 500letí, přes 60 m. vysocí, mající 3 m. v průměru.

Od jižního kraje pralesa (1005 m.) přivede nás Lukenská silnice za ½ hodiny do vesnice *Šatavy* (též

---

*) Zde zuřil v l. 1872—74 kůrovec a právě když velká časť lesa poražená ještě zde ležela, vypuknul tu požár, který veliké množství dřev strávil. Od té doby říká se tu „Na spáleništi“ (Beim O'brennten). — O vichru, který dne 26. října 1870 zde zuřil a 2 hodiny trval, vypravuje J. Chadt (Průvodce do pralesa Lucken, str. 14.): „Ráno 27. října leželo přes 40.000° dříví v revíru Šatavském; na celém panství Vimberském 300.000°. Pohled na tu spoustu povalených velikánů byl strašný a nezapomenutelný . . . Neobyčejně parné a suché léto r. 1871—1872 bylo příčinou, že se značně rozmnožil kůrovec.“

Zátoň, Zatuňka zvané: 869 m., 486 obyv.), sídla Švarcenberského lesníka.*)

Od Šatavy ½ hodiny na jih leží v pěkném údolí sklárna a obec *Lenora* (jinak Nová Šatava, Eleonorenhain, 760 m.), založená v letech třicátých tohoto století a čítající teď 517 obyvatelů. — Zdejší veliké sklárny firmy „Meyerův synovec“ (Meyers Neffe, majetník pan Králík) možno s dovolením správy si prohlédnouti. — Jest zde též dobrý *hostinec*, v němž lze přenocovati.

Pošta odjíždí odtud o 4½ hod. odpoledne do Kunžvartu a o 9. hod. dopoledne přes Volary do Prachatic.

ad 2. Jdeme-li od „Křížového smrku“ (železný kříž, stůl, lavice a ukazovák) po travnaté cestě přímo k východu (ukazovák „nach Kubern“), přijdeme k *myslivně Kubern* (s vrcholu Boubína 1½ hod. cesty) ležící pod kupou Šreineru. Od myslivny jdeme asi 10 minut po silnici vzhůru (k *j.*), načež dáme se v *l.* po jízdní stezce až k dřevěné budce „na tokání“ (Balzhütte, od silnice asi 10 minut); od této stezkou v *l.* vystoupíme asi za 15 minut na vrchol **Šreineru** (1263 m.), s něhož jest skoro táž vyhlídka jako s Boubína (jen k východu překáží vysoký les), takže ten, kdo byl na Boubíně, může Šreiner pominouti. — S vrcholu vede „vlečná cesta“ (Ziehweg, ¾ hod.) do *Mlynářovic* (Müllerschlag: žádný nocleh!). — Z Mlynářovic po silnici do *Volar* jsou 2 hod. cesty: — do *Záblatí* 1½ hodiny: — k zřícenině hradu *Husy* (jen s průvodcem) skoro 2 hod.

5. Z Vimberka přes *sv. Máří* do *Lštění* (2½ hod. cesty pěšky).

Z Vimberka dojdeme přes Trhonín za 1½ hod. do farní vesnice *Sv. Máří* (769 m., 282 obyv.) a odtud za hodinu do *Lštění* (jinak sv. Vojtěch: Elstin, Sct. Adalbert, 879 m., 97 obyv.). Zdejší farní kostel sv. Vojtěcha vystavěn v l. 1739—1741: od něho jest velmi pěkná

*) Kdo přicházejí z Lenory a hodlají teprve ze Šatavy do pralesa a na Boubín, požádají v myslivně o průvodce.

vyhlídka zvlášť do roviny Budějovické. U vesnice stojí kaple sv. Vojtěcha při „zázračné“ studánce „dobré vody“. — Nad Lštěním kaple Nanebevzetí P. Marie. — Odtud do *Husince* skoro 2 hod. cesty.

6. K *Velkému Javoru* a kolem *Minkesinské boudy* do Vimberka; pěšky skoro 6 hod., povozem (v myslivně „U Kuby“ [Kubohütten] požádat o klíč k silničním závorám) 4 hod.

Z Vimberka po silnici až k myslivně *„U Kuby“* (jako na str. 134.). Naproti myslivně odbočuje se silnice v *p.* dobrá lesní cesta, která přivede nás krásným tak zvaným *Šeravským lesem* (Scherauer Wald) asi za $1^1/_4$ hod. k *Velkému Javoru* (Grosser Aahorn, též Dachsgeschleif), od něhož jest rozkošná vyhlídka zvláště na Plöckensteinské pohoří a na Alpy. Odtud dále okolo *Minkesinské boudy* (Minkesiner Balzhütte) na silnici a po této do Vimberka.

7. Z Vimberka přes *Husinec* do *Prachatic* jsou 4 hod. cesty. Poštovní spojení (str. 133.). Popis Husince a Prachatic viz níže.

Z Vimberka do Kunžvartu.

Silnice z Vimberka do Kunžvartu (poštovní spojení na str. 133.) vede směrem jižním přes Boubín okolo myslivny *„U Kuby“* (str. 135.) a po stráni nad Podšeidrovským potokem do *Hořejších Vltavic* (Ober-Moldau, též Ober-Wuldau, 818 m.; pěšky z Vimberka nejméně 3 hod. cesty), farní vesnice (590 obyv.) na Teplé Vltavě. Odtud vede silnice směrem jižním po úpatí hory Röhrenberg (1130 m.) až u vesničky Pumperle obrátí se k západu do údolí Vltavy Slatinné (Grasige Moldau), a vede pak přes svah Kunžvartského vrchu (833 m.) do *Kunžvartu* (z Hořejší Vltavice asi $1^3/_4$ hodiny cesty).

Kunžvart (Kuschwarda, 834 m.), městys při někdejší zlaté stezce, nedaleko hranic zemských, sídlo *poštovního* a *telegrafního úřadu*, čítá 845 obyv. a hodí se výborně za východiště k výletům na Boubín, do pohoří Plöckensteinského, k pramenu Vltavy a j.

Hostinec Reifův, 18 pokojů se 40 postelemi; za pokoj (podle počtu postelí) 30 kr. až 1 zl., při delším pobytu laciněji. — *Poštovní spojení* přes Hořejší Vltavice do Vimberka (v 10 hod. dopol. a v 5 hod. večer; jízda trvá 4½ hod.); přes Volary do Prachatic (v 8 hod. ráno; jízda trvá 4½ hod.); do Česk. Trub (v 8½ hod. ráno; jízda trvá 1¼ hod.); do Freyung-u v Bavořích (v 1 hod. odpol.; jízda trvá 4 hod.). — *Povozy* lze najmouti v Reifově hostinci; jednospřežní 4 zl., dvouspřežní 6 zl. na den.

Kostel sv. Trojice vystavěn byl r. 1780. — Obyvatelstvo živí se mimo polním hospodářstvím vyráběním dřevěného nádobí a řešat a připravováním zápalné hubky, z níž se zde i čapky a pod. věci zhotovují.

b) Výlety z Kunžvartu.

1. K *Bavorské hájovně* (Bairisches Häusel) po silnici ¾ hod. cesty. — Prostá letní restaurace na hranicích zemských (již v Bavořích); oblíbená odpolední vycházka z Kunžvartu.

2. Na **Bavorskou Almu** (Bairische Alm, nebo Alpe, též Alzen Berg, 1141 m.). Z Kunžvartu po Freyung-ské silnici až k prvním domkům roztroušené vesnice Landstrassen (880 m., ¼ hodiny), odtud v *p.* po vozové cestě směrem západním do Neuhäusel (již v Bavořích), odkud vede pěšina k myslivně (1086 m.) na Almě; prosté občerstvení (z Kunžvartu 2 hod.). — Jiná delší, ale poněkud pohodlnější cesta vede skrze Přední Firmiansreut (v Bavořích). S temene hory (1141 m.) krásná vyhlídka.

3. Ke *zřícenině* **Kunžvartu**, na vrch *Na Zámku* a zpět (2 hodiny cesty).

Z Kunžvartu směrem sev. okolo kapličky (904 m., pěkný pohled na městys a údolí), lesem a konečně přes

skaliny ke čtyrhranné věži, jedinému zbytku *Kunžvartu* (Kunzwarte, 1031 m.), bezpochyby strážního hrádku při zlaté stezce, vystavěného nejspíše za Karla IV. Jdouce odtud směrem západním vystoupíme za méně než ½ hod. na táhlý hřbet hory *Na Zámku* (Schlössl-Berg), s jehož nejvyšší skalní žulové skupiny (1113 m.) jest pěkný pohled na Plöckensteinské pohoří a za jasných dnův i na Alpy. Pohledu v jinou stranu brání vysoký les. Zpět do Kunžwartu nejlépe touž cestou.

4. Po „Návštěvní silnici“ (Besuchstrasse, také Wechselstrasse) do *Fürstenhutu* 2½ hodiny; odtud do *Bučiny* ½ hod. a dále k **pramenu Vltavy** ¾ hod. Viz str. 118. a 119. Výlet na celý den.

5. Přes *Lenoru* do *Šatavy* (2 hod.) a odtud skrze *Luckenský prales* na **Boubín** (ze Šatavy 2½ hodiny) Viz str. 136.—138. Výlet na celý den.

6. Do *Volar* a odtud do **Prachatic** jezdí pošta (str. 140.). Popis obou míst vyhledej podle rejstříku jmen.

7. K **Tusetské kapli**. Do *Českých Trub* a odtud po Volarské silnici asi ¼ hod. k nejbližšímu rozcestí; zde cestou v *p.* až kde sbíhá se tato s lesním průsekem (od silnice počítaje druhým), pak cestou v *l.* přímo až asi za 5 minut dojdeme k můstku, od něhož vede v *p.* pěšina k *Tusetské kapli* (viz str. podle rejstříku jmen). Z Kunžvartu až k Tusetské kapli 2½ hod.

8. Z Kunžvartu přes *Neuthal* na **Třístoličnou horu** a **Vysoký Kámen**, odtud po hřebeně na **Plöckenstein**, k **Plöckensteinskému jezeru** a do *Hirschbergen*. Velký výlet na celý den, aspoň z Neuthalu s vůdcem a se zásobou potravy.

Poznámka. Výlet tento po velkém žulovém pohoří pohraničném jest jeden z nejkrásnějších v celé Šumavě, ale pro toho, kdo pěšky cestuje, na jeden den příliš namáhavý. Z té, jako i z jiných ještě příčin máme za nutné uvésti zde několik plánů k vykonání cesty té v jednom i ve dvou dnech.

1. **Pěšky** *z Kunžvartu až do Hirschbergen* **za jeden den:** Časně ráno (aspoň v 5 hod.) do *Českých Trub* (1½ hod.) a odtud

po „Kostelní stezce“ (Kirchensteig) za 2 hodiny do *Neuthalu* (snídaně). Odtud s vůdcem na Třístoličnou horu (2 hod.), na Vysoký Kámen (čítaje i cestu zpět sotva $^1/_2$ hodiny) a po hřebeně na Plöckenstein (skoro 2 hod.); okolo Štiftrova pomníku k jezeru (1 hod.) a do *Hirschbergen* ($1^1/_2$ hod.), kde možno přenocovat. — Kdo vyšel v 5 hodin ráno z Kunžvartu, může býti nejdéle v 8 hod. večer v Hirschbergen.

2. **Částečně vozem** *z Kunžvartu až do Plané* **za jeden den.** Časně ráno vozem přes *České Trouby* a *Tuset* (prohlédnout si továrnu) do *Neuthalu* (cestu tu ujeti lze asi ve 3 hod.) a s dovolením revírníka po lesní silnici až ke kanálu. Odtud pošleme povoz k myslivně v Hirschbergen a jdeme pěšky s průvodcem tak jako při předešlém plánu až do *Hirschbergen.* Odtud vozem na nocleh do *Plané* (z Hirschbergen do Plané pěšky skoro 3 hod.). Tímto způsobem ujedeme asi 7 hodin cesty, takže zbývá pouze asi $6^1/_2$ hod. cesty pěšky.

3. **Pěšky** *z Kunžvartu až do Hirschbergen, po případě až do Plané nebo do Zelnavy* **za dva dni.** *První den* k Tusetské kapli, do Tusetu a do Neuthalu (5 hod. cesty; prostý nocleh). *Druhý den.* Časně ráno na Třístoličnou horu atd. jako výše až do Hirschbergen (7 hod.). Z Hirschbergen do Zelnavy 2 hodiny, do Plané 3 hod. cesty pěšky.

Z Kunžvartu do Českých Trub. Asi 8 minut po silnici k *v.*, pak vozovou cestou v *p.* ke kříži, přes Volfavský potok a na silnici (v *p.*), která vede přes Schillerberg do Českých Trub (z Kunžvartu $1^1/_2$ hod.).

České Trouby (jinak *Koryto* zvané, Böhmisch-Röhren, dříve Rinnhäuser nebo Röhrenhäuser, 932 m.) slove farní vesnice s 1020 obyv. — Za starých časů stálo zde pouze několik domků a při nich koryto, z kterého soumaři táhnoucí po „zlaté stezce“, jež kolem vedla, zvířata svá napájeli; odtud starý název osady. Nynější vesnice založena byla teprve r. 1709 od knížete Jana Krist. z Eggenberka.

Z Českých Trub do Neuthalu. Na jižním konci Česk. Trub stojí kaplička: od té cestou v *l.* (asi po 5 minutách při rozcestí opět kaplička, od ní zase cestou v *l.*) přijdeme asi za 20 minut na tak zvanou „Kostelní stezku“ (Kirchensteig), dobrou lesní cestu, která v přímé čáře (jen s krátkou zatáčkou asi ve středu celé cesty) většinou lesem a po samé žulové půdě do Neuthalu vede (z Českých Trub 2 hod.).

Neuthal (myslivna 855 m.), vesnice s 309 obyv. leží při samé patě hory Třístoličné. — Slušný *hostinec* „U Jungbauera" (pouze 2 postele! větší společnost musí spáti na slámě), druhý hostinec (v němž je četnická stanice) nelze odporučiti.*) — O průvodce nechť požádá cestující lesníka, který mu nejlépe spolehlivého a zkušeného muže odporučiti může. Lesníci zvláště na panstvích knížete Švarcenberka vždy ochotně takové žádosti vyhovují. Průvodci platí se za cestu z Neuthalu po hřebeně Plöckensteinském až do Hirschbergen 1 zl. 50 kr., nese-li těžká zavazadla 2 zl.

Jak již výše pověděno, možno se svolením lesního jeti z Neuthalu dobrou lesní silnicí asi hodinu cesty (tedy do polovice cesty z Neuthalu na Třístoličnou horu).

Z Neuthalu na hřeben Plöckensteinský a do Hirschbergen. Z Neuthalu jde se po silnici až k lesu, pak v *p.* po široké lesní cestě až k *Švarcenberskému průplavu* (3/4 hodiny; viz str. 146.).

Od cesty asi dvacet kroků v *p.* jest *počátek průplavu* (925 m.), kde sveden jest do něho Jasný potok (Lichtwasser), který má zde značný spád a mladým lesem se šumem a pěněním dolů se řítí.

Po téže lesní cestě dojdeme za 1/4 hod. ke kamennému sloupu (do něhož letošního roku vyryt bude nápis: „Zum Dreisesselberg"). U tohoto sloupu odbočuje v *p.* podle stoky pěšina (as na 50 kroků špatná, pak pěkná, po ní brzy překročíme Jasný potok) již po 10 min. sledujeme, pak dáme se nepatrnou pěšinou v *p.* (bez vůdce těžko jest se vyznati) a dojdeme asi za 20 minut na hranice zemské (od kamenného sloupu 1/2 hod.), po nichž vede dobrá stezka (r. 1882 vystavěná) přes četné potůčky a praménky (přes něž zřízeny přechody), často hluboko pod balvany bublající, až na vrchol *hory Třístoličné* (od kamenného sloupu při lesní cestě asi 1 1/4 hodiny, z Neuthalu dobré 2 hod.).

---

*) Často bývá cestujícím raděno, aby přenocovali ve *Frauenberku* (v Bavořích), odkud jest pouze 1 1/2 hod. na Třístoličnou horu, ale tamější hostinec nevyhovuje ani nejskromnějším požadavkům; v bavorské vesnici *Lackenhäuser* (na *j.* svahu hory Třístoličné) jest sice dobrý hostinec, ale jest příliš odlehlá (3 hod. příkrého stoupání na Třístoličnou horu).

Na vrcholu **hory Třístoličné** (Dreisesselberg, 1311 m.) zvedají se tři mohutné, z ohromných balvanů žuly hrubozrné složené skály sedadlům podobné, od nichž hora jméno obdržela. Dole jsou dřevěné stoly a lavice a nad kamenným stolem dřevěné, chvojí kryté přístřeší. — Na nejvyšší skupinu skalní vede 37 kamenných schodů; nahoře zřízeno dřevěné zábradlí. — *Vyhlídka* jest hlavně do Bavor, jichž veliká část se před námi prostírá až daleko k zubaté čáře pohoří Dachsteinského a Solnohradských Alp. Do Čech viděti jen k jihovýchodu na pohoří sv.-Tomášské, vyhlídce v jiné strany brání jednak les, jednak vysoko vystupující temena hřebene.

Na Třístoličné hoře slaví se na den sv. Jakuba (25. července) národní slavnost, jmenovitě lidem z Bavor četně navštěvovaná.

Odtud vede dobrá stezka (skoro po rovině) na **Vysoký Kámen** (Hohenstein, 1330 m., již na půdě Bavorské), jejž tvoří malebnější ještě a vyšší skupiny skalní než na hoře Třístoličné. — 82 z větší části dřevěných, částečně do skály vytesaných schodů vede na vrchol nejvýchodnější široké skaliny dřevěným zábradlím opatřené. *Vyhlídka* do Bavor jest táž jako s hory Třístoličné, ale do Čech viděti k Boubínu, na hory Zelnavské a svato-Tomášské, na svah pohoří Plöckensteinského a do údolí Vltavy. K severozápadu viděti až po Luzný a horu nad Roklí.

Od Vysokého Kamene vrátíme se k hoře Třístoličné. — Odtud až k Trojmezí tvoří vrchol horského hřebene hranice zemské mezi Čechy a Bavory, od Trojmezí až k Plöckensteinu mezi Čechy a Horními Rakousy. — Průsekem po tomto hřebeně vede dobrá, nedávno teprve zřízená stezka, po níž dojdeme za $^3/_4$ hod. ke skalní skupině zvané *„Na laním stoku“* (Geisshopffelsen, 1362 m.), za dalších asi 25 minut k *Trojmezí* (Dreieckmark, 1320 m.), kde stýkají se hranice tří zemí: Čech, Horních Rakous a Bavor.

Od Trojmezí na Plöckenstein nebyla v létě r. 1882 nová stezka ještě hotova (a musilo se jíti neschůdnou

pěšinou), bude prý však zřízena do léta 1883. — Od Trojmezí na vrchol *Plöckensteinu* jest něco přes ½ hodiny cesty.

Vrchol **Plöckensteinu** (1378 m.) složen jest z ohromných, těžce dostupných žulových balvanů. — *Vyhlídka* jest asi táž jako s hory Třístoličné.

Cestou po hřebeně Plöckensteinském sezná cestující nejvyšší pásmo lesů Šumavských, kde roste již jen smrk a kleč. I v této výši na samém hřebeně horském nacházíme značné slatiny, jež zvláště za deštivého počasí chodci stezek neznalému mnohým nebezpečenstvím hrozí.

S vrcholu Plöckensteinu k *Stifterovu pomníku* nad jezerem nelze pustiti se bez vůdce. Pěšina jest velmi neschůdná a sotva znatelná, ač ob čas modrou a žlutou barvou na stromech označená. Asi za 25 min. sestoupíme na jezerní stěnu, kde z hrubě otesaných žulových kostek zřízen byl (v l. 1876—77) 13 m. vysoký obelisk na památku německému básníku A. Stifterovi*) (1311 m.). Odtud jest překrásný pohled na jezero třpytící se pod námi v hlubině 220 m., na zasmušilou skalní stěnu nad ním a dále do kraje do údolí blysknavé Vltavy, nad níž zvedají se tmavé vlny pohoří Zelnavského a v dálce se modrá Blánský les.

Od pomníku vede poněkud lepší pěšina (při vlhkém počasí jest však též velmi neschůdná), po které sestoupíme za ½ hod. k stavidlu jezera.

Jezero Plöckensteinské leží ve výši 1090 m. nad mořem, pokrývá plochu asi 10 hektarův a jest asi 30 m. hluboké. Jeho jezerní stěna řídce jehličnatým i listnatým stromovím a mnohými vývraty pokrytá jest malebnější než kterákoliv jiná stěna jezer Šumavských a i dojem, který jezero činí, jest méně zádumčivý; zvláště krásný jest pohled na příkrou skalnatou část

---

*) A. Stifter, nar. r. 1806 v Plané (Oberplan) pod Plöckensteinem, proslavil se jmenovitě svým půvabným vypravováním „Der Hochwald", v němž líčí krásy Šumavy, hlavně jezera Plöckensteinského. Zemřel v Linci r. 1868.

stěny, na jejímž temeni bělá se Stifterův pomník. — Výtoku jezera, *Jezerního potoka*, jenž (u Rosenaurovy kapličky) napájí též průplav Švarcenberský, užívá se na jaře k plavbě dříví (vzdálenost od jezera ke kanálu v přímé čáře $2^3/_4$ km., spád Jezerního potoka 228 m.). — Od jezera k Stiftrovu pomníku zapotřebí aspoň 1 hod.

Od jezera vede pohodlná lesní stezka dolů až k Rosenaurově kapličce na Švarcenberském průplavě (skoro $1^1/_2$ hod.), odkud dáme se v *l.* po cestě podle průplavu (proti toku) a dojdeme za $^1/_2$ hodiny k myslivně (865 m.) v Hirschbergen (stanice pro pěstování lososů).

Hirschbergen jest vesnička (199 obyv.) roztroušená v údolí Jezerního potoka. V prostém ale čistém *hostinci* Fechterově lze dostati nocleh (3 postele).

Průplav Švarcenberský počíná pod horou Špičákem (Spitzen-Berg) *j.* od Neuthalu, nedaleko hranic zemských při Jasném potoce (Lichtwasser, srov. str. 143.) ve výši 925 m. nad mořem, a ústí v Horních Rakousích pod Markschlagerskou horou do potoka zvaného Buchenbach (790 m. n. m.), který jest též k plavbě dříví upraven a vtéká 8 km. *j.* odtud nad Haslachem do řeky Mühl, kterou přivádí se plavené dříví do Dunaje.

Celý průplav žulou na způsob koryta vyzděný, jest u dna 2 m., nahoře skoro 4 m. široký a průměrně asi 1 m. hluboký, celá délka jeho obnáší 57.840 m., spád 3 mm. na každý metr délky (na celé délce spád 135 m.) a jest napájen 21 potoky.

Pod vedením inženýra Rosenauera počala r. 1789 stavba průplavu, jehož pozoru nejhodnější částí jest **tunel** zvaný **Hirschberský**.

V myslivně Hirschberské požádejme o vůdce. Jihovýchodní otvor tunelu jest vzdálen 5 minut cesty od myslivny. Vůdce rozžehne u vchodu louč a vede nás po dobrém chodníku zřízeném podél celého tunelu 419 m. dlouhého, 2·7 širokého a 2·5 vysokého. Se stavbou jeho počato r. 1821; jest částečně sklenut, částečně do skály vytesán. Zde a onde vyryta jsou jména těch, kteří práci řídili, a datum, kdy která čásť dokončena. Cesta tunelem trvá sotva $^1/_4$ hodiny.

Nedaleko hořejšího (severozápadního) konce tunelu stojí při široké travnaté cestě kámen s nápisem „Zum

Bärenstein" (k medvědímu kameni): odtud jest k místu, kde zastřelen byl *poslední Šumavský medvěd* (kámen s nápisem a datum $^{12}/_{11}$ 1856) $^{1}/_{2}$ hodiny. (Vycpaného viděti jej lze v museum v Oboře u Hluboké, viz t.)

U myslivny Hirschberské ústí do průplavu Švarcenberského jiný průplav zvaný „Wasserriese" čili *průplav Jeleního potoka* (Hirschbach-Kanal). Počíná u nádržky na svahu Vysokého Lesa (Hochwald, 1044 m.) ve výši 948 m. n. m., jest pouze 306 m. dlouhý, při čemž spadá o 57 m.

Koho očekává v Hirschbergen povoz, jede odtud buď do *Plané* (3 hod.) nebo do *Zelnavy* (2 hod., str. 161.; v Plané jest lepší hostinec než v Zelnavě).

Do *Zelnavy* jede se po silnici okolo Zelnavské myslivny přímo k severovýchodu po mostě přes Vltavu do vesnice *Parkfriedu* a odtud na sever (silnicí v *l.*) do Zelnavy. Kdo jde pěšky, odbočí asi po 1hodinné chůzi se silnice v *l.* na vozovou cestu lesem do *Haberdorfu* a mimo *Olberg* (Oiberg) do Zelnavy vedoucí. — Silnice do *Plané* vede od Zelnavské myslivny podle Vltavy k jihovýchodu.

Planá (Oberplan, 781 m.), okresní městys s 1835 obyv., jest rodiště něm. básníka A. Stiftera (viz str. 145.).

Planá má jméno a práva městyse již od r. 1349.

Dobrý *hostinec* Grünwebrův (24 post. po 20—40 kr.); tamtéž *povozy*: dvouspřežní na půl dne 3 zl., na celý den 6 zl., jednospřežní na celý den 3 zl. 50 kr. — *Pošta* i *telegraf* v městysi. — *Poštovní spojení* přes Schwarzbach a Hořice do Krumlova (v 1 hod. odpol.; jízda trvá 6 hod.), přes Zelnavu do Volar (v 6 hod. ráno; jízda trvá 4 hod.) a přes Glöckelberg do Ulrichsbergu v Hoř. Rakousích (ve $4^{1}/_{2}$ hod. ráno; jízda trvá 3 hod.).

U *Mokré* (Mugrau) a u *Schwarzbachu* (z Plané 1 hod. cesty) doluje se na tuhu.

Z Plané přes *Dolejší Vltavice* (Unter-Wuldau) *do Frimburku* (Friedberg, viz níže) jsou 4 hod. cesty.

Z Plané na **Liščí Louku** jde se po Volarské silnici až k *Černému mlýnu* (Schwarz-Mühle, 10 min.), odtud vozovou cestou v *p.* ke *Glashütten* (z Plané hod. cesty) a stále po téže pěkné cestě lesem až na nižší kupu

(1131 m.) vrchu *Na Hvězdě* (Sternberg, 1182 m.), kde vozová cesta u lesního průseku končí (od Glashütten 3/4 hod. cesty). Odtud vede pěkná stezka na lesní silnici (1/2 hodiny), po níž dáme se v *p.* až kde se v značném oblouku k východu zahýbá. Ze středu tohoto oblouku vede užší cesta v *l.* k *Adolfovu kameni* (Adolfstein); odtud dále na Liščí Louku (žula), jak popsáno na str. 162. Z Plané na Liščí Louku pěšky 3 1/2 hod.

Z Plzně přes Vodňany a Prachatice do Volar.

Z Plzně drahou do *Horažďovic* viz str. 120.; z Horažďovic do *Strakonic* str. 127.

Stanice dráhy cís. Frant. Jos. ze Strakonic do Vodňan: Čejtice — Ražice-Písek — Protivín — Vodňany.

Stanice Vodňanská leží 1/2 hodiny na *v.* od města; omnibusy (20 kr. za osobu).

Vodňany (400 m.), král. okr. město se 4426 obyv. leží na *p.* břehu řeky Blanice; jest zde pivovár a strojní mlýn.

Hostince: „U zlatého soudku“ na Náměstí (omnibus): „Hôtel Schwarzenberg“ u kostela (omnibus); „Obecní hostinec“ na Náměstí (omnibus); „U Papírníků“ na Písecké silnici. Velmi dobrá plzeňská pivnice, spojená s vinárnou a kavárnou jest u „Voskářů“ na Náměstí. — *Pošta* a *telegraf* v městě. — *Poštovní spojení*: přes Bavorov a Strunkovice do Prachatic, dvakrát denně (odjezd v 7 hod. ráno a ve 4 hod. odpol.; jízda trvá 4 hod.): do Prachatic jezdí též o 6 hod. ráno omnibus z „Obecního hostince“, který se vrací do Vodňan o 6 hod. večer; přes Libějice do Netolic, jednou za den z hostince „U zlatého soudku“: odjíždí o 3 1/2 hod. odpol. a přijíždí do Vodňan o 1 hod. odpol. (50 kr. za osobu; jízda trvá 2 hod.).

Dějiny. Vodňany založeny byly bezpochyby Otakarem II. a sluly druhdy „Aquileja Bohemorum“. Král Jan i Karel IV. nadali město mnohými právy. Roku 1394 dobyl Vodňan Jindřich z Rožmberka, a roku 1406 Heralt z Kunštatu, čímž město velice utrpělo. Jako věrni přívrženci učení Husova Vodňanští mnoho zkusili; r. 1420 zmocnil se města, ač jen na krátký čas, Oldřich

z Rožmberka, a též za vlády krále Jiřího utrpělo město mnohá příkoří od Jana z Rožmberka. Roku 1620 byly Vodňany účastny odporu proti Ferdinandovi a od knížete Maximiliana Bavorského dobyty, načež Baltazarovi de Marradas v zástavu dány. V XVIII. stol. utrpělo město čtyřmi velkými požáry. — Ve Vodňanech narodili se: Václav Nicolaides, český básník a přítel Melanchthonův: lékař Tomáš Husinecký († 1582); právník Václav z Radkova; učenec Jan Campanus († 1624); kazatel Jakub Sofian a Dr. Ant. Majer († 1880).

Děkanský kostel Narození P. Marie (již roku 1372 farní) vystavěn byl původně r. 1415, r. 1584 byl přestavěn a po požáru r. 1722 opět opraven. V posledních letech dostala věž novou gotickou střechu. Na hlavním oltáři jest obraz P. Marie Montserratské darovaný sem od Baltazara a Bartolomea de Marradas. — Při městě jest pěkný sad. Dosud viděti zbytky bývalých hradebních zdí městských.

S *Račického vrchu* (466 m.) nad kapličkou sv. Vojtěcha (½ hod. k severu) jest pěkná *vyhlídka* do Budějovické roviny a na svah Šumavy.

Výlet *z Vodňan* do *Chelčic*, rodiště Petra Chelčického, původce jednoty „Bratří Českých“, a odtud do *Libějic*, vesnice se zámkem knížete Švarcenberka a *lázněmi sv. Máří Majdaleny* (přes Chelčice hodina cesty; přímo z Vodňan po silnici do Libějic asi ¾ hod.).

Libějice (jinak Libějovice) náležely v XV. století Malovcům, kteří je r. 1559 Rožmberkům prodali. Po vymření Rožmberků dostaly se pánům ze Švamberka, jimž r. 1621 skonfiskovány a generálovi Bonavent. z Buquoi darovány byly. Roku 1801 koupili toto panství Švarcenberkové a vystavěli si zde (10 minut cesty od vesnice) pěkný letní zámek. V starém zámku ve vesnici bydlí knížecí úředníci.

Lázně sv. Máří Majdaleny známy byly pod tímto jménem již za dob Karla IV., ale teprve r. 1880 ujal se kníže Adolf Švarcenberk lázní po staletí zanedbaných a zřídil zde osm koupelen a parní lázně.

Voda zdejší jest skoro chemicky čistá, a užívá se jí s prospěchem při hostci, dně, žaludečním a plicním katarrhu, chudokrevnosti, neuralgii a počasných osutinách.

Obyčejná lázeň stojí 30 kr., parní lázeň se sprchou 40 kr., pouze sprchová lázeň 20 kr., v předplacení laciněji. — V *lázeňském hostinci* jest 8 pokojů, pak prostranný sál, jídelna a veranda. Za pokoj s jednou postelí platí se 50 kr., se dvěma postelemi 80 kr. za den.

Hojnost krásných procházek poskytuje jednak Libějický park v samém sousedství lázní, jednak krásné rozsáhlé lesy, ku kterým z lázní stinná stromořadí vedou (10 minut cesty). Lesem jde se též do *Lomce*, samoty se zajímavým kostelíkem Panny Marie (z r. 1700), na vrchu lesem porostlém (515 m.), odkud jest pěkná vyhlídka.

Panující kámen jest zde rula s jednotlivými menšími loži žulovými, jako zejména na Lomci a na tak zvaných Svobodných horách z. od Lomce. Nížinu kolem Vodňan k Malovicům, Hlavatci, Plástovicům, až k Hluboké a Budějovicům vyplňují třetihorní štěrky a jíly s vrstvami lignitu.

Z Vodňan *do Prachatic můžeme jeti buď: 1. přes Netolice, anebo 2. přes Bavorov a Strunkovice.*

1. **Přes Netolice do Prachatic** (poštovní spojení na str. 148.; soukromý povoz dvouspřežní stojí asi 6 zl., jednospřežní 4 zl.). — Z Vodňan do Netolic (2 hod.) jede se přes Libějice; pěšky jde se pěšinou k lázním Libějickým, odtud pěknou cestou v přímé čáře okolo Libějického nového zámku ke kostelíku Lomeckému a pak pěšinami do Netolic (dobré 2 hod.).

Netolice (427 m.), okresní město s 2964 obyv.

Hostince: „U Plamingrů“, „U Boudalů“ (Beseda). — *Pošta telegraf* v městě. — *Pošta* jezdí denně v 10½ hod. dopol. do *Vodňan* (vrací se o 5½ hod. odpol.; 50 kr. za osobu; jízda trvá 2 hod.) a o 6 hod. večer na stanici Netolickou (vrací se ráno o 7 hodině; 50 kr. za osobu; jízda trvá 1½ hod.). Mimo to jezdí *dostavníky* do *Budějovic* (odjezd ráno o 8. hodině, návrat do Netolic o 7. hodině večer; 65 kr. za osobu; jízda trvá 4 hod.) a do *Prachatic* (odjezd o 7. hodině večer, odjezd z Prachatic o 8. hod. ráno; 50 kr. za osobu; jízda trvá 3 hod.).

V městě a okolí daří se chov těžkých koní, tak zvaného „Netolického plemene“, a zde odbývají se sedmkrát do roka veliké trhy na koně. Jest zde měšťanský pivovár; v nedalekém Petrově Dvoře jest kníž. Švarcenberský pivovár.

Netolice jsou bývalé hradiště župního hradu Netoliců, jenž jmenuje se jako pomezní hrad panství Slavníkova. Roku 1263 darovány Otakarem II. jako část panství Boletického nově založenému klášteru Zlaté Koruny, jemuž náležely až do válek husitských, kdy Sigmund dal Netolice (1420) nejprve v zástavu a roku 1437 v dědičný majetek Oldřichovi z Rožmberka. R. 1469 zmocnil se Netolic Jindřich Roubík z Hlavatec, ale r. 1513 vráceny zase Rožmberkům, z nichž Petr Vok r. 1601 jich císaři Rudolfovi postoupil. Roku 1619 spálil Dampierre celé město a obyvatelstvo povraždil. Ferdinand II. daroval r. 1622 Netolice Milci svému Janu Oldřichovi z Eggenberka, a po vymření Eggenberků r. 1716 připadlo panství Švarcenberkům.

Farní kostel P. Marie býval původně gotický; po požáru r. 1619 byl nevkusně přestavěn. — Ve hřbitovním (původně farním) kostele sv. Václava jest na postranním oltáři krásné antipendium (z konce XVI. stol.).

Na *vršku sv. Jana* nad městem (kde teď pěkný malý sad s restaurací zřízen), bývalo pohanské pohřebiště.

Nejbližší okolí záleží ze žuly, která vytvořuje značné lože v rule, z níž vystupuje *j.* od Netolic u Chrašťan bělokamenné pohoří s Blanským lesem souvislé.

Výlety:

a) Do *Kratochvíle*, někdy zámku Rožmberského, jest ½ hodiny cesty na *sz.* — Cesta z Netolic do Prachatic vede okolo tohoto zámku, takže možno prohlédnouti si jej na cestě do Prachatic. — Zámek jest značně rozsáhlý a lze jej co do umělecké ceny fresek a ozdob letohrádku Hvězdě (u Prahy) po bok postaviti.

Klíče ke komnatám i ke kostelu ss. Petra a Pavla chová učitel p Janda, jenž bydlí v první bráně v *l.* a jest ochotným průvodcem. — Zámek tento založen byl Vilémem z Rožmberka roku 1579 uprostřed nově zřízené veliké obory. Stavbu jeho vedl mistr Barcal, malby a ozdoby zámku obstaral za pomoci jmenovitě italských mistrů malíř Widmann. — Bohužel nešetřeno náležitě vzácné této památky české renaissance, zvláště velký sál, jehož strop i stěny krásnou prací štukatérskou byly ozdobeny, v posledních patnácti letech docela zpustnul; ještě as před šesti lety převezeny ozdobné dlaždice ze sálu tohoto na Hlubokou. Ostatní pokoje jsou lépe zachovány. Odporučujeme vřele návštěvu zámku i kostelíka všem umění milovným cestujícím. V zámku jest teď umístěna hospodářská škola pro sirotky po Švarcenberských úřednících.

b) Na *Mužský vrch* (501 m., $^1/_2$ hod. cesty na východ) nad Volšovicemi.

Odtud přehlížíme celou Budějovicko-Vodňanskou rovinu a jižní Šumavu se Schöningrem, Boubínem, Plöckensteinem a Třístoličnou horou. — Panuje zde bělokamen.

Z Netolic do Prachatic (3 hod.) jede se okolo zámku *Kratochvíle* (str. 151.) pak skrze vesnice Hracholusky (607 obyv.) a Běleč.

Mezi Bělčí a Vítějicemi (Vítějovicemi) zvedá se homolovitý kopec Vítějický (bělokamen žulou prostoupený), na němž spatřiti lze nepatrné již zříceniny tvrze *Vosule* (Osule).

Nedaleko za vesnicí Bělčí odbočuje v *p.* okresní silnice do městyse **Husince** (z Bělče hodina cesty, z Netolic 2$^1/_2$ hod.), rodiště slavného reformatora mistra Jana Husa (nar. r. 1369, upálen v Kostnici dne 16. čce. 1415). Rodný jeho domek (č. 36.), ozdoben jest pamětní deskou a medailonem s polovypuklou jeho podobiznou. Světnička, jež se z původního domku dosud zachovala, jest cizincům přístupná. — Domek ten bude v nejbližší době zakoupen z výnosu veřejné sbírky. — Husinec čítá 1731 obyvatelů.

Od Husince k Prachaticům táhne se mezi rulou a bělokamenem mohutná křemitá žíla, na jejímž jižním konci u Prachatic vyčnívá pamětihodná *Skalka*, od níž Žižka i Buquoi Prachatic dobývali (srov. str. 156.).

---

2. Z Vodňan **přes Bavorov a Strunkovice do Prachatic** (pěšky skoro 5 hodin; poštovní spojení na str. 148.; soukromý povoz dvouspřežní 6 zl., jednospřežní 4 zl.). Z Vodňan do Bavorova 1$^1/_2$ hod.; pěšky jde se k Svobodným Horám a lesem po pěšinách do Bavorova (sotva 1$^1/_2$ hod.).

Bavorov (Barau, 449 m.), město nedaleko řeky Blanice, má 2016 obyvatelů.

Nad městem na kopci *Hradišti* stál hrad, jenž byl rodinným sídlem Bavorů ze Strakonic a Bavorova. Roku 1336 získali

Bavorov Rožmberkové, r. 1593 koupili jej Prachatičtí. Po bitvě Bělohorské dostal se Eggenberkům a r. 1719 nynějším majitelům Švarcenberkům. — V Bavorově narodili se čeští spisovatelé Tomáš Bavorovský (v XVI. století), J. K. Chmelenský, pak hudební skladatelé František a Jan Škroup.

Farní kostel Nanebevzetí P. Marie založen byl Bavory ze Strakonic již ve XIII. stol. Jest gotický, třílodní a měl původně dvě věže, z nichž zbývá jen jedna; čtyrhranná věž na severní straně presbyteria přistavěna pány z Rožmberka ku konci XV. století. Kostel několikráte vyhořel (posledně v letech šedesátých t. století); novější klenutí spočívá na starých, neobyčejně silných sloupech.

Výlety z Bavorova:

a) Do *Blanice* (452 m.), vesnice se 103 obyv., jest ½ hod. cesty. — Ve filialním kostele sv. Jiljí jsou krásné staročeské tabulové obrazy.

b) K zřícenině hradu **Helfenburku** jsou skoro 2 hod. cesty. — Jde se z města dobrou vozovou cestou k *sz.* až ke kříži a odtud cestou v *l.* kolem Štětínského dvora.

Rozsáhlé zříceniny hradu *Helfenburku* (687 m.) zvedají se na jižním skalnatém výběžku táhlého žulového návrší, pokrytého tak zvaným Mlakavským lesem (žula zde vytvořuje dlouhé mohutné lože v rule). — Půdorys hradu jest podkovitý a první opevnění jeho tvořil mocný val v kruhu celý hrad objímající. Přes zasypaný příkop vejdeme čtyrhrannou hradní branou na severní straně do prostranného předdvoří, asi 80 m. dlouhého a 30 m. širokého. Naproti první bráně jest ve hradební zdi 2 m. silné teď již pobořená druhá brána, která opatřena bývala mříží k spuštění. Druhé nádvoří dělí se ve dvě části, jednu širší (až 28 m.) a jednu užší (9—12 m.), která vedla ku hlavní strážní věži. Věž tato jest okrouhlá a dosud asi 18 m. vysoká; ve výši as 10 m. jest jediný vchod, k němuž z hlavní budovy jindy dřevěný zvedací most vedl. Z oken věže jest krásná vyhlídka do krajiny Bavorovské a Vodňanské i na svah a hřeben valné části

Šumavy, škoda, že věž není přístupnou učiněna.*) Ve sklepení věže bývala hladomorna. — Hlavní budova podoby obdélníku (35 m. dlouhá a 13·5—18 m. široká) stojí v *s.* části druhého nádvoří na nejvyšším místě hradní prostory, měla tři poschodí a jest dosud asi 18 m. vysoká.

Helfenburk vystavěn byl r. 1356 od bratří Petra, Jošta, Oldřicha a Jana z Rožmberka jako pevná tvrz na severozápadním kraji statků Rožmberských. V druhé polovici XVI. století hrad zpustnul a 21. prosince 1593 prodal Petr Vok, poslední potomek slavného rodu Rožmberského, pustý již hrad Helfenburk a okolní statky městu Prachaticům.**)

Hodinu cesty na *j.* pod Helfenburkem ve vesnici ***Dubu*** (563 obyv.) jest úhledný zámek, obklopený pěkným parkem.

Silnice z Bavorova k Prachaticům vede městysem ***Strunkovicemi*** (1117 obyv.), rodištěm záhy zemřelého novelisty českého Bohumila Havlasy. — Ze Strunkovic do ***Husince*** jede po silnici skrze Těšovice k Bělči a odtud v *p.* (2 hodiny, str. 152.); také možno jeti přes Budkov (1½ hod.). — Ze Strunkovic do Prachatic jsou asi 2 hod.

Prachatice (569 m.), starožitné město na Živném potoce, na úpatí hory Libínu, čítají 4359 obyv., jsou sídlem okresního hejtmanství a okresního soudu. Jest zde něm. nižší realné gymnasium, pak továrna na prýmkářské výrobky a pivovár. Řemeslo punčochářské (vlněné zboží), které někdy v Prachaticích velice kvetlo, jest v úpadku.

Hostince: „U korunního prince Rudolfa“ (8 pokojů; za nocleh 50—80 kr.); „U Messnera“ (6 pokojů, 50 kr. a více); „U pivního pramene“ (2 pokoje, 50 kr.). — *Pošta* i *telegraf* ve městě. — *Poštovní spojení* přes Strunkovice a Bavorov do Vodňan (v 7½ hod. ráno a ve 3¼ hod. odpol.; jízda trvá skoro 4 hod.); přes Volary do Kunžvartu (v 1½ hod. odpol.; jízda trvá 4½ hod.); do Záblatí (ve 2 hod. odpol.; jízda trvá 2½ hod.); přes Husinec

---

*) Kdo chtěl by na věž vylézti, musí si přinést zdola žebřík.

**) Obšírné a zajímavé vypsání dějin Helfenburku viz „Bernau, Album der Burgen atd.“ I. 227—248.

a Vlachovo Březí do Volyně (ve 3½ hod. odpoledne; jízda trvá 3½ hod.); přes Husinec do Vimberka (ve 4 hod. odpol.; jízda trvá 4 hod.); přes Smědeč a Chvalšiny do Krumlova (v 9½ hod. dopol.; jízda trvá 7 hod.). — *Povozů* vždy dostatek; za jednospřežní platí se 4 zl., za dvouspřežní 6 zl. na den. — Mimo četné jiné spolky jest zde též „Šumavský klub turistský“ a prastarý spolek literácký.

Dějiny. Prachatice, jako nejdůležitější město české na „zlaté stezce“, po níž se všecka sůl z Pasova do Čech dovážela, záhy zbohatly, a v XI. století darovány i s bohatým výtěžkem pomezního cla od krále Vratislava kapitule Vyšehradské. Již ke konci XIV. století zařízena zde byla proslulá škola Prachatická, v níž mimo jiné nabyl vzdělání mistr Křišťan z Prachatic a snad i Jan Hus a Jan Žižka. Když Prachatičtí, nevěrni slibu Žižkovi danému, Husity pronásledovali, dobyl Žižka města a potrestal je, načež věrně k jeho straně stálo. Po mnohých změnách dostaly se Prachatice na konci XV. století trvale Rožmberkům, kteří blahobyt města velice pozdvihli. Roku 1600 postoupil Petr Vok z Rožmberka Prachatice císaři Rudolfovi II., který je na královské město povýšil a dal jim právo třetího hlasu na sněmích. Ve válce třicetileté utrpělo město svrchovanou měrou, tak že se již více k bývalému blahobytu nepovzneslo. Prachatice částečně poněmčeny teprve na konci předešlého století.

Prachatice zachovaly si více než kterékoli jiné české město ráz starožitný. Úzké uličky, mnohé domy ve slohu první renaissance, domy s cimbuřím, zvenčí freskami nebo sgrafity ozdobené, zbytky hradeb městských a p. zachovaly se zde přese všecky bouře války třicetileté a časté požáry. — Zvláště povšimnutí zasluhuje gotický děkanský *chrám sv. Jakuba.* Stavba jeho počala asi r. 1350; při průčelí stály někdy dvě věže, z nichž jedné teď již jen část zbývá a druhá jest nevhodně zakončena. Kostel jest třílodní, 36 m. dlouhý (z čehož připadá na presbyterium 15 m.) a 19 m. (presbyterium a střední loď 9·5 m.) široký, presbyterium jest značně nižší než lodi, které byly okolo r. 1500 nově překlenuty. Síťové jejich klenutí (v střední lodi osmihranné, ve vedlejších lodích šestihranné hvězdy) jest svého druhu nejkrásnější v Čechách. K sakristii pojí se truchlivá upomínka na upálených v ní 85 měšťanů Prachatických po dobytí města Žižkou r. 1420. — Krásná kamenická práce v pískovci jest sanktuarium, bohužel již značně poškozené,

jež nese letopočet 1508, a znak Rožmberků i města Prachatic. Na dolejší části jsou tři vliv italského umění jevící reliefy: Zvěstování a Narození Krista a Klanění se Kristu; v *l.* rohu stojí socha sv. Václava, v *p.* velmi poškozená socha sv. Jakuba (?). — Dále povšimnutí zasluhují: starobylá radnice s malbami a nápisy, pivovár, městské brány a m. j., z nových budov obecní dům a divadlo. — O hřbitovním kostelíku ss. Petra a Pavla (pův. romanském, ¼ hod. na *sv.*) vypravuje pověst, že jej světil sv. Vojtěch.

Pěkný pohled na Prachatice jest s křemenité skály zvané *Skalky*, nad městem na straně severní, odkud Žižka i Buquoi Prachatic dobývali (srov. str. 152.).

Výlety z Prachatic:

Okolí Prachatické poskytuje hojnost krásných procházek a výletů; popisujeme zde jen několik nejzajímavějších.

Také v ohledu geologickém jest okolí zdejší velmi zajímavé. Bělokamen vystupuje zde v rule ve slohu mohutné klenby od Vitějic až do Záhoře, po obou stranách Zlatého potoka a okolo samých Prachatic.

1. K **lázním sv. Markéty** a odtud na horu **Libín.**

Lázně sv. Markéty (619 m.) leží ½ hod. cesty na jih od Prachatic, na úpatí lesa a hory Libína, jsou velmi pohodlně zařízeny a obklopeny nejkrásnějšími procházkami buď do hlubokých lesů Libínských anebo lučinatým údolím Živného a jiných potůčků.

V lázních, kterých užívá se v nemocech nervův a proti rheumatismu, jest 40 hostinských pokojů po 50 kr. až 1 zl. (za každou další postel v témž pokoji o 25 kr. více); vanové, parní, sedací a stříkací lázně. Strava je velmi dobrá a ceny přiměřené.

Od lázní vede dobrá cesta krásným lesem podle kapliček (křížové cesty) až asi do střední výšky *Libína*, kde stojí *kaple sv. Filipa z Neri*, ku které konají se pouti (¾ hodiny cesty). — Od kaple vede stezka (na stromech ukazováky) na vrchol **Libína** (1091 m.), kde

vystavěl Prachatický klub turistův 31 m. vysokou věž pro vyhlídku (dokončena r. 1883). *Vyhlídka* obsahuje celé jižní Čechy od Luzného ke skále sv. Vintíře a k Třemšínu, dále k vysočině Třebońské (zvlášť krásně skví se v rovině Budějovické zámek Hluboká) a k Blanskému lesu. Na jih vidíme ohromný svah Šumavy, pohoří Zelnavské, sv.-Tomášské a Plöckensteinské, v pozadí pak část Alp. — S vrcholu označeny jsou cesty též k Brentensteinu a k Fefrům (Pfefferschlag). — S vrcholu Libína dojdeme do Prachatic za 1½ hod.

Libín skládá se z ruly; prostor mezi ním a Lhenickým horským hřbetem *Stráži*, jež se též z ruly skládá, zajímá bělokamen.

2. Do lázní *Dobré Vody* (Grindschädel, 1½ hod.) u *Záblatí*, a okolo zříceniny hradu **Husy** do **Volar**, celkem 4 hod.

Z Prachatic do Volar jezdí *pošta* (v 1½ hod. odpoledne), s kterou můžeme jeti až za *Fefry* (Pfefferschlag), kde v *p.* odbočuje cesta okolo Dobré Vody k Záblatí. Také můžeme jeti poštou do Záblatí (ve 2 hod. odpol.), odkud jest ½ hodiny k lázním. — Pěšina vede s cesty k Fefrům před prvními budovami této vesnice v *p.* do údolí a pak po svahu protější stráně vzhůru k lázním *Dobré Vodě* (Grindschädel). Při lázeňském domku mešní kaple P. Marie z r. 1756.

Lázně tyto leží v krásné horské krajině mezi Boubínem a Libínem (obě hory jsou z ruly), ale jsou velmi primitivně zařízené. Užívá se jich v kožních nemocech. Vany jsou pouze dřevěné, ještě před čtyřmi roky nebyl k nim zřízen vodovod, a voda musila se do nich ke každé lázni nanosit. V prostém lázeňském domě jest několik hostinských pokojů. Strava však jest chutná (výborní pstruzi) a laciná. Z lázní jest velmi pěkný pohled na blízký Šreiner a Boubín.

Pod lázněmi (½ hod.) v pěkném hlubokém údolí Blanice leží starobylý městys *Záblatí* (Sablat, 590 m.) se 624 obyv. Již od první polovice XIV. stol. až skoro do konce století XVI. dolovalo se zde na zlato.

Z lázní Dobré Vody ke zřícenině hradu *Husy* jde se vozovou cestou do Kristanovic (Christelschlag, ¾ hodiny) a odtud s vůdcem lesními pěšinami ke zřícenině. Již nepatrné a docela lesem porostlé zříceniny hradu **Husy** (Gans, 752 m.) leží na kolmém, skalnatém ostrohu, jejž Blanice v ostrém oblouku obtéká. — Dámám těžko jest prodrati se hustými křovinami a slézti příkré skály. Nedaleko zřícenin v lese jsou vyvýšená místa, okrouhlým valem a hlubokým příkopem obehnaná, dle pověsti opevnění, z kterých hrad byl dobýván. — Údolí Blanice pod zříceninou jest velmi romantické, ale cesta jím v obém směru velmi obtížná, poněvadž spadají skalnaté a lesnaté stráně na mnohých místech velmi příkře až do koryta říčky. — Viděti zde v rule úhledné lože vápence. S levého břehu Blanice na pravý vede v těchto místech jen jediná lávka, severně pod hradem, kterouž tak jako i hrad bez vůdce těžko jest nalézti.

Hrad Husu vystavěli r. 1341 páni z Janovic s dovolením krále Jana, který však vrchní právo nad hradem sobě a koruně vyminil. Nepochybně měl hrad v místech těchto též účel býti stráží při „zlaté stezce". R. 1390 stal se majetníkem jeho miláček krále Václava IV. Sigmund Huler z Orlíka, který byl později pro podvod odpraven. R. 1407 náležel hrad příteli Husovu Mikuláši z Husi, roku pak 1440 Habartovi z Lopaty, jenž podnikal odtud loupežné výpady do celé krajiny. Proto spojila se proti němu okolní šlechta a města pod vedením Přibíka z Klenového, jenž r. 1441 po šestiměsíčním obléhání Habarta ke vzdání se přinutil. Hrad pak rozbořen a nikdy již nezbudován.

Od zříceniny do Volar jsou skoro 2 hod. — Jde se vozovou cestou, která pod hradem na *p.* břehu Blanice v *p.* (k východu) se zatáčí až k Blanickému mlýnu (10 minut), odtud týmž směrem dále na silnici z Prachatic do Volar vedoucí (10 minut); po silnici v *p.* za 1½ hodiny do Volar.

Volary (Wallern, 757 m.), starožitné, teď okresní město s 3114 obyv., leží v hlubokém údolí při jižní patě rulového Šreineru; k jihu vystupuje z ruly žulové pohoří Zelnavské. — Před několika lety zřízena zde byla státní škola pro řezbáře a uměl. truhláře.

Hostinec „U města Lince“ (2 pok., 4 post., 30—60 kr.). — *Pošta* i *telegraf* v městě. — *Poštovní spojení*: s Prachaticemi (v 10¼ hod. dopol.; jízda trvá 2¼ hod.); s Kunžvartem (ve 3½ hod. odpol.; jízda trvá 2 hodiny); s Planou (přes Zelnavu; ve 4 hod. odpol.; jízda trvá 4 hodiny). — *Povoz* jednospřežní 3 zl. 50 kr. až 4 zl., dvouspřežní 6—7 zl. za den.

Obyvatelé Volar a nejbližšího okolí liší se jak postavou, mravy a řečí, tak i způsobem stavby obydlí od ostatních německých obyvatelů Šumavy. Přistěhovali se nepochybně do krajin těchto ze Štýrska a i obydlí jejich jeví ráz budov alpských. Většina těchto na mnoze velmi starých dřevěných domků nahražena po zhoubném požáru r. 1863 zděnými budovami bez zvláštního rázu. Budovy vystavěné podle starého způsobu mívají vchod ze středu průčelí, a do vyššího poschodí (jež však jest dosti řídké) vedou zvláštní schody z venčí a sice obyčejně na pavláčku nad dolejším vchodem. Daleko přečnívající střecha mívá sklon asi 22 stupňů a jest kryta štěpinným šindelem i přes 1 m. dlouhým, přes nějž na příč upevněny jsou tyčky a celá střecha zatížena pak kamením. Skoro před každým obydlím jest koryto, do něhož neustále po žlábku vedená voda stéká.

Bohatá jindy obec Volarská přišla nerozumným hospodařením a nemírným kácením lesů do takové tísně, že zavedena musila býti sekvestrace.

Z Volar do *Lenory* jest 1¼ hod. (krásná cesta; viz str. 138.). — Do Mlynářovic (Müllerschlag, str. 138.) jsou 2 hodiny, odtud na *Šreiner* hodina; z Volar okolo dvora Kindermannova přímo na Šreiner asi 2½ hod. (str. 138.).

Z Volar k **Tusetské kapli** a do **Tusetu** jsou 3 hodiny cesty.

Kdo chce jeti, musí z Volar po silnici do Českých Trub, odkud teprve do Tusetu a pak pěšky (½ hod.) k Tusetské kapli.

Od Volar až k Vltavě panuje rula; od Českých Trub na *jv.* panuje ve vyšším pohoří všude žula, kteráž souvisí se žulou na pohraničním hřbetu Plöckensteinském.

Pěšky (nejlépe s vůdcem, s nímž nutno smluvit se o mzdu [asi 60—80 kr.]) jde se po silnici k *z.* až

k poslední budově *Brixova dvora* (Brixhof, 807 m.), pak vozovou cestou, z větší části špatně schůdnou, v *l.* až na slatinný levý břeh Teplé Vltavy a po něm (pozor na stezku!) proti toku řeky až k můstku a do vesnice *Guthausen* (též Guthäuser, 1½ hod.). Z vesnice k jihu lesní cestou po svahu Tusetského vrchu (1065 m.) až k **Tusetské kapli** (při stezce od kaple ke Guthausen i při stezce k Tusetu jest křížová cesta).

Kaple tato jest řídkým již zbytkem šumavských kaplí, které buď zcela nebo aspoň z části ze dřeva, obyčejně při „zázračném“ praménku byly vystavěny. Presbyterium jest zděné, ale loď s lavicemi a chórem jest ze dřeva zbudovaná. Kaple jest vždy otevřená a před ní jest pramen „zázračné vody“, k níž okolní obyvatelstvo zvláště v letní svátky Marianské hojně putuje.

Od kapličky vede k západu pěšina na vysoké, kolmé skalní stěny (5 minut cesty), na nichž nacházejí se nepatrné trosky **Tusetského hrádku,** někdy strážní tvrze při „zlaté stezce“. Na nejvyšší skále (všude kolkolem žula) stojí dřevěný kříž (973 m.); odtud jest krásná vyhlídka na pohoří Plöckensteinské a sv.-Tomášské, na Šilerovské a Zelnavské hory a do údolí Chladné Vltavy. — Od kapličky vede přímo k *j.* pěšina, po níž sestoupíme za ½ hod. do *Tusetu,* kde jest velká pila a továrna na ozvučné desky a jiné výrobky z bezsukého dříví. — Kdo přeje si prohlédnouti továrnu, požádej správce, bydlícího v jednopatrovém (nejvýchodnějším) domě, o dovolení.

Z Tusetu k Tusetské kapli jsou ¾ hod. cesty. — Z Tusetu do *Neuthalu* (str. 142.) po dobré silnici (na žulové půdě) hodina cesty. — Z Tusetu do *Zelnavy* jsou 2½ hod. cesty.

Z *Volar* do **Želnavy**. Pěšky skoro 3 hod. — Poštovní spojení (str. 159.).

Silnice z Volar do Želnavy vede zajímavou krajinou po svahu žulového pohoří Želnavského. U farní vesnice *Šenavy* (Schönau, 748 m.), kterou vede silnice, jsou prý na břehu Vltavy předhistorické valy. — Od hospody asi 5 minut (k *jv.*) za Šenavou vede v *l.* polní cesta k myslivně Švarcvaldské a od této silnička do Uhligsthalu,

ležícího při úpatí *Liščí Louky*. Kdo chce z Volar přímo na Liščí Louku, jde touto cestou až do Uhligsthalu a odtud níže popsanou cestou na Liščí Louku.

Želnava (Sallnau, 786 m.) jest farní vesnice s 364 obyvateli.

Hostinec Schestauerův (6 postelí v jediné světnici, 20 kr. za den), prostá ale chutná strava. — *Poštovní úřad*. — *Poštovní spojení* s Volary (v 8 hodin ráno; jízda trvá 2 hod.) a s Planou (v 6 hod. večer; jízda trvá 2 hod.). — Budovy zaniklého závodu na močení a sušení lnu (někdy jediného v Rakousku) koupil kníže Švarcenberk a zřídil v nich parní pilu.

Ze *Želnavy* na **Liščí Louku** vedou dvě cesty. Buď se jde po silnici k *s.* do vesničky *Sonnberku* (¼ hod.), odkud vede pěkná lesní cesta okolo Sonnberského mlýna, pak okolo pily až k hájovně. Nedaleko za hájovnou otáčí se cesta tato v oblouku v *l.* a ze středu tohoto oblouku vede pěkná drnitá cesta v *l.* k *Adolfovu kameni* (ze Sonnberku 1½ hod.; srov. str. 148.). Popis cesty odtud na Liščí Louku viz níže na str. 162.

Kdo volí druhou cestu okolo myslivny Švarcvaldské k Uhligsthalu, může jeti ranní poštou (k Volarům, v 8 hod.) až do vesnice *Hintrinku* (ze Želnavy pěšky hodina cesty) a jíti odtud okolo *myslivny Švarcvaldské* (10 minut) do *Uhligsthalu* (od myslivny ¼ hod.). V myslivně nebo v Uhligsthalu lze dostati vůdce (za celý výlet 1 zl.).

Z Uhligsthalu lze s vůdcem skoro přímou ale příkrou cestou dojíti za 1½ hod. na Liščí Louku; lépe však učiní ten, kdo volí delší ale pohodlnou a příjemnou cestu okolo Adolfova kamene.

Skoro na konci Uhligsthalu dáme se v *p.* se silnice pěknou cestou, při níž stojí sloup s nápisem „Zum Adolfstein“; nápis tento opakuje se pak několikráte. Krásná travnatá cesta dovede nás za hodinu k *Adolfovu kameni*, malé skalce, do níž vytesán jest nápis: „Adolfstein 18$^{15}/_{6}$71“ a nad tím knížecí koruna. Opodál jsou dvě boudy se stoly a lavicemi, kde bývá připravena pro knížete Švarcenberka a hosti jeho o honech malá hostina.

Jsme zde uprostřed ohromných lesů, teď skoro vesměs mladých, v nichž bují i všude u cesty hojně jahod neobyčejné velikosti a chutné maliny. Až do let sedmdesátých tohoto století prostíraly se zde pralesy, kterým v celých Čechách nebylo rovných. Vichry a kůrovec zničili celou tu ohromnou prostoru lesů, jen zde a onde zbyl osamělý velikán, smutný pomník bývalé slávy.

Od Adolfova kamene jdeme v *l.* travnatou cestou k severu, až kde nám nápis ukáže na stezku „Alter Reitsteig“ zvanou, po níž jdeme v *l.* vzhůru. Asi za ½ hod. (od Adolfova kamene) dojdeme na malou rovinku, na jejímž kraji v *l.* před námi zvedá se žulová skalní skupina „*Umrlčí hlava*“ (Todtenkopf, 1150 m.).

Nevede k ní žádná stezka, ale kdo chtěl by přehlédnouti odtud tu ohromnou kůrovcem zpustošenou prostoru, může lehce prodrati se pasekou a malinim k nedaleké skále. Skalnaté vrcholy, jež odtud k *jz.* a *j.* vidíme, jmenují se *Suchý kámen* (Dürrenberg, 1084 m.), *Volská hora* (Ochsenberg, 935 m.) a *Na Hvězdě* (Sternberg, 1155 m.) a skládají se vesměs ze žuly.

Odtud na nejvyšší skupinu skalní (¼ hod.) zvanou *Knížecí Stolec* čili **Lišči Louka** (Fürstensitz, Fuchswiesen-Berg, 1235 m.) vede jen nepatrná, místy křovím zarostlá pěšina, již bez vůdce sotva nalézti lze. Mezi *Knížecím Stolcem*, pak *skaliskem*, odtud as 10 minut na *v.* vyčnívajícím, zvaným *Annina skála* čili *Lysá Hora*)* (Anna-Fels, Lisi-Berg, 1229 m.) a menšími skalními kupami na *jv.* jest veliká travnatá dolina, jako kamenným valem obehnaná, podle které nazvána hora tato „lukou“.

Žulové skály jsou na Knížecím Stolci poněkud kryty lesem, který vyhlídce překáží, jen s Anniny skály jest rozhled volný. — Panuje zde obyčejně vítr, proto jest radno v závětří si oddechnout a zahalit se v plaid, než vystoupíme na skálu, což se opět opatrně státi musí.

Vyhlídka odtud náleží k nejkrásnějším v celé Šumavě.**) U nohou našich zelená se svěží jícen Lišči

*) Okolní lid a myslivci jmenují celou horu „Na Lysí“, „Lišči louka“ říkají pouze louce na vrcholu.

**) Vyhlídce s Anniny skály lze po bok postaviti pouze vyhlídku od sv. Vintíře, se Schöningru a poněkud i s Vítkova Hrádku.

Louky ohraničený skalinami různé velikosti, kol kolem po svahu Lysé Hory prostírá se mladý, bujný potomek kůrovcem vyhubeného pralesa, k jihu nad stříbrným tokem Vltavy připojují se k hřebenům Zelnavského pohoří hory nad Planou, jež tvoří jako stupeň k vysokému hřebenu pohoří Plöckensteinského, z jehož klína černá se jezerní stěna, pod kterou dřímá to čarokrásné Plöckensteinské jezero. Tímto jihozápadním směrem dolétá zrak náš až ke klikaté čáře Alp Solnohradských, v *l.* zvedá se mohutné pohoří sv.-Tomášské, k němuž řadí se v dálce na jihovýchodě hory Novohradské. K východu viděti táhlý hřbet Blanského lesa se Schöningrem věží ozdobeným a mezi ním a pohořím sv.-Tomášským mocné vlny Krumlovských hor, v jichž středu leskne se hladina Langenbrukského rybníka, jediného v této krajině. Na severovýchodě viděti nad Andreasberkem širokou kupu lesnatého Velkého Chlumu, v *l.* špičatý Libín, dále Šreiner a s ním souvisící mocný Boubín; mezerami mezi těmito vrchy otvírá se pohled daleko do niv českých.

S Liščí Louky může ten, kdo nechce vrátiti se (cestou, kterou přišel) přímo do Zelnavy nebo do Volar, jíti buď: 1. do *Jablonce* (Ogfolderhaid), — nebo 2. do *Andreasberku.*

1. Do **Jablonce**. Od Knížecího Stolce asi 10 minut k jihu při nižší kupě na kraji louky počíná lesní cesta, po které sejdeme za méně než $^1/_2$ hod. na lesní silnici vedoucí ze Zelnavy do Jablonce. Po silnici této v *l.* dojdeme snadno za hodinu do Jablonce (s Liščí Louky asi $1^1/_4$ hod.). — U paty vyšších hor přestává žula, Jablonec leží již na rule. — *Jablonec* (Ogfolderhaid, 801 m.) jest farní vesnice s 595 obyv.

V *hostinci* lze přenocovat. — Jablonec bývala česká ves, teprve po válce třicetileté poněmčena Eggenberky, kteří osadili zde Němce ze Štýrska.

Z Jablonce do *Zelnavy* jsou 3 hod., do *Plané* $2^1/_2$ hod., do *Andreasberku* $1^1/_2$ hod., do *Chvalšin* 3 hod.

*

2. Do **Andreasberku** sejdeme od Anniny skály špatnou vozovou cestou, roztroušenými vesničkami *Gamsau* a *Hinterhaid* vedoucí, za hodinu. — *Andreasberk* (1004 m.), vesnice roztroušená v údolí potoka Andreasberského při jižní rulové patě hory Velkého Chlumu, čítá 256 obyv. — Ve farním kostele Nar. P. Marie je na postranním oltáři v *l.* pěkný obraz sv. Josefa.

V Hosingrově *hostinci* slušná strava a nocleh (3 postele). — Vůdce obstará na požádání nejlépe lesník, bydlící nedaleko kostela.

Z Andreasberku na *Liščí Louku* jsou 2 hod. cesty. Po výše zmíněné špatné vozové cestě můžeme jíti bez vůdce, poněvadž máme stále Lysou (Anninu) skálu před očima. — Na *Velký Chlum* (1188 m.) jest hodina cesty. Vyhlídce s vrcholu překáží vysoký les. — Do *Křišťanova* (Christianberg, 922 m.), far. vesnice s 1080 obyv. a loveckým zámečkem knížete Švarcenberka jsou 2 hodiny.*) — Do *Ktiše* (768 m.), far. vesnice s 260 obyv. jsou 2 hod. Odtud přes *Velkou Smědeč* k zříceninám *Kuglvaidu* 1½ hod. (viz str. 178.). Z Velké Smědče jezdí pošta v 1 hod. odpol. do Prachatic a v týž čas do Krumlova.

---

*) Zde vystupuje uprostřed žuly jako u Prachatic mohutná zpousta bělokamene ve velmi zajímavých poměrech geologických. Na s. straně bělokamene, u vsi zvané *Miletínky* (Paulus), vychází na den i hadec.

D.

Pohoří Krumlovské a Svato-Tomášské.

Z Plzně přes Budějovice a Krumlov do Vyššího Brodu.

Z Prahy *Západní drahou* do *Plzně* viz str. 28.

Z Plzně *drahou cís. Frant. Josefa* až do Horažďovic viz str. 120.; z Horažďovic do *Strakonic* viz str. 127.; ze Strakonic do *Vodňan* viz str. 148.

Stanice mezi Vodňany a Budějovicemi: Nakří-Netolice — (Zlivo) — Hluboká — Budějovice.

Dráha od Vodňan k Budějovicům vede rozsáhlou rovinou, jejíž blatná půda odvodněna byla četnými a velikými rybníky, vystavěnými hlavně v posledním století vlády Rožmberků (v XVI. stol.). O veliká zde se prostírající luka, v ústech lidu „Blata" zvaná, vedl se v předešlém a na počátku tohoto století dlouhý spor mezi Švarcenberky a obcemi poblatskými, jenž konečně ve prospěch obcí rozhodnut.*) V *l.* zvedá se široký, lesem porostlý rulový hřbet *Vysokého Kamene* (Grosser Steinberg, 572 m.), u lidu „Oborou" zvaného, poněvadž na svahu jeho zřízena jest veliká obora na vysokou a černou zvěř.

Stanice **Hluboká** (Frauenberg, pošta do městyse) leží nedaleko býv. loveckého zámku *Ohrady* (str. 168.), ½ hod. cesty od městyse *Podhradí* (392 m.), nad nímž na příkře spadajícím vrchu (asi 84 m. nad Vltavou) vypíná se *Hluboká*, jeden z největších a nejnádhernějších zámků v Čechách.

---

*) Tragickým hrdinou sporu toho byl rolník Kubata, jehož památku lid zdejší zachovává v průpovědi: „Kubata dal krk za Blata".

Hostince (v městysi Podhradí): „U Renců“ 3 pokoje se 6 postelemi, velká zahrada, dvouspřežní povoz 5—6 zl. denně; „U Černého orla“, 4 pokoje s 10 postelemi, jednospřežní povozy za 3 zl. na den a za 2 zl. na půl dne; „Modrá hvězda“, 5 pokojů s 10 postelemi, povozy jedno- i dvouspřežní. — *Pošta* i *telegraf* v městysi.

Dějiny hradu Hluboké i městyse Podhradí jsou ovšem tytéž. V XIII. století náležel hrad Čéčovi z Budějovic, později Budivoji a pak jeho synovi Záviši z Falkenšteina, který 24. srpna 1290 na louce před hradem, odtud „pokutní“ zvané, sťat byl, aby bratří jeho Vítek a Vok, kteří Hlubokou drželi, ke vzdání se vojsku královskému pohnuti byli. Hluboká pak odevzdána Dobešovi z Bechyně, a později zastavena Vilémovi z Landšteina. Karel IV. sice Hlubokou vyplatil a zastavení její pro budoucnost zapověděl, ale již roku 1420 zapsána opět od Sigmunda Mikulášovi z Lobkovic. V rodě tomto zůstal hrad až do r. 1454. Roku 1471 zmocnil se Hluboké Roubík z Hlavatec, ale již r. 1472 shledáváme hrad v rukou Johanky z Rožmitála, druhé manželky krále Jiřího, v jejímž rodě zůstal do r. 1489, kdy vyplacen byl od Vladislava II. Ale hned následujícího roku zastavil jej Vladislav Vilémovi z Pernšteina, od jehož rodiny přešel roku 1534 na příbuzného Ondřeje Ungnada ze Suneku Ferdinand I. vyplatil roku 1561 panství, ale prodal je hned následujícího roku Jáchymovi z Hradce. Poslední z rodu tohoto Jáchim Oldřich prodal r. 1598 Hlubokou Bohuslavu Malovcovi, jehož synu Dětřichovi pro účastenství v českém povstání skonfiskována a Baltasarovi de Marradas za 2000-rýnských zlatých prodána byla. Syn Baltasarův Don Francisco prodal roku 1661 celé panství Janu Adolfovi ze Švarcenberka, jehož rodině (od r. 1670 knížecí) dosud náleží.

Na místě nynějšího zámku stával aspoň již ve XIII. století hrad, který r. 1514 a v následujících letech se značným nákladem přestavěn byl. Nové stavby, částečně k lepšímu opevnění hradu, provedeny zde v XVIII. století od Švarcenberků. Roku 1840, po vyžádaném dovolení k rozboření hradu, přikročil kníže Jan Adolf, hlavně na vybídnutí choti své Eleonory, k stavbě nového nádherného zámku ve slohu Tudorské gotiky dle vzoru královského zámku Windsoru v Anglii. Zámek tvoří podlouhlý nepravidelný čtverhran, objímá dva dvory, má (mimo výstupky a arkýře) 11 věží a bašt a 140 komnat plných nejvzácnějších památek starého i nového umění, shledaných po Čechách i po cizině. *)

---

*) Podrobný popis zámku vydal v německém jazyku Jindřich Mašek, učitel na Hluboké. Brožurku tu dostati lze u vchodu do zámku za 40 kr.

Návštěva zámku dovolena pouze v nepřítomnosti knížecí rodiny.*) Pruvodcem jest klíčník bydlící v prvním dvoře v *l.* (1 zl. i za větší společnost).

Popis zámku. Závěreční kámen hlavní brány zasadil (jak vtesaný nápis hlásá) císař (tehdá ještě arcikníže) František Josef dne 3. září r. 1847. Z prvního dvora jest v *p.* vchod ke komnatám knížete Adolfa, v druhé bráně v *l.* vchod do *zámecké kaple*, jejíž nejvzácnější ozdobou jest křídlový oltář, přenesený sem z Netolického kostela sv. Václava. V čele hlavního nádvoří jest schodiště s mosaikovou podlahou, ozdobené starožitnými zbraněmi, vycpanými sokoly a obrazy. Malou předsíní (v *p.*), jejíž stěny přečetnými parohy ozdobeny jsou, vcházíme do komnat panujícího knížete, v pravdě po knížecku vyzdobených. V druhé komnatě, tak zvaném „loveckém saloně“, stojí krásné, z kamene vytesané ohniště, ozdobené loveckými skupinami; na okně v *l.* jsou na skle namalovány znaky všech dosavadních majitelu Hluboké. V následujících dvou komnatách hlavně povšimnutí zasluhují obrazy od Hamiltona, slavného anglického malíře zvířat. Prošedše ložnicí a poradním pokojem (v obou podobizny členů knížecí rodiny) vystoupíme do vyššího patra a vejdeme do komnat nebožky kněžny Eleonory, v celém zámku nejnádhernéji zařízených. První jest rozsáhlá jídelna bohatě štukami ozdobená, s podobiznami členů rodiny knížecí (mezi nimi podobizna kněžny Eleonory od Makarta); následuje síň ke kouření a menší jídelna s krásnými koženými čalouny. Na pozlaceném stropě čitárny malovány jsou kytice; zde stojí též mnohé vzácné předměty keramické (čínské a holandské). Stěny ranního salonu vyloženy jsou řezbami a ozdobeny řadou podobizen; mimo tyto jest zde dvanáct obrazů (12 měsíců) od Van Dyka, vzácné staré vyšívání, čínské vásy a p. Z tohoto salonu vedou dvéře na verandu na jižní straně zámku, odkud pře-

*) Je-li některý člen knížecí rodiny v zámku, vlaje s hlavní věže prapor, který již z Budějovic zřetelně viděti.

blížíme celou rovinu Budějovickou, Šumavou ověnčenou. Následuje studovna se starožitným nábytkem, pak nádherná oblekárna, dále ložnice s výtečnou kopií Rafaelovy Madonny „della Sedia“ a se starými malbami na skle. Odtud vcházíme do knihovny (asi 7000 svazků čítající) s ozdobnými skříněmi a starožitným nábytkem. Zde uschována jest pamětní kniha, do které zapisují se od r. 1857 účastníci zdejších velikých honů. S knihovnou úzkou chodbou spojeno jest malé domácí divadlo. — Parohy ozdobenými chodbami přijdeme ke zbrojírně (staré zbraně, pušky, děla, brnění a pod.), a po železném zaskleném schodišti sestoupíme do nádherné zimní zahrady, kde stojí uprostřed socha Dunaje z kararského mramoru od Schwanthalera. K tomuto skleníku přiléhá rozsáhlá jízdárna starožitnými zbraněmi, brněními a prapory vyzdobená. Vedle jsou stáje pro 60 koní. — Tak zvaný „zámeček“ (Stöckel) na svahu vrchu, na západ od zámku, obydlen jest úřednictvem. Ve dvoře jsou rozsáhlé psince a konírny.

Na západní a severní straně zámku rozkládá se krásná, pečlivě pěstovaná zahrada, ku které pojí se park a obora, sáhající na 3 hodiny cesty k severu.

Okresní městys *Podhradí* se třemi předměstími (Hamrem, Podskalím a Zámostím) objímá jižní úpatí zámeckého vrchu a čítá 2965 obyv. Farní chrám ve slohu gotickém vystavěn v l. 1845—46 na náklad nynějšího knížete. Oltářní obrazy jsou od Müllera, Frant. Čermáka a Vacka; pěkná soška Madonny z kamene od J. Gassera. Za návštěvu stojí rozsáhlá kuchyňská zahrada se školkou a se skleníky (palmy a orchidee). — Dvě turbiny na Vltavě zvedají vodu do výše 95 m. a zásobují tak zámek i městys.

Výlety:

1. Půl hodiny cesty na jih od městyse stojí v XVIII. století vystavěný lovecký zámek *Ohrada*, kde v desíti sálech umístěno jest zajímavé *lesnické a lovecké museum*. Návštěva v každý čas dovolena. Museum toto založeno

bylo r. 1843. Všecky sbírky zdejší spořádal a veškerá zvířata (počtem asi 3000) vycpal knížecí bažantník Václav Špatný. — Veškerá zvěř zde vystavená (mezi ní i poslední Šumavský medvěd [viz str. 146. a 147.]) zastřelena byla na Švarcenberských panstvích.

Mezi Podhradím a Budějovicemi a na *sz.* až k Vodňanům prostírá se rovina třetihorní, pokrytá jílovitými a písčitými vrstvami (s lignatem), na níž se lesknou hladiny velikých rybníků.

2. Po loďce (po Vltavě) lze podniknouti pěkný výlet k zříceninám hradu ***Karlshausu*** čili ***Hrádku*** (2 hod. k *s.*) na svahu hory Vrkoč (539 m.). Příkré stráně Vltavské obsahují samé rulové skály. Vrátiti se můžeme buď týmž způsobem, anebo krásnou oborou pěšky nebo vozem.

Z Hluboké do ***Budějovic*** jsou 2 hod. cesty. Pěšky jde se třetihorní rovinou do Bavorovic, odtud na České Vrbny (Böhm. Fellern) a pak polní cestou (podle telegrafu) do Budějovic. — Kdo použije dráhy, jede buď ze stanice Hluboké, nebo ze stanice Zámostí.

Kdo chce **z Prahy přímo do Budějovic**, *jede drahou cís. Frant. Josefa (v 9 hod. ráno) až do Veselí, kde přesedne do vlaku jedoucího po křídle téže dráhy přímo do Budějovic (příjezd ve 3¼ hod. odpol.).*

Z nádraží do města (až na Náměstí) asi 20 minut cesty (omnibusy).

Budějovice.

Budějovice (Budweis, 384 m.), královské horní a krajské město v třetihorní rovině při ústí Malše do Vltavy, s předměstími Pražským, Vídeňským a Lineckým, čítá 23.845 obyv. (z polovice českých) a jest sídlem biskupa, pak krajských úřadův a obchodní komory, a obchodním středištěm celých jižních Čech. Jest zde theologický seminář, dvě státní gymnasia, české a německé, německé vyšší realní školy, něm. ústav učitelský, chlapecký seminář, ústav pro hluchoněmé a jiné

humanitní ústavy; dále spořitelna, záložna a filialky eskomptní a Rakousko-Uherské banky.

Hostince: „U slunce“ na Náměstí (omnibus i dvouspřežní povozy); „Beseda“ v Sadech (omnibus); „U stříbrného zvonu“ na Náměstí (omnibus) a m. j. Všude dostatek bytů. Za pokoj platí se 50 kr. až 1 zl. — *Zahradní restaurace:* „Beseda“; „U zelené ratolesti“; „Něm. spolkový dům“. Všude obyčejné i plzeňské pivo.

Poštovní úřad na Náměstí. — *Telegrafní úřad* v Biskupské ulici. — *Poštovní spojení* přes Rudolfov a Lišov do Třeboně (ve 4 hod. odpol.; jízda trvá 3¼ hod.) a přes Kamenný Újezd do Krumlova (v 6 hod. ráno a ve 4 odpol.; jízda trvá 4 hod.). — *Dostavníky* do Netolic (z hostince „U zvonu“, za osobu 65 kr.) a do Krumlova (za osobu 60 kr.). — Několik *fiakrů* stojí na Náměstí; ostatně lze objednati soukromé povozy v každém z jmenovaných hostinců. — *Lázně* vanové, parní a sprchové u „Merbelerů“ a v Kněžské ulici. — *Plovárna* na Lineckém předměstí.

V městském *divadle* hrávají ob čas české a německé kočující společnosti.

Z *průmyslových závodů* první zmínku zasluhuje světoznámá Hardtmuthova továrna na tužky, porculán a majoliku (návštěva továrny není dovolena); mimo to jest zde továrna na sirky, továrna na hřebíky, slévárna na zvony, továrna na zlaté lištně, továrna na hliněné zboží (jmenovitě kamna) spojená s parní cihelnou, veliký spolkový mlýn amerikánský, velký pivovár (jenž značné množství piva hlavně do Ameriky vyváží), cukrovar, octárna a j. v. Rozsáhlé loděnice (Lannova a bratří Veselých) nemají již té důležitosti, kterou měly před vystavěním drah, kdy se veliké množství dříví, soli a obilí na lodích a pramicích po Vltavě do Prahy, ba až do Hamburku plavilo. — V nejnovější době zřídilo město, podle návrhu inženýra Passiny a professora J. Krejčího, znamenitý a nákladný vodovod pro pramenitou i říční vodu.

Dějiny. Staré město Budějovice založeno bylo v XIII. století Vítkovicem Budivojem, otcem Záviše z Falkenšteina; podobá se však, že dříve již aspoň malá osada, snad již v dobách keltických, při stoku Malše s Vltavou se nacházela; nasvědčují tomu aspoň archeologické nálezy, učiněné v posledních letech na rozličných místech v nynějším novém městě. Roku 1265 založil Přemysl Otakar II. při městě starém blíže stoku Malše s Vltavou kostel P. Marie a při něm město nové, jež v brzku na královské povýšeno bylo. R. 1318 stranily Budějovice ve sporu krále Jana se šlechtou českou věci královské, a byly marně Petrem z Rožmberka oblehány. Karel IV., syn jeho Václav i někteří pozdější panovníci nadali město mnohými výsadami, jmenovitě na uhájení neodvislosti od mocných sousedů pánů z Rožmberka. Ač

velikou většinou katolické, přidaly se Budějovice ke straně krále Jiřího, začež církevní kletbou stiženy a křižáckým vojskem pod Zdeňkem ze Šternberka obleženy byly (roku 1468). Když pak obyvatelstvo německé, Jiřímu nepřátelské, křižákům brány otevříti zamýšlelo, přichvátal král městu na pomoc, byl však od Zdeňka poražen, a Budějovice upadly v ruce křižáků. Roku 1547 odměněny cís. Ferdinandem za věrnost jemu osvědčenou tím, že dáno jim bylo po Praze a Plzni první místo mezi městy českými na sněmech zemských, ano i samy nejednou místem sněmů zemských byly. Po čas třicetileté války stály Budějovice při Ferdinandovi, a r. 1631 převezeny sem královská koruna a zemské desky. Po bitvě Bělohorské daroval Ferdinand Budějovicům báňské městečko Rudolfov a potvrdil jim všecky staré výsady, jmenovitě tu, že měšťané zemské deskové statky držeti smějí.

Z Budějovic vedla první kontinentální dráha koňská do Lince, která r. 1833 otevřena, r. 1871 (až do Cartli) v parní proměněna a drahou císařovny Alžběty nazvána byla.

Žádné město v Čechách nemůže se honositi tak krásným Náměstím jako jest Budějovické, které tvoří pravidelný čtverec, jehož každá strana jest 127 m. dlouhá; kol kolem jsou loubí a uprostřed stojí velká kamenná kašna se sochou Samsonovou. — Za *sv.* rohem Náměstí stojí *kathedrální chrám sv. Mikuláše,* asi v l. 1260—1275 založený, ale často přestavovaný. Při chrámu stojí osaměle věž přes 68 m. vysoká; na zábradlí věžní galerie jsou nápisy určující směr a místa jež odtud viděti. Vyhlídka sáhá přes celou rovinu Budějovicko-Vodňanskou až k Šumavě, k horám Novohradským a k planině Třeboňské.*) Kolem chrámu pěkná křížová cesta. — Nejznamenitější památkou uměleckou jest *kostel Narození Panny Marie* při bývalém klášteře Dominikánském, pak Piaristském, kde umístěno jest teď c. kr. něm. gymnasium. Otakar II. založil prý kostel tento na místě, kde došla ho zpráva o narození prvního jeho dítěte; vysvěcen byl kostel r. 1274. Jest to basilika bez věže a

---

*) Kdo chce vystoupiti na věž, zatáhni za šňůru při dveřích na východní straně věže (na býv. hřbitově), načež mu věžník shodí v plátně zaobalený klíč k menším dvířkám v rohu věže (zpropitné 20 kr.).

bez příčné lodi, jejíž třemi stranami osmistěnu uzavřené presbyterium i veškerá klenutí v původní podobě se zachovala. Veškeré kamenické ozdoby, mistrně z tvrdé žuly vytesané, jeví jako celá budova sloh čistě gotický. Kostel jest 57 m. dlouhý, střední loď 8 m. široká a 19 m. vysoká, postranní lodi jsou 5 m. široké a 8 m. vysoké. Stěny ozdobeny byly malbami na omítce, jichž zbytky objeveny při opravě kostela roku 1864; poněvadž však barvy jich na vzduchu v několika dnech vybledly, byly obrazy opět zabíleny.*) Na *j.* straně připojuje se ke kostelu krásná křížová chodba (tvořící obdélník 44 m. dlouhý a 38 m. široký) s umělými, dobře zachovanými ozdobami kamenickými. V kostele jest několik cenných starých obrazů, jmenovitě Madonna podobná oné ve Vyšším Brodě. — ***Hřbitovní kostel*** (na Starém městě) ***ss. Jana Křt.*** a ***Prokopa*** ve slohu pozdní gotiky pochází asi z druhé polovice XV. stol., ač již před stol. XIII. zde kostel stával. Budova má pouze jednu loď 14 m. dlouhou a 10·5 m. širokou, na jejíž západní straně zvedá se věž a na východní straně připojuje se čtyrhranné presbyterium 8·5 m. dlouhé a 5·7 m. široké. — Na Pražském předměstí stojí vedle budovy c. kr. českého gymnasia gotický kostelík sv. Václava, vystavěný jako budova gymnasialní nákladem šlechetného, letos zemřelého biskupa Budějovického J. V. Jirsíka, který založil též ústav pro hluchoněmé a českou školu pro dívky. — Na konci Pražského předměstí jest při špitále ***kaple nejsv. Trojice,*** v níž visí nad dveřmi krásný, neporušeně zachovaný tabulový obraz Madonny, okolo níž jsou postavy 14ti svatých (podobný Madonně ve Vyšším Brodě). — V ***kostele sv. Anny*** při theologickém semináři není nic pozoruhodného. — V *jz.* rohu Náměstí stojí starožitná ***radnice*** se třemi věžmi; ve vedlejším domě umístěno jest ***městské museum;*** povšimnutí v něm zasluhuje jmenovitě sbírka řezeb v slonovině a některé obrazy a sochy

*) Viz ukázku v Grueberově „Kunst d. Mittelalters in Böhmen“ I. str. 90.

p. Stulíkem sem zapůjčené. Na Náměstí zachovaly se některé staré domy i slohu gotického.

Vnitřní město obklopeno jest se tří stran pěkným *sadem*, jenž zřízen byl na místě bývalých městských hradeb: v sadě tomto stojí skoro naproti klášteru cisterciackému (na východní straně města) velmi vkusný pomník proslulého průmyslníka *V. rytíře Lanny*. Také šlechetnému biskupovi J. V. Jirsíkovi postaven bude z výnosu veřejné sbírky důstojný pomník. — Nejoblíbenější procházkou Budějovičanů jest stoleté lipové *stromořadí Krumlovské*, které počínajíc na levém břehu Malše u Divadelní ulice táhne se polokruhem ku spojení Malše s Vltavou a dále po pravém břehu Vltavy až k Hardtmuthově továrně.

Výlety z Budějovic:

1. *Dobrá Voda* (Gutwasser, 448 m.), vesnička s kostelem Bolestné P. Marie a malými lázněmi na lesnatém návrší $^3/_4$ hod. na *v.* od Budějovic. Někdy dolovalo se zde na rudních žilách rulu prostupujících na stříbrnou rudu. Jsou zde dva dobré *hostince*. — Okolní les poskytuje pěkné procházky, zvláště část zvaná *České Švýcarsko*, kde v chýži u potůčku dostati lze chléb a mléko.

2. Městys *Rudolfov* (Rudolfstadt, obyčejně Bergstadtl zvaný, 481 m.), leží $1^1/_2$ hodiny k *sv.* od Budějovic na rulovém površí, jež dělí třetihorní rovinu Budějovickou od třetihorní roviny Třeboňské, a čítá 1260 obyv. Někdy zde bylo hlavní sídlo hornictví v jižních Čechách.

Stříbrné doly zdejší kvetly hlavně od polovice XVI. stol. až do války třicetileté. Od té doby zpustly, a nejnovější pokusy o dolování nepotkaly se dosud se značným výsledkem. — Rudolfov má pěkný kostel sv. Víta ze XVI. století. Bývalý zámek generála de Marradas slouží za skladiště dělostřelectva.

Hodinu cesty k *sv.* od Rudolfova leží *Lišov*, okresní město s 2778 českými obyvateli. V okolí jsou velké ci-

helny. Ve vsi *Zvíkově* (1 hod. cesty na *j.*), ve statku „u Tvrzáků“ stará tvrz.

3. *Libnič*, farní ves (433 obyv.) s minerálním zřídlem a lázněmi (467 m.), 1½ hod. na *sv.* od Budějovic.

Voda těchto lázní, vycházející ze starých opuštěných bání kovkopeckých, jest sirnatá a užívá se jí ke koupelím v četných nemocech, jmenovitě reumatismu, dně, osutinách, haemorrhoidách a mnohých jiných.

Lázeň ve vaně 40 kr.; parní lázeň 50 kr. — Za pokoj s jednou postelí platí se 80 kr. až 1 zl. 30 kr. za den. Obědvati lze buď podle jídelního lístku anebo při table d'hôte. V lázeňském domě jsou i *povozy* vždy pohotově.

Od Libniče na *z.* až ke Lhotici a Oselnu leží na rule pruh červeného permského pískovce s ložemi kamenného uhlí, od jehož dobývání se však pro nevydatnost již dávno upustilo. Pruh ten jest nejjižnější z osamotnělých permských ostrovů, kteréž od Skalice jižně za Černým Kostelcem, u Divišova, Nesperské Lhoty blíže Vlašimi a u Chejnova se objevují.

4. Na *Hlubokou* jsou pěšky 2 hodiny. Viz str. 169.

a) Z Budějovic do Krumlova a okolí.

Dráha cís. Alžběty vede sice z Budějovic na jih směrem ke Krumlovu, ale ze stanice Velešína-Krumlova jsou skoro 2 hod. cesty do Krumlova. Proto, a poněvadž radno jest hned na této cestě navštíviti zříceninu *Menšteinu* i *Zlatou Korunu*, jest lépe jeti z Budějovic vozem přes *Kamenný Újezd* do vesnice *Opalic* (z Budějovic 2 hod.), po případě ještě dále polní cestou až na břeh Vltavy naproti hamru pod Menšteinem (½ hodiny, vůz poslati do Zlaté Koruny), shlédnouti zříceninu*) a jíti pak pěšky (nejlépe pěšinami skoro stále

---

*) Pěšky jde se z Budějovic Krumlovským stromořadím až za Hardtmuthovu továrnu, pak v *p.* přes most a po silnici do *Litvínovic;* odtud vozovou cestou (silnice tvoří velkou okliku k *jv.*) na silnici za *Homoly* a okolo *Koroseckého dvora* silnicí až k *Nové hospodě* (z Budějovic 2 hod.). Pak vozovou cestou v *l.* za 10 minut do *Vrabče*, odkud dojdeme s vůdcem lesními cestami za hodinu k Menšteinu.

podle Vltavy) do Zlaté Koruny (od Menšteinu 1¼ hodiny; z Budějovic přímo do Zlaté Koruny 3 hod.). — Ze Zlaté Koruny jsme s povozem za hodinu (pěšky 1¼ hodiny) v Krumlově, tak že ten, kdo časně ráno vyjel z Budějovic, může (prohlédnuv si Menštein i Zlatou Korunu) býti o 2. hodině odpolední v Krumlově. Lze-li očekávati jasný východ slunce, nechť *jede* ještě odpoledne na vrchol *Schöningru*, kde možno ve věži přenocovati. Druhý den odpoledne vrátí se (možno-li již dopoledne a přes Červený Dvůr) do Krumlova, prohlédne si město a zámek, a může vyjeti po 5. hod. odpoledne z Krumlova na stanici Velešínskou, odkud o 7. hod. večer odjíždí vlak k Budějovicům (v Budějovicích o 8. hod.). — Kdo chce do Rožmberka nebo do Vyššího Brodu, jede buď z Krumlova soukromým povozem (3 hod.), nebo užije dráhy ze stanice Velešínské.

Zřícenina **Menšteina** (jinak *Dívčí Kámen* zvaného, Maidstein, 497 m.) z velké části teď jehličnatým lesem porostlá, jest jedna z nejrozsáhlejších v Čechách (280 kroků dlouhá a 60 kroků široká); stojí na podélném, skalnatém, rulovém ostrohu nad vtokem Brložského potoka do Vltavy. Nejlépe zachovala se nejvýše stojící část hradu, která bývala jen po schodech přístupná. S vysokého skaliska ve východní části jest pěkná vyhlídka. — Po levé straně údolí stojí asi 38 m. vysoká a pouze několik stop silná skalní stěna, poněkud šikmo k údolí nakloněná, spoře křovinami a jedlemi porostlá. Stěna tato prolomena jest na úpatí svém, a otvorem tímto veden jest Brložský potok na hamr, stojící na druhé straně pod stěnou. Vstoupíme-li do otvoru toho, překvapí nás krásná vyhlídka do roviny Budějovické. — U nedaleké vsi Třísova jsou starodávné valy.

Synové Petra z Rožmberka, Petr, Jošt, Oldřich a Jan vystavěli Menštein asi v l. 1349—1380 a syn Oldřichův Jindřich měl zde roku 1394 zajatého krále Václava nějaký čas v ostříhání. V l. 1457—61 trávil zde poslední léta svého života úhlavní nepřítel Husitův Oldřich II. z Rožmberka († na Krumlově r. 1462). V l. 1465—1470 byl purkrabím na Menšteině statečný Oldřich Roubík z Hlavatec. Asi r. 1506 Menštein opuštěn a zanechán po-

nenáhlému zpustnutí; již roku 1541 jmenuje se „zámkem zbořeným".

Z Menšteinu lze dojíti buď po silnici přes Třísov za $^3/_4$ hodiny, anebo romantickým údolím po pěšině na břehu Vltavy za $1^1/_4$ hod. do *Zlaté Koruny.*

Zlatá Koruna (Spinea Corona, Sancta Corona, Goldenkron, 472 m.), farní ves na *l.* břehu Vltavy, na úpatí Blánského lesa, čítá 545 obyv. — Do Kamenného Újezda, stanice dráhy cís. Alžběty, jsou 2 hod. cesty.

Hostince: „Knížecí hostinec", 2 pokoje se 3 post. (30 kr. denně). „Hostinec Mikšlův", 1 pokoj se 2 post. — *Povozy* jedno- i dvouspřežní u J. Štrobla, mlynáře, od 2 zl počínajíc. Také v blízkém Rájově lze dostati povozy. — *Pošta* ve $^1/_4$ hod. vzdáleném Rájově. — Zlatá Koruna hodí se pro krásnou polohu i pro blízkost větších měst k letnímu pobytu pro ty, kteří milují venkovské zátiší. — Jest zde slévárna na železo a dílny na spracování železa (zhotovují se zde velmi dobré a laciné hasičské stříkačky).

Dějiny. Klášter Cisterciaků s kostelem P. Marie založil a bohatě nadal Otakar II. roku 1263 na poděkování za vítězství u Kressenbrunnu (12. července 1260) a nazval jej původně klášterem „Svaté Trnové Koruny" podle trnu z koruny Kristovy, jejž byl od krále Ludvíka obdržel a klášteru tomuto věnoval. Vojsko císaře Rudolfa zpustošilo již roku 1278 klášter, ale král Václav II. a pan Bavor z Bavorova nádherně jej obnovili. R. 1420 zasazena klášteru vojí husitskými těžká rána; klášter i kostel vypleněn a vypálen a mniši (počtem prý as 300) na lipách před klášterem oběšeni. Pověst vypravuje, že od onoho času mají lípy ty listí kapucím podobné, což ovšem pravda jest, ale proto, poněvadž náležejí k zvláštnímu, řídkému druhu lip, jenž tímto tvarem listů se vyznačuje. Po této pohromě živořil klášter až do r. 1608, kdy přičiněním opata V. Schönbecka opět se povznášeti počal; ale r. 1785 byl císařem Josefem II. zrušen, a statky jeho koupil ve veřejné dražbě kníže Jan Švarcenberk.

Klášterní chrám Nanebevzetí P. Marie jest basilika s půdorysem podoby kříže, jejíž presbyterium uzavřeno jest polovicí desítistěnu. Hlavní loď 43·5 m. dlouhá a skoro 9 m. široká oddělena jest po každé straně osmi sloupy od pobočních lodí téže délky, ale pouze 4·5 m. širokých. Příční loď skládá se ze tří čtverců, a poměr délky k šířce jest 8·8 : 26·5 m. Střední loď byla původně asi 26 m. vysoká, ale původní klenutí v žádné

části se nezachovala. Ač jest vnitřek kostela nevkusně vyzdoben, působí přece velkolepé jeho rozměry a harmonické uspořádání dojem velebný. Mimo hlavice sloupů a dvě okna zachovalo se velmi málo z prvotních detailů. Levá poboční loď má gotické klenutí z pozdější doby. Mimo fresko na klenbě presbyteria a některé pěkné obrazy a řezby na oltářích hlavně povšimnutí zasluhuje staročeský tabulový obraz Madonny (podobný oněm v Budějovicích, Krumlově a Vyšším Brodě), umístěný teď v příční lodi v *p.* V presbyteriu stojí dva pomníky v podobě rakví se sochami po straně; pootevřená rakev svědčí králi Přemyslu Otakarovi II., druhá Bavorovi z Bavorova. — Bývalý konvent proměněn jest v továrnu na železo; zde v původním gotickém slohu zachoval se kapitolní sál a křížová chodba. Bývalá prelatura a pivovár slouží nyní za byt továrníkům.

Ze *Zlaté Koruny* přes *Křemži* a *Brloh* do **Kuglvaidu**.

Ze Zlaté Koruny do Křemže jsou 2 hod., odtud do Brloha $1^1/_2$ hod.; z Brloha do Kuglvaidu $^3/_4$ hodiny. — Údolí Brložského potoka, jímž kráčíme, nachází se v oboru bělokamenu (granulitu), z něhož se i celý Schöninger skládá a obsahuje kolem Křemže mohutné lože a shluky hadce (serpentinu), provázeného rozmanitým velmi zajímavým kamením (granátovým kamením, opálem, chalcedonem, magnesitem). Ve zvětralém hadci dobývá se hnědá železná ruda.

Městys *Křemže* (Krems, 532 m.) čítá 621 obyv. — Na návrší „Hradišti“ stávala tvrz, na které seděl v XV. stol. Smil z Křemže, jinak z Husi zvaný, horlivý husita, jejž Oldřich II. z Rožmberka r. 1444 odtud vypudil a tvrz ztroskotal. — Z Křemže vedou pěšiny z velké části starým bukovým lesem na vrchol Schöningru (2 hod., krásná ale velmi příkrá cesta). — S vrchu *Kluku* (737 m., hodina k severu) jest pěkná vyhlídka. Na Kluku panuje bělokamen.

Brloh (Berlau, 573 m.), farní ves na soujmenném potoce, čítá 802 obyv.

Od Brloha $^3/_4$ hod. k *z.* stál někdy *hrad* **Kuglvaid** u vesničky téhož jména. Nepatrné jeho zříceniny spatřujeme dosud na vysoké, příkré, bělokamenné skále asi 200 kroků od silnice (v *l.*, jdeme-li od Brloha). Hrad byl se všech stran pro kolmé skalní stěny skoro nepřístupný, ano část hradního příkopu jest v tvrdé skále vylámaná. Les zříceninu obklopující byl loni vykácen, a s vrcholu skal otvírá se pěkná vyhlídka na svah Blanského lesa a do údolí Brložského potoka. — Nad chudé chatrče vesnické pnou se značné dosud trosky gotického *kostela sv. Ondřeje*, vystavěného v druhé polovici XIV. století. Zdi vnitřní prostory chrámové (24 kroků dlouhé a 11 kroků široké) s pěti vysokými gotickými okny dosud se zachovaly; v *sz.* koutě spatřuje se pěkný žulový portál. Do kostela i do bývalých klášterních budov vestavěny jsou domky a různé hospodářské budovy.

Hrad Kuglvaid založen byl nepochybně asi v polovici XIV. stol. Jetřichem biskupem Mindenským a spadnul po smrti jeho na krále. R. 1395 byl hrad pobořen od Jindřicha z Rožmberka, který jej pak r. 1405 od krále darem obdržel a zboži Kuglvaidské s Menšteinským spojil. R. 1495 osadili bratří Petr a Oldřich z Rožmberka „na poušti v lesích nad Kuglvaidem“ mnichy řádu sv. Františka de Paula, kteří si zde klášter vystavěli a zpustlý kostel opravili. Klášter i kostel zbořen ve válkách švédských.

Od Kuglvaidu $^1/_2$ hod. na *v.* leží vesnice *Veliká Smědeč* (viz str. 164.).

Ze *Zlaté Koruny* do *Krumlova* jest pěšky $1^1/_4$ hod.

Krumlov (Krumau, 509 m.), město na Vltavě, jest sídlem okresního hejtmanství a okresního soudu, má sedm předměstí: Budějovické, Flössberk, Sv. Ducha, Latran, Oberthor, Schmelzhütte a Spitzenberk, jež čítají i s městem 7400 většinou německých obyvatelů. — Na stanici *Velešín-Krumlov*, kam pošta i dostavníky dojíždějí, jsou 2 hod. cesty.

Hostince: „U zlatého anděla“ na Náměstí; „U města Vídně“, „U města Prahy“, „U soudku“, „U černého orla“, všecky v Latraně. — *Zahradní hostince*: „Nový městský hostinec“ (Städtisches Neuwirtshaus) u Hořejší brány; „V tavírně“ (Zur Schmelzhütten) v Zámecké zahradě a j. — *Pošta* v městě, *telegrafní úřad* na

předměstí Spitzenberku. — *Poštovní spojení* přes Rájov a Kamenný Újezd do Budějovic (v 7 hod. ráno a ve 4 hod. odpol.; jízda trvá 4 hod.); přes Chvalšiny a Velikou Smědeč do Prachatic (v 9 hod. dopol.; jízda trvá 6½ hod.) a přes Hořice do Plané (v 1 hod. odpol.; jízda trvá 6 hod.). — *Soukromé povozy* dostati lze v hostinci „U zlatého anděla“ (na den jednospřežní 4 zl., dvouspřežní 6 zl. mimo mýta a zpropitné). — „*Lázně* Jana Adolfa“ v Hřbitovní ulici (Gottesackergasse) jsou pohodlně zařízené.

Krumlov má továrnu na sukno a vede čilý obchod v suknech a kloboucích, jmenovitě k jihu a do Horních Rakous. Mimo to jest zde přádelna, papírna, továrna na tuhu, dvě továrny na zlaté lištně, tři pivováry, spořitelna a záložna.

Dějiny. Starověký, mocný a v dějinách národa Českého proslulý rod pánů z Rožmberka měl hlavní sídlo své na hradě Krumlově, jehož založeni do XIII. století sáhá. Na město byl Krumlov povýšen již Petrem (mnichem) z Rožmberka († 1347). Jindřich z Rožmberka, strýc a částečně dědic nešťastného Záviše, první přestěhoval se trvale z hradu Rožmberka na Krumlov, a učinil jej tak středištěm rozsáhlých panství i slávy rodu svého až do posledního jeho potomka, Petra Voka, kterýž prodal Krumlov císaři Rudolfu II., jehož levoboček Don Julius d'Austria zde až do své smrti r. 1608 sídlil. Při domě císařském zůstal Krumlov až do r. 1622, a v následující na to válce třicetileté mnoho svízelů zakusil, byv brzy v těch, brzy v oněch rukou a pleněn všemi. Již řečeného roku 1622 daroval Ferdinand II. Krumlov Janu Oldřichovi svobodnému pánu z Eggenberka, a r. 1628 povýšil panství Krumlovské na knížectví s vévodským titulem. Roku 1719 zdědili Krumlov Švarcenberkové, jimž do dnes náleží a kteří se odtud píší „vévodami Krumlovskými“.

Velkolepý, v rozličných dobách po částech zbudovaný *zámek* stojí na skalnatém ostrohu (rulovém, loži vápence prostoupeném), který spadá příkře k řece na straně k městu a k severozápadu snižuje se pozvolna do tak zvané Daňčí obory. Budova zámecká, v níž se více než 300 komnat nachází, objímá pět dvorů a za ní rozkládá se po návrší veliká zahrada, původně ve francouzském slohu založená, s rybníčky, vodopády a sochami. Zahrada ta sousedí na jihozápadě se starým parkem. Krásná vyhlídka na Krumlov a okolí jest z altánku zvaného „Parapluie“ v kuchyňské zahradě.

V *zámku* povšimnutí zasluhuje jmenovitě: *zámecká věž*, původně romanská, pak v renaissančním slohu přestavěná, se starými zvony (z r. 1400). S cimbuří věže

jest krásná vyhlídka na Krumlovské údolí, Blanský les a Zelnavské hory. — V nádherné *kapli sv. Jiří* (z počátku XVI. stol.) jest hlavní oltář mramorový a stěny z napodobeného mramoru; na kazatelně z černého mramoru relief ze Zjevení sv. Jana; v *l.* u oltáře krásná polovypuklá řezba ve dřevě „Snímání Krista s kříže“, na oltáři v *p.* cenný obraz sv. Jana Nep. — Nad touto kaplí jest *malá* gotická *zámecká kaple* s některými vzácnými starými obrazy v rámcích starou stříbrnickou prací ozdobených, pak staré škapulíře a krásný „ecce homo“; v oknech staré malby na skle. — Dále povšimnutí zasluhuje *redoutní sál* s freskovými malbami maškar; *divadlo* v renaissančním slohu vystavěné, teď však zanedbané; italským architektem Altomontem vystavěná *zimní jízdárna*; bohatý *archiv* a podzemní *vězení*, v němž prý král Václav IV. od Jindřicha z Rožmberka vězněn byl. V příkopě pod mostem u první brány chovají se dva medvědi. V druhém dvoře jest strážnice knížecích gardistů. Zde stojí též dvě stará Rožmberská a jedno nové Kruppovo dělo.

K památnostem *města* náleží: Arciděkanský *kostel sv. Víta* od Petra I. z Rožmberka založený, ale v nynější podobě v XV. století (od kameníků a stavitelů Staňka a Kříže) v gotickém slohu přestavěný, s náhrobkem Viléma z Rožmberka a jeho třetí manželky Anny Marie Badenské. Kostel (41 m. dlouhý) jest trojlodní s presbyteriem 15·8 m. dlouhým, polovicí osmistěnu uzavřeným; střední loď a presbyterium jsou stejně široké (8·8 m.) i vysoké (15·8 m.); loď střední oddělena jest od pobočních (4·5 m. širokých) na každé straně čtyřmi sloupy, jež ve výši asi 9 m. o čtvrtinu průměru svého se zužují. Celý kostel má gotické síťové klenutí. Na hlavním oltáři jest pěkný obraz korunování P. Marie. V *p.* u hlavního oltáře jest neobyčejné krásné gotické sanktuarium, nade vši pochybnost práce (z druhé polovice XV. stol.) Krumlovského rodáka Staňka, jehož rodina veškeré kamenické práce na tomto kostele provedla. Při vchodu na kůr jest pěkný relief s nápisem „Georgius

Jetel Netolicensis". — *Klášter Minoritů* s kostelem (původně gotickým) Těla Božího a Zvěstování P. Marie ze XIV. stol., ve kterém se chová (v *l.* od hlavního oltáře) krásný obraz Matky Boží ze XIV. století, jenž zdá se býti dílem téhož mistra jako podobné obrazy ve Vyšším Brodě, v Budějovicích v klášteře i v kapli sv. Trojice, ve Zlaté Koruně a ve sbírce V. rytíře Lanny v Praze. Při klášteře gotická křížová chodba, v níž jsou některé pěkné obrazy. S klášterem Minoritův souvisí někdejší *klášter panen sv. Kláry* (alož. r. 1361), teď dům pro vdovy po kníž. Švarcenberských úřednících. Na náměstí, jehož některé domy ještě gotická loubí zachovaly, pozornost zasluhuje bývalý *dům opata Zlatokorunského*, který se již roku 1309 připomíná.

1. *Z Krumlova* na **Schöninger** (1084 m., v starých listinách „*Klet*" zvaný) vedou dvě cesty, po kterých se až na vrchol jeti může; první okolo *Nového Dvora* (Neuhof), druhá nejprve po Chvalšinské silnici až ke knížecímu letohrádku *Červenému Dvoru* (Rothenhof) a odtud v *p.* po dobré lesní cestě až na vrchol k věži. První cesta jest kratší, a radíme, aby se po té jelo vzhůru, k zpáteční pak cestě aby se volila cesta druhá k Červenému Dvoru.

Kdo jde pěšky a chce si lesními pěšinami cestu zkrátiti, nechť najme si vůdce, který ať vede jej nejprve po silnici k Novému Dvoru, za nímž odbočuje (ještě před myslivnou v *p.* stojící) široká pěšina v *l.*, která jej lesem zvaným „V medvědím" (Bärenstand) až na vrchol přivede. Pěšinu tuto však ve všech směrech křižuje mnoho jiných cest a pěšin, takže cizinci bez vůdce nemožno se vyznati. Pěší potřebuje skoro tři hodiny až na vrchol. Jízdní cestu nepopisujeme, protože ji každý vozka v Krumlově zná. — Je-li pošmourno, nechť se výlet na Schöninger odloží, neboť pak není s vrchu vyhlídky. Zvláště krásný jest odtud pohled na západ a východ slunce, proto jest nejlépe jeti neb jíti odpoledne (přes Nový Dvůr) na vrch, tam ve věži přenocovati a

druhý den vrátiti se přes Červený Dvůr do Krumlova. Jinak lze povozem celý výlet i za půl dne vykonati, pěší však nechť věnuje mu celý den.

Rozsáhlé lesy, které pokrývají nepřetržitě nejen celé svahy Schöningru, nýbrž celý hřbet Blanského lesa, jehož Schöninger jest nejvyšším vrcholem, mají na mnohých místech ráz pralesa, zvláště bukový les na severním svahu (ke Křemži). Les na straně jižní skládá se též většinou z buků, jest ale promíšen na mnoze břízami, jedlemi a smrky, kteréž poslední dva druhy zvláště na vrcholu celé souvislé části lesa tvoří. — Panující kámen jest zde, jak na Schöningru samém, tak i na protilehlém lesnatém hřbetu za údolím Brložského potoka, bělokamen, u spodu amfibolitem a serpentinem provázený.

Kulatá, až po cimbuří ze žulových balvanů zděná *věž*, asi 21 m. vysoká, vystavěna byla r. 1825 na náklad knížete Josefa Švarcenberka a podle něho *Josefskou* nazvána. Ve věži bydlí hajný, u něhož dostati lze pivo, kávu, chléb, máslo, sýr, někdy i drůbež. Kdo si přivezl maso, může si je dát zde upraviti. Také lze dostati zde několik noclehů, ač ne nejpohodlnějších. Zde jest též zápisní kniha pro cizince.

Po vnitřních stěnách věže vedou schody do hořejší síně a odtud až na plochou střechu, s níž za jasného počasí otevírá se zajisté jedna z nejkrásnějších *vyhlídek* v Čechách. Na *jih* spatřujeme při samé patě vrchu v hlubokém údolí, jímž vine se lesknoucí Vltava, Krumlov, v *p.* od něho poutnický kostel v Kájově, dále městys Chvalšiny a před ním uprostřed parku letohrádek Červený Dvůr. Za osadami těmito k jihu zvedá se pozvolna, vždy — zvláště ve směru západním — ve vyšší vrchy vzrůstajíc, Šumava, celá pokrytá rozsáhlými lesy, z nichž čím blíže nám, tím více osad vykukuje. V pozadí za Chvalšiny a Hořicemi (Höritz) vypíná se široký hřbet pohoří sv.-Tomášského a za jasného počasí ukončují obzor na jihozápadě lesklé vrcholy Alpské.*) Na *jiho-*

*) Viděti následují vrcholy Alpské: Schneeberg, Ötscher, Priel, Traunstein, Dachstein, Kranabitsattel, Hochbrunnkogel a Grünalmkogel (v Höhlengebirge), pohoří Tannengebirge, Wetterwand, Hoher Göhl, Kamenné Moře, Věčný Sněžník, Breithorn, Watzmann, Hochkater, Birnhorn a Breithorn, ano i sněžníky Středoalpské na hranicích Korutanských Ankogl a Velký Zvon (Grossglockner)

západě vidíme široký Plöckenstein a Třístoličnou horu, na *západě* poblíže nás lesem pokrytý kužel Velkého Chlumu, za ním v *p.* v dálce Luzný a horu Nad Roklí. Na *severovýchodě* brání široký hřbet Boubína, Libín a konečně Vysoká Běta další vyhlídce. Nejpestřejší pohled jest *k severu* a *severovýchodu:* pod sebou, v údolí Brložského potoka, vidíme četné osady, z nichž Brloh a Křemže vynikají, v *p.* od Křemže jest malebná zřícenina Menšteina, nad Křemží vrch Kluk, jehož táhlý ostrý svah dělí údolí Brložského potoka od roviny Budějovicko-Vodňanské. V té vidíme Budějovice, za nimi v *l.* třpytí se sněhobílá kráska jihočeská, zámek Hluboká, a nesčetný počet osad. Na *východě* vroubí obraz ten v přečetných obloucích se vinoucí Vltava a nad ní pláň Třeboňská s městem Třeboní uprostřed velikých rybníků. Na *jihovýchodě* uzavírá vyhlídku Novohradské pohoří, z kterého vynikají vrchy Kohout, Vysoká a Puchéřská myslivna.

Červený Dvůr (od věže 1½ hodiny cesty), jednopatrový zámek, vystavěn byl v nynější podobě v druhé polovici XVIII. stol. na místě starého letohrádku Rožmberského. K ozdobné zahradě pojí se starý rozsáhlý park, rovnající se pověstným parkům anglickým. V zámecké kapli jsou některé starožitnosti ze zbořeného kláštera Kuglvaidského. V parku stojí kaple na památku Arthura, záhy zemřelého mladšího syna panujícího knížete. Park jest vždy obecenstvu přístupen.

Od Červeného Dvora pouze ¼ hodiny na *sz.* leží na Chvalšinském potoce městys *Chvalšiny* (Kalsching. 573 m.) s 1298 obyv. — Zdejší farní kostel sv. Máří Magd. vystavěn byl ve slohu gotickém asi v l. 1485—94. Nad klenutím presbyteria jest nápis: „Aedificatum 1494“, týž letopočet nachází se též nad vchodem do sakristie.

2. Do *Kájova* (Gojau, 564 m.), farní vesničky se 30 obyv. v rozkošném údolí Kájovského (Hořického) potoka jest 1¼ hod. cesty (na západ). — Kájov daroval Otakar II. r. 1263 klášteru Zlaté Koruny. Tehdá stával

zde nepochybně pouze dřevěný kostelík, který spálen byl asi v týž čas, kdy Zlatá Koruna od Husitů dobyta a zpustošena byla (1420). Když jal se Vladislav II. kostel a klášter Zlatokorunský opravovati, počali páni z Rožmberka, nepochybně na vyzvání královo a za pomoci osadníků nynější kostel stavěti (asi 1474), který snad teprve r. 1503 dokončen. Kostel má pouze jednu loď, v jejíž středu stojí dva sloupy, nesoucí krásné hvězdovité klenutí; jiné dva sloupy nesou kůr. Presbyterium zakončeno jest polovicí osmistěnu. Všecky detaily provedeny jsou s neobyčejnou pečlivostí. Pěkný mramorový oltář zřízen v r. 1769.

Z Krumlova vede po levém břehu Vltavy silnice do *Rožmberka* (4 hod., viz str. 187.).

b) Z Budějovic drahou cís. Alžběty až na stanici Cartle (Zartlesdorf).

Stanice: ***Budějovice*** **— Kamenný Újezd — Velešín-Krumlov — (Kaplice) — Omlenice — Cartle.**

Vyjedše z nádraží vidíme v *p.* továrnu na doutníky, v *l.* cukrovar, pak objedeme Linecké předměstí Budějovic, překročíme řeku Malši a jedeme v přímé čáře k jihu až ke vsi *Roudnému* (Ruden, v *l.*). V *p.* viděti vesnice *Šindlovy Dvory*, dále *Rožnov* (Strodenitz) a *Plané*, v *l.* *Mladou* (Lodus) a *Roudné*. Odtud počíná se dráha vinouti po svahu vrchu *Hranice* (482 m.) mezi *Poříčí* a *Boršovem* (Payreschau) v *p.*, a *Včelnou* (Bienendorf) v *l.*, pak objíždí velkou vesnici *Kamenný Újezd* a zastaví nedaleko téže vesnice na

stanici **Kamenném Újezdě** (Steinkirchen). Sotva 1/4 hodiny odtud na *v.* v Plavnickém pivovaře dobrý hostinec.

Kamenný Újezd (481 m.) čítá 1084 obyv. — Při zdejším kostele Všech Svatých byl spisovatel Florian

Hammeršmíd farářem (v l. 1681—1696). Na blízku u Plavnice dobývá se hnědé uhlí (Lignit), které zde, na jižním kraji třetihorní pánve Budějovické, v značném loži na den vychází.

Sotva ½ hod. na *z.* na příkré stráni nad Vltavou viděti nepatrné již trosky hradu *Maškovce*, vystavěného asi na počátku XIV. století rytíři z Újezda; na konci XV. stol. byl již v ssutinách.

Popis výletu z Újezda na Menštein viz na str. 174.

Jedeme dále místy skrze značné průkopy a středem četných vesnic: v *p. Kosov*, pak *Krnín*, v *l. Milikovice*, pak opět v *p. Dolní Svince* (Zwinzen) a *Třebonín* (Breitenstein), naproti (v *l.*) *Krasejovka* (Krassau) a za ní poutnické místo *Římov* a m. j., konečně městys *Velešín*. Půl hodiny od městyse na jihozápad u vsi *Markvartic* leží

stanice **Velešín-Krumlov** (Welešín-Krumau). — Pošta a dostavníky do Krumlova (str. 178.).

Ve *Velešíně* (549 m., 1065 obyv.) narodil se r. 1797 český básník Josef Vlastimil Kamarýt († 1833), a r. 1802 filosof. spisovatel Jan Zátka. — Velešín leží v oboru svoru, který prostírá se odtud na *j.* až za Rožmberk.

Hodinu cesty na *s.* od Velešína, na levém břehu Malše, leží vesnice *Římov* s poutnickou kaplí Loretanskou, k níž lid z celých jižních Čech ve dni Marianské hojně putuje.

Kaple tato i s ochozem (v něm bezcenné malby) založena byla v XVII. století od jesuitského lékárníka v Krumlově Jana Gurra. Křížovou cestu tvoří 25 kaplí roztroušených po okolí, takže třeba asi hodinu k obejití všech. Kaple tyto v uměleckém ohledu ničím nevynikají.

Na celé této cestě z Budějovic viděli jsme v *p.* široký (bělokamenný) lesem porostlý hřbet *Schöningru* s Josefskou věží na temeni, teprve za stanicí Velešínskou zmizí nám s očí. Vesnice, jež po obou stranách dráhy vidíme, jsou malé a nepatrné, proto ani jich nejmenujeme. Ale krajina nabývá čím dále na jih jedeme tím více horského

rázu, v *l.* otvírá se vyhlídka na žulové *Novohradské pohoří* s *Hühnerkoglem, Vysokou* (Hochwald), vrchem *Puchořskou myslivnou* a jinými vysokými vrchy, v *p.* pak za kopečnatým svahem Šumavy vyniká pohoří sv. Tomáše, Plöckenstein a j. hory Šumavské. — Buď ze zastávky **Kaplické**, nebo z následující stanice **Omlenic** (Umlowitz) dojdeme za ½ hod. do města *Kaplice* (2314 obyv.), sídla okresního hejtmanství a okresního soudu. V okolí jsou četné hamry a zhotovují se zde hlavně kosy a srpy, mimo to jest zde malá továrna na papír a spořitelna.

Hostince: „U černého orla" a Krumbholzův hostinec. — *Pošta* i *telegraf* v městě. — Na zastávku Kaplickou dojíždí třikrát denně pošta. — *Poštovní spojení* přes Benešov do Nových Hradů ve 3 hodiny odpol. (jízda trvá 5 hod.).

Velmi zajímavý jest farní gotický kostel ss. Petra a Pavla, zbudovaný za doby Vladislava II. Vnějšek jeho jest pozdějšími opravami a přístavky co do slohu porušen, ale vnitřek zachoval se skoro beze změny. Jediná loď jest 15 m. dlouhá, 10·5 m. široká a tolik též vysoká; pěkná, smělá klenba její spočívá na třech ve středu stojících sloupech. Neobyčejně veliké presbyterium (12·7 dlouhé a 6·3 m. široké) uzavřeno jest pěti stranami osmistěnu. I hlavní oltář a j. na mnoze dobře souhlasí se slohem budovy. — Ve vedlejším kostelíku sv. Floriana (tak zvaném „českém", poněvadž jsou zde ob čas česká kázání) jest obraz sv. Anny od Brandla.

Pěkná vyhlídka jest s vrchu *Kohoutu* (869 m.), 1½ hod. na *sv.* Panuje na něm žula.

Při další jízdě máme v *l.* stále pěknou vyhlídku na pohoří Novohradské; mimo četné vesnice vidíme v *l.* městyse *Český Rychnov* (Böhmisch-Reichenau) a *Dolní Dvořiště* (Unterhaid); obě tato místa leží v oboru žuly, kdežto na *z.* odtud panuje svor.

Obyvatelstvo těchto dvou městysů živí se hlavně plátenictvím. Od Rychnova ¼ hodiny na jih stojí poutnický kostel u *sv. Kamene* (Maria Schnee), založený roku 1655 od abatyše kláštera u sv. Kláry v Krumlově. O Dolním Dvořišti viz níže.

Stanice **Cartle** (Zartlesdorf).

Odtud *poštovní spojení* s Rožmberkem (v 11 hodin dopol. a v 7½ hod. večer; jízda trvá 1½ hod.; 40 kr.); s Vyšším Brodem (v týž čas; jízda trvá 1¾ hod.; 50 kr.); s Dolním Dvořištěm (Unter-Haid; v 11 hod. dopol.; jízda trvá 20 minut).

Od stanice asi 20 minut na *v.* leží městys *Dvořiště Dolní* (Unter-Haid. 836 obyvatelů). Zdejší krásný gotický kostel sv. Jiljí vystavěn byl v nynější podobě asi v letech 1481—1507 nepochybně týmž stavitelem jako kostel Rožmberský (nad hlavním oltářem v klenutí letopočet 1488). Starého kostela zpomíná se již r. 1279, kdy byl filialním fary Rožmberské. Střední loď (19 m. dlouhá a 4·5 m. široká) oddělena jest po každé straně třemi štíhlými sloupy od postranních lodí (3·9 m. širokých). Krásné síťovité klenutí sestává z neobyčejně tenkých žeber z hrubozrnné žuly vytesaných, jež svědčí o vzácné dovednosti kameníků. Při třetím sloupu v *l.* jest jednoduchá, ale pěkná gotická kazatelna ze žuly. Presbyterium 14·5 m. dlouhé a 8·2 široké má pěknou hvězdovitou klenbu. Povšimnutí zasluhuje též krásný starožitný obraz Marianský.

Ze stanice Cartlí do *Rožmberka* jest 1½ hod. *Poštovní spojení* viz výše.

Rožmberk (Rosenberg), starožitné město s předměstím Latranem, v úzkém údolí ve svorové krajině na *l.* břehu Vltavy, čítá 1468 obyv. Jest tu papírna a provozuje se zde soukennictví a punčochářství, mimo to čilý obchod ve dříví. Pro krásnou polohu svou při samém vchodu do jižní Šumavy, jakož i pro krásné procházky v okolních blízkých lesích (zejména na Tomášském vrchu) odporučiti lze Rožmberk tak jako nedaleký Vyšší Brod k letnímu pobytu.

Hostince: „U zlatého kříže“, 4 pokoje s 12 postelemi, 50 kr. za den; „U bílého beránka“, 4 pokoje s 10 postelemi; „U města Vídně“; „U mostu“, v každém 2 pokoje se 4 postelemi; ve všech 20—40 kr. za den; při delším pobytu laciněji. Strava ve všech těchto hostincích dobrá a laciná. Také letní soukromé byty lze dostati. — *Pošta* i *telegraf* v městě. — Na nádraží do Cartlí (1½ hod.) dojíždí dvakrát za den pošta (40 kr.) — Soukromý *povoz*

do Cartlí jednospřežní 1 zl. 50 kr., dvouspřežní 3 zl. Povozy lze dostati u Pragera, Mühlböcka, Tröstera a Biebla; jednospřežní 3 zl., dvouspřežní 5 zl. 50 kr. na den.

Dějiny. Hrad i město založeny byly asi v l. 1241—1246 od Voka, praotce slavného druhdy rodu pánů z Rožmberka, syna Vítka z Prčic. Pánové z Rožmberka však zde nesídleli, nýbrž dosazovali sem, jako na jiné své hrady, purkrabí. Poslední z rodu Rožmberků, Petr Vok, postoupil roku 1597 Rožmberk i s jinými statky Janovi hraběti Zriňskému, synu své sestry Evy; po smrti tohoto (r. 1612) připadnul však Rožmberk dle starých smluv Janu Jiřímu ze Švamberka, jehož synové Petr a Adam jej nedílně drželi. Petr súčastnil se povstání stavovského, a po bitvě na Bílé Hoře skonfiskoval mu Ferdinand II. Rožmberk beze všeho právního rozsudku a proti právu nedílnosti a daroval jej Karlovi Bonaventurovi z Longuevalu hraběti z Buquoi, jehož rodu dosud náleží.

Farní kostel sv. Mikuláše pochází z doby založení města a hradu, a zachoval skoro úplně původní svůj gotický sloh. V něm pohřben jest vítěz na Bílé Hoře, Karel Bonav. hrabě z Buquoi. — Budova kostelní jest velice podobná kostelu v Dolním Dvořišti (str. 187.), ač není v podrobnostech tak pečlivě provedena. Presbyterium (7·9 m. široké) jest tak dlouhé jako každá ze tří lodí (15·8 m.), z nichž prostřední (8·5 široká) oddělena jest od postranních (2·8 m. širokých) po každé straně třemi sloupy. Pozoruhodná jest bohatá síťová klenba. — Nejzajímavější jest hrad stojící na vysoké skále nad městem. Cesta k němu vede z předměstí Latranu buď po nové silnici anebo okolo starých hradeb po příkrých stupních. Na hradní bráně přibity jsou tři hlavy posledních v okolí zastřelených medvědů. Hrad sestává ze staré a nové budovy, mezi nimiž o samotě stojí kulatá věž zvaná „Jakobínská“, asi 26 m. vysoká, se sklepením rovně hlubokým. *Starý hrad* pochází v nynější podobě asi ze XVI. století. V nádvoří stojí na kašně starožitná kamenná soška Petra Voka, která dříve na Náměstí stávala. V komnatách starého hradu, upravených vesměs po způsobě středověkém, jsou bohaté sbírky archaeologické a umělecké. Upozorňujeme tuto pouze na některé nejvíce vynikající předměty, neboť v každé komnatě vyložen jest k volnému užití seznam a popis tam

se nacházejících věcí. V „síni Maximiliánově“ skříně a strop s krásnou řezbářskou prací, pak dřevěná soška Madonny a podobizna Filipa II. španělského; v „síni Rožmberské“ podobizna Voka, zakladatele Rožmberka a „bílé paní“; v „přijímací síni“ arkýř vyložený všemi druhy dřeva v Šumavě rostoucího, s nábytkem podobně a v Šumavě zhotoveným; zvláště zajímavá jest „rytířská síň“, pak „zbrojnice“, kde vyložena jest zápisní-kniha pro cizince, dále „síň křižáků“ zřízená teprve v nejnovější době a ozdobená pěknými malbami. Sbírky tyto přístupny jsou každodenně od 9—11 hod. dopoledne a od 2—6 hodin odpoledne, vyjímaje dobu, kdy dlí zde hraběcí rodina (obyčejně v červenci a srpnu). Průvodcem velmi ochotným jest zámecký správce bydlící hned u brány.

Nový zámek jest moderní budova zřízená pro letní pobyt hraběcí rodiny a obklopená pěknou ozdobnou zahradou, z jejíchž teras jest krásná vyhlídka na město a údolí Vltavy.

Hluboká rokle mezi zámeckým vrchem a Tomášským vrchem (Thomasberg) přepjata jest v závratné výši mostem, který spojuje tak zámeckou zahradu s krásnými lesy na *Tomášském vrchu*, v nichž jsou cesty k procházkám pohodlně upravené s besídkami a lavicemi. Zvláště pěkná jest dřevěná besídka zvaná „divoký domek“ (Wildes Haus), kam výlety uspořádány bývají.

Nejkrásnější *vyhlídka* v okolí Rožmberka jest s vrchu *Na rozhledu* (Schauplatz, 853 m.), $^3/_4$ hodiny na severovýchod. Mimo okolní Šumavské hory (hlavně Tomášské a Krumlovské pohoří, pak Blánský les) viděti za jasného počasí na jihu až Štýrské a Solnohradské Alpy.

Také pěkná vyhlídka jest od kostelíka na *Kostelním vrchu* (Kirchberg) u *Malšin* (Malsching),*) hodinu

*) V Palackého „Popise“ a ve všech pozdějších topografiích zove se ves tato po česku Myšlany. J. Jireček však dokázal (Památky archaeol. 1875, str. 345.), že Malsching slulo česky původně Malšiny, později Malšing, a Myšlany že jsou nynější Oberhaid.

cesty na severozápad. — Velmi zajímavá jest cesta přes vrch „Na rozhledu“ k stanici Omlenické (3 hod.), a podobně cesta po staré silnici do Krumlova (5 hodin).

Ze stanice Cartlí do Vyššího Brodu jsou skoro 2 hod. cesty (poštovní spojení viz na str. 187.).

Vyšší Brod.

Vyšší Brod (Hohenfurth), okresní město na Vltavě, čítá 1434 obyvatelů.

Hostince: „U zlatého křížku“ (jinak „Panský dům“, Herrenhaus) se zahradou; hostinec Wödlingrův na Náměstí; „U hroznu“, v každém několik hostinských pokojův asi po 50 kr. za den. — *Pošta* i *telegraf* ve městě. — *Poštovní spojení* s Frimburkem (v $1\frac{1}{2}$ hod. odpol.; jízda trvá 3 hodiny). — *Povozy* dostati lze u hostinského Springra. — Také *soukromé byty* na delší čas lze najmouti.

Klášter i opatství cisterciácké založeno a bohatě nadáno r. 1259 od Petra Voka z Rožmberka. Pověst vypravuje, že pan Petr Vok když ubíral se na pouť ke kapličce zde stávavší, chtěl přebřísti rozvodněnou řeku v místech asi pod nynějším klášterem. Vlny strhly koně i jezdce, jenž tonoucí učinil slib, že vystaví na místě kapličky nádherný kostel, vyvázne-li životem. Tu prý se mu zjevila matka Boží s děťátkem a vysvobodila ho (událost tato vyobrazena na zdi presbyteria, viz níže). Věren slibu svému vystavěl pan Vok kostel Nanebevzetí P. Marie a při něm klášter, do něhož uvedl 12 mnichů cisterciáků z kláštera Vilherinského v Hořejších Rakousích (1259). Roku 1264 potvrdil Otakar II. a roku 1281 papež Martin IV. založení, nadání a výsady kláštera. Ani v husitských válkách Vyšší Brod neutrpěl, změny ku konci XV. stol. na kostele a klášteře předsevzaty k rozšíření a opravě sešlých budov. Nevkusné přístavky a ozdoby ze století XVIII. odstraněny v l. 1858—59.

Hlavně poutá pozornost každého cestujícího rozsáhlá klášterní budova, zajímavá stavitelská směs z rozličných dob. Kdo všecky budovy a sbírky si prohlédnouti přeje (kostel je vždy otevřen), nechť požádá P. tajemníka v kanceláři ve dvoře, naproti klášterní restauraci, aby mu byl vůdcem (pouze však po $2\frac{1}{2}$ hodině odpoledne). Popisujeme zde hlavně budovy, podrobný popis sbírek zde podati nemožno, upozorňujeme jen na nejzajímavější věci.

Kostel Nanebevzetí P. Marie, podoby kříže, jest budova třílodní bez věže, jen nad sakristií zbudována

nepochybně ku konci XV. stol. vížka pro zvony. Střední loď 35·4 m. dlouhá a 8·5 m. široká oddělena jest po každé straně pěti sloupy od lodí pobočních 4·9 m. širokých. Příční loď, v níž podle předpisů řádu nachází se mnišský kůr, ze čtyř obdélníků a středního čtverce se skládající, jest 7·5 m. dlouhá a 28·5 m. široká. Presbyterium 11 m. dlouhé a 8·5 m. široké uzavřeno jest pěti stranami osmistěnu; po obou jeho stranách jsou jako postranní lodi, k nimž připojují se kaple v ostrém úhlu uzavřené. Hlavní oltář jest slohu renaisančního; mimo vzácný staročeský obraz Madonny v „byzantinské kapli“ (druhé v *p.* od presbyteria), podobný oněm v Zlaté Koruně, v Budějovicích a v Krumlově (viz str. 172. a 177.) povšimnutí zasluhuje Hellichův obraz na zdi presbyteria, představující vyváznutí zakladatele kláštera, Voka z Rožmberka, z rozvodněné Vltavy, na jehož místě bývala původně podobná, během času však úplně sešlá malba (snad ze XIII. století). — K chrámové lodi přiléhá na *j.* straně ***křížová chodba*** podoby čtverce, k jejímuž *v.* křídlu připojuje se sakristie a kapitulní sál, jichž stavba ještě některé stopy romanského slohu jeví. Klenba kapitulního sálu spočívá na jediném středním pilíři skládajícím se z osmi sloupů; sál osvětlen jest kruhovým oknem s krásnou ornamentikou. — V hořejším patře nalézá se ***knihovna*** (čítající více než 37.000 svazků), vedle ní ***museum*** (sbírky přírodnické, galerie obrazův) a dále ***komora starožitností***. Se zvláštním dovolením opata smíme navštíviti i ***pokladní komoru***, v níž mimo mnohé cenné práce ozdobnické povšimnutí zasluhuje dvojitý byzantinský „zlatý kříž Závišův“. — Také farní kostel ***sv. Bartoloměje***, asi v témže čase jako klášter v gotickém slohu zbudovaný, jest přese všecky pozdější změny a přístavky dosti zajímavý.

Výlety z Vyššího Brodu:

Celé okolí Vyššího Brodu poskytuje hojnost krásných *procházek* a *výletů*.

Krajina jest i geologicky velmi zajímavá; zde jest severní kraj mohutného žulového pohoří, které z Horních Rakous od Du-

naje až sem se prostírá a zde svorem obmezeno jest. Řeka Vltava vine se hlubokým skalnatým údolím do žuly zarytým v rozmanitých oklikách a dosahuje největší malebnosti v prazích pod Čertovou Stěnou.

Nejzajímavější vycházky jsou:

1. Po „Prelátské cestě" *Klášterním lesem*, kde na mnohých místech zřízena odpočívadla; s některých výšin jest pěkná vyhlídka (s „Panoramy" a „Seidlovy výšiny").

2. K pavillonu u dvoru *Kravína* (Kuhhof), $^1/_2$ hod. na *s.*, pěkný pohled na Vyšší Brod.

3. Proti toku Vltavy (**Čertovy proudy**) až k *Lipenskému zdvihu* a silnicí po *p.* břehu řeky na **Čertovu Stěnu** a odtud do Vyššího Brodu. Výlet na půl dne (4 hod. cesty).

Z Vyššího Brodu jde se Malšinskou silnicí po *l.* břehu Vltavy (pěkný pohled zpět na Vyšší Brod) až ke kapličce (skoro $^3/_4$ hod.), u níž vybočuje silnice z údolí Vltavského v *p.* a vede vzhůru k Malšinám. Jdeme stezkou vedoucí na úpatí hory *Kien* (930 m.), stále po břehu řeky, jejímž kamenitým řečištěm zpěněné vody se šumem a hukotem se valí, tvoříce nesčíslné prahy. Jsou to tak zvané **Čertovy proudy**. Toto úzké, příkrými žulovými skalami uzavřené údolí velmi se podobá Klářinu u Madru (str. 113.). Když došli jsme asi za $1^1/_2$ hod. k lávce, přestoupíme po ní na *p.* břeh řeky. V *p.* nedaleko odtud jest *Lipenský zdvih* (Lippner Schwebe).*)

Od Lipenského zdvihu až k Vyššímu Brodu, tedy v přímé vzdálenosti asi 5 km. má řeka spád skoro 150 m.

Od Lipenského zdvihu jdeme silnicí (po *p.* břehu podle toku řeky) až kde řeka od ní ve velkém oblouku v *l.* odbočuje ($^3/_4$ hod.). Západní část poloostrova, tímto záhybem řeky utvořeného, vyplněna jest příkrými žulovými skalami, zvanými **Čertovou Stěnou**, jejíž nej-

---

*) Vory připlavené po Vltavě až k tomuto Lipenskému zdvihu musejí rozebrány a na vozech do Vyššího Brodu dopraveny býti, poněvadž skalnaté řečiště Vltavy pod Čertovou Stěnou plavbu nemožnou činí.

další výběžek slove *Čertova kazatelna*. — Vyhlídka není odtud skoro žádná, ani do údolí Vltavského.

Dle pověsti chtěl ďábel překaziti stavbu kláštera a jal se budovati jedné noci zeď, kterou měla býti voda Vltavy nadržena, aby pak vypuštěna klášter odplavila. Právě pobádal prý s „Čertovy kazatelny“ duchy své k píli, když udeřením půlnoci dokončení díla jeho překaženo.

S Čertovy Stěny vede do Vyššího Brodu pohodlná stezka (3/4 hod.).

c) Z Vyššího Brodu k sv. Tomáši.

Výlet k Čertovým proudům můžeme spojiti s cestou k sv. Tomáši; jdeme tak jak výše popsáno až k *Lipenskému zdvihu* a odtud nejlépe po silnici přes *Výtoň* (Heuraffel) do *Frimburku* (Friedberg). K cestě této popotřebí pěšky asi 5 hod. — Vozem z Vyššího Brodu po silnici do Frimburku 3 hodiny. Poštovní spojení viz na str. 190.

Výtoň (na Vejtoně, Heuraffl) jest vesnice se 793 obyvateli.

R. 1384 založili zde bratří Petr a Jan z Rožmberka šest poustek s kaplí pro poustevníky sv. Pavla, kteří na konci XV. století stavbu nynějšího farního kostela započali a r. 1522 dokončili. Stavbu vedli nepochybně stavitelé Vyšebrodští. Budova ta má pouze jednu loď přístavky copovými znešvařenou; presbyterium jest lépe zachované a jeví ušlechtilý sloh gotický.

Frimburk (Friedberg) čítá 1259 obyv.

Jsou zde tři *hostince*, v nichž lze přenocovati: „U hvozdu“ (Zum Hochwald), „U mýta“ a Schifflerův hostinec. — *Poštovní spojení* s Vyšším Brodem (v 7 hod. ráno; jízda trvá 3 hod.) a se Schwarzbachem (ve 2 1/2 odpol.; jízda trvá 2 1/2 hod.).

Frimburk stojí již na Šumavské rule, na jihu však vyzdvihuje se z ní mohutné skupení žuly, která se odtud daleko do Horních Rakous až k Dunaji táhne.

Z Frimburku dojdeme po dobré cestě pěkným lesem za 1 1/2 hod. k lesnímu zámečku u vesnice **sv. Tomáše**, pod zříceninou *Vítkova Hrádku* (jinak Vítkova Kamene. Wittinghausen, Wittigstein).

V *hostinci* „U Vítkova Hrádku“, u hajného Franzla, dostati lze chléb, máslo, sýr, vejce a pivo, ale žádný nocleh. Týž hajný Franzl jest též průvodcem po okolí.

Lesní zámeček a myslivna stojí na žulové půdě opodál vesnice: jest to nová budova ve švýcarském slohu, jednoduše ale velmi pohodlně zařízená (náleží knížeti Švarcenberkovi), z jejíž oken jest krásná vyhlídka k jihu až k Alpám.

Od zámečku na *sv.*, nad vesnicí, 1032 m. nad m., stojí zřícenina hradu **Vítkova Hrádku**. Nedávno upraveny byly na dosti vysokou čtyrhrannou její věž schody, a s ploché střechy otvírá se překrásná *vyhlídka*: na severovýchod leží pod námi Frimburk v údolí Vltavy, která vine se k východu, stěsněna dlouhou řadou vrchů a pahorků až po Vyšší Brod, za kterým ční kupy Novohradského pohoří; na jih sklání se pohoří sv. Tomáše, poseté četnými osadami až k údolí Dunajskému v Rakousích, v dáli uzavírá obzor klikatá čára Alpských hor; na severozápadě vystupuje ohromná stěna Plöckensteinského pohoří; za ním viděti Luzný a horu Nad Roklí; od Boubína na severu, a od vrcholů Zelnavského pohoří a Blánského lesa se Schöningrem na severovýchodě, až k patě hory, na níž stojíme, prostírá se rozkošná horská krajina s četnými osadami, protkaná stříbrným pásem Vltavy vinoucí se svěže zelenou slatinou.

Vítkův Hrádek založen byl nepochybně od Vítka z Načeradce ze starého českého rodu Vítkovců, asi v polovici XIII. století. Za Jindřicha z Rožmberka byl zde král Václav vězněm, leč jak se zdá pouze jeden den, když vezl jej pan Jindřich z Krumlova na hrad Vildperk v Rakousích. Hrad utrpěl značně ve válce třicetileté, ale zpustnul teprve asi v polovici XVIII. stol.

Hajný Franzl dovede cestujícího na požádání ke „*Královské jedli*“ (Königstanne, der grosse Gtänling), sotva $1/2$ hodiny cesty od myslivny. Jedle ta jest snad největší strom v Šumavě; kmen její má při kořenech skoro 6 m. v objemu.

Z Frimburku do *Plané* jsou 4 hodiny cesty (viz str. 147.).

Dodatek.
Hory Novohradské.

Z Budějovic drahou cís. Frant. Josefa do Nových Hradů.

Stanice: Budějovice — (Nová ves) — Borovany — Nové Hrady.

Brzy za Budějovicemi, od vsi *Mladé* (Lodus, v *p.*). začíná trať vystupovati skrze značné průkopy po svahu lesem porostlém, s kterého vidíme chvílemi zpět do roviny Budějovicko-Vodňanské. Podle železnice vine se nový vodovod Budějovický, který má své prameny v třetihorních pískovcových vrstvách lučinatého údolíčka mezi lesy u vsi Nedabyle. U *Vidova* obrací se dráha k východu a spěchá po prahorních kopcích (rula a svor), částečně třetihorními písky a jíly pokrytých, podle četných vesnic k

zastávce **Nové Vsi** (452 m.), od níž mimo *Stražkovice* v *p.* a *Záluží* a *Radostice* v *l.* přijedeme na

stanici **Borovanskou** (470 m.).

Ještě před Borovany zahlédneme v *p.*, v lese, asi ¼ hodiny od dráhy, *dvůr Trocnovský*, nedaleko kterého narodil prý se „pod dubem“ Jan Žižka z Trocnova, první válečník své doby, slavný vůdce vojů Táborských. Kaplička, která na místě tom stávala, jest zbořená.

Borovany (Forbes, 513 m.) jsou malý městys (1007 obyv.) ležící na svorovém návrší asi 10 minut cesty od stanice. — Ve zdejším kostele Navštívení P. Marie jest hrobka rytířů Kořenských z Terešova. Bývalý klášter Augustianů přestavěn jest na zámek a pivovár. Klášter založen byl roku 1454 od rytíře z Lindy a od Josefa II. r. 1785 byl zrušen.

Od Borovan 2 hodiny k jihu leží *Trhové Sviny* (Schweinitz, 452 m.), starožitné okresní město s 3466

obyv. — Z Borovan jezdí sem denně dvakrát (ve 3 hod. v noci a ve $^{3}/_{4}$3 odpol.) pošta (jízda trvá $1^{1}/_{4}$ hod.).

Zde stával původně hrad Vítkovců, jejichž jedna větev se odtud „ze Svin“ psala. V XIV. století seděli zde páni z Landšteina, kteří statek tento k Novým Hradům připojili. Roku 1420 dobyl Žižka města i hradu, který stál nedaleko zaniklého již kostela sv. Jana. V městském archivě chová se list Jana Žižky z r. 1384. V gotickém kostele Nanebevzetí P. Marie, který pochází z počátku XV. století, jest na hlavním oltáři pěkná socha P. Marie z r. 1520.

Jedeme dále po *p.* břehu Stropnického potoka u *jz.* kraje Třeboňské třetihorní pánve, z písčitých a jílovitých vrstev složené. Kolem četných vesnic a skrze rozsáhlé lesy přijedeme k poslední stanici této trati v Čechách, k **Novým Hradům**. Stanice leží v lese mezi Jakulským a Biňovským rybníkem, nedaleko silnice, vedoucí z Třeboně do Nových Hradů. Do města hodina cesty; k osobním vlakům dojíždí pošta (40 kr. za osobu).

Nové Hrady (Gratzen, 540 m.), okresní město s 2668 obyvateli, má továrnu na zpracování koží, továrnu na nitěné knoflíky, dva pivováry a lihovar. V okolí je několik značných skelných hutí.

Hostince: F. Černického (4 pokoje, 8 postelí); „U zeleného stromu“ (2 pokoje, 4 postele), oba na Náměstí; „U zlatého slunce“; „U modré hvězdy“. Všude za postel 40—60 kr. za den. Pokoj s nábytkem na měsíc 5—8 zl. — Pěkný zahradní hostinec jest „Šimákova pivnice“. — *Pošta* i *telegraf* v městě. — *Poštovní spojení* přes Benešov s Kaplicí (v $5^{1}/_{4}$ hod. ráno; jízda trvá skoro 5 hod.). — *Soukromé povozy*: jednospřežní na den 3 zl. u A. Majera a F. Šafránka, dvouspřežní na den 5 zl. u F. Černického a j.

Dějiny. Nové Hrady byly původně (ve XIII. stol.) sídlem Vítkovcův, kteří se odtud z „Nových Hradů“ psali. Na počátku XIV. stol. náležely pánům z Landšteina, kteří prodali je r. 1359 Rožmberkům. Roku 1425 dobyli jich Táboři a r. 1467 Zdeněk ze Šternberka, při čemž velikých škod utrpěli. Po Rožmbercích zdědili je r. 1611 Švamberkové, jimž pro účastenství v povstání českém skonfiskovány a 6. února r. 1620 Karlovi Bonav. z Buquoi darovány byly; rodu tomuto dosud náležejí. R. 1620 bylo město od Dampierra dobyto a spáleno.

Farní kostel ss. Petra a Pavla jest úhledná budova v pozdním gotickém slohu s pěknou síťovou klenbou. Na hlavním oltáři pěkný obraz (seslání Ducha sv.) a

v *l.* obrazy ss. Petra a Pavla. Vedlejší klášter servitu založil r. 1677 Ferdinand hrabě Buquoi. Na západním konci města stojí „starý zámek", někdy sídlo pánů z Rožmberka, kde umístěn jest bohatý archiv s důležitými listinami z doby Rožmberků a z třicetileté války. V průčelí zasazena pamětní deska dra. Oppolzera, jenž se zde narodil. — Na východním konci města, při rozsáhlém a krásném anglickém parku, leží „nový zámek" r. 1801 v renaissančním slohu vystavěný. Návštěva dovolena pouze v nepřítomnosti hraběcí rodiny. Naproti průčelí zámku vede $2^1/_2$ hod. dlouhý „Novodvorský průsek" (Neuhofer Allee) skrze „Dolní lesy" po písčitém náplavu roviny třetihorní až k vesnici Nepomuku. Asi ve středu jeho stojí věž (tak zv. obelisk), teď zanedbaná a nepřístupná. Návštěva parku jest vždy dovolena.

Výlety z Nových Hradů:

1. Od předměstí *Údolí* (Niederthal) až skoro k *Stropnici* prostírá se rozkošné *Tereziino údolí* (Theresienthal). Hluboké toto údolí, v rule kolkolem žulou obstoupené a protékané Stropnickým potokem, proměněno na počátku t. stol. v krásný anglický park, který jest vždy obecenstvu přístupný. Při letohrádku „Novém Domku" (Neugebäu) jest ozdobná zahrada a výtok vedlejšího rybníka tvoří zde vodopád. — Pěknou procházku poskytuje též hraběcí *bažantnice.*

2. V *Cuknšteině* (Zuckenstein, $^1/_2$ hodiny na *jz.*) a v *Žumberku* (Sonnberg, $1^1/_2$ hod. na *z.*) jsou dosud více méně zachované staré zámečky, jež stojí za podívanou.

3. *Stropnice* (Strobnitz, 558 m.), městys s 1035 obyv. leží na Stropnickém potoce, hodinu cestu na *j.* od Nových Hradů, s nimiž skoro spojena jest krásným údolím Tereziiným.

Hostince: Farkenberkův (1 pokoj se 2 postelemi), Wiplingrův (1 pokoj se 2 postelemi). Za postel 20 kr. denně. Jednospřežní *povoz* 2 zl., dvouspřežní 4 zl. na den. — *Pošta* v místě; *telegrafní úřad* v Nových Hradech.

Zdejší kostel sv. Mikuláše byl původně gotický, pozdějšími opravami však sloh jeho úplně porušen.

4. Na **Mandelstein**, odtud na **Nebelstein**, pak k **zámku Žofiinu** (Sofien-Schloss) a přes **Hojnou Vodu** a **Dobrou Vodu** zpět do Nových Hradů. *Výlet na dva dni.*

Z Nových Hradů na Mandelstein (v žulovém pohoří) jde se vozovou cestou k *jv.* do vesnice *Veveří* (Piberschlag) a odtud do vesnice *Jedlic* (Göllitz).

V *Jedlicích* jest pouze jeden *hostinec* (Wisingrův, v něm hostinský pokoj s jednou postelí), kde vždy dostati lze pivo, chléb, máslo a vejce. Hostinský obstará též vůdce na Mandelstein (40—50 kr.).

Z Jedlic na **Mandelstein** (859 m., již v Dol. Rakousích) jsou pěšky $^3/_4$ hod. cesty bez příkrého stoupání. Vrchol tvoří podlouhlá, kolmá, žulová skála. *Vyhlídka* jest nejkrásnější k *s.*, k *sz.* a k *z.* Na *s.* vidíme na kraji rozsáhlých lesů přívětivé Nové Hrady, za nimiž bělá se obelisk v dlouhém průseku Novodvorském. Z niv a lesů lesknou se hladiny přečetných rybníků Novohradských a Třeboňských, v *l.* viděti Borovany a dále nad širou rovinou Budějovicko-Vodňanskou zámek Hlubokou. Od *sz.* k *z.* prostírá se svah Šumavy, k němuž pojí se blíže k nám výběžky hor Novohradských (Kohout a j.). Na úpatí skoro holého Steinberku leží poutnická místa Dobrá Voda a Hojná Voda, a blíže k nám zvedá se táhlý, lesnatý hřbet Vysoké. K *jv.*, *v.* a *sv.* máme dalekou a pestrou vyhlídku do Rakous, na *j.* nad Harbachem trůní skalnatý Nebelstein a na *v.* prostírá se před námi krajinka Vitorazská s městem Vitorazí, česká to sestra od vlasti své odloučená.

Z Mandelsteinu jest $^1/_2$ hod. do *Harbachu*, vesnice v Dol. Rakousích, kde v *hostinci* „Beim Schweighofer“ dostati lze nocleh a vůdce na *Nebelstein.* — Z Harbachu přes Šejby (Scheiben) do *Dobré Vody* jsou skoro $2^1/_2$ hodiny.

Z Harbachu na Nebelstein (též v oboru žuly) dojdeme lehce za 2 hod. Jde se okolo *Holz-Mühle* a roztroušenou vesnicí *Maissen.* — S vysoké, příkré skály

žulové, jež tvoří vrchol **Nebelsteinu** (1015 m.), jest skoro táž vyhlídka jako s Mandelsteinu, jen obsáhlejší k *j.* na hornatinu Dolnorakouskou; k *jz.* viděti až Štýrské a Solnohradské Alpy.

S Nebelsteinu s vůdcem přes *Hirschenwies* a *Zlatý Stůl* (Goldener Tisch, dřevařské chaloupky, již opět na půdě české) krásnými, starými hvozdy dojdeme za 2 hod. k loveckému **zámku Žofiinu** (Sofienschloss, 749 m.).

Vkusný tento zámeček vystavěn byl na způsob villy roku 1853 nákladem 200.000 zl. Uvnitř jsou pěkné řezby, a nábytek i celé vyzdobení zámku jest v souhlasu s určením jeho: nábytek některých komnat sestaven jest z jeleních parohů, jiné komnaty jakož i chodby ozdobeny jsou srnčími parůžky a jinými loveckými trofejemi. Průvodcem jest myslivec bydlící v domku za zámkem. — V oboře chová se přes 300 kusů vysoké zvěře.

Ve vesnici *Černodolu* (Schwarzthal, oborou ½ hod. cesty) jsou značné skelné hutě, ve kterých se hlavně veliký počet sklíček na hodinky vyrábí. — V *hostinci* „Beim Wanka“ u továrny lze dostati prostý nocleh. — Z Černodolu do *Benešova* jest 1½ hod.

Z Černodolu do *Hojné Vody* jest 1½ hodiny cesty (stále po silnici).

Hojná Voda (jinak Vilémova Hora nebo sv. Anna, Heilbrunn) jest městys s 551 obyv. a poutnickým kostelem sv. Anny. Jsou zde též lázně při železitém pramének.

Nad Hojnou Vodou zvedá se na *jv.* táhlý, lesnatý, žulový hřbet **Vysoké** (Hochwald, 1050 m.), na jehož vrcholu, jako skoro na všech horách Novohradských kupí se vysoké žulové skály, s nichž jest velmi pěkná *vyhlídka.* K *j.* hledíme do Rakous, za jejichž pahorkatinou plnou osad při jasném počasí Štýrské a Solnohradské Alpy vidíme; k *z.* prostírá se před námi svah Novohradského pohoří s četnými osadami, dále rovina Budějovicko-Vodňanská, z které jako perla září zámek Hluboká; obzor v tu stranu končí při modrém věnci Šumavských hor, v jichž popředí jest Schöninger, označený věží na temeni; na *s.* vidíme pod sebou Dobrou Vodu, Stropnici, Nové Hrady a četné jiné osady, dále rozsáhlé lesy Novo-

hradské a Třeboňské, nesčetné rybníky obou těchto panství, a v pozadí město Třeboň.

Z *Hojné Vody* do *Dobré Vody* jest ½ hod. cesty.

Dobrá Voda (Brünnl nebo Heilsam, 695 m.) leží u paty žulových, lesnatých hor Steinberku (jinak Der Hohe Stein, 958 m.) a Kühberku. Jest to městys s 587 obyvateli a poutnickým kostelem Panny Marie, r. 1715 v parukovém slohu vystavěným. Městys založen byl roku 1706 od Vojtěcha hraběte z Buquoi při železitém prameni, kterému se divotvorná moc připisuje, a nad nímž zprvu kaple, později nynější kostel vystavěn byl. Od kostela jest velmi pěkná vyhlídka k Novým Hradům a do roviny Budějovické.

Hostince: „Pischinger“ (6 pokojů s 20 post.); „Prell“ (1 pokoj s 3 post.); v létě jest zde skoro každou neděli mnoho poutníků a jest těžko dostati pohodlný nocleh. — Naproti kostelu jsou malé *lázně* „U Marie Těšitelky“ (Maria Trost). Jsou zde lázeňské kabiny velmi primitivně zřízené. Za lázeň platí se 30—35 kr.

5. Z Nových Hradů do *Benešova* jsou 3½ hodiny cesty. Poštovní spojení na str. 196. Krajina tato jest vesměs žulová a rulová. — *Benešov* (Beneschau, 668 m.) jest městys s 1394 obyv. — Ve farním kostele jest obraz Umírajícího Spasitele od Brandla.

Hostinec „U Maiera“ (2 pokoje se 6 postelemi). — *Pošta i telegraf* v městysi. — Za jednospřežní *povoz* platí se do Kaplice 2 zl., do Nových Hradů nebo do Trhových Svinů 3 zl.

Z Benešova do *Puchoří* (jinak Puchéře, něm. Buchers), ležícího v nejjižnějším cípu Čech, jsou 3½ hod. cesty. S vrchu *Puchořské myslivny* (Jägerhüttenberg, 1041 m.), nejvyššího v celé krajině, jest prý krásná vyhlídka. Kolkolem panuje daleko široko až k Dunaji samá žula.

Z Benešova jsou 2 hodiny do *Kaplice*, stanice na dráze Alžbětině. Z Nových Hradů jezdí denně pošta přes Benešov do Kaplice (str. 196.). O Kaplici viz str. 186.

REJSTŘÍK.

A

B

C

Č

D

E

Omyly a doplňky.

Na str.	8.	řád.	14.	s hora	*místo*	Kyčov	*čti*	Klíčov.
„ „	13.	„	11.	„	Nové *speciální mapy* (generál. štábu) vydány již všecky sekce Čechy obsahující.			
„ „	29.	„	6.	„	*místo*	Žebrák	*čti*	Točník.
„ „	33.	„	3.	z dola	„	pravý břeh	*čti*	levý břeh.
„ „	44.	„	4.	s hora	„	západního	„	jihozápadního.
„ „	„	„	20.	„	„	„pukly“	„	„pukl“
„ „	65.	„	8.	z dola	„	na *z.* od Strážova	*čti*	na *v.* od Strážova.
„ „	„	„	4.	„	„	na *z.* vzdálené	*čti*	na *v.* vzdálené.
„ „	77.	„	4.	„	„	k *Arberhütte*	„	k *Javorské Huti* (Arberhütte).
„ „	82.	„	5.	„	„	dlouhé	*čti*	vysoké.
„ „	97.	„	15.	„	„	½ hod. na západ	*čti*	½ hod. na východ.
„ „	99.	„	6.	„	„	Frauen	„	Frau.
„ „	144.	„	6.	„	„	„*Na laním stoku*“	„	„*Na laním skoku*“.

Album Prahy. (Leporello-Album). 18 pohledů zl. —·60

Plán Prahy a okolí. Nejnovější zl. —·40

Básně staronárodní rukopisův Zelenohorského a Kralodvorského. Dle původních sepsání i s překladem novočeským vydal Jos. *Jireček*. 64 kr., váz. skvostně zl. 1·10

Dněprowskij, ruská čítanka. (Poctěná cenou československé akademie obchodní v Praze.) Se slovníčkem. zl. 1·60

Gedichte, Die altböhmischen, der Grünberger und Königinhofer Handschrift im Urtexte und in deutscher Übersetzung herausgegeben von J. *Jireček* zl. —·80 váz. skvostně zl. 1·30

Hanuš. Nástin slohovědy čili stilistiky. zl. —·80

Krakoviaky. Polské národní zpěvky, 2. vyd. zl. —·32

Květy. 16 malovaných obrazů s poučným výkladem. K názornému vyučování dětí od tří do osmi let. Obrazy dle Offterdingra, Leutemanna a Kolba. Český výklad od K. V., váz. zl. 2·—

Obrázky zvířat. Útlé mládeži upravil J. Květnický. 16 malovaných obrazů s veršíky. Váz. zl. 1·20

Polyglotta kralodvorského rukopisu. Text v původním i obnoveném pravopisu; překlad: ruský, srbský, illyrský, polský, hornolužický, vlaský, anglický, německý. Ukázky: dolnolužického, maloruského, krajnského, francouzského i bolgarského. Vydání Václ. *Hanky*. zl. 2·50, ve skvostné vazbě zl. 3·60

Poupata. 14 malov. obrazů s poučným výkladem. K názornému vyučování dětí od tří do osmi let. Obrazy od Offterdingra, Leutemanna a Kolba. Český výklad od K. V. Váz. zl. 1·90

Příhody, Dobrodružné, v dalekých krajinách. Sbírka povídek pro dospělejší mládež. Dle rozličných pramenů upravil Matěj *Karas*. Se 6 obrázky dle akvarel J. Leutemanna. Váz. zl. 2·20

Rukopisové Zelenohorský a Kralodvorský. Staročeským textem vydal Jos. *Jireček.* zl. —·25, vázané skvostně zl. —·70

Shakespeare. Vybraná dramatická díla. Nové laciné vydání. Posud 5 svazků po 48 kr., skvostně vázané po zl. 1·08

Obsah:

Sv. 1. Kupec Benátský. Přeložil Jos. J. *Kolár.*
„ 2. Othello, mouřenín Benátský. Přel. Jak. *Malý.*
„ 3. Julius Caesar. Přeložil F. *Doucha.*
„ 4. Antonius a Kleopatra. Přel. Jak. *Malý.*
„ 5. Koriolanus. Přel. F. *Doucha.*

— Julius Caesar. Vydání školní. Přeložil F. *Doucha* zl. —·44, váz. zl. —·50

— Koriolanus. Vydání školní. Přel. F. *Doucha* zl. —·50 váz. zl. —·56

— Romeo a Julie. Přel. dr. *Čejka* zl. —·30, skvostně váz. zl. —·90

Schulz. Rozmluvy Čecha s Němcem. Vhodný způsob, aby Čech rychle se naučil jazyku německému. Třetí vyd. zl. —·84, váz. v plátně zl. 1·—

Schulz. Vzorná cvičení k rychlému a snadnému naučení se řeči německé. Přehled pravopisu. Mluvnice v pravidlech i v cvičení. Sbírka nejpotřebnějších slov. Pro učitele i samouky sepsal. Třetí, naskrze přepracované vydání zl. —·96, váz. v plátně zl. 1·12

Tomek W. W., Děje království Českého. Čtvrté, poopravené vydání. zl. 2·50, váz. v plátně zl. 3·—

Zbytky rýmovaných Alexandreid staročeských. Vydali M. *Hattala* a A. *Patera.* Texty a transkripce zl. 2·—

Řivnáč's Reisehandbuch für das Königreich Böhmen. Kl. 8°. 40 Bogen Text in elegantem Baedeker-Einband und 12 Karten u. Pläne, apart gebunden. Preis für beide Theile fl. 4·50